

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Raport anual 2017

Raport anual 2017

NOTE

Raportul anual 2017 a fost analizat și aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României în ședința din 19 iunie 2018 și a fost înaintat Parlamentului României în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

Unele date statistice au caracter provizoriu, urmând a fi revizuite în publicațiile ulterioare ale Băncii Naționale a României. Datorită rotunjirilor este posibil ca totalurile să nu corespundă exact sumei componentelor sau să apară mici diferențe față de variațiile procentuale indicate în grafice sau tabele.

Sursa datelor statistice utilizate la realizarea graficelor și a tabelelor a fost indicată numai atunci când acestea au fost furnizate de alte instituții.

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României,
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52
internet: <http://www.bnr.ro>

ISSN 1453-3936 (versiune tipărită)

ISSN 1584-0913 (versiune *online*)

ISSN 1584-0913 (versiune e-Pub)

Cuprins

Sinteză	8
Capitolul 1. Contextul internațional și evoluții macroeconomice interne	18
1. Contextul internațional	19
Caseta 1. Accentuarea tendințelor protecționiste: context și potențiale efecte	20
2. Evoluții macroeconomice interne	27
2.1. Activitatea economică	27
Caseta 2. Influențe ciclice și structurale în evoluția recentă a soldului contului curent	30
2.2. Prețuri și costuri	39
Caseta 3. Dinamica postcriză a productivității totale a factorilor (TFP): analiză sectorială	44
2.3. Evoluții fiscale	50
Capitolul 2. Politica monetară a Băncii Naționale a României	54
1. Obiectivul politicii monetare	55
2. Deciziile de politică monetară	55
Caseta 4. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți	61
3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare	70
4. Orientările politicii monetare	74
Capitolul 3. Stabilitatea financiară	78
1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial	79
2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară	82
2.1. Îndatorarea companiilor nefinanciare și a populației	82
2.2. Sectorul bancar	87
Caseta 5. Evoluții structurale în cadrul sectorului bancar din România	94
2.3. Sectorul financiar nebancar	99
2.4. Piețele financiare	100
3. Instrumente de sprijin pentru supravegherea prudențială și stabilitatea financiară	101
3.1. Centrala Riscului de Credit	101
3.2. Centrala Incidentelor de Plăți	104
4. Evoluții în domeniul redresării și rezoluției bancare	105

Capitolul 4. Autorizarea și reglementarea instituțiilor financiare	108
1. Autorizarea și notificarea instituțiilor financiare	109
2. Cadrul de reglementare pentru instituțiile de credit	110
3. Cadrul legislativ pentru instituțiile care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României	112
4. Orientări ale activității de reglementare în anul 2018	114
Capitolul 5. Supravegherea prudențială a instituțiilor financiare	116
1. Supravegherea instituțiilor de credit	117
1.1. Dimensiunea și structura sectorului bancar	117
1.2. Performanța sectorului bancar	119
1.3. Evaluarea riscurilor din activitatea bancară	128
2. Supravegherea schemelor de garantare	132
3. Supravegherea instituțiilor financiare nebancare, instituțiilor de plată și instituțiilor emitente de monedă electronică	132
3.1. Instituțiile financiare nebancare	133
3.2. Instituțiile de plată	136
3.3. Instituțiile emitente de monedă electronică	137
4. Monitorizarea aplicării sancțiunilor internaționale, prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului	137
Capitolul 6. Emisiunea de numerar	142
1. Evoluția numerarului aflat în afara sistemului bancar	143
2. Plățile și încasările în numerar ale BNR în relația cu instituțiile de credit/Trezoreria statului	145
3. Activitatea de procesare a numerarului și de retragere din circulație a numerarului necorespunzător	147
4. Emisiunile numismatice	147
5. Falsurile depistate în cazul monedei naționale	148
Capitolul 7. Sisteme de plăți și de decontare	150
1. Sistemul ReGIS	151
2. Sistemul SaFIR	153
3. Sistemul TARGET2	154
4. Autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare	157
Capitolul 8. Administrarea rezervelor internaționale	160
1. Evoluția rezervelor internaționale ale României în anul 2017	161

2. Administrarea rezervelor internaționale într-un climat economico-financiar global tensionat, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine	162
2.1. Evoluțiile economice și financiare externe	162
2.2. Modul de realizare a obiectivelor strategice	164
3. Evoluția stocului de aur în perioada 1990-2017	167
3.1. Măsuri privind creșterea rezervelor internaționale	167
3.2. Tendințe internaționale recente în abordarea băncilor centrale privind rezerva de aur	176
3.3. Concluzii	177
Capitolul 9. Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României	180
1. Contul curent și contul de capital	181
2. Contul financiar	183
3. Poziția investițională internațională a României – principalele componente	184
Capitolul 10. Relații internaționale	188
1. Activitatea BNR în plan european	189
1.1. Contextul european – evoluții privind politicile economice și financiar-bancare	189
1.2. Participarea BNR la structurile europene	192
1.3. Cooperarea tehnică	195
1.4. Asistența financiară pe termen mediu acordată de UE	196
2. Relațiile financiare internaționale	197
Capitolul 11. Convergența economiei românești și noul cadru de guvernare economică în Uniunea Europeană	202
1. Stadiul procesului de convergență a economiei românești	203
Casetă 6. Convergența regională în cadrul Uniunii Europene	207
2. Evoluții în domeniul guvernării economice în Uniunea Europeană	215
Capitolul 12. Comunicarea externă a Băncii Naționale a României	222
1. Relații publice	223
2. Educație financiară	229
Capitolul 13. Statistică și cercetare economică	236
1. Activitatea statistică	237
2. Cercetarea economică	238
2.1. Politică monetară	239

2.2. Modelare macroeconomică	240
2.3. Stabilitate financiară	242
2.4. Studii și analize economice	243
2.5. Orientări și obiective ale activității de cercetare în anul 2018	246
Capitolul 14. Activitatea juridică a Băncii Naționale a României	248
Capitolul 15. Cadrul instituțional și organizarea Băncii Naționale a României	252
1. Structura decizională și guvernanta corporativă	255
Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României	256
2. Relația BNR cu Parlamentul României și cu alte instituții ale statului	261
3. Evoluții organizatorice	266
3.1. Managementul resurselor umane	266
3.2. Tehnologia informației	267
Organigrama Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2017	270
Capitolul 16. Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2017	272
1. Considerații generale	273
2. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de politică monetară	273
3. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută	275
4. Efectele contabile ale evoluției cursurilor de schimb, respectiv ale evoluției prețurilor de piață pentru activele din rezervele internaționale	276
5. Concluzii	277
Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2017 (auditate de Ernst & Young Assurance Services)	279
Raportul auditorului independent	281
Bilanțul contabil la 31 decembrie 2017	284
Contul de profit și pierdere pentru anul încheiat la 31 decembrie 2017	286
Note la situațiile financiare la 31 decembrie 2017	287
Secțiune statistică	319
Abrevieri	328
Lista tabelelor din text	329
Lista graficelor din text	330

Sinteză

În anul 2017, care a consemnat și la nivel global o intensificare notabilă a activității economice, România a înregistrat cel mai rapid ritm de creștere din perioada ulterioară declanșării crizei financiare globale (6,9 la sută), plasându-se printre cele mai dinamice economii din Uniunea Europeană. Principalul motor al creșterii economiei românești a continuat să fie reprezentat de cererea de consum, impulsionată de condițiile stimulative – din perspectiva salariilor și a gradului de ocupare – de pe piața muncii și de măsurile de relaxare din sfera fiscal-bugetară.

Întrucât o parte importantă a absorbției interne este acoperită prin importuri, majorarea acestora a depășit avansul exporturilor, astfel încât creșterea economică a fost acompaniată de o adâncire a deficitului de cont curent până la 3,4 la sută din PIB. Chiar dacă acest nivel a continuat să se plaseze sub pragul de alertă din Tabloul de bord și a fost finanțat în întregime prin fluxuri stabile de capital, traiectoria urmată de această variabilă macroeconomică în ultimii ani este preocupantă, în condițiile în care majoritatea țărilor din UE au înregistrat în aceeași perioadă fie surplusuri de cont curent, fie deficite în scădere. Deficitul bugetului general consolidat s-a situat la nivelul de 2,9 la sută din PIB, continuând să evolueze în proximitatea plafonului stabilit de Pactul de stabilitate și creștere (3 la sută din PIB), pe fondul menținerii unei conduite expansioniste a politicii fiscale.

După ce a înregistrat valori negative pe parcursul întregului an anterior, rata anuală a inflației a reintrat marginal în teritoriul pozitiv în luna ianuarie 2017 și s-a plasat până la mijlocul anului pe un palier situat mult sub limita inferioară a intervalului de variație asociat țintei de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, pentru ca în septembrie să intre în interiorul acestuia și să ajungă rapid în jumătatea sa superioară, unde a și încheiat anul (3,3 la sută în decembrie 2017).

Dacă nivelurile foarte reduse ale ratei anuale a inflației din semestrul I 2017 au purtat amprenta efectelor unor măsuri fiscale adoptate la începutul anului (precum reducerea cotei standard a TVA și eliminarea supraaccizei la carburanți), tendința ascendentă vizibilă pe parcursul întregului an – și continuată în primele luni ale anului 2018 – a reflectat majorarea excedentului de cerere agregată, presiunile acumulate la nivelul costurilor de producție ale firmelor (salarii, transport, utilități) și deteriorarea așteptărilor privind inflația, cu precădere pe termen scurt. Acțiunea acestor factori a fost dublată – în special începând cu luna septembrie – de o serie de șocuri pe partea ofertei (sau asimilate), incluzând creșteri de prețuri administrate (mai pronunțate în cazul energiei electrice), scumpirea combustibililor, ca urmare a creșterii cotațiilor petrolului și a reintroducerii accizei la carburanți, accelerări repetate ale dinamicii prețurilor produselor alimentare pe fondul unor deficite temporare de ofertă apărute pe plan european.

În acest mediu de implementare complicat, acțiunea politicii monetare a vizat readucerea și menținerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară, într-o manieră care să ofere în continuare suport creșterii economice, dar să ancoreze totodată anticipațiile inflaționiste pe termen mediu și lung. Astfel, în primele trei trimestre din 2017, BNR a menținut neschimbate caracteristicile principalelor instrumente ale politicii monetare, pentru ca în ultimul trimestru al anului să înceapă ajustarea conduitei politicii monetare prin îngustarea în doi pași consecutivi de câte $\pm 0,25$ puncte procentuale a coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente și prin trecerea la gestionarea fermă a lichidității din sistemul bancar. Ajustarea astfel inițiată a continuat în 2018, când, pe parcursul primelor cinci luni, rata dobânzii de politică monetară – menținută la nivelul minim istoric de 1,75 la sută în cursul anului 2017 – a fost majorată în trei etape, cu câte 0,25 puncte procentuale, până la 2,50 la sută.

În planul convergenței cu standardele și practicile BCE și ale altor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene, precum și al normalizării cadrului operațional al politicii monetare, BNR a acționat în 2017 – pe lângă îngustarea coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente la amplitudinea standard de ± 1 punct procentual – și prin diminuarea de la 10 la 8 la sută a ratei rezervelor minime obligatorii aplicabile pasivelor în valută, exploatând fereastra de oportunitate oferită de restrângerea creditului în valută și de consolidarea rezervelor internaționale.

În ceea ce privește evoluția cursului de schimb leu/euro, acesta s-a poziționat în 2017 și în prima parte a anului 2018 pe un trend în general crescător¹, continuarea scăderii volatilității pe piața financiară internațională fiind resimțită în mult mai mică măsură pe piața locală, pe fondul adâncirii progresive a deficitului de cont curent și al modificării implicite a percepției de risc a investitorilor. Presiunile în sensul deprecierei monedei naționale au reprezentat (date fiind implicațiile lor inflaționiste) un argument suplimentar pentru întărirea politicii monetare, această conduită permițând, de altfel, relativa stabilizare a cursului de schimb leu/euro.

Măsurile de politică monetară adoptate de banca centrală în ultima parte a anului 2017 și în primele luni ale anului următor au reprezentat o reacție proporțională cu provocările generate de un context macroeconomic caracterizat de creșterea rapidă a inflației și de accentuarea dezechilibrelor din economie. Dincolo de incertitudinile privind cuantificarea sa, simpla existență a unui excedent de cerere reclamă un management macroeconomic prudent, bazat pe politici anticiclice, care să diminueze riscul unei ajustări forțate.

BNR a utilizat și în anul 2017 în mod intens instrumentele și mijloacele specifice de comunicare și explicare detaliată a rațiunilor deciziilor de politică monetară, fiind evidențiată în acest context importanța unui mix echilibrat de politici macroeconomice, precum și a progresului reformelor structurale, considerate esențiale pentru întărirea capacității economiei românești de a face față unor eventuale evoluții adverse. Pentru ca echilibrele macroeconomice și stabilitatea

¹ Pe ansamblul anului 2017, cursul de schimb leu/euro a crescut cu 2,6 la sută (pe baza valorilor medii ale cursului de schimb din luna decembrie față de aceeași lună a anului anterior).

financiară să nu se deterioreze este vitală asigurarea coerenței acestui mix de politici, în cadrul căruia cea mai bună contribuție pe care banca centrală – în dubla sa ipostază de autoritate monetară și macroprudențială – o poate avea la realizarea unei creșteri economice durabile constă în menținerea stabilității prețurilor și a celei financiare.

După cum a reliefat și criza financiară globală, aceste două bunuri publice importante pentru întreaga societate sunt adânc intercondiționate, ceea ce justifică preocuparea consecventă manifestată la nivelul băncii centrale atât față de obiectivul fundamental privind asigurarea stabilității prețurilor, cât și față de cel al păstrării stabilității financiare. În vederea identificării în timp util a riscurilor sistemice la adresa sistemului financiar și a economiei românești, Banca Națională a României monitorizează cu atenție evoluțiile interne și internaționale și își îmbunătățește în permanență instrumentele disponibile în acest scop.

Pe parcursul anului 2017, stabilitatea financiară s-a menținut solidă, nefiind identificat niciun risc sistemic sever. Principalele riscuri la adresa sistemului financiar românesc sunt determinate, pe de o parte, de evoluțiile de pe piețele financiare internaționale cu potențial de generare a unei scăderi semnificative a încrederii investitorilor față de economiile emergente și, pe de altă parte, de evoluțiile macrofinanciare interne: tensionarea echilibrelor macroeconomice, creșterea îndatorării populației (atât prin canalul bancar, cât și prin cel al IFN), disciplina scăzută la plată în economie și vulnerabilitățile din bilanțul firmelor. Un alt risc avut în vedere, dar de intensitate redusă, privește accelerarea creșterii prețurilor pe piața imobiliară.

La nivel agregat, sectorul bancar, unul dintre cele mai bine capitalizate din Uniunea Europeană, dispune de capacitatea de a gestiona eventuale evoluții nefavorabile, principalii indicatori de prudențialitate (lichiditate, adecvare a capitalului) consemnând valori superioare celor de referință. Nivelul confortabil de active lichide deținute de către instituțiile de credit – în special titluri de stat – susține reziliența acestora, fapt relevat și de ultimul exercițiu de testare la stres (noiembrie 2017), ale cărui rezultate atestă o bună capacitate a sectorului bancar de a face față unor retrageri substanțiale ale surselor de finanțare, fiind identificate doar riscuri limitate în cazul unor bănci de dimensiuni reduse.

Calitatea activelor s-a îmbunătățit în anul 2017, pe fondul avansării procesului de asanare a bilanțurilor instituțiilor de credit. După ce a coborât în 2016 în teritoriul cu o singură cifră, rata creditelor neperformante a evoluat în continuare pe o traiectorie descrescătoare, situându-se la 6,4 la sută în decembrie 2017. Rata restructurărilor creditelor este încă semnificativă (4,8 la sută), dar evidențiază eforturile băncilor de soluționare a problemelor debitorilor, în timp ce gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante s-a majorat până la 57,7 la sută în decembrie 2017, depășind media europeană.

Rentabilitatea activelor (1,3 la sută) și cea financiară (12,5 la sută) s-au plasat și în anul 2017 la niveluri confortabile, iar cota de piață a instituțiilor de credit care au înregistrat pierderi a atins un minim istoric (3,0 la sută, față de 7,7 la sută la finele anului 2016). Evoluțiile pozitive în planul profitabilității s-au produs pe fondul

continuării reducerii cheltuielilor nete cu ajustările pentru depreciere, al unui nivel scăzut al costurilor de finanțare, dar și al revigorării creditării în moneda națională.

Evoluția creditelor denominate în lei – care, după ce au devenit majoritare în totalul bilanțului agregat al instituțiilor de credit în 2015, au ajuns la o pondere de 63 la sută în decembrie 2017 – a fost cea care a impulsionat în anul 2017 creditul acordat sectorului privat (+5,7 la sută în termeni nominali). Stocul creditelor în valută și-a continuat contracția, diminuarea progresivă a gradului de substituție valutară fiind favorabilă nu numai din perspectiva reducerii riscului valutar, ci și a îmbunătățirii mecanismului de transmisie a politicii monetare. Dacă dinamica împrumuturilor acordate companiilor nefinanciare abia a revenit în teritoriul pozitiv în anul 2017, creșterea împrumuturilor destinate populației a fost una pronunțată, pe seama componentei pentru locuințe, care și-a consolidat ponderea majoritară în creditul acordat populației (54,3 la sută în decembrie 2017). Evoluția creditului acordat sectorului privat a reflectat, în principal, influențele favorabile exercitate asupra cererii și ofertei de împrumuturi de nivelurile joase la care s-au situat ratele dobânzilor la creditele noi în lei, de prelungirea creșterii alerte a venitului disponibil al populației (preponderent pe seama evoluției salariilor), de menținerea la un nivel înalt a încrederii sectorului privat, precum și de continuarea atenuării constrângerilor bilanțiere ale instituțiilor de credit, generate de creditele neperformante. Printre factorii care au acționat în sens opus s-au numărat nivelul inadecvat al capitalizării, rentabilitatea scăzută și prevalența comportamentului de indisciplină la plată la nivelul firmelor mici și mijlocii, menținerea unui grad înalt de îndatorare a unor categorii de debitori și potențiala prelungire a procesului de ajustare a bilanțului unor segmente de clienți.

În contextul accelerării creditării populației de către instituțiile financiare nebancale (IFN), BNR a acționat în anul 2017 pentru întărirea cadrului de reglementare și supraveghere aplicabil acestui segment al sistemului financiar. Întrucât îndatorarea populației a ajuns la un nivel preocupant din perspectiva atât a vitezei de creștere, cât și a nivelului și a distribuției în funcție de venitul debitorilor, extinderea sferei de supraveghere prudențială a băncii centrale asupra unui număr mai mare de IFN este de natură să asigure premisele pentru îmbunătățirea gestionării riscurilor de către acestea. Modificări importante aduse cadrului de reglementare vizează instituirea unor criterii mai stricte pentru înscrierea în Registrul special al BNR și a unor cerințe privind constituirea unui necesar suplimentar de fonduri proprii (la un nivel de 2/3 din valoarea creditelor) de către acele IFN care acordă credite în condiții de prudență scăzută.

La finele anului 2017, rezervele internaționale ale României s-au ridicat la 37,1 miliarde euro; în cadrul acestora, stocul de aur s-a menținut la nivelul de circa 104 tone la care s-a plasat pe parcursul ultimului deceniu. Păstrarea rezervelor internaționale la un nivel confortabil – în condițiile în care pe parcursul anului au fost efectuate plăți considerabile în contul datoriei publice denominate în valută (inclusiv rambursări de capital și dobândă aferente împrumutului luat de Ministerul Finanțelor Publice de la Comisia Europeană în anul 2009) și al altor obligații externe (inclusiv plata Ministerului Apărării Naționale în sumă de 766 milioane dolari SUA aferentă programului de înzestrare „Sistem de rachete sol-aer cu bătaie mare”), iar rata rezervelor minime

obligatorii aferente pasivelor în valută ale instituțiilor de credit a fost diminuată cu 2 puncte procentuale – contribuie substanțial la asigurarea credibilității externe a României. Plasarea indicatorilor de adecvare a rezervelor internaționale în limitele recomandabile întărește capacitatea economiei de a absorbi eventuale șocuri adverse pe piețele financiare și acționează în sensul reducerii costurilor de finanțare ale statului și ale companiilor autohtone.

Din perspectiva îmbunătățirii supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar, precum și a coerenței și eficacității cadrului instituțional de gestionare a convergenței economice, în 2017 și în prima parte a anului 2018 au avut loc evoluții notabile.

În baza Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, s-a constituit Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM), ca structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, din care fac parte reprezentanți ai Băncii Naționale a României, ai Autorității de Supraveghere Financiară și ai Guvernului. Acest for asigură coordonarea în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, prin stabilirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru punerea în aplicare a acesteia. Pe parcursul anului 2017, CNSM s-a întrunit de patru ori, în cadrul reuniunilor fiind discutate și adoptate o serie de recomandări privind, în principal, amortizoarele de capital aplicabile sectorului bancar românesc, evaluarea expunerilor semnificative ale instituțiilor de credit față de țări din afara UE în contextul recunoașterii sau stabilirii ratelor amortizoarelor anticiclice de capital aferente acestora, recunoașterea măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre ale UE, precum și evaluarea principalelor vulnerabilități la nivelul sectorului companiilor nefinanciare și al celui al populației și a implicațiilor acestora asupra stabilității financiare. În prima jumătate a anului 2018 au avut loc două reuniuni ale acestui organism, consacrate dezbaterii unor aspecte care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic, discutării *Raportului anual* al CNSM, precum și adoptării unor recomandări privind implementarea instrumentelor macroprudențiale.

În ceea ce privește evoluția cadrului de promovare a măsurilor necesare derulării adecvate a procesului de intrare în zona euro, luna martie 2018 a consemnat înființarea, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2018, a Comisiei Naționale de fundamentare a Planului național de adoptare a monedei euro. Comisia este condusă de primul-ministru și de președintele Academiei Române, în calitate de copreședinți, respectiv de guvernatorul Băncii Naționale a României și de un viceprim-ministru desemnat de premier, în calitate de vicepreședinți. Acest organism consultativ, ale cărui prime ședințe au avut loc în luna aprilie 2018, va prezenta până la data de 15 noiembrie 2018 calendarul de trecere la euro și Planul național de adoptare a monedei euro, în vederea asumării politice a acestora de către partidele parlamentare.

Dincolo de constituirea unor astfel de foruri, cooperarea instituțională dintre Guvern și Banca Națională a României se desfășoară permanent, pe multiple dimensiuni, care includ participarea unor experți ai BNR la ședințele Comisiei de planificare a fluxurilor financiare ale Trezoreriei statului sau sprijinul acordat Ministerului Finanțelor Publice de către BNR în procesul de emisiune de obligațiuni pe piețele internaționale de capital.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, BNR și-a îndeplinit și în 2017 rolul de furnizor de informație economică de calitate, reprezentată atât de datele statistice pe care instituția le produce conform cadrului legal, dar și de analizele și lucrările de cercetare publicate, care au vizat nu doar spectrul monetar-financiar, ci și diverse segmente ale economiei reale. Un rol major în asigurarea comunicării atât cu publicul larg, cât și cu Parlamentul, revine rapoartelor elaborate de banca centrală. BNR transmite către președinții celor două camere ale Parlamentului și către comisiile economice nu doar *Raportul anual* (obligație statutară), ci și *Raportul asupra inflației* și *Raportul asupra stabilității financiare* – două dintre principalele instrumente de comunicare ale băncii centrale, în care sunt explicate acțiunile acestora în vederea asigurării stabilității prețurilor și a celei financiare. Mai mult, publicațiile menționate sunt transmise președinției, ministerelor și instituțiilor publice cu atribuții în domeniul economic și financiar, precum și universităților și institutelor de cercetare. În vederea unei cât mai bune informări a publicului cu privire la rațiunile măsurilor adoptate, ședințele de politică monetară ale Consiliului de administrație sunt urmate de *briefing*-uri de presă, iar în interval de o săptămână, de publicarea minutelor. Totodată, *Raportul asupra inflației* (trimestrial) și *Raportul asupra stabilității financiare* (semestrial) sunt lansate prin conferințe de presă susținute de guvernator și, respectiv, de viceguvernatorul coordonator. Nu în ultimul rând, subiecte relevante pentru activitatea băncii centrale sunt abordate în prezentări publice ale membrilor Consiliului de administrație, precum și în seminarii și simpozioane științifice.

Recursul la canalele standard de comunicare a fost dublat în 2017 de utilizarea intensă a mediului *online*, în special a *website*-ului și a platformei-forum în cadrul căreia specialiștii băncii centrale abordează subiecte de actualitate. BNR și-a sporit pe parcursul anului preocupările privind modalitățile de abordare a publicului larg adaptate evoluțiilor și tendințelor din mediul digital, dar și tiparelor actuale de consum informațional. În acest sens, accentul s-a pus pe necesitatea de a sintetiza materialele tehnice de tipul rapoartelor și comunicatelor de presă și de a simplifica limbajul folosit pentru ca informațiile și deciziile conținute în aceste documente să devină mai accesibile publicului. Totodată, pentru eficientizarea comunicării digitale s-a acționat prin introducerea elementelor vizuale, utilizarea de infografice, *bannere*, pliante, animații multimedia, de natură să faciliteze penetrarea mesajelor.

În planul demersurilor vizând promovarea educației financiare, BNR a fost activă și în 2017, continuând colaborarea cu Ministerul Educației Naționale și parteneriatele cu universități cu profil economic, precum și cu instituții și organizații care susțin educația financiară la nivel național și internațional. Ca o recunoaștere la nivel internațional a calității activităților de educație financiară, României – reprezentată de Banca Națională a României, Ministerul Educației Naționale și Autoritatea de Supraveghere Financiară – i s-a decernat în mai 2017 trofeul „Global Inclusion Award 2017”, în cadrul unui eveniment organizat la Berlin de *Child and Youth Finance International* și de Președinția germană a G20. În condițiile în care au avut loc numeroase acțiuni în cadrul proiectelor devenite deja tradiționale „Să vorbim despre bani și bănci”, „BNR – Zilele porților deschise pentru studenții economiști” și „Academica BNR” (derulat într-un format nou, destinat nu doar profesorilor

de specialitate, ci și non-economiștilor), pe parcursul anului 2017 au participat la proiectele educaționale și muzeale ale băncii centrale peste 47 000 de elevi, studenți și cadre didactice.

Din perspectiva preocupării constante manifestate de BNR pentru promovarea unor dezbateri științifice de calitate, anul 2017 a consemnat lansarea, în luna septembrie, a *Seminarului de Analiză și Cercetare Economică (Bucharest Economic Analysis and Research Seminar – BEARS)*, eveniment cu frecvență lunară, în cadrul căruia sunt prezentate lucrările unor cercetători de prestigiu, participarea la seminar fiind deschisă persoanelor interesate din mediile academic și financiar-bancar.

Banca Națională a României întreține un dialog constant cu Parlamentul României, relațiile instituționale desfășurându-se sub multiple forme, și anume: (i) elaborare de puncte de vedere asupra unor proiecte de acte normative la solicitarea directă a comisiilor parlamentare sau, indirect, la cererea unor inițiatori (MFP, ANPC sau alte autorități publice) sau a Ministerului pentru relația cu Parlamentul, în vederea definitivării poziției Guvernului cu privire la respectivele proiecte legislative; (ii) formulare de puncte de vedere, realizare de materiale sau participare la discuții/reuniuni ale comisiilor de specialitate din cele două Camere ale Parlamentului pe tematici din sfera de activitate a BNR (politică monetară, stabilitate financiară, rezoluție bancară, afaceri europene, sisteme de plăți); (iii) interpelări punctuale adresate BNR de senatori sau deputați.

În 2017 și în prima parte a anului 2018, conducerea Băncii Naționale a României a participat la trei întruniri ale Comisiei economice, industrii și servicii a Senatului României. În ordinea cronologică a desfășurării, acestea au avut ca teme situația băncilor și a instituțiilor financiare nebankare în România, identificarea unor soluții care să conducă la redarea suprafețelor și obiectivelor sportive din complexul „Arenale BNR” sportului românesc de performanță, precum și evoluția inflației și implicațiile acesteia pentru economia României. În contextul dezbaterii unor inițiative legislative cu impact asupra sectorului bancar, al analizei proiectelor unor acte elaborate de instituțiile Uniunii Europene, al procesului de transpunere în legislația națională a unor directive europene sau al discutării unor subiecte care privesc activitatea băncii centrale, specialiști din cadrul BNR au participat în repetate rânduri la ședințele comisiilor de specialitate ale Senatului și ale Camerei Deputaților, în cadrul cărora au susținut punctul de vedere al instituției.

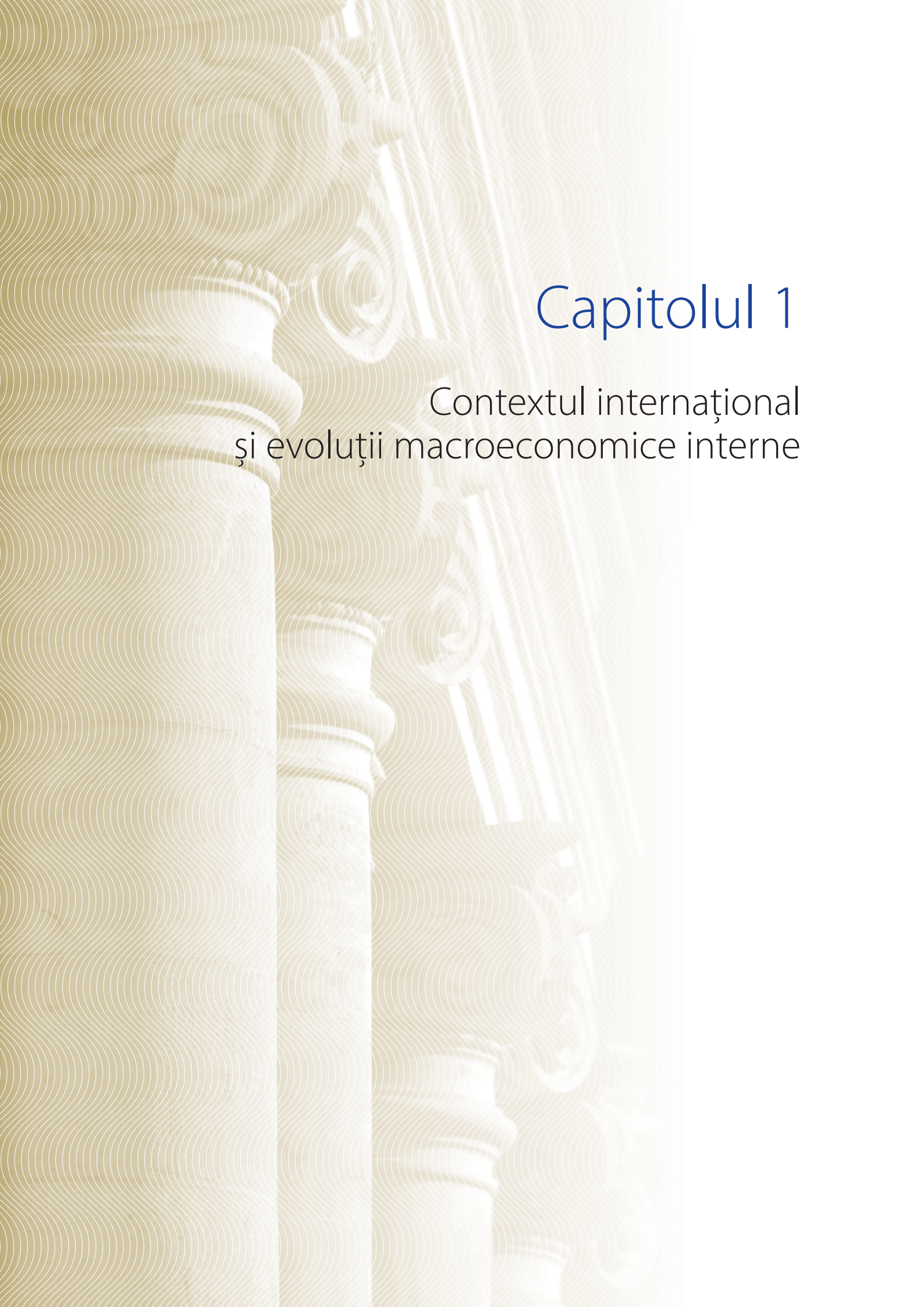
Totodată, în luna martie 2018, BNR a răspuns pe larg scrisorii primite din partea președintelui Camerei Deputaților, prin care se solicita explicații cu privire la evoluția recentă a inflației, a ratelor dobânzilor și a cursului de schimb. Evoluția inflației și perspectivele acesteia au fost, de asemenea, discutate în cadrul întâlnirilor la care conducerea BNR a fost invitată de Președintele României și respectiv de Președintele Camerei Deputaților, în cursul lunilor aprilie și mai 2018.

La data de 31 decembrie 2017, capitalul propriu al Băncii Naționale a României (reprezentând activele nete) a înregistrat un nivel pozitiv semnificativ, și anume 17 162 262 mii lei, respectiv circa 9 la sută din totalul bilanțier, confirmând soliditatea poziției financiare a băncii centrale.

Un nivel consistent al capitalului propriu întărește capacitatea instituției de a își îndeplini atribuțiile legale naționale, precum și obligațiile care decurg din calitatea de membru al Sistemului European al Băncilor Centrale, garantându-i independența financiară și conferind credibilitate operațiunilor pe care le desfășoară.

În 2017, similar anilor anteriori, Banca Națională a României a acționat pentru asigurarea stabilității prețurilor și a stabilității financiare, precum și pentru îndeplinirea tuturor celorlalte atribuții prevăzute de lege, fără a genera costuri pentru societate. Mai mult, ca urmare a preocupării manifestate pentru administrarea eficientă a resurselor aflate la dispoziția sa, BNR a înregistrat la 31 decembrie 2017 un rezultat financiar pozitiv, transferând la bugetul statului 149,4 milioane lei.

The background of the slide features a photograph of classical architectural columns, likely from a grand building. Overlaid on this image is a pattern of thin, concentric, wavy lines in a light beige or gold color, creating a textured, ripple-like effect across the entire page.

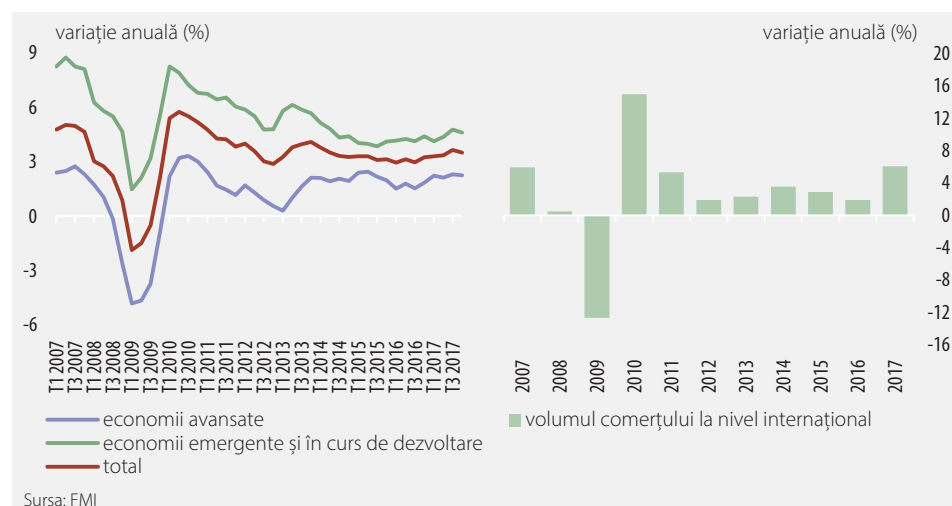
Capitolul 1

Contextul internațional
și evoluții macroeconomice interne

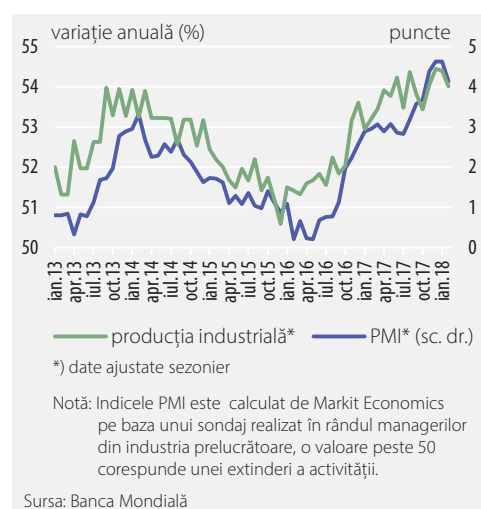
1. Contextul internațional

În anul 2017, creșterea economică la nivel mondial a depășit așteptările (3,8 la sută², maximul ultimilor 6 ani), intensificarea activității remarcându-se totodată prin caracterul generalizat (Grafic 1.1). În statele dezvoltate, dinamizarea producției a fost susținută de îmbunătățirea condițiilor de pe piața muncii și de situația mai favorabilă a sectorului corporativ, într-un context caracterizat de menținerea costurilor de finanțare la niveluri joase, cote înalte ale încrederii și volatilitate scăzută pe piețele financiare, resimțit cu precădere la nivelul investițiilor.

Grafic 1.1
Activitatea economică
la nivel mondial

Grafic 1.2
Perspective privind evoluția
activității economice

Accelerarea economiilor avansate a influențat pozitiv creșterea economică în statele emergente, care au profitat de majorarea cererii de export, iar țările în curs de dezvoltare care dispun de resurse de materii prime au beneficiat de creșterea cotațiilor acestora pe piețele internaționale.

Proгноza pentru anul 2018 denotă continuarea traiectoriei ascendente a activității economice globale (3,9 la sută), un aport consistent revenind politicii fiscale stimulative a

² Conform datelor FMI.

SUA, cu toate că unele semnale de început de an – vizând inclusiv situația economică din zona euro (evoluția producției industriale și a indicatorul PMI) – indică o situație ceva mai puțin favorabilă (Grafic 1.2). Totodată, pe termen mediu, perspectiva continuă să fie marcată de riscuri care vizează sectorul financiar (în asociere cu o eventuală înăsprire bruscă a contextului financiar internațional), deteriorarea situației geopolitice și implementarea unor măsuri comerciale protecționiste (Caseta 1). În plus, la nivel structural, dezvoltarea economică este în continuare grevată de fragilitatea evoluției productivității și de tendința de îmbătrânire a populației, mai ales în economiile avansate.

Caseta 1. Accentuarea tendințelor protecționiste: context și potențiale efecte

Perioada care a urmat celui de-Al Doilea Război Mondial a fost marcată de apariția și consolidarea tendințelor de deschidere economică în statele occidentale. În Europa, relația de interdependență la nivel economic a fostelor țări beligerante, care în cele din urmă avea să conducă la formarea nucleului Uniunii Europene, a fost promovată avându-se în vedere inclusiv dezideratul menținerii păcii. Ulterior căderii „Cortinei de fier”, deschiderea comercială a fost o condiție a tranziției țărilor din fostul lagăr socialist către statutul de economie de piață. Aderarea multor state din Europa Centrală și de Est la Uniunea Europeană, precedată de adoptarea *acquis*-ului comunitar, a accelerat deschiderea economică a acestora, conferindu-le un acces mai facil inclusiv pe unele piețe extracomunitare.

La nivel global, acest sistem multilateral de comerț s-a dezvoltat în cadrul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT³), devenit ulterior Organizația Mondială a Comerțului (OMC), asigurând sustenabilitatea relațiilor comerciale în ultimele decenii, și s-a opus tentației marilor importatori de a abuza de poziția lor dominantă și de a impune tarife de import mărite. În conformitate cu principiul reciprocității, membrii OMC și-au arătat disponibilitatea de a nu exploata o eventuală poziție de piață dominantă atât timp cât ceilalți membri mențin un comportament cooperant. Estimările arată că, în urma celor opt runde de negocieri derulate în perioada 1947-1994, s-a ajuns la reducerea cu 85 la sută a tarifelor de import medii (Bagwell și Staiger, 1999; Bagwell *et al.*, 2016).

Acest statu-quo al multilateralismului s-a dovedit eficient, menținerea principiilor reciprocității și nediscriminării, cei doi piloni ai OMC, conferind acordurilor impermeabilitate la renegocieri ulterioare.

Având ca punct de plecare paradigma clasică a teoriei costurilor comparative a lui David Ricardo, dar și modelul neoclasice Heckscher-Ohlin, economiști precum Greenspan, Mankiw, Krugman, Rogoff, Wolf sau Bhagwati au argumentat că ridicarea barierelor comerciale va conduce indubitabil la o creștere generalizată a bunăstării la nivel global, opinie care a devenit predominantă în mediul academic.

³ Textul original GATT (GATT 1947) este încă în vigoare în cadrul OMC, sub rezerva modificărilor GATT din 1994, România devenind membru din 1971.

În acest cadru teoretic, din perspectiva economiilor avansate, liberalizarea fluxurilor de capital ar facilita obținerea de randamente superioare ale investițiilor pe piețele emergente, iar prin liberalizarea fluxurilor de bunuri, consumatorii ar beneficia de prețuri mai scăzute, producătorii locali obținând acces la forță de muncă mai ieftină prin extinderea transfrontalieră a rețelelor de producție. Din punctul de vedere al economiilor în dezvoltare, fluxurile investiționale străine care ar intra în circuitul intern ar reduce costul de finanțare al activității economice, iar ISD ar crește gradul de ocupare a forței de muncă, ar ridica nivelul de salarizare și ar contribui la îmbunătățirea mediului de afaceri prin diseminare de tehnologie și *know-how*.

În esență, perdanții globalizării ar fi, în acest model, muncitorii din economiile avansate (prin presiuni în sensul reducerii salariilor) și investitorii locali din economiile în dezvoltare (ca urmare a presiunilor de majorare a costului cu forța de muncă și a presiunilor competitive la nivel de firmă – de la *corporate governance* la *know-how* tehnologic).

În cazul unui model cu două economii, perdanții rezultați în urma ridicării barierelor comerciale sunt compensați prin transfer, astfel încât, în urma redistribuirii, toți membrii societății profită de liberalizarea piețelor, câștigurile de pe urma acesteia fiind net superioare autarhiei. Cu toate că, pe termen scurt, s-ar consemna pierderea unor locuri de muncă din economia avansată, câștigurile de eficiență pe termen lung, generate de dinamica avantajului comparativ, ar stimula creșterea producției naționale în cazul ambelor economii, conducând la o alocare mai eficientă (în sectorul mai productiv) a resurselor eliberate – proces denumit de Schumpeter „distrugere creatoare”.

Au existat totuși și opinii împotriva globalizării necontrolate. Un argument teoretic a fost formulat de Samuelson (2004), care a relevat faptul că o inovație tehnologică a țării în dezvoltare în sectorul în care nu deține avantajul comparativ ar putea conduce la o scădere permanentă a veniturilor salariale din acel sector în economia avansată, cea care deține avantajul comparativ. Pierderea poate fi atât de mare încât efectul net al liberalizării să devină pentru aceasta din urmă nul sau chiar negativ. În același sens s-au pronunțat Rodrik (1997) și Stiglitz (2002), ambii avertizând că dimensiunea pierderilor suferite de unii actori afectați de globalizare în economiile avansate este subestimată.

Prevalența opiniei că liberalizarea comerțului este benefică pentru toți participanții a fost favorizată însă de evoluții economice pozitive, cu ritmuri susținute de creștere la nivel global la finele secolului XX și în anii imediat următori, coroborate cu un entuziasm al piețelor alimentat de condiții monetare laxe. Această viziune a fost îmbrățișată de mediul economic, de guvernele economiilor avansate, dar și de instituțiile financiare internaționale, succesul unor economii asiatice, înființarea NAFTA (1994), precum și extinderea Uniunii Europene reprezentând confirmarea teoriei liberului schimb. Conform estimărilor FMI, deschiderea comercială a ajutat la reducerea la jumătate a proporției populației care trăiește în sărăcie absolută la nivel mondial, transformând structural economiile în curs de dezvoltare și creând noi oportunități de angajare. Investițiile străine directe au contribuit la dinamizarea creșterii economice, au creat locuri de muncă și au generat câștiguri

de productivitate, au sporit exporturile (inclusiv pe piețe inaccesibile anterior) și au favorizat integrarea în lanțurile internaționale de producție. Această dinamică a devenit axiomatică, Paul Krugman (1999) susținând că toate poveștile de succes ale unor țări în care nivelul de trai s-a ameliorat considerabil în secolul XX au fost posibile prin intermediul globalizării, și anume prin producția pentru piața mondială și nu prin autosuficiență.

Astfel, până la izbucnirea crizei financiare s-a considerat că reducerea barierelor comerciale are o contribuție determinantă la creșterea și dezvoltarea globală, fiind promovată totodată și o tendință de dereglementare a pieței muncii și a instrumentelor financiare. În contextul competiției pentru un mediu investițional cât mai atractiv – concretizată în reducerea poverii fiscale pentru companii și/sau oferirea de scutiri de taxe pentru atragerea investițiilor – s-a neglijat de multe ori funcția de redistribuire a câștigurilor provenite de pe urma liberalizării. La aceasta a contribuit și faptul că stimularea investițiilor și a competitivității prin costuri cu astfel de mijloace a restrâns spațiul fiscal de care dispuneau autoritățile, fenomenul fiind amplificat de tendința de utilizare a prețurilor de transfer ca modalitate de expatriere a profiturilor către paradisuri fiscale.

În aceste condiții, recesiunea economică provocată de criza financiară a relevat diminuarea capacității de intervenție a mecanismelor de protecție socială din economiile avansate, încrederea cetățenilor în instituții fiind erodată suplimentar de măsuri de politică fiscală direcționate mai degrabă către salvarea sistemului financiar decât spre beneficii palpabile pentru populație. În fapt, procesul de dezindustrializare din economiile avansate a avut un impact asimetric, afectând muncitorii cu calificare redusă, concentrați de multe ori în anumite zone geografice. Ca argument pentru subevaluarea pierderilor cauzate de globalizare, Rodrik (2017) estimează o scădere semnificativă a venitului real și o creștere a instabilității acestuia pe parcursul ultimilor 40 de ani în cazul muncitorilor slab calificați din SUA și zona euro. De altfel, ultimele trei decenii au fost caracterizate de o reducere a ponderii remunerării muncii în totalul VAB, în special în statele avansate (OCDE, 2012; FMI, 2007), aceste evoluții fiind asociate în literatura de specialitate atât globalizării, cât și progresului tehnologic și factorilor demografici (care includ nu doar imigrația, ci și îmbătrânirea populației), toate acestea înclinând distribuția veniturilor în favoarea capitalului. Substituția între factorul muncă și capital, pe fondul automatizării și al reducerii semnificative a costurilor de tranzație și relocare, precum și diminuarea puterii de negociere a factorului muncă, în urma majorării relative a ofertei de forță de muncă la nivel mondial, concomitent cu o restrângere a cererii de angajați cu pregătire redusă (Arpaia *et al.*, 2009), sunt evoluții care influențează negativ percepția publicului direct afectat de aceste transformări.

Criza financiară a favorizat cristalizarea nemulțumirilor acumulate la nivelul economiilor avansate, criticile la adresa deschiderii economice și propunerile de soluții protecționiste fiind tot mai prezente în discursul public. Unele economii avansate, cu deficite comerciale semnificative, au recurs la o logică a negocierilor bilaterale pentru a-și sprijini anumite industrii sau pentru a proteja segmente ale forței de muncă. Aceste măsuri sunt de natură să schimbe dinamica sistemului multilateral de comerț exterior în cazul unor retorsiuni în cascadă ale diferitelor

părți, punând astfel sub semnul întrebării continuitatea instituțională a OMC. Aceste desfășurări de evenimente s-au reflectat în volatilitatea crescută a piețelor financiare (martie 2018), incertitudinea asupra unei eventuale escaladări a tensiunilor comerciale influențând dinamica prețurilor activelor. Totodată, deși în cursul anului 2017 intensitatea comerțului internațional a crescut, măsuri de tip protecționist ar putea să submineze parcursul favorabil recent al activității economice la nivel global. Impactul acestor decizii s-ar putea manifesta prin intermediul a două canale principale, ambele afectând atât consumul, cât și investițiile:

- (i) Prețurile mai mari ale importurilor ar putea pune presiune asupra prețurilor de producție și ar reduce puterea de cumpărare a gospodăriilor, în special dacă bunurile importate nu sunt substituibile cu cele produse pe plan intern. Această dinamică s-ar reflecta în consum și investiții, reducând totodată și gradul de ocupare a forței de muncă.
- (ii) Incertitudinea proiectată de o eventuală amplificare a conflictului comercial prin retorsiuni ar afecta atât sentimentul consumatorilor, determinând gospodăriile să își amâne/reducă cheltuielile, cât și mediul investițional, care ar trebui să-și reconsidere planurile de afaceri. Într-un context economic incert, investitorii și-ar putea restrânge portofoliile de acțiuni și volumul finanțării oferite, solicitând în același timp randamente sporite, care să compenseze creșterea riscului.

Pe termen lung, prin reducerea câștigurilor de productivitate, pe care deschiderea comercială le-a facilitat (*virtuous circle*), o trecere la un regim cu tendințe protecționiste ar putea afecta traiectoria creșterii economice la nivel mondial. În măsura în care restricțiile comerciale vor afecta și fluxurile de ISD – care vor fi mai puțin atrase de economii care oferă avantajul unor costuri de producție reduse dacă nu vor avea garanția că pot exporta într-o manieră profitabilă în țările dezvoltate –, tendințele protecționiste ar îngreuna finanțarea deficitelor de cont curent ale economiilor emergente.

Cu toate că globalizarea a avut efecte benefice incontestabile la nivel mondial, impactul lor a fost distribuit asimetric, atât între țări, cât și între segmentele de populație, această inechitate reprezentând resortul care motivează mișcările protecționiste. În acest sens, instituțiile publice, cât și cele private ar trebui să își regândească poziționarea față de publicul larg pentru ca acesta să își redobândească încrederea că interesele sale sunt avute în vedere în procesul decizional. Indiferent de forma pe care o îmbracă tendințele protecționiste și de maniera în care este regândită globalizarea pentru a asigura o repartizare mai echitabilă a beneficiilor sale, reformele structurale și măsurile fiscale sunt cele care pot asigura atenuarea dezechilibrelor macroeconomice, permițând astfel și alocarea de resurse pentru soluționarea problemelor care afectează societatea, cauzate în principal de adâncirea disparităților. De asemenea, dezvoltarea capitalului uman prin recalificarea forței de muncă vulnerabile și reformarea sistemului de educație ar trebui să ocupe un loc privilegiat pe agenda autorităților, astfel încât șocul generat de progresul tehnologic să fie absorbit cu succes de piața muncii, iar bunăstarea generată de inovații să devină accesibilă pe scară cât mai largă.

Referințe

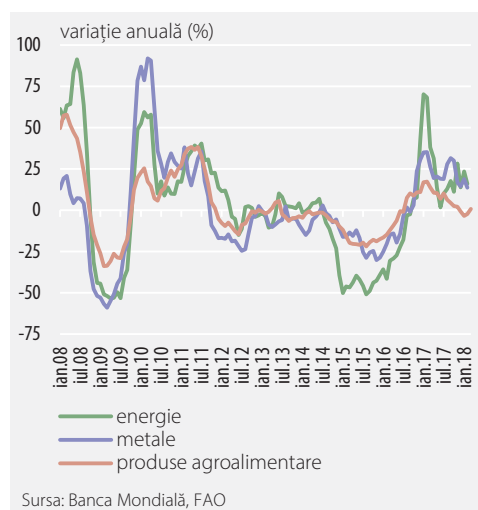
- Arpaia, A., Pérez, E., Pichelm K. – „Understanding Labour Income Share Dynamics in Europe”, European Economy, *Economic Papers* 379, mai 2009
- Bagwell, K., Staiger, R. – „An Economic Theory of GATT”, *American Economic Review* 89, 1999, pp. 215-248
- Bagwell, K., Brown, C., Staiger, R. – „Is the WTO Passé? ”, *Journal of Economic Literature* 54, 2016, pp. 1125-1231
- FMI – „The Globalization of Labor”, *World Economic Outlook*, 2007
- Greenspan, A. – Remarks by the Chairman of the Board of Governors of the US Federal Reserve System, before the Bundesbank Lecture, Berlin, ianuarie 2004
- Krugman, P. – „Intraindustry Specialization and the Gains from Trade”, *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press, Vol. 89, 1981
- Krugman, P. – „Enemies of the WTO – Bogus Arguments against the World Trade Organization”, *Slate*, noiembrie 1999
- Mankiw, G. – „Measuring the Effects of Globalization”, personal blog, aprilie 2006
- OCDE – „Labour Losing to Capital: What Explains the Declining Labour Share?”, Chapter 3, *OECD Employment Outlook*, 2012
- Rodrik, D. – „Has Globalization Gone Too Far?”, Institute for International Economics, Washington DC, martie, 1997
- Rodrik, D. – „Populism and the Economics of Globalization”, *Journal of International Business Policy*, 2017
- Samuelson, P. – „Where Ricardo and Mill Rebut and Confirm Arguments of Mainstream Economists Supporting Globalization”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 18, Iss. 3, 2004, pp. 135-146
- Stiglitz, J. – „Globalization and Its Discontents”, W.W. Norton & Company, New York, iunie 2002

La ritmul mai alert al activității economice la nivel global a contribuit semnificativ sectorul industrial, ceea ce s-a reflectat și în traiectoria ascendentă a cotațiilor

materiilor prime energetice și ale metalelor pe piețele internaționale. În cazul bunurilor energetice, prețurile s-au majorat cu 23,6 la sută⁴ (în contrast cu declinul considerabil consemnat în 2016), influențe în acest sens revenind și înțelegerii cu privire la plafonarea ofertei de petrol încheiate în cadrul OPEC, la care au aderat și alte state producătoare din afara organizației.

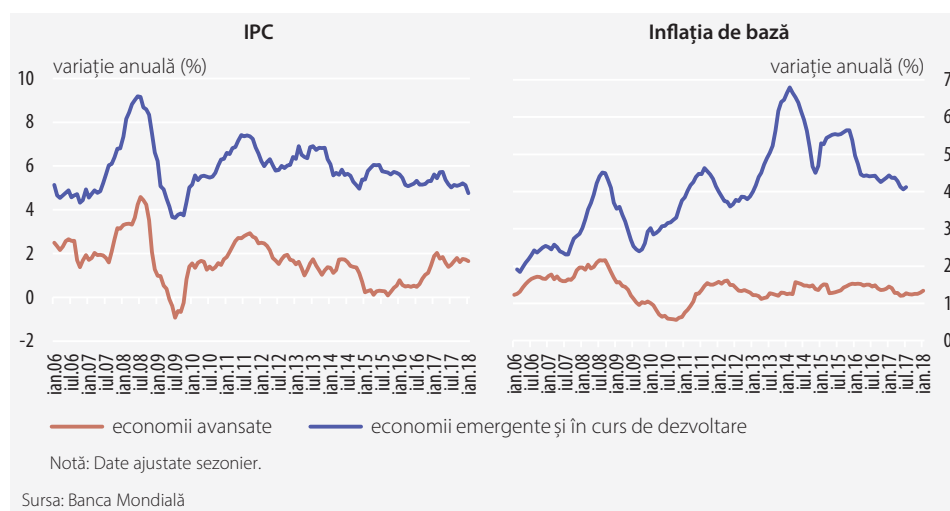
Inițial în vigoare doar pe parcursul primului semestru al anului 2017, acordul amintit a fost extins în două rânduri, iar forma perfectată la finalul

Grafic 1.3
Cotațiile principalelor
materii prime pe piețele
internaționale

⁴ Conform datelor Băncii Mondiale.

lunii noiembrie 2017 prevede ca acesta să fie valabil până la finalul anului 2018. În sensul unei temperări a dinamicii cotațiilor a acționat, în schimb, majorarea producției de petrol a SUA, în condițiile în care noile niveluri de preț au facilitat rentabilizarea exploatărilor prin tehnici neconvenționale. Și în cazul metalelor, factorii de ofertă au contribuit la creșterea cotațiilor (+24,2 la sută pe ansamblul anului 2017, după o scădere de 5,9 la sută în perioada anterioară), pe fondul restrângerii capacităților de producție din China, care a avut la bază inclusiv dezideratul de reducere a poluării. O tendință ascendentă a prețurilor s-a manifestat și în cazul materiilor prime agroalimentare (+8,1 la sută⁵ în termeni anuali), vizibilă însă mai ales în prima parte a anului 2017, în linie cu evoluția celorlalte grupe, dar și ca urmare a unei cereri superioare ofertei la nivelul anumitor categorii de produse (lactate, carne). Ulterior, aceste din urmă influențe s-au atenuat, astfel încât dinamica anuală a cotațiilor s-a temperat treptat, la finele anului intrând chiar în teritoriul negativ, sub influența anului agricol prielnic și a stocurilor globale consistente (Grafic 1.3).

Grafic 1.4
Prețurile de consum
la nivel internațional

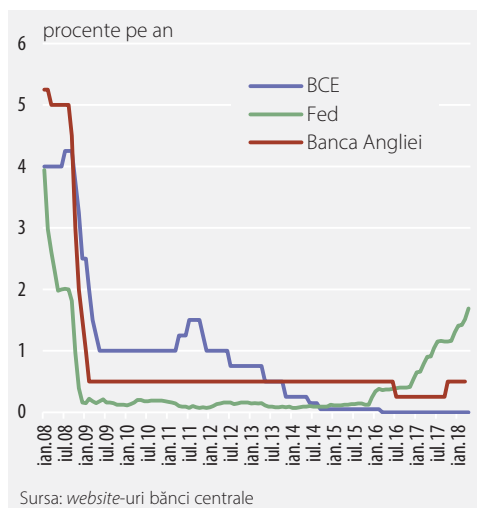
Creșterile înregistrate de cotațiile materiilor prime au antrenat o accelerare a dinamicii inflației în economiile dezvoltate, însă – în condițiile în care transmisia în prețurile de consum a avansului cererii agregate s-a dovedit limitată – nivelul înregistrat (1,7 la sută) a rămas moderat; ilustrativ este parcursul stabil al inflației de bază, care se plasează în continuare la un nivel comparabil cu cel din anul precedent (1,4 la sută, față de 1,3 la sută în 2016⁶; Grafic 1.4). Aceleași coordonate se regăsesc în zona euro, unde mișcarea ascendentă a ratei medii anuale a inflației (de la 0,2 la sută în 2016 la 1,5 la sută în anul următor) a fost indusă aproape exclusiv de componenta exogenă a coșului de consum (bunuri energetice și alimentare), modificarea produsă la nivelul inflației de bază fiind marginală (+0,1 puncte procentuale, până la 1 la sută). În economiile emergente, dinamica prețurilor de consum a încetinit ușor, până la 4 la sută, în contextul tendinței de apreciere manifestate de monedele unor țări exportatoare de materii prime, favorizate de traiectoria ascendentă urmată de cotații pe parcursul anului și de îmbunătățirea sentimentului investitorilor asociată acesteia. În perspectivă, este de așteptat ca menținerea expansiunii cererii să antreneze o

⁵ Conform datelor Food Agricultural Organization.

⁶ Conform datelor Băncii Mondiale, *Global Economic Monitor*.

intensificare a dinamicii prețurilor de consum (inclusiv a inflației de bază), prognozele pentru anul în curs plasându-se la 2 la sută în cazul statelor avansate și la 4,6 la sută în cel al economiilor în curs de dezvoltare.

Grafic 1.5
Ratele dobânzilor
de politică monetară

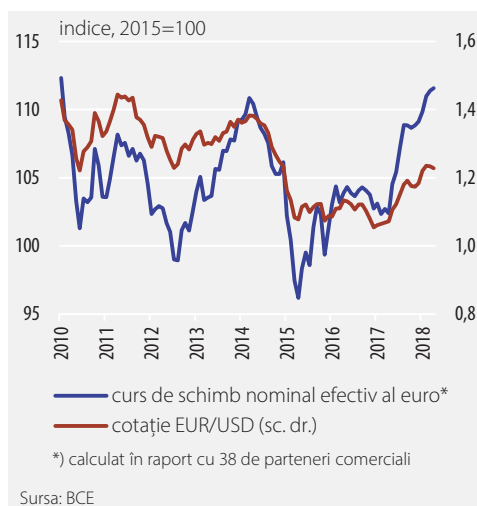

programului în situația în care ritmul creșterii economice devine mai puțin favorabil din perspectiva atingerii obiectivului de inflație. Sistemul Rezervelor Federale ale SUA și-a continuat ciclul de înăsprire a politicii monetare, majorând în mai multe etape rata dobânzii de referință pe parcursul anului 2017, aceasta plasându-se la 1,25-1,5 la sută la finalul perioadei, pentru ca în prima parte a anului 2018 să ajungă la 1,5-1,75 la sută. În cazul Băncii Angliei, rata dobânzii de politică monetară a fost

La nivel global, condițiile monetare au rămas acomodative pe parcursul anului 2017. În zona euro, Banca Centrală Europeană a menținut rata dobânzii-cheie la 0 la sută și a anunțat extinderea programului de achiziții de active până în luna septembrie 2018, dimensiunea acestuia fiind totuși restrânsă succesiv, de la 80 miliarde euro pe lună în intervalul aprilie 2016 – martie 2017, la 60 miliarde euro până în decembrie 2017 și la 30 miliarde euro începând cu 1 ianuarie 2018. Totuși, BCE și-a reafirmat angajamentul de a prelungi durata implementării

majorată către finalul anului 2017 cu 25 puncte de bază, până la 0,5 la sută, instituția menținându-și totodată poziția bilanțieră asociată programului său de achiziții de active (435 miliarde lire sterline în cazul titlurilor de stat, respectiv 10 miliarde lire sterline în cel al obligațiunilor corporative; Grafic 1.5).

Grafic 1.6
Cursul de schimb al euro

În pofida ecartului negativ dintre rata dobânzii în zona euro și cea din SUA, moneda europeană s-a apreciat cu 7,1 la sută în termeni anuali față de dolarul SUA în cea de-a doua parte a anului 2017 (după o depreciere de

3 la sută în primul semestru), în contextul informațiilor pozitive cu privire la activitatea economică din zona euro. Tendința de apreciere s-a accentuat către finalul anului (până la 12,3 la sută în luna decembrie) și în primele luni ale anului 2018, un rol în acest sens jucând și expansiunea fiscală anunțată de guvernul american (Grafic 1.6).

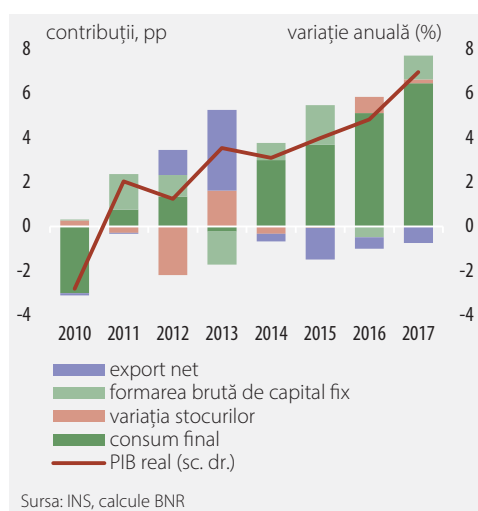
2. Evoluții macroeconomice interne

2.1. Activitatea economică

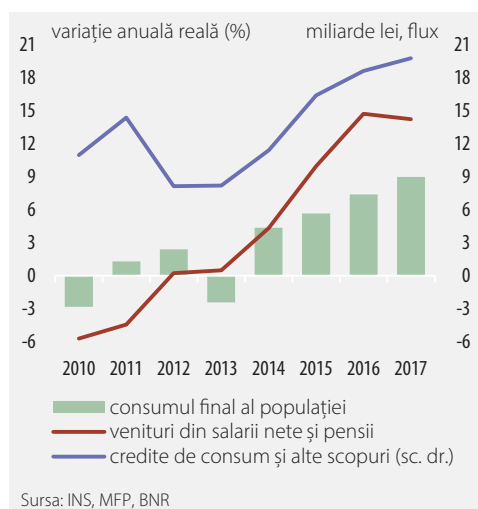
Creșterea economică

2017 a reprezentat pentru economia românească un nou an de creștere accelerată (6,9 la sută, printre cele mai rapide la nivelul UE-28), structura acesteia continuând

să alimenteze însă preocupările legate de sustenabilitatea evoluției. Cererea de consum a reprezentat principalul motor al creșterii economice și, în același timp, o sursă de presiune asupra poziției externe, în timp ce susținerea acordată de formarea brută de capital fix a fost relativ modestă, contribuția pozitivă a sectorului privat (datorată mai ales amplificării ciclice a construcțiilor rezidențiale) fiind erodată de restrângerea investițiilor publice (Grafic 1.7).

Grafic 1.7
Cererea

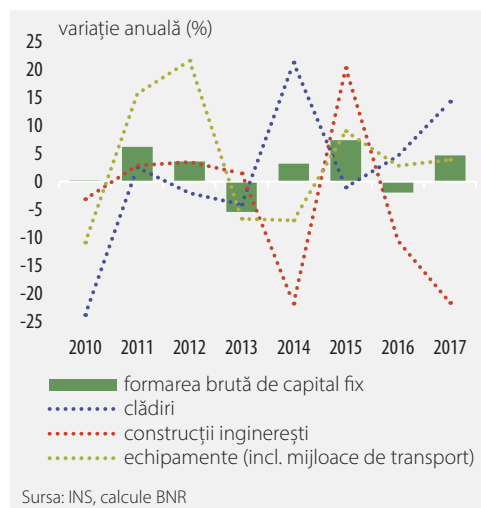
Grafic 1.8
Consumul populației

Împrumutate au continuat să constituie și în 2017 un canal suplimentar de finanțare a apetitului pentru consum (Grafic 1.8).

O contribuție pozitivă la creșterea economică, dar de dimensiune mult inferioară celei aferente consumului (1,1 puncte procentuale), a revenit investițiilor, a căror dinamică s-a apropiat de 5 la sută (Grafic 1.9). Segmentul cu cea mai rapidă dezvoltare a fost cel al construcțiilor rezidențiale (accelerare de ritm până la circa 70 la sută), pe fondul consolidării veniturilor populației și al menținerii unor condiții atractive de creditare în cea mai mare parte a anului, inclusiv ca urmare a derulării unui nou

exercițiu de finanțare în cadrul programului „Prima casă”. Intensificarea activității economice interne, dar și contextul extern favorabil, caracterizat de valori înalte ale încrederii operatorilor economici la nivel european, s-au regăsit totuși și într-o accelerare a achizițiilor de echipamente (creștere de aproape 4 la sută). Din această perspectivă, notabile sunt investițiile efectuate în industria auto, atât în producția de componente – integrată în lanțurile internaționale de valoare adăugată –, cât și în cea de autovehicule, pentru care anul 2017 a consemnat lansarea în fabricație

a două modele noi, dar și progrese în direcția automatizării liniilor tehnologice. Preocupări pentru extinderea capacităților de producție și/sau creșterea valorii adăugate s-au observat și în industria de mașini și echipamente, a produselor electrocasnice și în industria metalurgică. Aceste ramuri au avut, de altfel, un rol semnificativ în accelerarea activității industriale în ansamblu, aportul acestui sector la creșterea PIB real ajungând la 1,9 puncte procentuale în 2017 (+0,6 puncte procentuale față de anul 2016).

Grafic 1.9
Investiții

La polul opus s-au plasat, și în anul 2017, lucrările de construcții ingineresti (scădere cu 21,7 la sută), în condițiile unei contracții severe a investițiilor publice (-12,3 la sută în termeni nominali comparativ cu 2016⁷). O contribuție importantă la această ultimă evoluție a revenit demarării cu întârziere a finanțării din fonduri europene structurale și de investiții în cadrul actualului program financiar (2014-2020). Acestui fenomen – tipic, într-o anumită măsură, la deschiderea unui nou cadru financiar – i s-a suprapus însă opțiunea de utilizare a poziției bugetare respective ca element de compensare pentru creșterile consemnate pe alte capitole de cheltuieli, astfel încât deficitul bugetului consolidat să fie menținut sub limita de 3 la sută din PIB stabilită de Pactul de stabilitate și creștere.

Pe fondul intensificării activității economice la nivel global, dar și al dezvoltării de noi capacități de producție pe plan intern, exporturile de bunuri și servicii și-au accelerat ritmul de creștere până la 9,7 la sută (variație în termeni reali). Avansul acestora, concomitent cu necesitatea acoperirii absorbției interne în expansiune au antrenat însă și dinamizarea importurilor (+11,3 la sută), astfel încât cererea externă netă a continuat să erodeze creșterea PIB real (cu 0,7 puncte procentuale).

Contribuția dominantă la extinderea livrărilor externe a aparținut, și în acest an, companiilor producătoare de autovehicule, mașini, echipamente, aparate electrice, cauciuc, aceste categorii de bunuri cumulând jumătate din valoarea exporturilor.

⁷ Metodologie SEC 2010.

Ca efect al investițiilor străine direcționate în ultimii ani către industria auto, potențat de intensificarea cererii la nivel european, volumul cifrei de afaceri pentru piața externă și-a dublat viteza de creștere față de anul 2016. Remarcabil este faptul că, alături de componentele de profil – care dețin ponderea principală în livrările externe ale sectorului auto, datorită integrării în lanțurile internaționale de valoare adăugată –, o susținere a venit și din partea autovehiculelor, existând posibilitatea ca acest segment să-și consolideze poziția pe piețele externe, având în vedere lărgirea recentă a gamei de produse cu două modele. O evoluție pozitivă au înregistrat și exporturile de produse metalurgice, traiectorie care reflectă anumite modificări în structura ofertei, în sensul creșterii livrărilor de produse mai sofisticate, dar și îmbunătățirea accesului producătorilor locali pe piețele externe, ca urmare a menținerii măsurilor adoptate la nivel european în scopul reducerii competiției neloiale din partea unor producători asiatici. Susținerea oferită în ultimii ani creșterii exporturilor de materii prime agricole s-a materializat și în anul 2017, ilustrând – dincolo de influențele conjuncturale, asociate condițiilor climaterice favorabile obținerii unei producții vegetale ridicate – acumulările de ordin structural vizibile pe segmentul „cereale și plante oleaginoase”. La nivelul acestei grupe, consolidarea poziției de exportator net în ultimii ani (media aferentă perioadei 2013-2017 fiind de 2,5 ori mai mare decât cea din intervalul 2008-2012) a purtat amprenta investițiilor realizate atât în sensul valorificării potențialului agricol local, cât și în cel al dezvoltării bazei logistice destinate derulării comerțului de tranzit, avantajat de amplasarea geografică a țării noastre.

Presiunea în creștere din partea absorbției interne, dar și majorarea cererii externe, pe filiera acoperirii necesarului de *input*-uri în vederea onorării comenzilor pentru export, au antrenat ritmuri alerte ale importurilor la toate categoriile majore de mărfuri. Astfel, achizițiile de bunuri intermediare și de capital au crescut cu 6-7 la sută față de anul 2016, în corelație cu integrarea anumitor sectoare industriale în lanțurile internaționale de producție (cum este cazul componentelor auto) și cu intensificarea investițiilor în sectorul privat (mașini, echipamente, construcții metalice, produse metalurgice). Cele mai dinamice au rămas însă importurile de bunuri de consum (8 la sută), în condițiile în care producătorii autohtoni se plasează în continuare pe o poziție competitivă deficitară. Perspectivile de remediere a acestei situații sunt mai degrabă limitate, având în vedere îndeosebi progresele modeste în direcția înzestrării tehnologice, afectată inclusiv de fragmentarea pronunțată din unele domenii de activitate (Caseta 2).

Poziția externă

Îndatorarea externă a continuat să se plaseze pe un palier sustenabil, iar indicatorii de adecvare a rezervelor internaționale s-au menținut în limitele recomandabile, însă prelungirea tendinței de adâncire a deficitului contului curent (până la 3,4 la sută din PIB) a făcut ca în 2017 poziția externă a României să fie mai puțin favorabilă decât cea consemnată în anul precedent.

Chiar dacă soldul contului curent a rămas sub pragul de alertă indicat în cadrul Procedurii Comisiei Europene privind dezechilibrele economice și a fost finanțat în întregime pe seama fluxurilor stabile de capital (în principal investiții străine directe și fonduri europene), deteriorarea din ultimii trei ani (de la 0,7 la sută din

PIB în 2014) este preocupantă, cea mai mare parte a țărilor europene înregistrând în aceeași perioadă fie surplusuri de cont curent, fie deficite în scădere. Totodată, această traiectorie este puternic corelată cu cea urmată de deviația PIB față de nivelul potențial, aducând în prim-plan importanța influenței ciclului economic asupra echilibrului extern (Casetă 2).

Casetă 2. Influențe ciclice și structurale în evoluția recentă a soldului contului curent

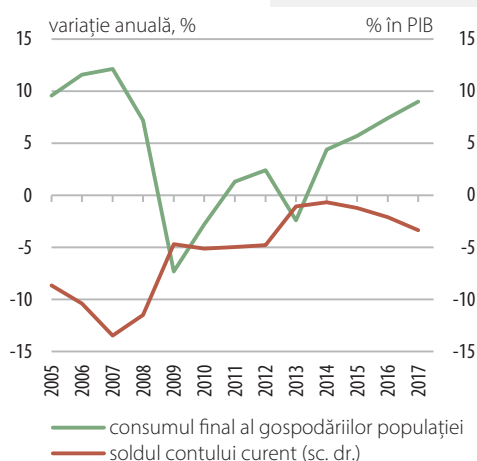
Ultimii ani au consemnat în România reluarea tendinței de adâncire a deficitului de cont curent, după ce, ulterior declanșării crizei economice, acesta cunoscuse un proces de reechilibrare, soldul său diminuându-se de la -13,5 la sută din PIB în anul 2007 până la -0,7 la sută în anul 2014. Înrautățirea contului curent în perioada care

a urmat a fost antrenată de accelerarea semnificativă a cererii agregate (care a depășit nivelul potențial în cursul anului 2016⁸), după un model care amintește de situația prevalentă înainte de recesiune și care evidențiază rolul ciclului economic în explicarea traiectoriei urmate de contul curent (Grafic A).

Casetă de față își propune o ilustrare succintă a modului în care factorii ciclici au acționat la nivelul câtorva categorii reprezentative ale balanței comerciale, fiind amintite totodată unele evoluții de ordin structural care s-au remarcat în ultimii ani, mai ales în sensul restrângerii dezechilibrului extern. Discuția este însoțită de o estimare empirică a măsurii în care cele două categorii de influențe se oglindesc în dinamica soldului contului curent, exercițiul fiind bazat pe metodologia *External Balance Assessment (EBA)* a FMI⁹.

Grafic A

Cererea de consum
și echilibrul extern

Sursa: INS, BNR

Evidențe analitice

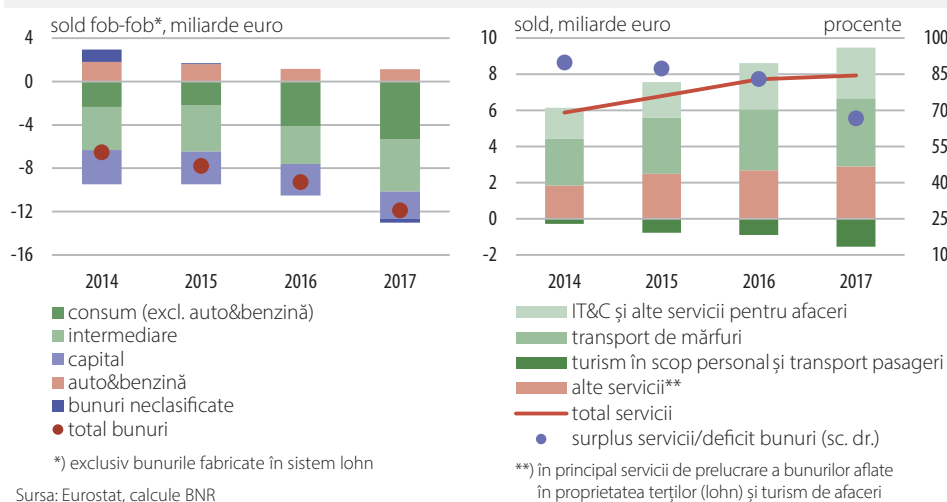
Contextul ultimilor ani, marcat de tensionarea pieței muncii, precum și de adoptarea unor măsuri stimulative vizând creșterea veniturilor populației și reducerea taxării indirecte, a generat un răspuns viguros din partea cererii de consum, evoluție care nu a întârziat să își pună amprenta asupra balanței externe de bunuri și servicii (Grafic B).

Bineînțeles, contul curent nu este în exclusivitate tributar poziționării economiei într-o anumită fază a ciclului de afaceri. De altfel, o contribuție semnificativă la deteriorarea balanței de plăți a revenit în anul 2017 categoriei de bunuri energetice (exclusiv carburanți) – din totalul deficitului de bunuri, acestea îi corespunde circa 20 la sută –, modificarea raportului de schimb în urma creșterii cotațiilor țițeiului pe piețele internaționale jucând un rol important în acest sens. În același timp, echilibrul extern a continuat să fie erodat de achizițiile de bunuri intermediare

⁸ Apreciere formulată pe baza evaluării deviației PIB din cadrul prognozei macroeconomice aferente ediției din luna mai 2018 a *Raportului asupra inflației* al BNR.

⁹ „The External Balance Assessment (EBA) Methodology”, *IMF Working Paper* 272, 2013.

produse de industria chimică (cărora le-a revenit, de asemenea, circa o cincime din totalul deficitului de bunuri în anul 2017), din considerente mai degrabă structurale, sectorul de profil resimțind închiderile de capacități derulate în perioada postcriză. Astfel, un impact vizibil revine dispariției de pe piață a unui important operator în urmă cu circa trei ani, dar și producției sub potențial a unui alt combinat de mari dimensiuni, aflat în stare de insolvență din anul 2013. Perspective mai favorabile ale activității acestuia din urmă au căpătat contur abia către finalul anului 2017, odată cu vânzarea unor pachete de active, existând semnale cu privire la derularea de investiții în perioada următoare.

Grafic B
Balanța bunurilor
și serviciilor

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Totuși, dincolo de aceste aspecte, pe tot parcursul intervalului 2014-2017, în care *gap*-ul PIB a evoluat pe o traiectorie crescătoare – mai întâi prin diminuarea valorilor negative, iar ulterior amplificându-și valorile pozitive –, bunurile de consum¹⁰ au reprezentat categoria cu profilarea cea mai evidentă în sensul amplificării soldului negativ al balanței bunurilor, ponderea deficitului asociat ajungând la 36 la sută în anul 2017.

În cadrul acestora se remarcă bunurile semidurabile (îmbrăcăminte, încălțăminte), grupă cu grad ridicat de sensibilitate la poziționarea ciclică a economiei, în condițiile în care participarea producătorilor locali la acomodarea consumului intern este minoritară, activitatea acestora fiind de mulți ani concentrată pe export (predominant sub formă de lohn sau, mai nou, producție integrată). Cel mai ilustrativ este însă cazul segmentului agroalimentar¹¹, care a cunoscut pe parcursul ultimilor ani o adâncire a dezechilibrului comercial, până la 3,1 miliarde euro (peste 25 la sută din deficitul bunurilor în anul 2017). Expansiunea importurilor a fost favorizată și de factori exogeni, precum profilul climatic local inadecvat pentru cultura anumitor specii de fructe și legume sau reducerea prețurilor la produsele agroalimentare pe piața europeană, ca urmare a supraofertei generate de embargoul impus de Rusia asupra UE și a Turciei (începând din august 2014 și respectiv din ianuarie 2016). În același timp însă, competitivitatea industriei

¹⁰ Inclusiv auto și carburanți.

¹¹ Exclusiv animale vii, cereale și plante oleaginoase.

alimentare locale s-a deteriorat constant, reflectând ritmul alert de creștere a costurilor unitare cu forța de muncă, dar mai ales deficiențele persistente manifestate de-a lungul întregului lanț de producție și desfacere, care limitează extinderea producției potențiale. Deficiențele amintite au drept punct de plecare fragmentarea excesivă a exploatațiilor agricole – obstacol major în calea acumulărilor de capital și, în consecință, a îmbunătățirii randamentelor și calității produselor – în timp ce, la nivelul verigilor superioare ale lanțului se remarcă lipsa de personal calificat, înzestrarea tehnologică inadecvată, dar și absența unei viziuni de afaceri pe termen mai îndelungat¹². În plus, în unele cazuri de preluare a procesatorilor locali de către firme străine, criteriul optimizării costurilor a înclinat în favoarea relocării producției pentru unele sortimente. Deloc surprinzător, dificultatea industriei locale de a acoperi cererea internă a fost însoțită de o prezență la export cvasinegligibilă, în contrast cu situația din alte state din regiune (Polonia, Ungaria). Creșterea importanței comerțului modern (cota de piață se plasează în prezent la aproximativ 60 la sută, superioară cu circa 10 puncte procentuale celei din anul 2013) a cântărit de asemenea în avansul importurilor de profil, mai ales în condițiile în care strategiile de marketing ale unora dintre operatori pun accentul pe produsele în regim de marcă proprie, de cele mai multe ori achiziționate din exterior.

Un alt exemplu relevant în ceea ce privește impactul produs asupra poziției externe de consolidarea puterii de cumpărare din ultimii ani este oferit de segmentul auto, dinamizarea cererii fiind însoțită și de o diversificare a preferințelor consumatorilor. În aceste condiții, modelele de fabricație locală au fost puternic concurate de mașinile străine, în special *second hand*, mai atractive din punct de vedere al raportului dotări/preț (cu un impuls suplimentar, din perspectiva prețului, începând din ianuarie 2017, odată cu eliminarea timbrului de mediu). Evoluția s-a materializat într-un trend descendent al surplusului comercial pe segmentul autovehiculelor (până la circa 1,2 și respectiv 1,1 miliarde euro în anii 2016 și respectiv 2017, comparativ cu 1,9 miliarde euro în anul 2014), atenuarea recentă a tendinței survenind mai mult pe seama unei redresări a vânzărilor pe piețe externe.

Dincolo de efectul negativ asupra balanței bunurilor, componenta ciclică este în bună măsură responsabilă, mai ales în anul 2017, și pentru scăderea capacității contului de servicii de a contrabalansa acest deficit, în condițiile în care, similar bunurilor de consum, oferta locală nu a reușit să acopere integral plusul de cerere observat îndeosebi pe segmentele de turism și transport aerian. Astfel, investițiile pentru extinderea și modernizarea spațiilor de cazare la nivel național, precum și adoptarea anumitor măsuri de impulsivitate a turismului intern s-au dovedit insuficiente pentru a compensa plusul de atractivitate al pachetelor turistice pentru străinătate (inclusiv din perspectiva raportului calitate/preț), fapt reflectat de creșterea numărului de turiști care au călătorit peste hotare. Aceste efecte au fost doar parțial contrabalansate de creșterea numărului de turiști străini, apropierea de potențial a pieței turistice autohtone fiind în continuare grevată de calitatea scăzută a infrastructurii de transport și a celei de cazare. Și în ceea ce privește segmentul transportului aerian, oportunitatea oferită de creșterea puterii de

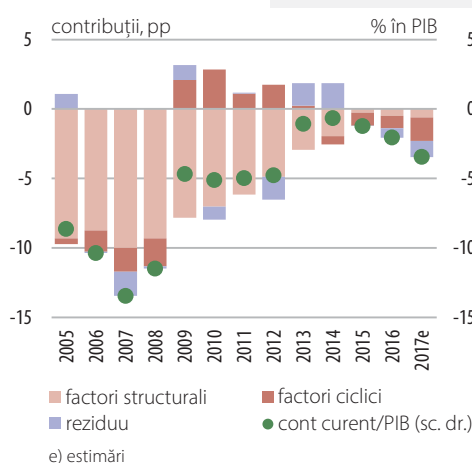
¹² Detalii privind poziția competitivă modestă a sectorului alimentar pot fi regăsite în Caseta intitulată „Surse ale deficitului comercial cu produse alimentare”, inclusă în ediția din luna februarie 2018 a *Raportului asupra inflației* al BNR.

cumpărare a populației pe parcursul ultimilor ani a fost mai bine valorificată de companiile externe, aflate în plină expansiune (fiind vorba mai ales de operatori pe segmentul *low cost*).

Traectoria din ultimii ani a contului curent încorporează însă și anumite câștiguri de ordin structural, de natură a limita deteriorarea poziției externe și de a asigura totodată o potențială redresare a acesteia, odată cu scăderea în intensitate a factorilor cu efect tranzitoriu. Aceste progrese s-au oglindit în evoluția productivității agregate, de-a lungul unor direcții precum: (i) eficientizarea energetică – îndeosebi în industria metalurgică și în industria chimică, îmbunătățirea observată până în anul 2015, inclusiv prin închiderea sau restrângerea unor companii energofage, consolidându-se ulterior prin derularea de noi investiții destinate modernizării tehnologice; (ii) creșterea importanței unor sectoare precum *IT&C* sau (iii) integrarea în rețelele internaționale de producție (vizibilă mai ales în industria auto). Cea din urmă evoluție are la bază intensificarea prezenței pe plan local a operatorilor cu capital străin, în general firme de mari dimensiuni, ale căror operațiuni se extind pe teritoriul mai multor state. Aceste entități operează, în general, în condiții de eficiență sporită, asociată, pe de o parte, constrângerilor logistice mai reduse (de exemplu, aceste firme pot să exploreze mai facil piețele externe, în căutarea unor *input*-uri de producție cu raport calitate/preț cât mai bun), iar pe de altă parte, deținerii de *know-how* și de tehnici manageriale superioare. Mai mult, în măsura în care se consolidează relațiile dintre acești operatori și firmele cu capital local, efectele de antrenare au un impact pozitiv asupra productivității acestora din urmă.

Exercițiul empiric – detalii și rezultate

Evaluarea cantitativă a legăturii dintre echilibrul extern și factorii ciclici are la bază metodologia EBA, a cărei orientare îmbină perspectiva de finanțare a contului curent cu modul în care acesta este determinat de activitatea sectorului real. În aceste condiții, exercițiul empiric a constat în identificarea unor variabile explicative pentru contul curent al României, relevante fie prin prisma legăturii cu economia reală, fie din punct de vedere al relației economisire-investiții. Aceste variabile pot fi privite ca exercitând influențe temporare (de natură ciclică) sau persistente, în prima categorie figurând excesul de cerere din economia locală – exprimat, în conformitate cu abordarea EBA, relativ la media la nivel mondial –, precum și un indicator al aversiunii globale la risc. Pentru a surprinde influențele pe termen mai lung, modelul a încorporat indicatori utilizați în mod frecvent în ecuațiile de regresie a contului curent, și anume o măsură a productivității (aproximată în cazul de față prin intensitatea energetică – indicator pe care cercetări anterioare l-au identificat ca jucând un rol important în ajustarea postcriză a deficitului extern), indicatori ai situației demografice și respectiv ai mediului instituțional, o variabilă care surprinde poziția finanțelor publice (exprimată în termeni structurali), precum și poziția investițională internațională netă. Cu toate că soldul contului curent este afectat și de cursul de schimb real, prin impactul acestuia din urmă asupra balanței comerciale, indicatorul nu a fost inclus în estimare deoarece metodologia utilizată

Grafic CInfluențe ciclice și structurale
asupra soldului contului curent

Sursa: FMI, BM, Eurostat, estimări BNR

nu permite identificarea cu exactitate a efectului pe care o modificare a cursului de schimb real îl are asupra balanței externe, cele două variabile răspunzând acelorași factori.

Sintetizând influențele enumerate anterior, rezultatele exercițiului empiric relevă dominanța componentei ciclice în deteriorarea din ultimii ani a echilibrului extern, pe seama amplificării excesului de cerere pe plan intern (peste ceea ce s-a consemnat la nivel global) – Grafic C. În același sens a acționat și creșterea apetitului investițional la nivel internațional, regăsită în amplificarea influxurilor de capital către economia României, ceea ce a permis practicarea unor deficite de cont curent mai mari. Modelul surprinde acest mecanism prin contribuția variabilei VIX¹³, care reprezintă un proxy pentru aversiunea la risc – perioadele caracterizate de piețe financiare calme (și implicit de valori mai reduse pentru VIX, cum sunt cele din ultimii ani) se remarcă, de obicei, prin intensificarea fluxurilor investiționale dinspre economiile dezvoltate către cele emergente, regăsite în creșterea

deficitelor externe în acestea din urmă, în timp ce într-un mediu volatil aversiunea la risc sporită favorizează corecția dezechilibrelor (Tabel A).

Variabilă	medie	std.	t-stat	p-value
Deviația PIB*	-0,270	0,136	-1,980	0,047
VIX (-1)	0,234	0,065	3,620	0,000
PIIN (-1)	0,132	0,043	3,080	0,002
Dominanța populației vârstnice*	-5,081	0,607	-8,370	0,000
Intensitatea energetică*	-0,033	0,011	-2,850	0,004
Mediul instituțional* (-1)	-0,168	0,070	-2,390	0,017
Soldul bugetar ajustat ciclic*	0,483	0,247	1,960	0,050

*) exprimate relativ la o variabilă agregată pentru toate economiile din eșantion, schema de ponderare fiind construită pe baza PIB nominal exprimat în USD

Notă: Variabila dependentă este exprimată prin raportare la PIB. VIX este introdus ca deviație față de media pe termen lung.

PIIN se referă la poziția investițională internațională netă a României raportată la PIB. Pentru adresarea eventualelor probleme de endogenitate, soldul bugetar ajustat ciclic a fost instrumentat utilizând procedura propusă de metodologia EBA. Estimările au fost realizate utilizând estimatorul Mean Group, care permite, în contextul datelor de tip panel, determinarea unor coeficienți specifici pentru fiecare țară. Datele utilizate sunt aferente perioadei 1996-2017.

Sursa: FMI, BM, Eurostat, estimări BNR

Tabel AFactori de influență ai soldului
contului curent ca pondere în PIB

Referitor la influențele pe termen lung, dimensiunea poziției investiționale (exprimată ca procent în PIB) afectează contul curent prin intermediul categoriei de venituri primare, unde sunt înregistrate fluxurile cu dobânzile aferente plasamentelor și datoriei externe. O poziție investițională negativă (situație ce caracterizează România) exercită un efect de eroziune asupra contului curent, fapt confirmat de coeficientul pozitiv obținut pentru această variabilă.

¹³ Indicatorul VIX este determinat pe baza volatilității implicite a opțiunilor cu suport indicele S&P500, fiind calculat și publicat de Chicago Board Options Exchange (CBOE).

În ceea ce privește celelalte variabile, exprimate ca diferențial față de media la nivel global, o reducere a intensității energetice semnalează o creștere a eficienței economiei autohtone, factor cu contribuție decisivă în ajustarea structurală a deficitului de cont curent din anul 2013, după cum indică rezultatele estimărilor econometrice, și care joacă în continuare un rol important în poziționarea economiei pe un palier mai productiv. Cu toate că randamentul energetic nu reprezintă unica fațetă a productivității agregate, introducerea concomitentă a mai multor măsuri de eficiență conduce la modele nesatisfăcătoare din punct de vedere statistic, evoluțiile lor fiind puternic corelate. Chiar dacă estimarea nu permite sesizarea tuturor influențelor asupra contului curent provenite de pe latura productivității, se poate aprecia că alte modificări structurale din economie, precum cele amintite anterior privind sectorul IT&C sau integrarea în lanțurile globale de valoare adăugată, susțin echilibrarea externă prin eficientizarea proceselor economice.

Referitor la calitatea mediului instituțional, acesta poate afecta echilibrul extern mai ales prin efectul asupra investițiilor – în acest sens, țările cu instituții „sănătoase”, caracterizate între altele prin garantarea dreptului la proprietate și corupție scăzută, oferă argumente încurajatoare investitorilor, inclusiv celor nerezidenți, astfel încât ameliorarea cadrului instituțional permite finanțarea unor deficite mai ridicate prin creșterea credibilității economiei respective la nivel internațional. O altă variabilă inclusă în estimare este reprezentată de raportul dintre populația vârstnică și cea aptă de muncă, aceasta influențând soldul contului curent prin efectul asupra economisirii agregate – o modificare a proporției amintite în favoarea grupei de vârstă peste 64 de ani este, în general, asociată cu reducerea nivelului economisirii. Într-o manieră similară acționează și deficitul bugetar structural (care figurează, de asemenea, printre variabilele explicative), adâncirea acestuia implicând deteriorarea economisirii publice, regăsită și la nivelul celei agregate, iar mai departe, diminuarea soldului contului curent.

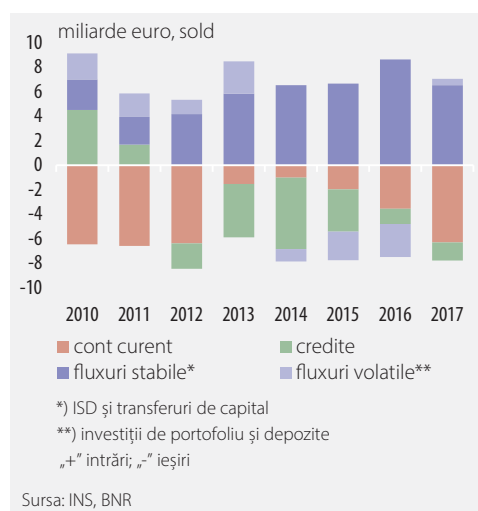
În concluzie, recenta înrăutățire a contului curent este tributară preponderent factorilor de ordin ciclic, aspect relevant atât de evidențele analitice, cât și de exercițiul empiric, ceea ce sugerează că diminuarea excesului de cerere agregată din economie va antrena îmbunătățiri ale echilibrului extern. Nu trebuie pierdute însă din vedere lacunele structurale evidențiate, care se manifestă, după cum s-a văzut, în multiple domenii de activitate, acestea influențând în ultimă instanță nivelul până la care se poate derula o echilibrare a balanței externe provenită din moderarea deviației PIB. Mai mult, dat fiind că efectele acestor deficiențe se manifestă pe termen îndelungat, o reducere a excesului de cerere nu va conduce, probabil, la reversarea simetrică a dezechilibrului extern, ilustrativă în acest sens fiind situația sectorului bunurilor de consum, în cazul căruia neajunsurile de ordin structural au condus la eroziunea cotei de piață a producătorilor autohtoni pe parcursul ultimilor ani.

Deteriorarea contului curent a fost antrenată, în principal, de comportamentul balanței comerciale (marcat inclusiv de o ușoară înrăutățire a raportului de schimb), însă în același sens a acționat și diminuarea contraponderii oferite de veniturile nete obținute din prestări de servicii internaționale – raportul dintre surplusul balanței serviciilor și deficitul balanței de bunuri s-a redus în 2017 la circa 67 la sută, de la valori de cel puțin 80 la sută în perioada 2013-2016. Evoluția s-a datorat, în bună măsură,

amplificării cererii de consum, al cărei efect s-a resimțit nu numai la nivelul bunurilor, ci și al serviciilor (mai ales pe segmentele de turism internațional și transport aerian), conducând, în cel din urmă caz, la frânarea avansului încasărilor nete (până la 2,7 la sută, față de creșteri de două cifre în anii anteriori). Contribuția dominantă la surplusul înregistrat de contul serviciilor a revenit în continuare activității de transport rutier de mărfuri; sectorul a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare amplă, investițiile consistente destinate extinderii flotelor și a spațiilor de depozitare (sub impulsul cererii externe în revenire, dar și al saturării acestui segment în țările din regiune) imprimând treptat României caracteristicile unui *hub* logistic. Totuși, potențialul său este insuficient valorificat, principalele motive invocate fiind inadecvarea infrastructurii rutiere, dificultatea reținerii/atragerii personalului și modificările legislative în desfășurare pe plan european¹⁴. O evoluție favorabilă au înregistrat și încasările din servicii IT&C, domeniu care a beneficiat de investiții semnificative, pe fondul interesului în creștere manifestat pe plan european pentru

dezvoltarea tehnologiei digitale, dublat de competitivitatea forței de muncă locale.

În pofida tendinței de adâncire, deficitul contului curent a continuat să fie finanțat în exclusivitate prin investiții directe și fonduri europene nerambursabile destinate acumulărilor de capital. Valoarea cumulată a acestora a depășit 6,5 miliarde euro, poziția dominantă aparținând participațiilor la capital (inclusiv profituri reinvestite). Comparativ cu anul precedent însă, aportul fluxurilor stabile s-a restrâns cu circa 2 miliarde

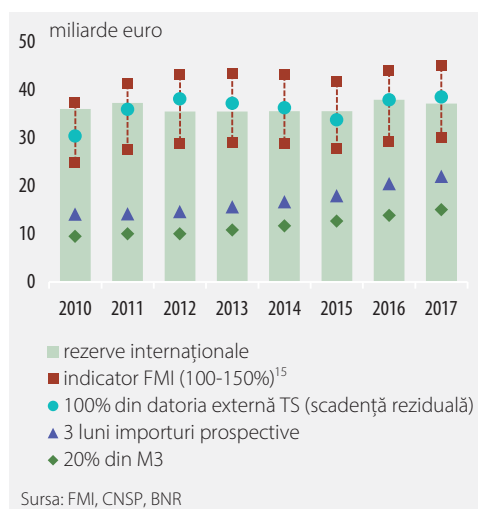
Grafic 1.10

Principalele surse de finanțare
a deficitului contului curent

euro, în condițiile în care absorbția de fonduri europene structurale și de investiții a scăzut la jumătate, evoluția fiind justificată, în parte, de întârzierile inerente trecerii la un nou exercițiu multianual de finanțare (2014-2020) – Grafic 1.10.

În contrast, intrările nete sub forma investițiilor de portofoliu s-au majorat de aproape 3 ori comparativ cu anul 2016 (până la 2,8 miliarde euro), în principal ca urmare a plasamentelor efectuate de nerezidenți în euroobligățiunile emise de statul român. Pe acest fond, stocul total al datoriei externe a României s-a majorat ușor, până la 93,5 miliarde euro la finele anului 2017. Cu toate acestea, gradul de îndatorare, ilustrat prin prisma unor indicatori relativi, a continuat să se diminueze, atât stocul datoriei externe totale ca pondere în PIB (49,7 la sută), cât și rata serviciului aferent componentei pe termen lung (23,9 la sută din exportul de bunuri și servicii) atingând valori minime pentru perioada postcriză.

¹⁴ În principal, cele referitoare la normele de poluare și la reglementările privind angajații detașați.

Grafic 1.11
Indicatori de adecvare
a rezervei internaționale

Rezervele internaționale ale României s-au situat la un nivel adecvat și în anul 2017, în condițiile realizării unor plăți consistente în contul datoriei publice în valută (inclusiv rambursări aferente împrumutului contractat de România în anul 2009 în cadrul aranjamentului multilateral de finanțare încheiat cu UE-FMI-IFI) și al altor obligații externe (între care plata Ministerului Apărării Naționale în sumă de 766 milioane dolari SUA aferentă programului de înzestrare „Sistem de rachete sol-aer cu bătaie mare”), dar și ale reducerii cu 2 puncte procentuale a ratei rezervelor

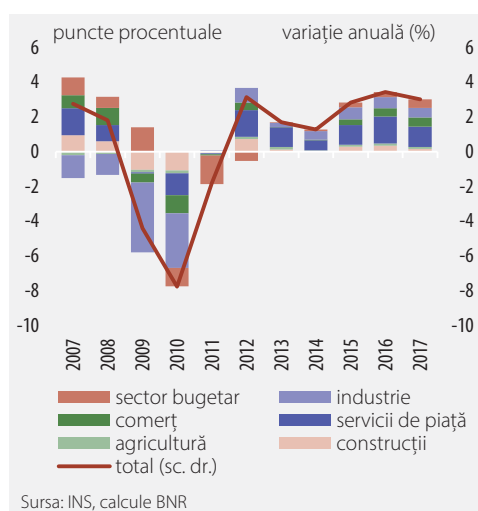
minime obligatorii aferente pasivelor în valută ale instituțiilor de credit. Nivelul brut al acestora (37,1 miliarde euro la 31 decembrie 2017) a continuat să asigure acoperirea cvasiintegrală a datoriei externe pe termen scurt la scadență reziduală, dar și a circa 5 luni de importuri prospective de bunuri și servicii (Grafic 1.11).

Piața muncii

Activitatea economică susținută din anul 2017 a antrenat creșterea numărului de angajați la cel mai ridicat nivel consemnat după anul 2000 (4,8 milioane persoane), însă ritmul angajărilor s-a temperat comparativ cu anul precedent, capacitatea economiei de a crea locuri de muncă încetinind în a doua jumătate a anului. În același

timp, oferta excedentară de forță de muncă a continuat să se comprime, în semestrul II 2017 conturându-se o tendință de aplatizare a gradului de tensionare a condițiilor pe piața muncii.

Atenuarea vitezei de creștere a efectivului salariaților din economie (de la 3,4 la sută în 2016 la 3,0 la sută în 2017) s-a datorat exclusiv restrângerii angajărilor în sectorului privat (Grafic 1.12). La nivel sectorial, evoluția s-a regăsit în unele servicii de piață, precum cele administrative și de suport, și cele profesionale (ulterior

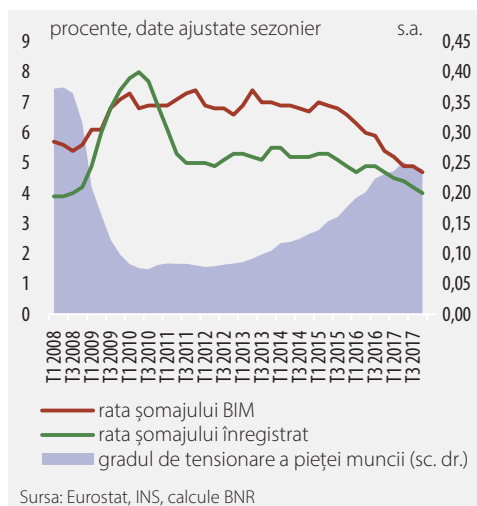
Grafic 1.12
Contribuția sectoarelor
de activitate la dinamica anuală
a numărului de salariați

unor creșteri anuale consistente, de peste 7 la sută), dar și în sectorul construcțiilor, a cărui activitate resimte lipsa derulării proiectelor majore de infrastructură. În schimb, expansiunea activității comerciale a menținut și în 2017 dinamica angajărilor din

¹⁵ În cazul unui regim flexibil al cursului de schimb, numitorul este calculat ca: 30 la sută din Datoria externă TS (scadență reziduală) + 15 la sută din Alte datorii + 5 la sută din Exporturi de bunuri și servicii + 5 la sută din M3.

acest sector pe o traiectorie ascendentă (fiind chiar depășit numărul de salariați din perioada precriză), în timp ce intensificarea recrutărilor în sistemul de sănătate a adăugat 1 punct procentual la rata anuală de creștere a efectivului salariaților din mediul bugetar (până la 2,4 la sută).

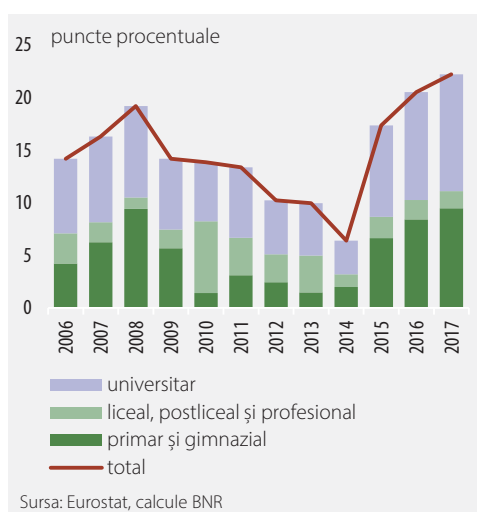
Grafic 1.13
Ratele șomajului și gradul de tensionare a pieței muncii

O temperare a consemnat și cererea de forță de muncă, rata locurilor de muncă vacante încetinind ușor în a doua parte a anului 2017, în paralel cu restrângerea ofertei excedentare. Ambii indicatori ai șomajului s-au comprimat până la cele mai reduse valori din perioada ulterioară anului 2000: 4,3 la sută în cazul ratei șomajului înregistrat și 4,9 la sută în cel al ratei BIM (Grafic 1.13). Tendința descendentă a devenit vizibilă și la nivelul șomajului pe termen lung (până la 2 la sută, după 6 ani de relativă stagnare, în jurul valorii de 3 la sută) și al șomajului în rândul tinerilor

(18,3 la sută, similar perioadei precriză). Cu toate acestea, evoluțiile menționate reflectă mai degrabă influența ciclică, piața muncii fiind în continuare grevată de deficiențe structurale. Astfel, aproape 18 la sută dintre tinerii români (18-29 de ani) nu sunt nici angajați, nici încadrați într-o activitate educațională (fenomenul fiind mai extins doar în Bulgaria, Croația, Grecia, Italia), ceea ce diminuează substanțial șansele ca aceștia să devină o resursă viabilă pe piața muncii. Mai mult, mobilitatea tinerilor este printre cele mai scăzute din UE, în anul 2016 aproape două treimi dintre șomerii cu vârste cuprinse între 20 și 34 de ani fiind reticenți la schimbarea domiciliului pentru a-și găsi un loc de muncă, comparativ cu o medie de 50 la sută¹⁶ în cadrul UE.

Grafic 1.14
Indicatorul de necorelare a calificărilor pe piața muncii¹⁷

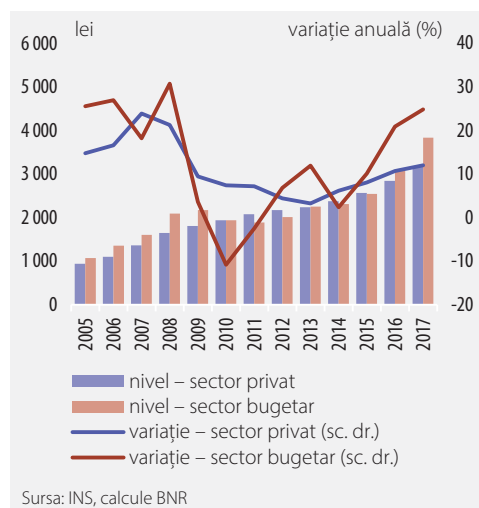

În plus, persoanele inactive în vârstă de muncă (15-64 de ani) constituie o treime din totalul populației, conducând la a treia cea mai mare rată de inactivitate din Europa. Îngrijorător este faptul că potențialul aport al acestor persoane la detensionarea condițiilor pe piața muncii este mai degrabă limitat, în contextul în care numai 10 la sută dintre aceștia declarau că ar dori să muncească (fără a căuta însă în mod activ un loc de muncă), aproape jumătate din ponderea consemnată la nivelul UE. În acest

¹⁶ Conform EU Labour Force Survey ad hoc module on young people on the labour market realizat de Eurostat.

¹⁷ Calculat ca sumă a modulelor diferențelor înregistrate pe fiecare nivel de instruire între oferta de forță de muncă (aproximată prin ponderea șomerilor cu un anumit nivel de instruire în total) și cererea de forță de muncă (aproximată prin ponderea persoanelor ocupate cu același nivel de instruire în total).

context, dificultățile întâmpinate de companii în procesul de recrutare s-au acutizat – indicatorul de necorelare a pregătirii candidaților cu cea solicitată de angajatori a ajuns în 2017 la cel mai ridicat nivel al seriei istorice, iar 72 la sută dintre angajatori reclamă deficiențe în a găsi candidați, România ocupând locul 3 între cele 43 de state incluse în studiul Manpower privind deficitul de talente (Grafic 1.14).

Grafic 1.15
Câștigul salarial brut

Dinamica anuală a câștigului salarial mediu brut și-a continuat parcursul ascendent în anul 2017 (+2 puncte procentuale, până la 14,8 la sută). Evoluția reflectă, pe de o parte, caracterul tensionat al condițiilor pe piața muncii, iar pe de altă parte, majorările salariale acordate în sectorul bugetar și ridicarea pragului minim de salarizare la 1 450 de lei (+16 la sută), cu impact mai ales la nivelul personalului necalificat¹⁸ (Grafic 1.15).

În mediul privat, accelerări ale ratei anuale de creștere au fost vizibile în

industrie, mai accentuate în ramurile industriale cu un ritm alert al activității, precum industria auto, cea a echipamentelor electrice, fabricarea de mașini și utilaje. Totodată, pe o traiectorie ascendentă s-au înscris și segmentele cu o pondere semnificativă a angajaților încadrați la salariul minim, precum industria ușoară și cea alimentară, fabricarea mobilei, prelucrarea lemnului (competitivitatea ultimelor două ramuri fiind afectată și de creșterea severă a prețului materiei prime din ultimul an).

În plus, variația anuală a salariului brut aferent sectorului bugetar a crescut semnificativ, până la 25 la sută (+4 puncte procentuale), ilustrând majorările acordate în luna ianuarie personalului din învățământ, dar și cele din administrația publică, în lunile februarie și iulie 2017. Pentru al doilea an consecutiv, câștigul salarial brut din acest sector s-a plasat peste cel din mediul privat, ceea ce a antrenat – prin manifestarea unui efect de demonstrație – presiuni suplimentare în sensul majorării salariilor, dincolo de cele decurgând din caracterul deja tensionat al pieței muncii.

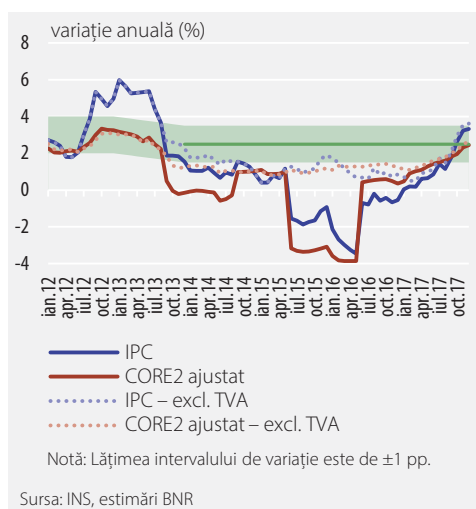
2.2. Prețuri și costuri

Prețuri de consum

Cu toate că anul 2017 a debutat cu noi reduceri și eliminări de taxe (scăderea cotei standard a TVA de la 20 la 19 la sută, eliminarea supraaccizei la carburanți, respectiv a taxei radio-tv și a celei pentru eliberarea pașapoartelor, cu un impact cumulat de -1 punct procentual), care au compensat aproape integral efectul de bază asociat diminuării cotei standard a TVA în ianuarie 2016, rata anuală a inflației s-a înscris încă din primele luni ale anului pe o traiectorie ascendentă. Astfel, după aproape patru ani

¹⁸ Acest segment a înregistrat cel mai amplu ritm de creștere a salariilor, conform studiului Paywell România 2017, realizat de PwC.

Grafic 1.16
Rata anuală a inflației

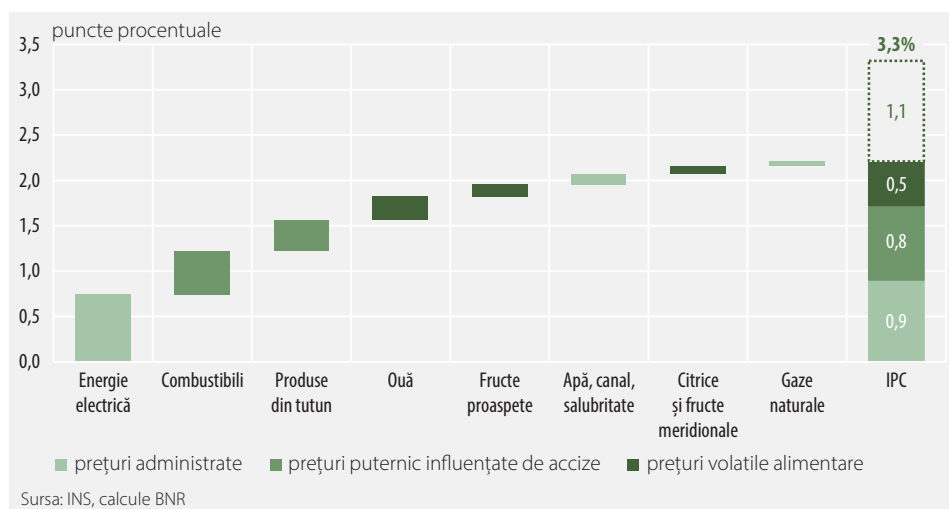
în care s-a plasat sub intervalul de ± 1 punct procentual asociat țintei staționare de 2,5 la sută, în principal sub efectul reducerilor succesive de taxe, indicatorul și-a intensificat viteza de creștere în semestrul II, apropiindu-se la finele anului de limita superioară a acestui interval (3,32 la sută, față de -0,54 la sută în decembrie 2016). În absența măsurilor fiscale amintite, dar și a celor de sens contrar implementate în a doua jumătate a anului (creșterea accizei la produsele din tutun în luna iulie, majorarea accizei la combustibili în septembrie-octombrie), rata anuală

a inflației este estimată a se fi plasat în decembrie 2017 la 4,1 la sută, peste limita superioară a intervalului de variație al țintei (Grafic 1.16).

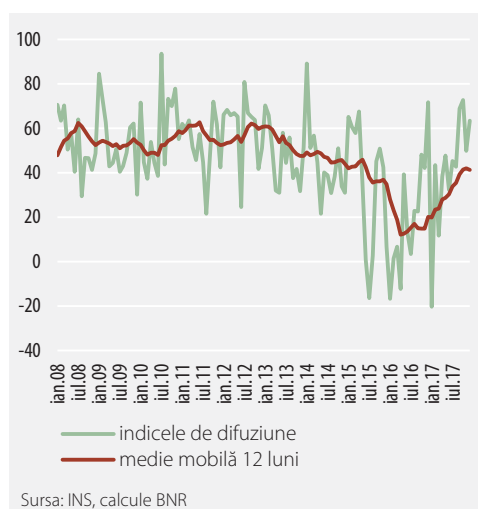
Un aport consistent la majorarea ratei anuale a inflației pe parcursul anului 2017 a revenit prețurilor administrate (1,4 puncte procentuale, respectiv peste o treime din deteriorarea survenită în evoluția IPC), cu precădere grupei produselor energetice, a căror variație anuală a urcat la 7,7 la sută în decembrie 2017, de la -6,5 la sută în decembrie 2016. În cadrul acestora, se remarcă subcomponenta energie electrică (creștere de 12 la sută în termeni anuali), al cărei parcurs a reflectat, în esență, evoluția prețului pe piața liberă, oscilațiile de mare amplitudine din unele perioade având la bază atât reacții emoționale ale unei piețe aflate într-o fază incipientă de dezvoltare, cât și fundamente economice – cum este cazul lunii august 2017, condițiile meteo mai puțin favorabile antrenând o diminuare a ponderii energiei mai ieftine, în contextul unei cereri robuste. Acești factori s-au regăsit în creșteri de peste 6 la sută ale tarifului energiei electrice aplicat consumatorului final în lunile iulie și octombrie. Dincolo de aceste influențe, la dinamica prețurilor administrate ale produselor energetice a contribuit în anul 2017 și parcurgerea ultimei etape a procesului de liberalizare a prețului de producție intern al gazelor naturale (aprilie), respectiv a penultimei etape în cazul pieței energiei electrice (iulie). Chiar dacă începând cu anul 2018 cele două piețe sunt complet liberalizate, tarifele continuă să aibă un caracter administrat, ANRE păstrând prerogativele de avizare a modificărilor prețului final suportat de consumatori.

Presiuni de creștere s-au manifestat și pe filiera componentei volatile a inflației, respectiv combustibili și LFO, aceasta reflectând o aglomerare de șocuri pe partea ofertei în a doua jumătate a anului. În primul caz, înscrierea pe o traiectorie ascendentă a cotației petrolului începând cu luna iunie 2017, tendință care s-a menținut până la finalul anului, a fost dublată de majorarea accizei la carburanți în lunile septembrie și octombrie. Totodată, prețurile volatile alimentare au resimțit puternic criza fipronilului, care a marcat spațiul comunitar în trimestrul IV 2017, dar ale cărei efecte s-au disipat la începutul anului 2018. Pe acest fond, rata anuală de creștere a prețurilor volatile s-a majorat cu circa 6 puncte procentuale pe parcursul anului 2017, până la 6,8 la sută în decembrie (contribuție de 0,9 puncte procentuale la majorarea inflației).

Grafic 1.17
Contribuția componentelor
exogene la rata anuală a inflației,
decembrie 2017

Grafic 1.18
Indicele de difuziune²⁰ al IPC

Dincolo de evoluțiile asociate factorilor exogeni¹⁹ – care au generat practic două treimi din rata anuală a inflației consemnată în decembrie 2017 (Grafic 1.17) –, creșterea prețurilor pe parcursul anului 2017 a avut un caracter generalizat la nivelul coșului de consum (Grafic 1.18), determinante în acest sens fiind lărgirea graduală a excedentului de cerere agregată din economie și presiunile acumulate pe partea costurilor de producție. Astfel, companiile au resimțit în anul 2017 nu doar majorarea costurilor cu forța de muncă, ci și pe cea a

costurilor cu materiile prime și a celor de transport, odată cu creșterea cotațiilor (energie, metale, dar și unele produse agroalimentare). Influențele externe s-au reflectat la nivelul prețurilor de consum atât indirect, prin intermediul costurilor de producție, cât și direct, dată fiind accentuarea importanței relative a bunurilor importate în acomodarea consumului final, favorizată de integrarea în lanțurile internaționale de producție și de *retail*. În plus, creșterea inflației a fost alimentată pe parcursul anului 2017 de tendința de depreciere a monedei naționale, precum și de ajustarea în sens ascendent a anticipațiilor inflaționiste ale agenților economici. Sub acțiunea tuturor acestor factori, rata anuală a inflației de bază a urmat o traiectorie constant ascendentă, atingând în luna decembrie 2,44 la sută (față de 0,32 la sută în decembrie 2016) și contribuind cu 1,3 puncte procentuale la creșterea indicelui agregat.

¹⁹ Aflați în afara sferei de influență a politicii monetare.

²⁰ Indicele de difuziune este calculat ca diferență între suma ponderilor bunurilor și serviciilor din IPC care au înregistrat rate lunare ale inflației pozitive și suma ponderilor celor care au consemnat rate lunare ale inflației negative (grad de acoperire de 100 la sută din coșul de consum). Variațiile nu exclud efectele măsurilor adoptate în regimul taxelor și impozitelor.

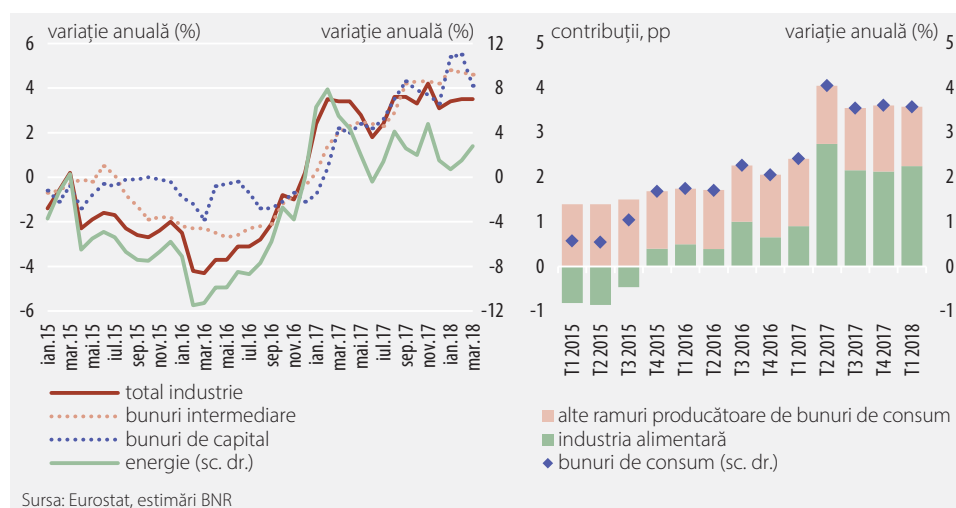
În structură, la mișcarea pronunțat ascendentă a dinamicii anuale a inflației de bază a contribuit decisiv categoria mărfurilor alimentare, pe fondul deficitelor acute de ofertă care au marcat piața europeană în 2017 în cazul câtorva produse reprezentative (carne, lactate), evidențele empirice sugerând o transmisie de peste două treimi, după un semestru, a majorării prețurilor de producție din industria de profil în cele de consum. Totodată, un aport consistent a venit serviciilor, dinamici mai alerte decât media remarcându-se în cazul componentelor sensibile la poziționarea ciclică a economiei (restaurante și cafenele, igienă și cosmetică) și, pe fondul creșterii cursului de schimb leu-euro, în cel al componentelor cu prețuri exprimate în valută (telefonie, transport aerian, chirii), dominante în structura grupei. Presiuni mai puțin accentuate s-au observat în cazul bunurilor nealimentare, acest segment fiind caracterizat de o cotă de piață semnificativă a operatorilor internaționali cu politici comune de stabilire a prețurilor între regiuni, dar și de un climat concurențial acerb, intensificat de creșterea importanței relative a comerțului *online*.

Prețuri de producție

După doi ani de contracții succesive, anul 2017 a debutat cu un avans consistent al prețurilor producției industriale pentru piața internă – rată anuală de 3,1 la sută în trimestrul I 2017 –, evoluția fiind puternic corelată cu redresarea cotațiilor materiilor prime pe piețele internaționale. În celelalte luni ale anului, dinamica anuală a prețurilor producției industriale a fluctuat între 1,8 și 4,2 la sută, volatilitatea fiind generată de comportamentul prețurilor din sectorul energetic, marcat de oscilațiile ample ale cotației petrolului Brent și ale prețurilor energiei electrice pe piața liberă internă.

Majorările semnificative ale cotațiilor internaționale ale metalelor și produselor energetice, vizibile în cursul anului 2017, au fost preluate gradual de prețurile de producție ale bunurilor intermediare și de capital, ale căror ritmuri anuale s-au poziționat pe un trend ascendent, urcând în primul trimestru al anului 2018 la 4,7 la sută, respectiv la 5,0 la sută. În ultimul caz, deprecierea monedei naționale în raport cu euro a reprezentat un factor suplimentar de influență, prețurile acestor bunuri fiind, în multe cazuri, exprimate în euro.

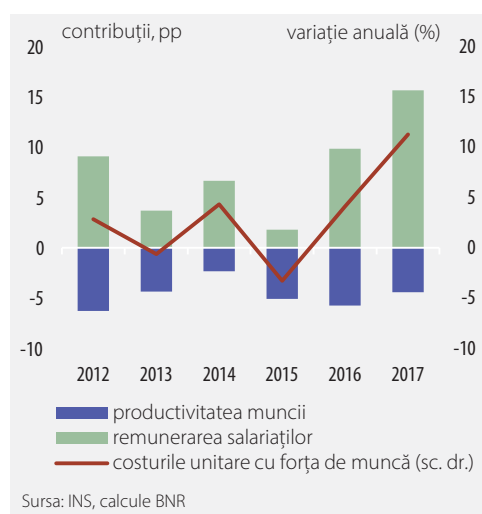
Grafic 1.19
Prețurile producției industriale
pentru piața internă

De asemenea, dinamica anuală a prețurilor bunurilor de consum și-a consolidat traiectoria crescătoare pe care s-a plasat începând cu a doua jumătate a anului 2015 (în luna mai 2017 a atins cea mai înaltă rată din ultimii aproape patru ani – 4,3 la sută), tendința fiind mai pronunțată în industria alimentară, în corelație cu mișcarea cotațiilor materiilor prime agroalimentare, cu precădere pe segmentul produselor de origine animală (carne, lapte). Traiectoria ascendentă a acestora s-a corectat în cea de-a doua parte a anului, însă ritmul de creștere a prețurilor interne de producție s-a menținut ridicat (în jurul a 3,8 la sută), pe fondul majorării excedentului de cerere din economie și al presiunilor acumulate la nivelul altor categorii de costuri (salarii, transport, utilități; Grafic 1.19).

Costurile unitare cu forța de muncă

În anul 2017, dinamica anuală a costurilor unitare cu forța de muncă pe ansamblul economiei s-a accelerat semnificativ (+7,2 puncte procentuale), fiind atins cel mai înalt nivel din perioada postcriză (11,3 la sută). Alături de presiunile în creștere la nivelul celorlalte costuri ale companiilor, această intensificare a contribuit la accentuarea ritmului de creștere a prețurilor de consum, cu precădere în a doua parte a anului 2017.

Grafic 1.20
Costurile unitare
cu forța de muncă

Avansul ritmului ULC s-a datorat, în principal, remunerării salariaților, la creșterea sensibilă a dinamicii acestora concurând mai mulți factori – caracterul tensionat al condițiilor pe piața muncii, majorarea salariilor brute în sectorul bugetar, ridicarea pragului minim de salarizare în economie (Grafic 1.20). O influență în același sens, dar de mult mai mică amplitudine, a exercitat atenuarea câștigurilor de productivitate a muncii (de la +5,8 la sută în anul 2016 la +4,2 la sută în intervalul analizat), vizibilă în aproape toate ramurile – excepție a

făcut industria, care a continuat să beneficieze, pe lângă o cerere robustă atât pe piața internă, cât și pe cea externă, de investiții în subsectoare-cheie (industria auto, fabricarea de mașini și echipamente sau industria metalurgică). Dincolo de evoluțiile încurajatoare înregistrate la nivelul productivității totale a factorilor (Caseta 3), într-un context caracterizat, între altele, de reorganizarea unor sectoare ale economiei pe o structură mai eficientă și apariția unor companii cu modele de business și tehnologii inovative, deficiențele structurale din economie continuă să afecteze ocuparea, respectiv capitalizarea, și să exercite astfel un efect limitativ asupra câștigurilor de productivitate a muncii, progresele în sensul eliminării principalelor obstacole – infrastructura de transport inadecvată și insuficiența personalului calificat – rămânând modeste.

În industrie, decalajul dintre evoluția salariilor brute și cea a productivității muncii s-a temperat ușor, variația anuală a costurilor salariale unitare coborând la 5,5 la sută (-1,7 puncte procentuale față de anul 2016). Pe ansamblul anului, câștiguri de productivitate superioare dinamicii salariilor au generat însă numai câteva ramuri – fabricarea de mașini și echipamente și industria calculatoarelor, în asociere cu extinderea notabilă a producției, dar și industria extractivă, cea energetică și prelucrarea țițeiului, în principal pe fondul restructurării activității (inclusiv prin restrângerea schemelor de personal).

Caseta 3. Dinamica postcriză a productivității totale a factorilor (TFP): analiză sectorială

Redresarea economiei românești după criza financiară a avut la bază expansiunea majorității sectoarelor de activitate. În condițiile unui grad ridicat de eterogenitate sectorială privind utilizarea relativă a factorilor de producție, respectiv înzestrarea cu capital fizic și forță de muncă, această casetă urmărește identificarea domeniilor de activitate caracterizate prin contribuții pozitive la creșterea economiei, provenind din creșteri ale eficienței utilizării factorilor de producție. Gradul de detaliere urmărește împărțirea pe 10 sectoare de activitate, conform nomenclatorului standard privind Clasificarea activităților din economia națională (CAEN Rev. 2).

În aceste condiții, caseta își propune: (i) prezentarea succintă a metodologiei funcției de producție, cu ajutorul căreia este evaluată eficiența la nivel sectorial, (ii) evidențierea dinamicii valorii adăugate brute (VAB) în cadrul domeniilor de activitate și contribuția la VAB total în economie, evoluția stocului de capital și cea a forței de muncă ocupate (implicit și ponderile aferente acestora), precum și (iii) prezentarea rezultatelor privind productivitatea totală a factorilor (engl. *total factor productivity* – TFP), evaluată prin aplicarea metodologiei funcției de producție pentru fiecare sector de activitate.

(i) Metodologia funcției de producție aplicată la nivel sectorial

Funcția de producție și teoria economică referitoare la măsurarea productivității sunt, în general, asociate cu contribuția definitorie a economistului Robert Solow (1957). Astfel, evoluția activității economice (reprezentată de variabila PIB sau, alternativ, VAB) poate fi văzută ca rezultat al contribuțiilor factorilor de producție capital și forță de muncă, la care se adaugă productivitatea totală, respectiv gradul de eficiență a utilizării acestora. TFP este determinat ca o componentă reziduală (cunoscută, de altfel, drept *reziduul Solow*) și este interpretat ca fiind un indicator al progresului tehnologic. Indicatorul TFP poate fi pus în corelație cu factori structurali (de exemplu, calitatea instituțiilor sau mobilitatea forței de muncă și a capitalului) sau conjuncturali (precum gradul de utilizare a capacităților de producție – a se vedea, de exemplu, Planas *et al.*, 2010) din cadrul economiei.

Pentru funcția de producție există specificații alternative. În cadrul prezentei casete este utilizată cea de tip Cobb-Douglas, în care ponderile factorilor capital și forță de muncă însumează 100 la sută, iar progresul tehnologic apare în forma *Hicks-neutral*

(ceea ce înseamnă că materializarea unui șoc tehnologic nu afectează ponderile factorilor muncă și capital). Astfel, creșterea economică este descompusă pe baza relației:

$$\Delta y_t = (1 - \alpha) \cdot \Delta k_t + \alpha \cdot \Delta l_t + \Delta tfp_t \quad (1)$$

unde: α este ponderea factorului muncă, iar Δy , Δk , Δl și Δtfp – creșterile PIB (VAB), ale stocului de capital, ale forței de muncă și, respectiv, ale TFP. Specificația de mai sus prezintă avantajul unei interpretări facile a contribuțiilor factorilor de producție la creșterea economică, fiind, în plus, preferată pentru analize teoretice și cantitative atât în mediul academic, cât și la nivel instituțional²¹. Principalele proprietăți ale specificației vizează: (i) randamentele de scară constante (de exemplu, creșterea cu 10 la sută a fiecărui factor de producție – capital și forță de muncă – conduce la o creștere cu 10 la sută a producției totale) și (ii) elasticitatea unitară de substituție (modificarea prețurilor relative ale factorilor nu conduce la modificări ale ponderilor celor doi factori).

Parametrul α poate fi estimat prin metoda veniturilor. Aceasta prezintă însă inconvenientul disponibilității în Conturile Naționale doar a componentei remunerarea salariaților, ce corespunde unei fracții (aproximativ 3/4) din populația ocupată pe ansamblul economiei, restul fiind lucrători pe cont propriu, cooperative familiale etc. În cadrul acestei casete este urmărită abordarea utilizată de FMI și de Comisia Europeană (în publicații precum *World Economic Outlook*, 2012, sau în Arpaia *et al.*, 2009)²², bazată pe ipoteza simplificatoare a unei compensații medii a lucrătorilor din celelalte categorii egale cu cea care revine salariaților. În aceste condiții:

$$\alpha = \frac{S}{VAB} \cdot \frac{P}{N} \quad (2)$$

unde: S – remunerarea salariaților; VAB – valoarea adăugată brută; P – populația ocupată; N – numărul de salariați.

Întrucât obiectivul casetei este evaluarea TFP la nivel sectorial, analiza empirică se bazează pe aplicarea formulei (1) pentru fiecare dintre cele 10 sectoare analizate. Procedura implică estimarea, pentru fiecare sector, a unor serii cronologice ale stocului de capital și forței de muncă, dar și a ponderilor aferente acestora, conform formulei (2).

Formalizând, TFP sectorial este evaluat prin relația:

$$\Delta tfp_{i,t} = \Delta vab_{i,t} - (1 - \alpha_i) \cdot \Delta k_{i,t} - \alpha_i \cdot \Delta l_{i,t} \quad (3)$$

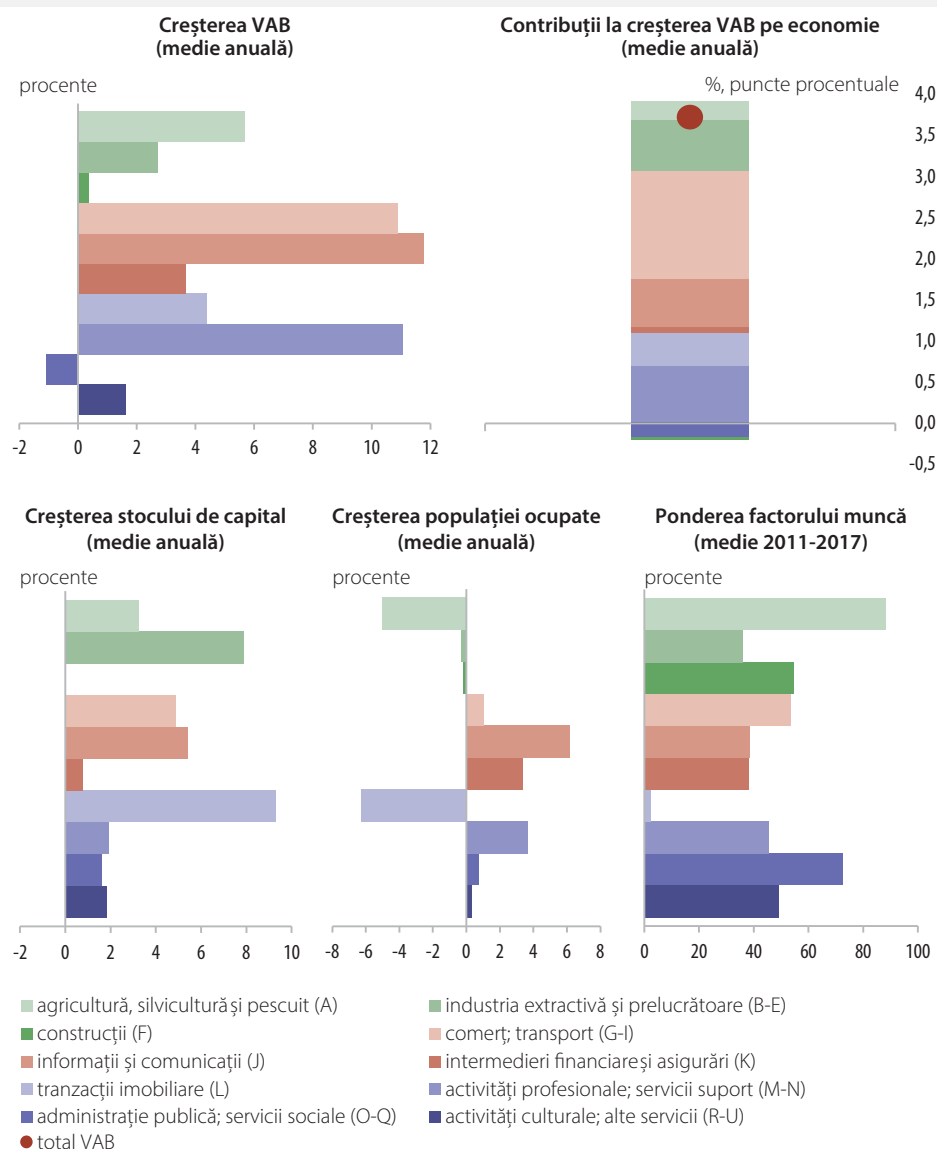
unde: i reprezintă un indice specific sectorului, având valori de la 1 la 10.

²¹ De exemplu, specificația este utilizată de către Comisia Europeană pentru evaluarea PIB potențial pentru statele membre UE-28. Metodologia este detaliată în Havik *et al.*, 2014.

²² Abordări alternative sunt ilustrate în Caseta „Ponderea remunerării factorului muncă: nivel, tendință, determinanți” din Raportul anual al BNR, 2016.

(ii) Principalele evoluții în cadrul sectoarelor de activitate în perioada postcriză

În perioada 2011-2017, sectoarele economiei au cunoscut evoluții caracterizate de un grad ridicat de eterogenitate. Astfel, sectoarele „Informații și comunicații”, „Comerț cu amănuntul” și „Activități profesionale” au înregistrat creșteri medii anuale substanțiale ale VAB (de peste 10 la sută), în timp ce „Agricultura”, „Intermedierea financiară”, „Tranzacțiile imobiliare” și „Industria”, doar creșteri moderate (Grafic A). Celelalte sectoare au avut creșteri medii anuale modeste (sub 2 la sută). Aceste evoluții s-au reflectat în contribuțiile sectoarelor la creșterea economiei. Astfel, principalii contributivi au fost „Comerțul cu amănuntul”, „Serviciile” (în speță „Activitățile profesionale”, „Informațiile și comunicațiile” și „Tranzacțiile imobiliare”) și „Industria”. „Agricultura” a avut o contribuție medie ușor pozitivă, caracterizată de o variabilitate ridicată, în condițiile producțiilor agricole reduse din anii 2012 și 2015 și, respectiv, ale celor foarte abundente din anii 2013 și 2017.

Grafic A
Evoluții sectoriale
în perioada 2011-2017

Notă: În paranteză sunt specificate codurile CAEN corespunzătoare.

Sursa: INS, Eurostat, estimări BNR

Dinamicile sectoriale eterogene au survenit pe seama unui spectru larg de evoluții privind stocul de capital²³ și forța de muncă (exprimată ca număr total de ore lucrate în economie²⁴). Astfel, creșteri însemnate de capital au fost evaluate în cadrul sectoarelor „Tranzacții imobiliare” și „Industrie”, dar și în „Informații și comunicații”, „Comerț” și „Agricultură”. În ceea ce privește evoluția forței de muncă, un factor determinant a fost reprezentat de reducerea generalizată (excepția notabilă fiind „Administrația publică”) a numărului mediu de ore lucrate de angajați, cu precădere în „Agricultură”. În paralel, în perioada 2011-2017, numărul de angajați din economie a cunoscut o scădere, în principal pe seama celui din sectorul agricol (diminuare cu aproximativ 670 de mii de persoane, respectiv -25 la sută). Se remarcă, de asemenea, înjumătățirea numărului de angajați în sectorul „Tranzacții imobiliare”. În schimb, sectoare precum „Comerțul” (+7 la sută) și majoritatea serviciilor au cunoscut creșteri ale numărului de angajați; în particular, în „Informații și comunicații”, creșterea cu aproximativ 65 de mii de persoane a reprezentat un avans de 50 la sută.

În cazul ponderii factorului muncă, evaluată²⁵ prin aplicarea relației (2), sectoarele „Agricultură, silvicultură și pescuit” și „Administrație publică” au înregistrat valorile cele mai ridicate (88 la sută și, respectiv, 72 la sută). Valori apropiate de 50 la sută s-au înregistrat în „Construcții”, „Comerț” și „Activități culturale” și, respectiv, ușor mai reduse pentru celelalte sectoare, exceptând „Tranzacțiile imobiliare”, unde ponderea muncii este foarte redusă (pe seama magnitudinii VAB, mult superioară celei aferente remunerării salariaților).

(iii) Eficiența sectorială în utilizarea factorilor de producție

În Graficul B este prezentată evoluția anuală a TFP, evaluată prin aplicarea relației (3). Panelul superior ilustrează contribuțiile sectoarelor la creșterea eficienței în utilizarea factorilor de producție pe ansamblul economiei, iar cele inferioare, creșterea medie anuală a TFP în sectoarele economiei pentru întreaga perioadă postcriză (2011-2017), prin considerarea a două măsuri alternative privind contribuția forței de muncă.

În perioada postcriză se evidențiază contribuțiile la creșterea eficienței pe ansamblul economiei provenind din partea „Comerțului” și serviciilor conexe, pe seama eforturilor de realizare a economiilor de scară odată cu extinderea ariei geografice acoperite de aceste activități economice²⁶. Creșteri ale eficienței au fost evaluate și în „Activități profesionale” (ce includ servicii de *outsourcing* și consultanță), „Informații și comunicații” (pe fondul cadrului legislativ favorabil)

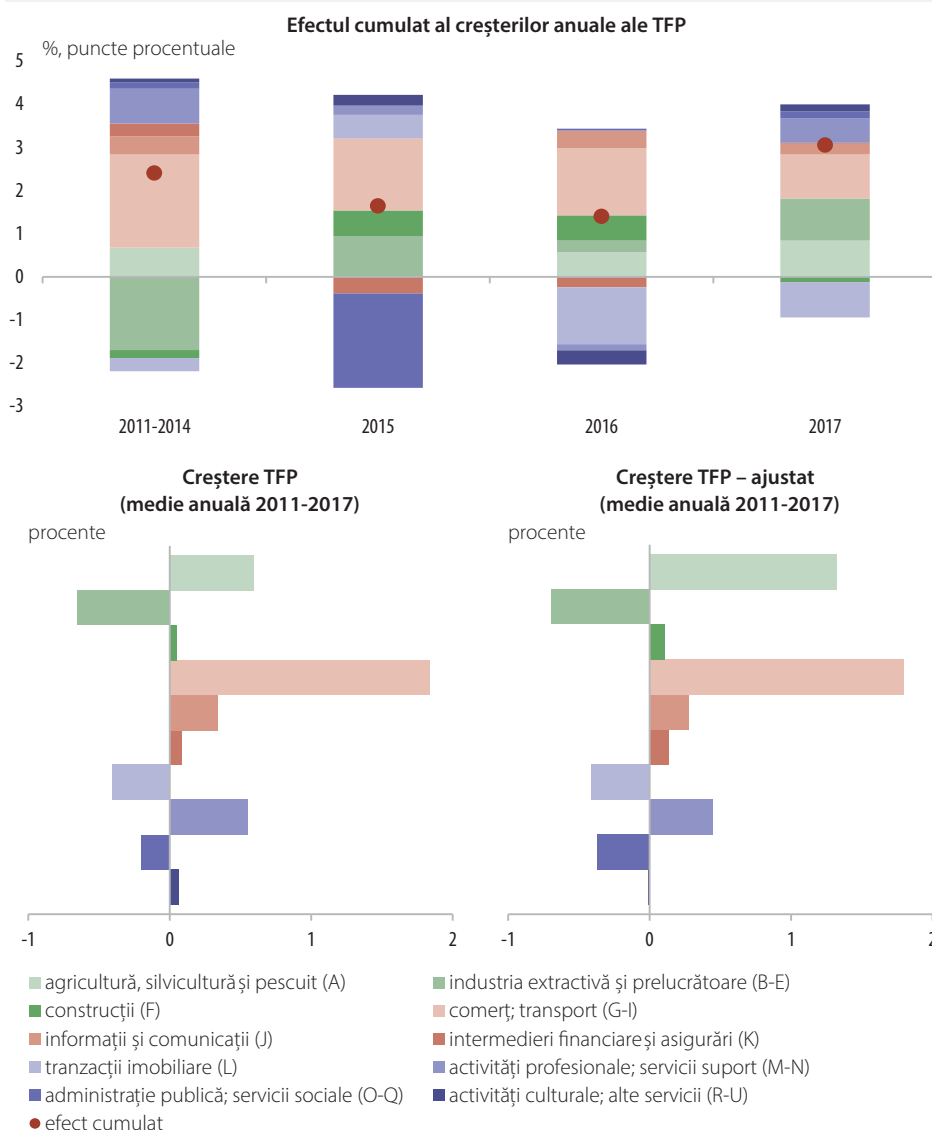
²³ Stocul de capital pentru fiecare sector este estimat prin intermediul unei ecuații de acumulare care ia în considerare formarea brută de capital fix din anul precedent și rata de depreciere a capitalului (considerată a fi egală cu 5 la sută pentru toate sectoarele analizate). Stocul inițial de capital a fost estimat aplicând o procedură de creștere a robusteții rezultatelor propusă de Levenko *et al.*, 2017.

²⁴ Obținută prin multiplicarea numărului de angajați cu numărul mediu al orelor lucrate.

²⁵ Estimarea ponderii muncii a necesitat, cu precădere în cazul sectorului „Agricultură”, o limitare la valoarea de 100 la sută care ar fi fost depășită în condițiile raportului ridicat (aproximativ 8:1 în perioada analizată) dintre numărul total de angajați pe cont propriu și cel de salariați.

²⁶ În perioada 2011-2016, ponderea cifrei de afaceri a marilor *retaileri* (peste 250 de angajați sau peste 50 de milioane euro cifră de afaceri) a crescut cu 14 puncte procentuale, devenind majoritară.

și „Agricultură” (în contextul creșterii achizițiilor de echipamente, inclusiv prin intermediul fondurilor europene destinate dezvoltării rurale). În schimb, reduceri ale TFP au fost evaluate în „Industrie” (doar în prima jumătate a perioadei analizate, ulterior câștigurile de eficiență fiind însoțite de o relativă stabilizare a gradului de utilizare a capacităților de producție), „Tranzacții imobiliare” (cu precădere în ultimii doi ani) și „Administrația publică” (marcantă fiind reducerea din 2015, pe fondul creșterii numărului de angajați cu aproximativ 10 la sută, în paralel cu o reducere de aceeași magnitudine a VAB).

Grafic B
Evaluările TFP la nivel sectorial
în perioada 2011-2017

Notă: În paranteză sunt specificate codurile CAEN corespunzătoare.

Sursa: estimări BNR

O evaluare alternativă a TFP poate fi efectuată prin ajustarea forței de muncă cu o măsură a abilităților implicate (engl. *quality-adjusted labour*²⁷), approximate în cadrul analizei prin remunerarea salariaților dintr-un sector raportată la cea medie pe

²⁷ Pentru detalii, a se consulta Capitolul 4 din manualul OCDE *Measuring Productivity*, 2001.

economie. Principalele diferențe se observă în cazul sectorului „Agricultură”, unde creșterea TFP este mai ridicată (reflectând amplificarea contribuției negative a forței de muncă, în condițiile unei remunerări pe salariat inferioare mediei pe economie), dar și în „Activități profesionale” și „Administrația publică”, caracterizate de o evoluție ușor deteriorată a TFP (în condițiile unei remunerări pe salariat superioare mediei pe economie, fapt care favorizează contribuția aferentă factorului muncă).

Avansul TFP în majoritatea sectoarelor economiei pe parcursul perioadei postcriză poate fi corelat cu o serie de evoluții favorabile ale unor indicatori structurali, precum reducerea costului inițierii unei afaceri²⁸, creșterea ratei de activitate a populației în vârstă de muncă sau a ponderii agenților economici (atât gospodării ale populației, cât și companii) cu acces la internet²⁹. În paralel însă, s-au observat o relativă plafonare a ponderii în PIB a cheltuielilor intrasectoriale destinate activităților de cercetare și dezvoltare (la valori semnificativ inferioare celor din statele europene dezvoltate, dar și celor din regiune³⁰), precum și calitatea deficitară a infrastructurii, cu impact inclusiv asupra mobilității forței de muncă. Acestea sunt doar câteva dintre domeniile care ar beneficia de accelerarea ritmului de implementare a reformelor structurale, inclusiv prin intensificarea absorbției de fonduri europene dedicate.

Referințe

Arpaia, A., Pérez, E., Pichelmann, K. – „Understanding Labour Income Share Dynamics in Europe”, *European Economy, Economic Papers* 379, 2009

Banca Națională a României – *Raport anual*, 2016

FMI – *World Economic Outlook*, Box 1.1. „The Labor Share in Europe and the United States during and after the Great Recession”, 2012

Havik, K., Mc Morrow, K., Orlandi, F., Planas, C., Raciborski, R., Roeger, W., Rossi, A., Thum-Thysen, A., Vandermeulen, V. – „The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps”, European Commission, *Economic Papers* 535, 2014

Levenko, N., Oja, K., Staehr, K. – „Total Factor Productivity Growth in Central and Eastern Europe before, during and after the Global Financial Crisis”, Eesti Pank, *Working Paper Series* 8, 2017

OCDE – *Measuring Productivity*, 2001

Planas, C., Roeger, W., Rossi, A. – „Does Capacity Utilisation Help Estimating the TFP cycle?”, European Commission, *Economic Papers* 410, 2010

Solow, R. – „Technical Change and the Aggregate Production Function”, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 39, No. 3, 1957, pp. 312-320

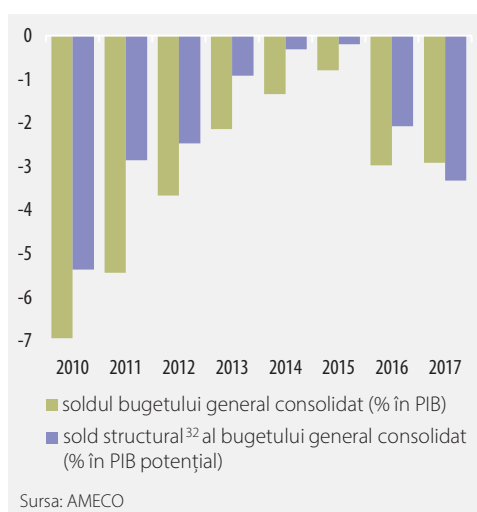
²⁸ Conform *Raportului Doing Business 2018* al Băncii Mondiale care denotă, pe de o parte, îmbunătățirea scorului agregat, iar pe de altă parte, pierderea unor poziții în clasamentul final.

²⁹ Evaluări BNR. Surse date: Eurostat.

³⁰ Ponderea medie în PIB în perioada 2011-2016 a cheltuielilor intrasectoriale destinate activităților de cercetare și dezvoltare a fost de 0,5 la sută în România, comparativ cu 2,1 la sută în zona euro, 1,3 la sută în Ungaria, 0,9 la sută în Polonia sau 0,7 la sută în Bulgaria. Evaluări BNR. Surse date: Eurostat.

2.3. Evoluții fiscale

Deficitul bugetului general consolidat (conform metodologiei SEC 2010) s-a redus marginal în 2017, situându-se la 2,9 la sută din PIB (comparativ cu 3 la sută din PIB în 2016), ușor sub nivelul de referință de 3 la sută din PIB aferent brațului corectiv al Pactului de stabilitate și creștere și în linie cu nivelul preconizat în Programul de convergență 2017-2020. Diminuarea deficitului SEC 2010 este consecința încetării acțiunii unor factori temporari care au majorat semnificativ deficitul bugetar din anul precedent³¹: deficitul în baza metodologiei naționale (*cash*), neafectat de elementele temporare de cheltuieli mai sus menționate, a crescut de la 2,4 la 2,8 la sută din PIB.

Grafic 1.21
Deficitul bugetului
general consolidat

Produsă în contextul unei accelerări substanțiale a creșterii economice, superioară așteptărilor, evoluția de la nivelul deficitului bugetar efectiv ascunde o lărgire semnificativă a deficitul bugetar structural – cele mai recente evaluări ale Comisiei Europene indică majorarea acestuia de la 2,1 la sută în 2016 la 3,3 la sută în 2017 (Grafic 1.21). În aceste condiții, impulsul fiscal, măsurat prin variația deficitului structural primar, a rămas puternic stimulat, la un nivel de 1,5 puncte procentuale de PIB. Dată fiind existența unui excedent de cerere

agregată în economie, majorarea deficitului structural primar indică o conduită prociclică a politicii fiscal-bugetare. Din perspectiva obligațiilor ce revin României conform prevederilor brațului preventiv al Pactului de stabilitate și creștere și ale Tratatului privind stabilitatea, coordonarea și guvernanța în cadrul Uniunii Economice și Monetare (așa-numitul Compact fiscal), evoluțiile descrise au condus la majorarea deviației deja existente a deficitului structural de la obiectivul pe termen mediu (până la 2,3 puncte procentuale). De altfel, începând cu luna iunie 2017 România a devenit subiectul unei proceduri de deviație semnificativă deschise de Consiliul Uniunii Europene la recomandarea Comisiei Europene.

Veniturile și cheltuielile bugetului general consolidat exprimate ca procent în PIB au continuat să se restrângă în 2017 (de la 31,6 la sută la 30,5 la sută, respectiv de la 34,6 la sută la 33,4 la sută), fără ca volumul fondurilor europene care

³¹ De exemplu, sumele de plată în baza prevederilor Legii nr. 85/2016 (diferențe salariale istorice datorate personalului din învățământ) în cuantum de 3,7 miliarde lei au fost reflectate de cheltuielile anului 2016, deși achitarea acestora se realizează eşalonat în perioada 2016-2020.

³² Definit ca deficit ajustat ciclic net de impactul unor măsuri cu efecte temporare.

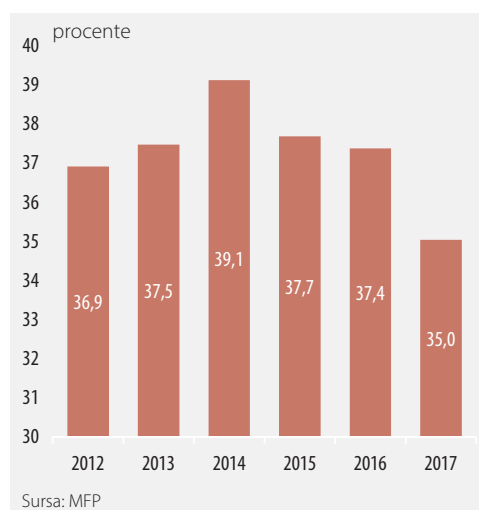
tranzitează bugetul conform metodologiei SEC 2010³³ să aibă vreo influență în acest sens (cuantumul acestora exprimat ca procent în PIB a rămas la 0,5 la sută).

În cazul veniturilor, diminuarea reflectă în principal impactul reducerilor de impozite indirecte operate la începutul anului (reducerea cotei standard a TVA cu 1 punct procentual, eliminarea accizei suplimentare la carburanți – reintrodusă în trimestrul IV, eliminarea taxei pe construcții speciale), agregatul de venituri corespunzător, exprimat ca procent în PIB, restrângându-se cu circa 1 punct procentual (de la 11,3 la sută în 2016 la 10,3 la sută în 2017). Acestei contracții i s-a adăugat cea consemnată la nivelul agregatului de impozite directe (reducere cu circa 0,4 puncte procentuale a nivelului exprimat ca pondere în PIB), reflectând modificarea regimului de impozitare al microîntreprinderilor și majorarea plafonului neimpozabil pentru veniturile din pensii. O evoluție contrară au avut veniturile din contribuții sociale, a căror pondere în PIB a crescut cu 0,4 puncte procentuale, sub efectul dinamicii salariale alerte.

În cadrul cheltuielilor, au consemnat creșteri importante ca pondere în PIB categoriile de cheltuieli permanente – însumate, cheltuielile de personal și cele de asistență socială au crescut cu circa 0,7 puncte procentuale. În contrast, ponderea în PIB a cheltuielilor de capital s-a redus masiv (cu 1,8 puncte procentuale) – investițiile publice diminuându-se cu 0,8 puncte procentuale (până la 2,8 la sută din PIB, un minim al

ultimilor 12 ani), iar transferurile de capital cu 1 punct procentual³⁴ – o evoluție similară având loc la nivelul consumului intermediar (-0,45 puncte procentuale).

Creșterea datoriei publice (+15,8 miliarde lei) s-a situat considerabil sub nivelul deficitului bugetului general consolidat SEC 2010 (25 miliarde lei). Dimensiunea ridicată a ajustării stoc-flux (parțial generată de utilizarea rezervei de lichidități a Trezoreriei, care s-a diminuat cu 4,4 miliarde lei), împreună cu caracterul extrem de favorabil al

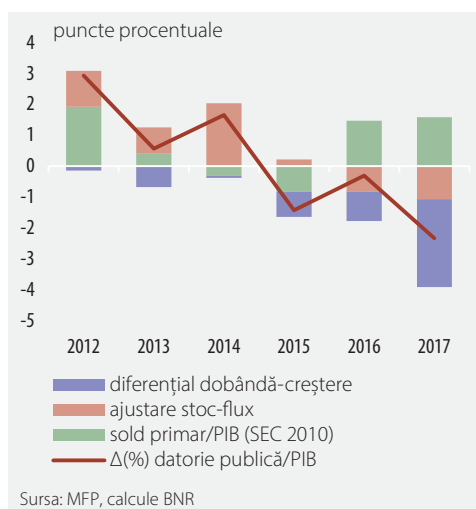
Grafic 1.22
Ponderea datoriei
publice în PIB

diferențialului dobânzi-creștere economică explică reducerea datoriei publice exprimate ca procent în PIB la 35 la sută (Grafic 1.22), de la un nivel de 37,4 la sută în 2016, în pofida înregistrării unui deficit primar de 1,6 la sută din PIB (Grafic 1.23).

³³ Execuția bugetară conform metodologiei naționale indică în 2017 intrări de fonduri europene aferente ciclului financiar 2014-2020 de 17 miliarde lei (2 la sută din PIB), însă această sumă include subvenții agricole ori intrări având drept beneficiar final sectorul privat ce nu tranzitează bugetul conform SEC 2010.

³⁴ Dimensiunea reducerii este legată și de situarea acestei categorii de cheltuieli la un nivel neobișnuit de ridicat în anul 2016, în condițiile în care includea cuantumul diferențelor salariale istorice de plătit în baza Legii nr. 85/2016.

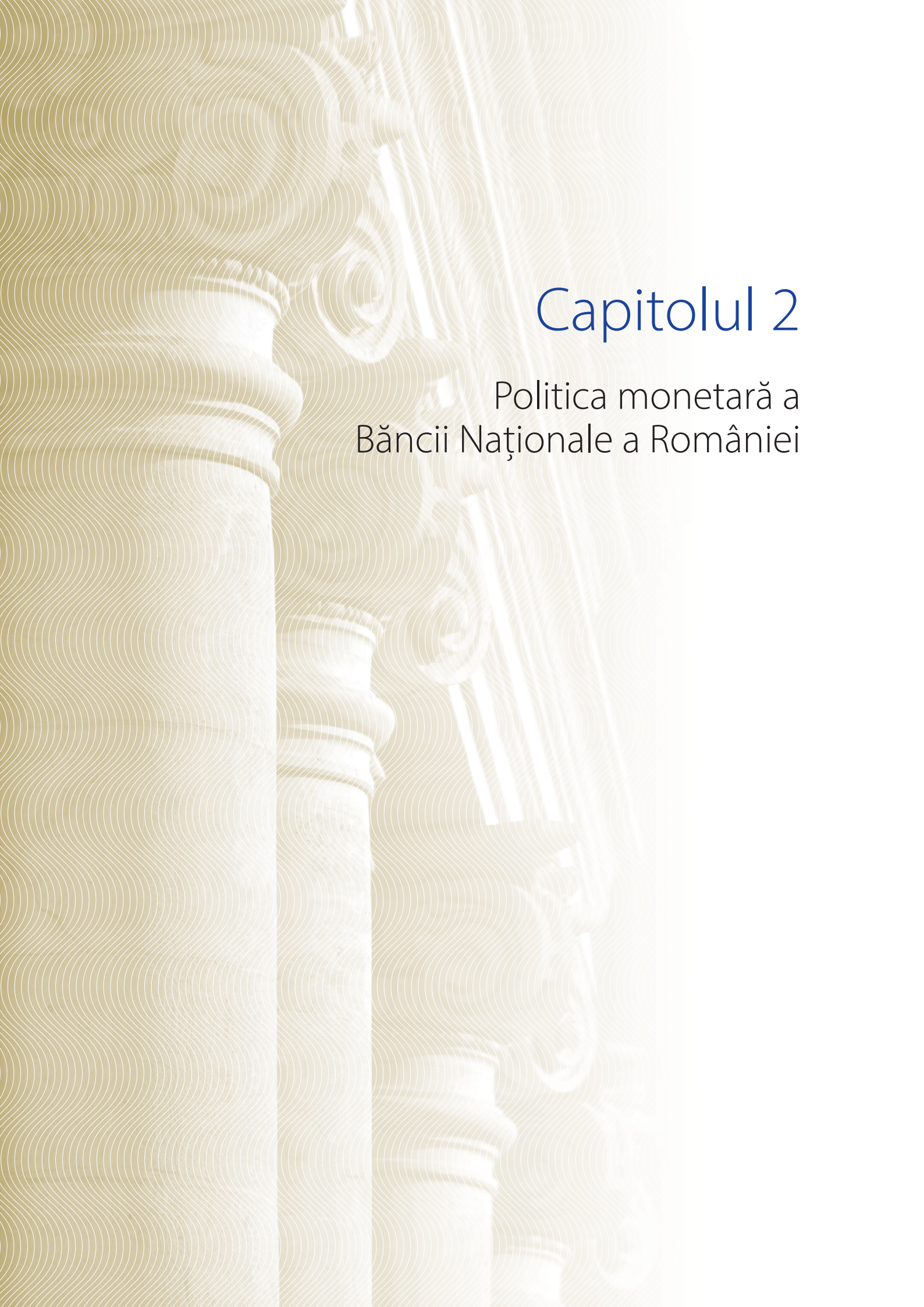
Grafic 1.23
Descompunerea variației
ponderii datoriei publice în PIB

Finanțarea deficitului bugetar s-a realizat relativ echilibrat din surse interne și externe, în condițiile în care ponderea datoriei denuminate în lei în total a consemnat doar o creștere marginală (de la 47,8 la sută la 48,3 la sută). Emisiunile de obligațiuni pe piața externă au totalizat 2,75 miliarde euro, din care 750 milioane euro în urma redeschiderii unei emisiuni cu scadență 2035 inițiate în 2015, iar restul de 2 miliarde euro provenind dintr-o emisiune nouă, cu maturitate de 10 ani. Aceștia li

s-a adăugat redeschiderea unor emisiuni de titluri denuminate în euro pe piața internă, obligațiunile emise având o valoare nominală de 340 de milioane euro și o maturitate reziduală de 4 ani. În ceea ce privește titlurile în lei, au fost preferate scadențele mai lungi, stocul de datorie pe termen scurt diminuându-se în termen nominali cu circa 4,5 miliarde lei. În aceste condiții, tendința de creștere a maturității reziduale medii a stocului de datorie a continuat, nivelul atins la finele anului 2017 fiind de 6,2 ani (comparativ cu 5,7 ani în intervalul precedent).

Capitolul 2

Politica monetară a
Băncii Naționale a României

1. Obiectivul politicii monetare

Potrivit statutului său³⁵, Banca Națională a României are ca obiectiv fundamental asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, reprezentând cea mai bună contribuție pe care politica monetară – principala atribuție a autorității monetare – o poate avea la creșterea economică sustenabilă. BNR formulează și implementează politica monetară în contextul strategiei de țintire directă a inflației³⁶, având o țintă staționară de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual³⁷, compatibilă cu definiția stabilității prețurilor pe termen mediu în economia românească.

În contextul specific al anului 2017, acțiunea politicii monetare a vizat readucerea și menținerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară, într-o manieră care să continue să sprijine creșterea economică, dar și să ancoreze anticipațiile inflaționiste pe termen mediu spre lung. S-a urmărit, implicit, crearea premiselor pentru coborârea ratei anuale a inflației pe termen mediu spre lung la un nivel compatibil cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

2. Deciziile de politică monetară

Din perspectiva conducerii politicii monetare, contextul macroeconomic și financiar a continuat să fie marcat în primele trimestre din 2017 de aspecte mixte, pentru ca spre finalul anului cvadrilateralitatea acestora să capete un caracter inflaționist pregnant. Definiții au fost persistența în prima parte a anului a efectelor tranzitorii intense dezinflaționiste ale factorilor pe partea ofertei, dar și inversarea rapidă a sensului acestora în trimestrul IV, în paralel cu accentuarea de-a lungul anului a poziției ciclice a economiei și a dinamicii costurilor salariale unitare – în contextul accelerării semnificative a creșterii economice și al tensionării pieței muncii –, de natură să genereze presiuni inflaționiste în creștere; evidențierea acestora a fost întârziată de relativa diminuare a sensibilității inflației de bază la acțiunea factorilor fundamentali, în contextul sporirii rolului importurilor în acomodarea cererii de consum – determinând și o deteriorare semnificativă a balanței comerciale și a contului curent –, coroborată cu prelungirea inflației joase în zona euro.

Pe acest fond, rata anuală a inflației a reintrat doar marginal în teritoriul pozitiv în luna ianuarie³⁸ și a rămas până spre mijlocul anului mult sub limita de jos a intervalului de

³⁵ Legea nr. 312/2014.

³⁶ Strategia de țintire directă a inflației a fost adoptată de BNR în luna august 2005.

³⁷ Ținta staționară multianuală de inflație, situată la nivelul de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, a fost adoptată de BNR începând cu luna decembrie 2013.

³⁸ 0,05 la sută, de la -0,54 la sută în decembrie 2016.

variație al țintei și sub valorile prevalente pe plan european, pentru ca în septembrie să reîntre în interiorul acestuia și să urce apoi rapid în jumătatea lui superioară, ajungând la 3,32 la sută în decembrie. Totodată, prognoza pe termen mediu a BNR actualizată în trimestrul IV a evidențiat perspectiva creșterii și menținerii ratei anuale a inflației deasupra intervalului țintei în primele trimestre din 2018, urmate de revenirea și cantonarea ei în jumătatea superioară a acestuia până la finele orizontului proiecției.

Sursa majoră a acestor divergențe a constituit-o setul de măsuri fiscale și salariale inițiate în 2015-2016, inclusiv conform noului Cod fiscal, dar mai cu seamă completările aduse acestuia în 2017, de natură să prelungească caracterul prociclic al politicii fiscale și al celei de venituri, cărora li s-au alăturat ulterior măsuri vizând păstrarea deficitului fiscal în limita a 3 la sută din PIB. Principalele influențe au decurs din noi ajustări de taxe și impozite indirecte – descendente în primele luni ale anului și opuse ca sens spre finele acestuia – , precum și din majorări de salarii în sectorul bugetar și de alte venituri de natura prestațiilor sociale, acompaniate de continuarea creșterii salariului minim brut pe economie.

Efecte în dublu sens a exercitat și evoluția prețurilor administrate și a prețului produselor din tutun, mai pregnante fiind cele inflaționiste din a doua parte a anului, decurgând cu precădere din ajustări ale prețului energiei electrice³⁹. Importante au fost și influențele șocurilor globale pe partea ofertei, în condițiile reluării creșterii cotației petrolului în semestrul II, după corecția suferită de aceasta anterior⁴⁰, precum și ale repetatelor accelerări episodice consemnate de dinamica prețurilor alimentelor, inclusiv pe fondul unor deficite temporare de ofertă apărute pe plan european⁴¹.

Mediul extern a generat și alte efecte mixte și riscuri la adresa inflației interne, în condițiile în care dinamizarea creșterii economice în zona euro și pe plan global a depășit așteptările – în pofida unor incertitudini legate de calendarul electoral al zonei euro, negocierile pentru *Brexit* și politica economică a SUA –, în timp ce inflația a rămas joasă și sub țintă, inclusiv în perspectivă, cu precădere în zona euro și în alte țări din UE, dar a urmat o tendință ascendentă mai evidentă, deși inconstantă, în SUA. Ca reacție, BCE și alte bănci centrale din regiune au păstrat sau chiar au accentuat caracterul pronunțat acomodativ al politicii monetare, prima recurgând doar la recalibrarea unor parametri ai acesteia⁴²; la rândul ei, Fed a imprimat un caracter gradual normalizării politicii monetare, efectuând în 2017 trei noi majorări ale ratei dobânzii de politică monetară și inițiind spre finele anului restrângerea treptată a bilanțului propriu, prin diminuarea portofoliului de active financiare.

³⁹ Creștere cu 6,8 la sută în iulie 2017 și cu 6,9 la sută în octombrie 2017.

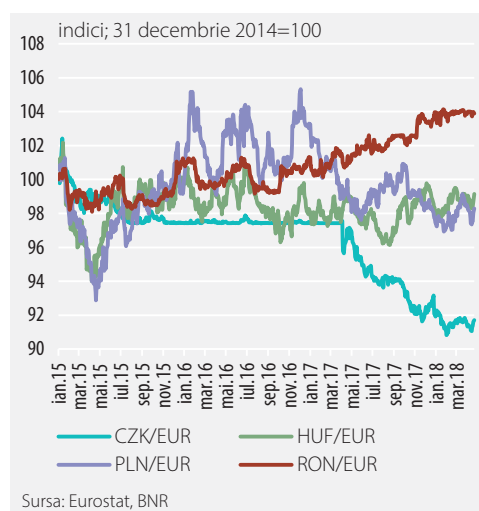
⁴⁰ Spre finele anului 2016, aceasta a consemnat un avans puternic, ca urmare a acordului încheiat între membrii OPEC și alte state producătoare din afara organizației privind reducerea producției. Reluarea creșterii s-a produs pe fondul dinamizării cererii la nivel mondial și al extinderii până la finele anului 2018 a acordului privind plafonarea ofertei.

⁴¹ Localizate pe piața ouălor – afectată de identificarea unui pesticid interzis în anumite loturi comercializate într-o mare parte a statelor membre ale UE – și pe cea a untului, influențată de creșterea cererii globale și restrângerea ofertei principalilor producători europeni.

⁴² În luna iunie 2017, BCE a eliminat din formularea orientării viitoare a politicii monetare referirea la posibilitatea unor reduceri ale ratelor dobânzilor, dată fiind ameliorarea riscurilor la adresa perspectivei creșterii economice și, implicit, a inflației. De asemenea, în luna octombrie 2017, BCE a decis continuarea programului de cumpărări de active financiare, în condițiile reducerii volumului lunar la 30 de miliarde euro (de la 60 de miliarde euro) până în luna septembrie 2018 sau ulterior, dacă va fi necesar, și, în orice caz, până când Consiliul Guvernatorilor va observa o ajustare susținută a traiectoriei inflației, în concordanță cu obiectivul său privind inflația.

Continuarea scăderii, în acest context, a volatilității pe piața financiară internațională a fost resimțită în mult mai mică măsură pe piața financiară locală, în condițiile deteriorării progresive a balanței comerciale și a contului curent – în conjuncție cu atitudinea prociclică a politicii fiscale și a celei de venituri – și ale modificării implicite a percepției de risc a investitorilor financiari. Pe acest fond, cursul de schimb leu/euro s-a poziționat de-a lungul anului pe un trend general crescător, care s-a accentuat în

trimestrul IV⁴³ (Grafic 2.1); raportul leu/dolar SUA a înregistrat însă o scădere pronunțată decembrie/decembrie, dată fiind creșterea înregistrată de cursul de schimb euro/dolar SUA pe piețele internaționale, în principal pe fondul consolidării performanței economice a zonei euro, al așteptărilor privind modificările relative în conduita băncilor centrale majore și al îmbunătățirii sentimentului investitorilor față de moneda europeană ca urmare a atenuării sensibile a riscurilor și incertitudinilor politice în statele din zona euro.

Grafic 2.1
Evoluția cursurilor de schimb
pe piețele emergente din regiune

Într-un asemenea context, adecvarea conduitei politicii monetare din perspectiva asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu s-a realizat prin două maniere distincte de reacție a autorității monetare. Astfel, în primele trei trimestre din 2017, BNR a menținut neschimbate rata dobânzii de politică monetară – la minimul istoric de 1,75 la sută – și caracteristicile principalelor instrumente ale politicii monetare, pentru ca în trimestrul IV să inițieze și apoi să continue ajustarea conduitei politicii monetare. În acest scop, BNR a recurs la îngustarea în doi pași consecutivi de câte $\pm 0,25$ puncte procentuale a coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente și la gestionarea fermă a lichidității din sistemul bancar, iar în ianuarie a majorat rata dobânzii de politică monetară cu 0,25 puncte procentuale, ridicând-o astfel la nivelul de 2,0 la sută. Acțiunile și abordarea băncii centrale au vizat readucerea durabilă a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație, într-o manieră care să continue să sprijine creșterea economică, dar și să ancoreze anticipațiile inflaționiste pe termen mediu spre lung. Un obiectiv secundar l-a constituit continuarea procesului de armonizare a mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale UE, BNR diminuând de la 10 la 8 la sută rata RMO aferentă pasivelor în valută ale instituțiilor de credit, date fiind continuarea reducerii creditului în valută și consolidarea rezervelor internaționale peste nivelul adecvat.

Autoritatea monetară a continuat totodată să utilizeze intens instrumentele și mijloacele specifice de comunicare și explicare detaliată a rațiunilor deciziilor de politică monetară, în contextul cărora a subliniat în mod repetat importanța unui

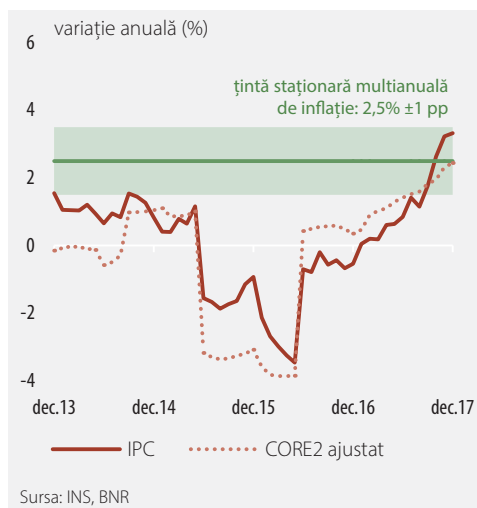
⁴³ La finele anului, cursul de schimb leu/euro a atins un maxim istoric, de 4,6597. Calculat pe baza valorilor medii ale cursului de schimb din luna decembrie, leul s-a depreciat față de euro cu 2,6 la sută pe ansamblul anului; în același interval, zlotul și coroana cehă s-au apreciat cu 5,5, respectiv 5,4 la sută, iar forintul s-a depreciat cu 0,3 la sută.

mix echilibrat de politici macroeconomice și a progresului reformelor structurale, considerate esențiale pentru menținerea stabilității macroeconomice și întărirea capacității economiei românești de a face față unor eventuale evoluții adverse.

Acțiunile întreprinse de BNR și adecvarea conduitei politicii monetare au susținut revenirea ratei anuale a inflației în interiorul intervalului de variație al țintei spre finalul anului 2017 (3,3 la sută în decembrie; Grafic 2.2), în condițiile accelerării creșterii

economice până la 6,9 la sută, cel mai înalt ritm postcriză, fiind de asemenea determinante pentru ancorarea anticipațiilor inflaționiste pe orizontul mai îndepărtat de timp.

Privită mai în detaliu, abordarea Consiliului de administrație al BNR din prima parte a anului 2017 a fost motivată de intensitatea încă ridicată a acțiunii dezinflaționiste tranzitorii a șocurilor pe partea ofertei anticipată pe termen scurt, dar și de trenarea evidențierii presiunilor inflaționiste prezumate să decurgă din accentuarea peste așteptări a poziției ciclice a

Grafic 2.2
Rata inflației

economiei și din creșterea susținută a costurilor salariale. Principalele influențe divergente – directe și indirecte – au decurs din tăierea cu încă 1 punct procentual a cotei standard a TVA în ianuarie 2017 (de la 20 la 19 la sută) și din eliminarea, în aceeași lună, a supraaccizei la carburanți și, în februarie, a taxelor nefiscale, dar și din noi majorări de salarii operate în sectorul bugetar⁴⁴ și de alte venituri de natura prestațiilor sociale⁴⁵, alături de continuarea creșterii salariului minim brut pe economie⁴⁶. Un impact predominant dezinflaționist a mai exercitat pe orizontul scurt de timp evoluția cotațiilor petrolului, în timp ce influențe contrare au provenit din creșterea prețurilor volatile ale produselor alimentare, pe fondul condițiilor climaterice nefavorabile prevalente pe plan european la începutul anului.

În aceste condiții, așa cum s-a anticipat, rata anuală a inflației a crescut în ianuarie la o valoare doar marginal pozitivă (0,05 la sută, față de -0,54 la sută în decembrie 2016) – odată cu epuizarea impactului *one-off* al reducerii de la 24 la 20 la sută a cotei standard a TVA efectuate în anul anterior – și a crescut apoi lent, rămânând până spre mijlocul anului mult sub limita de jos a intervalului de variație al țintei⁴⁷. Totodată, traiectoria ascendentă prognozată a acesteia a suferit două revizuirii succesive în sens descendent în cadrul exercițiilor de prognoză din lunile februarie și mai. Prima ajustare a fost cauzată de noile șocuri dezinflaționiste neașteptate pe partea ofertei survenite în intervalul ianuarie-februarie, constând în scăderea suplimentară a tarifelor polițelor

⁴⁴ Creșteri cu 15 la sută în sistemul de sănătate în decembrie 2016, cu 15 la sută în învățământ în ianuarie 2017 și cu 20 la sută în administrația publică locală în februarie 2017.

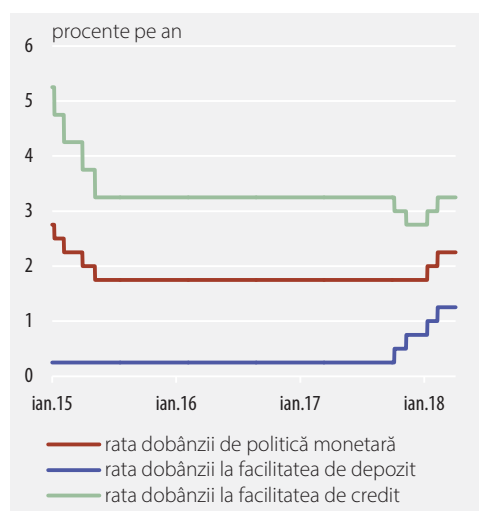
⁴⁵ Creșterea pensiilor cu 5,25 la sută în ianuarie și cu 9 la sută în iulie; majorarea cu 30 la sută a pensiei minime în martie.

⁴⁶ Salariul minim brut pe economie a fost majorat începând cu februarie la 1 450 de lei, de la 1 250 de lei.

⁴⁷ Rata anuală a inflației s-a situat la 0,18 la sută în luna martie și la 0,64 la sută în luna mai.

RCA și în eliminarea taxelor nefiscale, și a vizat doar termenul scurt, implicând amânarea pentru trimestrul IV 2017 a revenirii ratei anuale prognozate a inflației în intervalul de variație al țintei staționare.

Cea de-a doua a cuprins în schimb întregul orizont de prognoză, fiind motivată de consolidarea indiciilor privind slăbirea relației dintre inflația de bază și deviația PIB față de nivelul său potențial. Valoarea pozitivă a acestei deviații se anticipa a crește totuși relativ mai pronunțat, date fiind accelerarea peste așteptări a creșterii economice în trimestrul IV 2016 (la 4,8 la sută în termeni anuali, de la 4,3 la sută în trimestrul anterior)⁴⁸ și revizuirea în sens ascendent a dinamicii ei prognozate pentru 2017 și 2018; perspectiva unei asemenea expansiuni economice avea ca ipoteze relativa accentuare a atitudinii prociclice a politicii fiscale și a celei de venituri, dar și un caracter acomodativ al condițiilor monetare comparabil cu cel din prognoza precedentă și o creștere economică mai solidă în zona euro/UE și pe plan global. Presiuni inflaționiste în creștere/relativ similare celor din prognoza precedentă se anticipau a fi însă generate de costurile salariale unitare, inclusiv în contextul tensionării pieței muncii, dar și de prețurile importurilor – în asociere cu majorarea volumului acestora –, precum și de trendul ascendent al anticipațiilor inflaționiste pe termen scurt. Pe acest fond, traiectoria prognozată a ratei anuale a inflației și-a păstrat profilul pronunțat crescător – marcat și de o inflexiune ascendentă semnificativă la începutul anului 2018⁴⁹ –, dar a glisat pe un palier ușor inferior celui prognozat anterior, rămânând totuși pe orizontul mai îndepărtat al proiecției în jumătatea superioară a intervalului de variație al țintei (3,1 la sută în decembrie 2018). Prognoza a continuat totodată să fie marcată de incertitudini și riscuri în dublu sens, decurgând în principal din conduita politicii fiscale și a celei de venituri, dar și din perspectiva creșterii economice și a inflației din zona euro/UE și pe plan global, în contextul incertitudinilor circumscrise calendarului electoral al zonei euro, negocierilor legate de *Brexit* și politicilor economice probabil implementate în SUA.

Grafic 2.3
Rata dobânzilor BNR

În aceste condiții, Consiliul de administrație al BNR a decis să mențină rata dobânzii de politică monetară la nivelul minim istoric de 1,75 la sută în ședințele din februarie, aprilie și mai 2017. Totodată, Consiliul de administrație al BNR a prezervat amplitudinea de $\pm 1,50$ puncte procentuale a coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente (Grafic 2.3); în același timp, a decis menținerea nivelului în vigoare al ratei RMO aplicate pasivelor în lei ale instituțiilor de credit (8 la sută), precum și continuarea gestionării adecvate

⁴⁸ Ca regulă generală, datele statistice referitoare la creșterea economică sunt cele disponibile la momentul efectuării analizei de politică monetară.

⁴⁹ Provoacă în principal de previzibila epuizare a efectelor tranzitorii ale tăierilor/eliminărilor de impozite indirecte și de taxe efectuate la începutul anului 2017.

a lichidității de pe piața monetară⁵⁰. Prin aceste decizii s-au urmărit readucerea și menținerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, într-o manieră care să contribuie la realizarea unei creșteri economice sustenabile. Date fiind continuarea scăderii creditului în valută și consolidarea rezervelor internaționale peste nivelul adecvat, Consiliul de administrație al BNR a decis însă să reducă de la 10 la 8 la sută rata RMO aplicată pasivelor în valută ale instituțiilor de credit⁵¹, măsura vizând continuarea armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene.

Autoritatea monetară a prelungit statu-quo-ul instrumentelor politicii monetare și în trimestrul III, în condițiile în care trendul ascendent al ratei anuale a inflației a rămas confortabil sub limita inferioară a intervalului țintei la finele primului semestru (0,85 la sută în iunie), iar perspectiva accentuării lui în următoarele trimestre – reconfirmată de prognoza pe termen mediu actualizată în luna august – era marcată de incertitudini și riscuri sporite. Accelerarea în perspectivă a inflației era totuși ușor mai pronunțată decât se prognozase anterior⁵², având ca principal resort acțiunea factorilor fundamentali⁵³, anticipată a fi relativ mai intensă, în condițiile în care expansiunea economică a depășit așteptările și în trimestrul I 2017 (5,7 la sută, de la 4,8 la sută în trimestrul IV 2016), iar ritmul ei prognozat pentru 2017 și 2018 a fost din nou revizuit în sus. Cele mai semnificative incertitudini și riscuri aveau ca sursă conduita viitoare a politicii fiscale și a celei de venituri, date fiind inclusiv corecțiile fiscale ce puteau fi adoptate în contextul rectificării bugetare preconizate pentru luna septembrie. Acestora li se alăturau riscurile decurgând din posibila prelungire a ritmului scăzut de absorbție a fondurilor europene aferente cadrului financiar 2014-2020, dar și din persistența inflației joase în zona euro și a incertitudinilor asociate perspectivei economice a zonei euro/UE și pe plan global. O relevanță ridicată o aveau și viitoarele decizii de politică monetară ale principalelor bănci centrale, dar și atitudinea altor bănci centrale din regiune.

Datele și informațiile apărute ulterior au evidențiat o creștere relativ mai pregnantă, recentă și viitoare, a presiunilor inflaționiste pe partea ofertei și a celor prezumate a fi exercitate de cererea agregată, inclusiv în contextul materializării unor riscuri în sens ascendent la adresa perspectivei inflației semnalate anterior. Astfel, rata anuală a inflației a cunoscut aproape o dublare în trimestrul III, reintrând în septembrie în interiorul intervalului țintei mai mult decât s-a anticipat – 1,77 la sută –, atât pe seama componentelor exogene ale IPC⁵⁴, cât și ca urmare a accelerării inflației CORE2 ajustat, a cărei rată anuală a depășit și mai consistent nivelul prognozat, urcând la 1,8 la sută. La rândul ei, creșterea economică și-a prelungit în mod neașteptat trendul de accelerare în trimestrul II (5,9 la sută), semnalizând o mărire peste așteptări a excedentului de

⁵⁰ Constând în absorbția excedentului de lichiditate din sistemul bancar prin intermediul facilității de depozit.

⁵¹ Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de aplicare 24 mai – 23 iunie 2017.

⁵² Noua traiectorie a ratei anuale prognozate a inflației se plasa pe un palier ușor superior celui prognozat anterior, ea fiind așteptată să ajungă la 1,9 la sută în decembrie 2017 și la 3,2 la sută în decembrie 2018.

⁵³ Un rol important aparținea și efectelor de bază asociate reducerii în 2017 a unor impozite indirecte, precum și dinamicilor anticipate ale prețurilor LFO, prețurilor administrate și prețului combustibililor.

⁵⁴ Roluri importante având majorarea tarifului energiei electrice și reintroducerea supraaccizei la carburanți în două etape, respectiv în septembrie și octombrie 2017.

cerere agregată. Expansiunea a continuat să fie antrenată în principal de consumul privat, impulsionat de noile măsuri fiscale și salariale, suprapuse condițiilor financiare favorabile și tendinței de sporire a gradului de ocupare a forței de muncă, susținând împreună trendul de ameliorare a încrederii populației. În schimb, aportul exportului net a revenit în teritoriul negativ, mărirea decalajului dintre dinamica exporturilor și cea a importurilor contribuind decisiv și la cvasitriplarea deficitului de cont curent față de nivelul consemnat în trimestrul anterior, implicit la creșterea riscurilor la adresa cursului de schimb. Totodată, variația anuală a câștigului salarial mediu brut nominal s-a accentuat și s-a consolidat pe un palier de două cifre în lunile iunie-august, afectând dinamica costurilor unitare cu forța de muncă, iar creșterea în termeni anuali a creditului acordat sectorului privat s-a accelerat sensibil pe seama componentei în lei, a cărei pondere s-a mărit în septembrie la 61,4 la sută (Caseta 4).

Caseta 4. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți⁵⁵

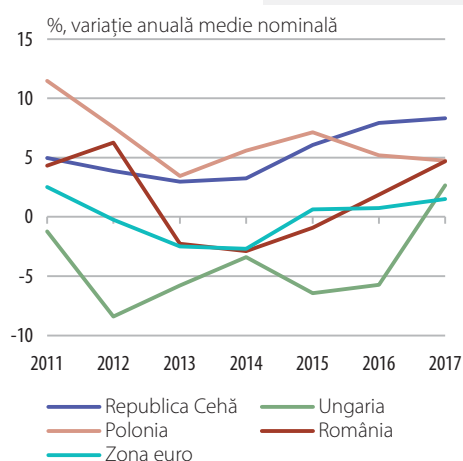
Structura și dinamica creditului acordat sectorului privat și ale lichidității din economie au consemnat noi ajustări în 2017 – relevante din perspectiva transmisiei monetare, dar și a convergenței structurale cu evoluțiile monetare din zona euro și din alte state din regiune. Astfel:

1. Creditul acordat sectorului privat și-a accelerat ritmul de creștere până la valori record ale ultimilor ani (Grafic A).

Dinamica medie a creditului acordat sectorului privat a urcat la 4,7 la sută (de la 1,9 la sută în 2016), nivel reprezentând maximum ultimilor cinci ani și care situează România în jumătatea superioară a clasamentului statelor din regiune⁵⁶. Avansul

a fost susținut și în acest an de creșterea împrumuturilor noi acordate populației, dar într-o măsură mai mică decât în 2016, un rol sporit revenind în 2017 dinamizării creditelor noi acordate societăților nefinanciare (Grafic B). În sens opus au acționat de-a lungul anului, dar mai ales în ultima parte a acestuia, noile operațiuni de externalizare a creditelor neperformante efectuate de instituțiile de credit, al căror volum a rămas deosebit de ridicat, chiar dacă s-a redus față de 2016, precum și alte efecte statistice⁵⁷. Pe acest fond, creșterea în termeni anuali a creditului acordat sectorului privat s-a accelerat aproape continuu pe parcursul primelor trei trimestre din 2017, atingând în luna septembrie 7,4 la sută, pentru ca apoi să consemneze o relativă încetinire, dar în condițiile menținerii la valori net superioare celor din perioada similară a anului 2016 (5,7 la sută în decembrie 2017, față de

Grafic A
Creditul acordat sectorului privat

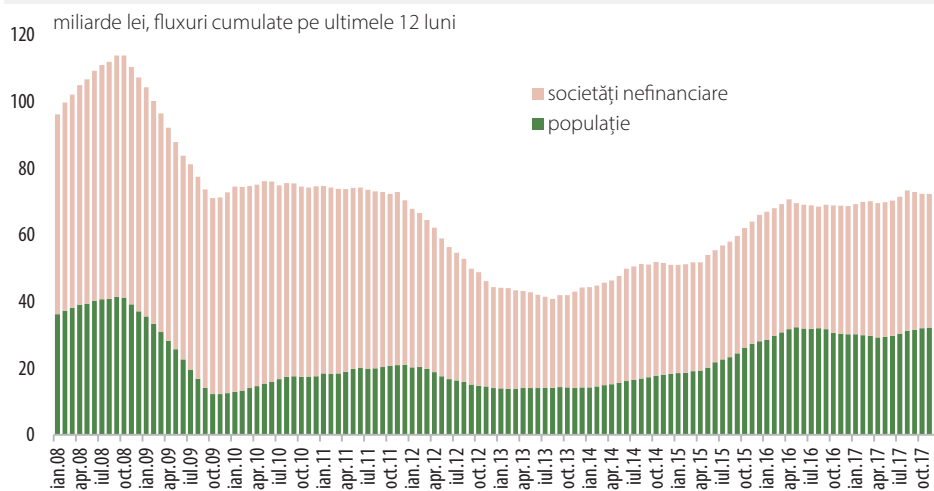
Sursa: BCN

⁵⁵ Pentru o evidențiere mai clară, schimbările de dinamică au fost analizate, de regulă, sub forma indicatorilor calculați ca medie a ratelor anuale de creștere, abordarea fiind justificată de puternica asimetrie a influențelor exercitate de unii dintre determinanții majori, precum și de prezența efectelor statistice decurgând din modificarea ratei anuale a inflației sau a cursului de schimb al leului.

⁵⁶ În termeni reali, avansul mediu al creditului acordat sectorului privat s-a redus totuși ușor, la 3,3 la sută, de la 3,5 la sută, dată fiind creșterea ratei anuale a inflației.

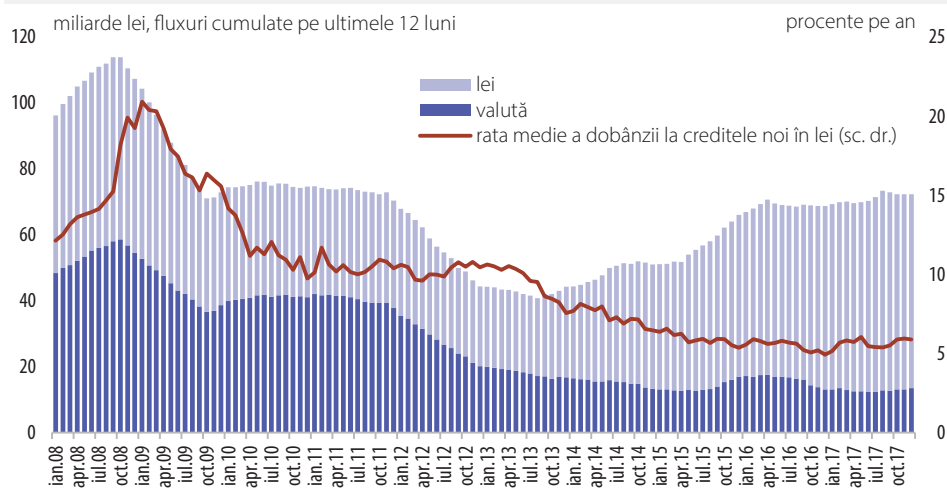
⁵⁷ Asociație eliminării din bilanțul consolidat al instituțiilor de credit a două entități care și-au încetat activitatea.

1,2 la sută). Ca pondere în PIB, soldul creditului acordat sectorului privat a scăzut totuși și în 2017, evoluția fiind similară celei înregistrate în perioada analizată, precum și pe parcursul ultimilor ani, în alte state din regiune și în zona euro.

Grafic B

Credite noi acordate populației
și societăților nefinanciare

2. Ponderea componentei în lei în creditul acordat sectorului privat și-a continuat ascensiunea alertă, ajungând la un nou maxim al perioadei post-1996.

Grafic C

Credite noi acordate
sectorului privat și rata medie a
dobânzii la împrumuturile
în monedă națională

Avansul – soldat cu atingerea în decembrie 2017 a unui nivel de 62,8 la sută, față de 57,2 la sută la finele anului anterior – s-a produs în contextul în care dinamica anuală a componentei în lei s-a reaccelerat spre mijlocul anului și s-a menținut ulterior relativ stabilă (situându-se la finele anului la 15,9 la sută, față de 14,3 la sută în decembrie 2016), în timp ce variația componentei în valută a rămas cantonată în teritoriul negativ (-10,4 la sută, pe baza soldurilor exprimate în euro, față de -12,5 la sută la finele lui 2016). Evoluția a fost susținută cu precădere de avansul robust al creditelor noi în lei (Grafic C), concomitent cu majorarea ușoară a ponderii acestora în fluxul total⁵⁸, precum și de creșterea ponderii creditelor în valută în

⁵⁸ Calcule bazate pe fluxul de credite ajustat cu efectul renegocierilor de credite.

totalul împrumuturilor scoase în afara bilanțurilor. Tendința a fost comună ambelor categorii majore de beneficiari, dar a fost în continuare mult mai pronunțată pe segmentul populației, unde ponderea componentei în monedă națională, care a redevenit majoritară în 2016, și-a încetinit doar ușor avansul, atingând în decembrie 2017 nivelul de 65,8 la sută – maximum ultimilor treisprezece ani și jumătate⁵⁹.

3. Ponderea în total a creditului acordat populației, devenită majoritară în 2016, și-a încetinit creșterea, dar a atins un nou maxim istoric (52,4 la sută).

Evoluția a survenit pe fondul accentuării mai pronunțate a tendinței ascendente a dinamicii creditelor acordate societăților nefinanciare, care a revenit, după o pauză de patru ani, în teritoriul pozitiv (2,2 la sută în termeni nominali ca medie anuală, față de -2,9 la sută), sub impactul: (i) intensificării creșterii creditelor noi și a celor de tip *revolving* – în concordanță cu accelerarea creșterii economice și încrederea ridicată ce a caracterizat mediul de afaceri în primele trimestre ale anului, dar și cu nivelul deosebit de scăzut din perspectivă istorică al ratelor dobânzilor –, precum și al (ii) reducerii în termeni anuali a volumului creditelor externalizate din bilanțul băncilor. Avansul a fost mai pronunțat pe segmentul creditelor pe termen scurt și mediu, cele pe termen mai lung înregistrând un declin ușor de dinamică. Din perspectiva structurii pe destinații, cele mai mari creșteri ale fluxului de credite noi au fost consemnate de sectoarele agricultură, respectiv construcții; ritmuri pozitive de creștere s-au înregistrat însă și în servicii și industrie, sectoare care au continuat să atragă circa trei sferturi din volumul creditelor noi ale societăților nefinanciare. Din perspectiva categoriilor de beneficiari, se remarcă majorarea ponderii creditelor de valoare mică⁶⁰ și foarte mică⁶¹ în totalul împrumuturilor noi în lei acordate societăților nefinanciare, evoluție ce sugerează o ameliorare a accesului la finanțare al sectorului IMM, favorizată și de scăderea/cvasistagnarea ratelor dobânzilor aferente acestor împrumuturi la niveluri deosebit de reduse din perspectivă istorică, și totodată relativ mai apropiate de cele practicate pentru creditele de valoare mare⁶².

În schimb, dinamica în cazul creditului acordat populației a fost relativ mai redusă (6,4 la sută în termeni nominali, față de 5,5 la sută în 2016), aceasta atingând, totuși, vârful ultimilor opt ani, și continuând să o devanseze pe cea a împrumuturilor acordate companiilor; creșterea a fost susținută de avansul robust, la valori de două cifre, al creditelor noi acordate acestui segment⁶³ (inferior totuși celui din 2016), beneficiind însă și de relativa diminuare a volumului operațiunilor de externalizare a creditelor neperformante.

Din perspectiva evoluțiilor la nivel european, ponderea creditului acordat populației din România a continuat să devanseze nivelurile din zona euro (doar marginal însă) și Ungaria, fiind totuși mai scăzută decât cele înregistrate în Polonia și Republica Cehă.

⁵⁹ De la 58,5 la sută în decembrie 2016.

⁶⁰ Sub echivalentul a 1 milion euro.

⁶¹ Sub echivalentul a 0,25 milioane euro.

⁶² Peste echivalentul a 1 milion euro.

⁶³ Calcule bazate pe fluxul de credite ajustat cu efectul renegocierilor de credite.

4. Componenta pentru locuințe și-a majorat, de asemenea, ponderea majoritară în creditul acordat populației (54,3 la sută în decembrie 2017).

Creșterea greutății relative a creditelor pentru locuințe s-a datorat și de această dată prioritar programului „Prima casă”⁶⁴, dar și sporirii fluxului de credite cu această destinație acordate de bănci fără garanția statului. Dinamica medie a creditelor pentru locuințe a rămas robustă, chiar dacă s-a încetinit, după doi ani de accelerare (12,2 la sută, față de 15,8 la sută în termeni nominali). Din perspectiva structurii pe monede, se remarcă aportul semnificativ al componentei în lei (rată de creștere de 40,1 la sută, mult redusă însă față de cea de 76,9 la sută din 2016), dar și dobândirea de către aceasta, în premieră, a ponderii majoritare în total credit pentru locuințe (59,1 la sută la finele anului 2017).

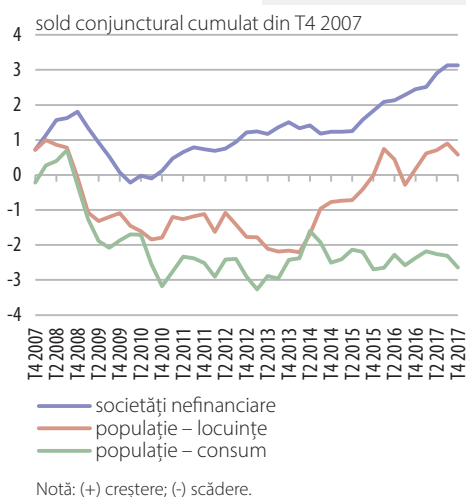
Creditele pentru consum și alte scopuri au avansat însă într-un ritm mult mai temperat, relativa revigorare a acestora din primele trei trimestre ale anului – soldată cu reîntrarea dinamicii anuale în teritoriul pozitiv în luna mai (pentru prima oară în ultimii cinci ani) și creșterea ei la 2,7 la sută în septembrie – fiind succedată spre finele anului de o încetinire, pe fondul relativei deteriorări a așteptărilor populației privind situația financiară și locul de muncă⁶⁵.

În raport cu alte state din regiune și cu zona euro, ponderea deținută în România de creditele pentru locuințe în împrumuturile populației este apropiată de cea din Ungaria, dar rămâne net inferioară celei din Republica Cehă (circa 60 la sută) și mai ales nivelurilor din Polonia și zona euro (75 la sută).

Evoluția din 2017 a dinamicii și structurii creditului acordat sectorului privat a reflectat în linii mari influențele favorabile exercitate asupra cererii și ofertei de împrumuturi de:

(i) nivelurile joase, apropiate de minimele istorice la care s-au situat ratele dobânzilor la creditele noi în lei acordate populației și societăților nefinanciare, sub influența scăderii la minime record/a menținerii în apropierea acestora a cotațiilor pieței monetare interbancare în trimestrele I-III 2017, în contextul măsurilor de politică monetară ale BNR; (ii) continuarea creșterii alerte a venitului disponibil al populației, preponderent pe seama sporirii câștigurilor salariale; (iii) menținerea la un nivel înalt din perspectiva perioadei post-2008 a încrederii sectorului privat⁶⁶; (iv) prelungirea tendinței de atenuare a constrângerilor bilanțiere ale instituțiilor de credit generate de creditele neperformante (rata acestora reducându-se de la 9,6 la sută în 2016 la 6,4 la sută în 2017); (v) diminuarea în continuare a raportului credite/depozite (la 76,9 la sută

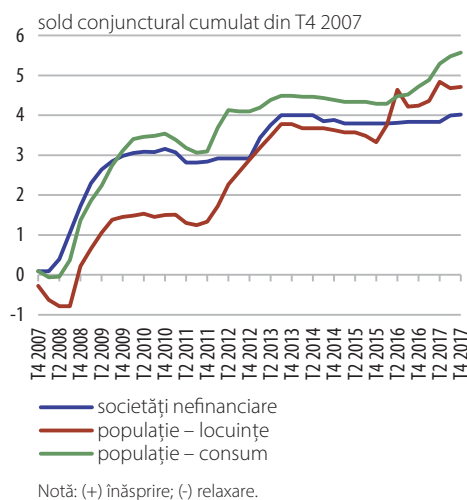
Grafic D
Cererea de credite

⁶⁴ Plafonul de garantare alocat acestui program a fost totuși diminuat în anul 2017.

⁶⁵ Conform rezultatelor *Sondajelor DG ECFIN*.

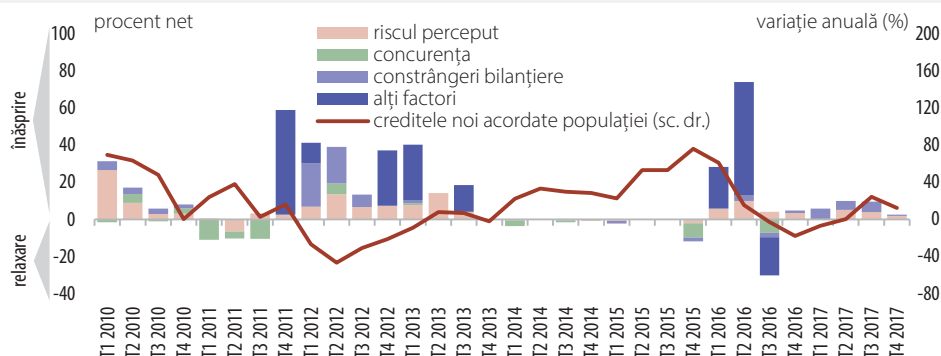
⁶⁶ Conform rezultatelor *Sondajelor DG ECFIN*.

Grafic E
Standardele de creditare

în decembrie 2017, minimul ultimilor 11 ani și jumătate); (vi) consolidarea pe un palier relativ înalt a ritmului de creștere a prețurilor locuințelor⁶⁷, de natură să contribuie la îmbunătățirea transmisiei monetare prin canalul efectului de avuție, și, pe măsură ce creșterea prețurilor imobilelor atenuează constrângerile de creditare, prin canalul bilanțier; (vii) reducerea riscului legislativ, ca urmare a deciziilor Curții Constituționale privind Legea dării în plată și Legea conversiei creditelor în franci elvețieni la cursul istoric.

Influențe de sens opus au exercitat persistența unor obstacole structurale, importante fiind nivelul inadecvat al capitalizării firmelor mici și mijlocii autohtone (o mare parte dintre acestea având capital negativ), rentabilitatea scăzută a acestora și prevalența comportamentului de indisciplină la plată și a apelului relativ facil la insolvență, dar și gradul înalt de îndatorare a unor categorii de debitori; acestora li s-au alăturat măsuri de natură prudențială adoptate de BNR⁶⁸, precum și probabila prelungire a procesului de ajustare a bilanțurilor unor segmente de clienți.

*) medii ponderate cu fluxul trimestrial de credite

Notă: Riscul perceput cuprinde așteptările cu privire la situația economică și financiară, riscul asociat colateralului, riscul asociat industriei, așteptările privind piața imobiliară. Concurența se referă la concurența din mediul bancar, nebanca sau alte surse de finanțare. Constrângerile bilanțiere se referă la situația capitalului băncii, evoluția creditelor neperformante, deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR.

Grafic F
Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare pentru creditele acordate populației*

În acest context, edițiile succesive ale *Sondajului BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației* au relevat continuarea creșterii cererii de împrumuturi a societăților nefinanciare și a celei de împrumuturi pentru locuințe a populației în primele trei trimestre ale anului, acompaniată de o evoluție fluctuantă a cererii de credite de consum (Grafic D). Aceasta din urmă pare să fi fost inclusiv consecința unei relative înăspriri a standardelor de creditare aplicate de bănci pentru respectiva categorie de împrumuturi, extinsă pe parcursul întregului an (Graficele E și F). În primele două trimestre ale anului, instituțiile de credit au întărit și standardele aplicate creditelor pentru locuințe, măsura fiind apoi inversată în trimestrul III; din perspectiva termenilor creditării aferenți acestor împrumuturi,

⁶⁷ Conform datelor INS, indicele prețurilor locuințelor a fluctuat în jurul valorii record post-2008 pe care a atins-o în 2016.

⁶⁸ Regulamentul BNR nr. 5/2016 pentru modificarea și completarea Regulamentului BNR nr. 17/2012.

principalele modificări au constat în creșterea ponderii maxime a creditului în valoarea garanției imobiliare (LTV) și în relaxarea temporară a cerinței privind ponderea maximă a serviciului datoriei în venitul lunar. Standardele aplicate împrumuturilor acordate societăților nefinanciare au rămas însă neschimbate, mai puțin în trimestrul III, când au suferit o relativă înăsprire.

În cazul lichidității din economie, s-au consemnat următoarele:

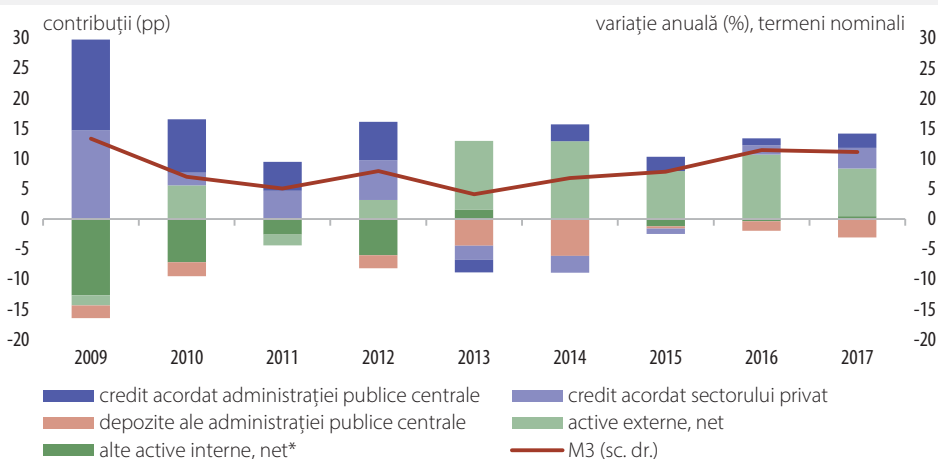
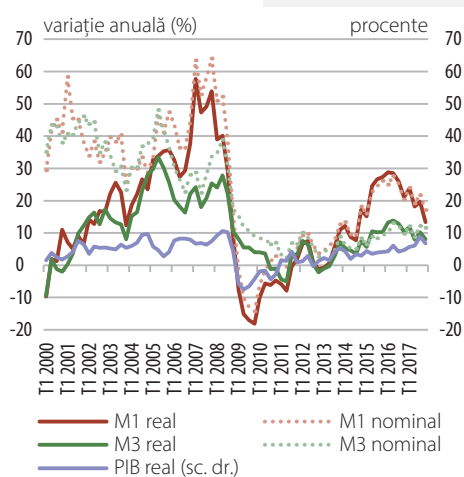
1. Întreruperea creșterii gradului de monetizare a economiei (40,8 la sută la finele anului 2017, față de 41,2 la sută la sfârșitul anului 2016).

După patru ani de creștere continuă, gradul de monetizare a rămas relativ

constant în 2017, în condițiile ușoarei încetiniri a ritmului mediu de creștere a masei monetare (11,1 la sută, față de 11,4 la sută în 2016 în termeni nominali, și 9,6 la sută, față de 13,2 la sută în termeni reali – Grafic G), preponderent sub influența încetinirii dinamicii anuale a intrărilor din fonduri europene.

Din perspectiva contrapartidelor masei monetare (M3), evoluția a reflectat decelerarea creșterii activelor externe nete ale sistemului bancar și, în mai mică măsură, relativa dinamizare a depozitelor administrației publice centrale (Grafic H). Influențe expansioniste, dar de intensitate relativ mai mică, au exercitat în special accelerarea avansului creditului acordat sectorului privat și creșterea mai pronunțată a deținerilor de titluri de stat ale instituțiilor de credit.

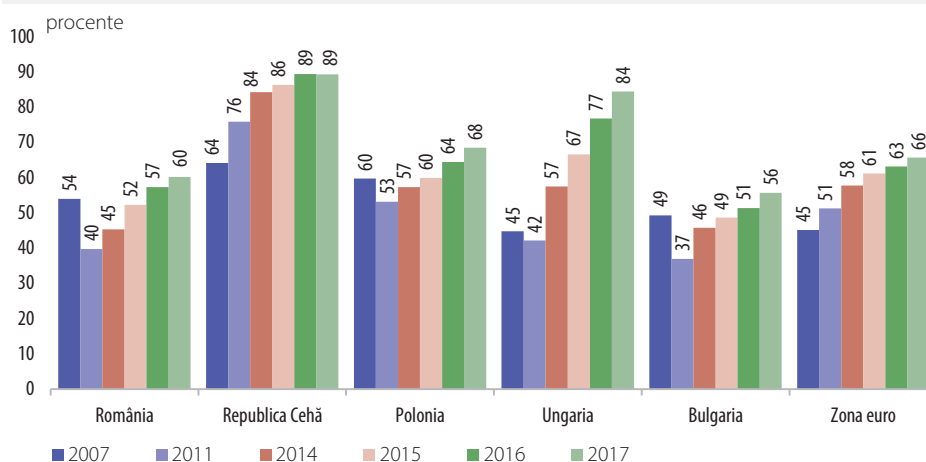
Grafic G
Masa monetară și PIB

Grafic H
M3 și contrapartidele sale

2. Consolidarea ponderii majoritare deținute de masa monetară în sens restrâns în M3 (60,2 la sută în decembrie, față de 57,3 la sută la finele anului 2016) – Grafic I.

Ponderea M1 în M3 a continuat să crească la valori record, chiar dacă relativ mai lent, evoluția – similară celei evidențiate pe plan regional – fiind de natură să apropie structura M3 de cea din zona euro.

Grafic I
Ponderea M1 în M3,
comparații internaționale

Sursa: BCN

Avansul a fost susținut de prelungirea ritmurilor înalte de creștere a numerarului în circulație și a depozitelor ON ale populației (context în care ponderea acestora în M3 a urcat la noi maxime ale perioadei post-1996, respectiv post-1994), precum și de ritmul alert, chiar dacă în scădere, înregistrat, în special în prima parte a anului, de depozitele ON ale societăților nefinanciare. Evoluțiile au reflectat efectele conjugate ale sporirii cererii de bani pentru tranzacții curente – în corelație cu evoluția ratei și a structurii/determinanților creșterii economice – și ale continuării scăderii costului de oportunitate al deținerii de active monetare lichide, succedat de menținerea lui la valori reduse pe parcursul întregului an în cazul populației și în primele trimestre în cazul companiilor.

Spre finele anului, trendul ascendent al ponderii M1 în M3 s-a oprit însă și chiar a tins să se inverseze, cel mai probabil ca efect al ajustării conduitei politicii monetare de către BNR. Astfel, o parte relativ însemnată a deținerilor de monedă aparținând societăților nefinanciare au fost realocate înspre plasamentele la termen, mai receptive la modificarea ratelor dobânzilor specifice, care, la rândul lor, au preluat mai rapid mișcarea ascendentă a cotațiilor de pe piața monetară interbancară; pe acest fond, dinamica anuală a depozitelor la termen sub 2 ani ale societăților nefinanciare a redevenit pozitivă și s-a accelerat la un nivel record al ultimilor patru ani.

3. Reluarea scăderii ponderii depozitelor populației în depozitele totale ale sectorului nebankar, temporar întreruptă în 2016 (59,1 la sută în decembrie 2017, față de 59,6 la sută la finele anului 2016).

Dinamica anuală a depozitelor persoanelor fizice a consemnat pierderi succesive de ritm în a doua parte a anului, concomitent cu creșterea la valori record pentru

perioada postcriză a ponderii depozitelor ON în plasamentele din M3 ale populației. Coroborate cu creșterea susținută a veniturilor populației, precum și cu dinamizarea cifrei de afaceri din comerțul cu amănuntul, evoluțiile sugerează o relativă accentuare a înclinației spre consum în acest interval, în condițiile consolidării de-a lungul celei mai mari părți a anului a optimismului privind perspectiva situației financiare/a locului de muncă și ale nivelurilor scăzute ale ratelor dobânzilor la depozitele la termen.

În acest context, dar și pe fondul dinamizării spre finele perioadei a plăților în contul fondurilor europene, precum și a cheltuielilor bugetare cu bunuri și servicii, depozitele din M3 ale societăților nefinanciare au manifestat o tendință de creștere aproape continuă. Pe ansamblul anului, variația medie a acestora a fost totuși inferioară celei din anul 2016, date fiind, printre altele, volumul mai scăzut al intrărilor din fonduri europene, dinamica în creștere a importurilor, dar și sumele mai mari distribuite sub formă de dividende acționarilor, inclusiv sectorului public⁶⁹.

În plus, prognoza trimestrială a BNR, actualizată în luna noiembrie, a evidențiat perspectiva creșterii ratei anuale a inflației la valori semnificativ mai înalte decât cele anticipate anterior pe orizontul scurt de timp; aceasta era așteptată să crească la 2,7 la sută în decembrie 2017 (1,9 la sută în proiecția anterioară) și apoi să urce și să se mențină până în trimestrul III 2018 deasupra limitei de sus a intervalului de variație al țintei, pentru ca în decembrie 2018 să revină la 3,2 la sută (nivel identic celui prognozat anterior) și la 3 la sută la finalul orizontului proiecției (3,5 la sută anterior). Configurația traiectoriei prognozate reflecta relativa creștere a impactului inflaționist tranzitoriu anticipat a fi exercitat de factorii pe partea ofertei – în contextul noilor șocuri produse în această perioadă⁷⁰, suprapuse la începutul anului 2018 efectelor de bază asociate precedentelor reduceri și eliminări de impozite indirecte și scăderi de prețuri administrate –, dar și perspectiva majorării progresive a presiunilor inflaționiste ale factorilor fundamentali, receptate prioritar de dinamica inflației de bază⁷¹. Excedentul de cerere agregată se anticipa a crește relativ mai alert pe termen scurt, dată fiind revizuirea în sus a ritmului PIB prognozat pentru semestrul II 2017, concomitent cu reconfirmarea celui previzionat anterior pentru 2018, în condițiile probabilei prelungiri a caracterului expansionist al politicii fiscale și al celei de venituri în 2018 și ale unei creșteri economice mai robuste în zona euro/UE, dar și ale diminuării progresive a gradului de acomodare a condițiilor monetare.

Acest context a determinat Consiliul de administrație al BNR să inițieze în octombrie 2017 și să continue în noiembrie ajustarea conduitei politicii monetare, prin îngustarea cu câte $\pm 0,25$ puncte procentuale a coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente, până la amplitudinea standard de ± 1 punct procentual;

⁶⁹ Conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 29/2017 pentru modificarea art. 1 alin. (1) lit. g) din Ordonanța Guvernului nr. 64/2001 privind repartizarea profitului la societățile naționale, companiile naționale și societățile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, precum și la regiile autonome și pentru modificarea art. 1 alin. (2) și (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice.

⁷⁰ Pe lângă reintroducerea în septembrie-octombrie a supraaccizei la combustibili și relativa creștere a cotației petrolului, acestea au inclus noile ajustări crescătoare ale tarifului energiei electrice și ale prețului produselor din tutun.

⁷¹ Traectoria previzionată a ratei anuale a inflației de bază CORE2 ajustat era totuși mai coborâtă decât cea evidențiată în proiecția precedentă, dată fiind scăderea gradului de senzitivitate a acestuia la acțiunea factorilor fundamentali, complementar reevaluării crescătoare a rolului prețurilor importurilor; aceasta rămânea însă pe termen mediu deasupra limitei de sus a intervalului țintei.

totodată, în noiembrie, s-a adoptat gestionarea fermă a lichidității de pe piața monetară. Rata dobânzii de politică monetară a fost menținută la nivelul minim istoric de 1,75 la sută, iar ratele RMO aplicate pasivelor în lei și în valută ale instituțiilor de credit au fost păstrate la 8 la sută. Acțiunile și abordarea băncii centrale au vizat asigurarea stabilității prețurilor pe termen mediu corespunzător țintei de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, inclusiv prin ancorarea solidă a anticipațiilor inflaționiste pe orizontul de timp mai îndepărtat.

Ascensiunea ratei anuale a inflației a depășit și mai evident așteptările în primele două luni ale trimestrului IV 2017, aceasta urcând în octombrie la 2,6 la sută și apoi în noiembrie la 3,2 la sută, semnificativ peste punctul central al țintei, dar în interiorul intervalului său de variație. Creșterea a fost determinată prioritar de factorii pe partea ofertei, contribuțiile principale aparținând prețurilor administrate, în contextul creșterii tarifului energiei electrice, precum și a prețului combustibililor, afectat de mărirea accizei la carburanți și a cotațiilor petrolului⁷². Importantă a fost și acumularea presiunilor inflaționiste ale factorilor fundamentali – rata anuală a inflației de bază CORE2 ajustat accelerându-și la rândul ei ascensiunea, inclusiv față de previziuni, până la 2,3 la sută în noiembrie –, în condițiile în care expansiunea economică a consemnat în trimestrul III cea de-a patra accelerare consecutivă peste așteptări și cea mai semnificativă, până la 8,8 la sută ca dinamică anuală⁷³, indicând un ritm mai alert de deschidere a *gap*-ului pozitiv al PIB decât cel anticipat; totodată, variația anuală a salariului mediu brut nominal și cea a costului orar total cu forța de muncă au continuat să înregistreze în perioada iulie-septembrie 2017 valori de două cifre, deosebit de înalte din perspectivă istorică. Și cursul de schimb leu/euro și-a accentuat în trimestrul IV trendul general ascendent, în relativ contrast cu mișcarea ratelor de schimb ale principalelor monede din regiune, în principal ca urmare a creșterii deficitului balanței comerciale și a celui de cont curent, concomitent cu majorarea deficitului bugetar, cu implicații inclusiv asupra percepției de risc a investitorilor financiari. Pe un asemenea fond, coroborat cu o relativă intensificare în perspectivă a efectelor inflaționiste ale factorilor pe partea ofertei⁷⁴, rata anuală a inflației era așteptată să crească în următoarele luni la valori semnificativ mai înalte decât cele prognozate în noiembrie 2017, situate sensibil peste limita de sus a intervalului țintei staționare, evoluție de natură să inducă riscul dezancorării anticipațiilor inflaționiste pe orizontul mai lung de timp.

Ca reacție la acest context, Consiliul de administrație al BNR a hotărât să accentueze ajustarea conduitei politicii monetare în luna ianuarie 2018, prin majorarea cu 0,25 puncte procentuale a ratei dobânzii de politică monetară, până la 2,00 la sută, și prin creșterea la 1,00 la sută a ratei dobânzii pentru facilitatea de depozit și la

⁷² Influențe mai reduse au decurs din evoluția prețurilor LFO și din cea a prețurilor produselor din tutun.

⁷³ Consumul privat și-a consolidat contribuția majoritară la creșterea economică, un aport pozitiv semnificativ având și formarea brută de capital fix, pentru prima oară în ultimele șase trimestre; în schimb, exportul net și-a amplificat contribuția negativă la dinamica anuală a PIB, în condițiile unei majorări a ecartului nefavorabil dintre dinamica anuală a exporturilor și cea a importurilor. Pe acest fond, soldul negativ al balanței bunurilor și serviciilor s-a cvasitriplat față de aceeași perioadă a anului anterior, atingând vârful ultimelor 19 trimestre.

⁷⁴ Evoluția prețului combustibililor, în condițiile relativei mărimi a cotațiilor petrolului, recenta scumpire a ouălor și a produselor din tutun, precum și dinamica relativ mai înaltă a prețurilor administrate.

3,00 la sută a ratei dobânzii aferente facilității de creditare (Lombard). Concomitent, Consiliul de administrație al BNR a decis păstrarea nivelurilor în vigoare ale ratelor rezervelor minime obligatorii pentru pasivele în lei și în valută ale instituțiilor de credit.

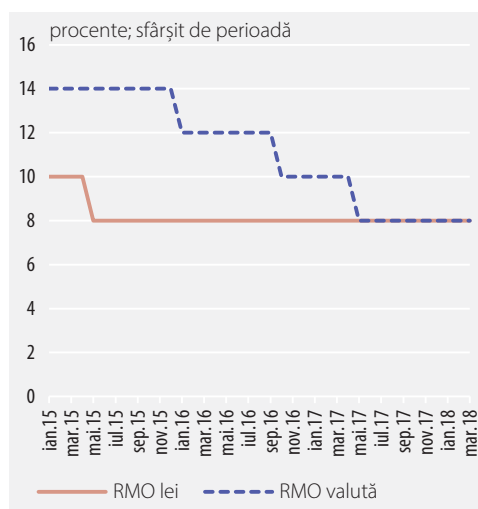
3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare

În anul 2017, BNR a utilizat într-o manieră flexibilă componentele cadrului operațional al politicii monetare și a ajustat parametrii unor instrumente în scopul adecvării condițiilor monetare reale din perspectiva asigurării și menținerii stabilității prețurilor pe termen mediu corespunzător țintei de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, precum și al continuării armonizării lor treptate cu standardele și practicile în materie ale Băncii Centrale Europene și ale altor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene. O asemenea abordare a băncii centrale a fost justificată/susținută și de:

- (i) relativa accentuare a fluctuațiilor excedentului structural de lichiditate de pe piața monetară sub impactul conjugat al factorilor autonomi, implicând revenirea temporară a poziției nete a lichidității băncilor la o valoare negativă în trimestrul IV;
- (ii) consolidarea ponderii creditului în lei în total – important să continue din perspectiva ameliorării transmisiei monetare –, asociată însă cu o redresare relativ lentă a creditării pe segmentul societăților nefinanciare și cu prelungirea scăderii gradului de intermediere financiară exprimat ca pondere în PIB a creditului acordat sectorului privat;
- (iii) scăderea și menținerea la valori minime istorice a volatilității pe piețele financiare internaționale, în contextul prelungirii conduitei accentuat acomodative a politicii monetare a BCE și al normalizării graduale a politicii monetare a Fed, precum și al persistenței pe acest fond a lichidității globale ample;
- (iv) prelungirea declinului în termeni anuali al creditului în valută acordat sectorului privat și menținerea la niveluri confortabile a indicatorilor privind adecvarea rezervei internaționale, inclusiv a gradului de acoperire a serviciului datoriei externe la scadență reziduală, date fiind noile emisiuni de obligațiuni efectuate de MFP pe piața financiară externă.

Pe acest fond, BNR a acompaniat statu-quo-ul ratei dobânzii de politică monetară – având rol central în adecvarea condițiilor monetare reale din perspectiva obiectivului politicii monetare – cu menținerea neschimbată pe parcursul primelor trei trimestre ale anului a caracteristicilor și parametrilor cadrului operațional și ale instrumentelor politicii monetare. În octombrie, BNR a inițiat însă și a continuat apoi în noiembrie ajustarea conduitei politicii monetare prin îngustarea cu câte $\pm 0,25$ puncte procentuale a coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente (până la amplitudinea standard de ± 1 punct procentual), măsurile reprezentând, în același timp, noi pași în direcția convergenței cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale altor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene, precum și a normalizării cadrului operațional din perspectiva caracteristicilor strategiei de țintire directă a inflației.

Grafic 2.4
Ratele RMO

Procesul de armonizare cu practica BCE a fost continuat și în cazul componentei în valută a mecanismului rezervelor minime obligatorii, BNR reducând în luna mai cu încă 2 puncte procentuale, până la 8 la sută, rata RMO aplicabilă pasivelor în valută ale instituțiilor de credit, într-un context caracterizat prin prelungirea contracției creditului în valută și consolidarea rezervelor internaționale peste nivelul adecvat⁷⁵ (Grafic 2.4).

În schimb, complementar abordării privind rata dobânzii de politică

monetară și amplitudinea coridorului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente, BNR a menținut neschimbată rata RMO pentru pasivele în lei ale instituțiilor de credit, la nivelul de 8 la sută, în corelație cu evoluția curentă și de perspectivă a excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar și cu particularitățile gestionării lichidității de pe piața monetară.

Acestea din urmă au fost, la rândul lor, în concordanță cu deciziile privind conduita politicii monetare, BNR preservând pe parcursul celei mai mari părți a anului maniera adecvată de gestionare a lichidității și trecând la abordarea fermă în noiembrie. Astfel, în primele trei trimestre, banca centrală a continuat să dreneze exclusiv prin intermediul facilității de depozit surplusul de lichiditate al instituțiilor de credit, în contextul unui excedent structural aflat în diminuare progresivă, după reamplificarea semnificativă consemnată la începutul anului, asociat cu o tendință relativ lentă de creștere a cursului de schimb leu/euro, în condițiile deteriorării graduale a poziției externe a economiei, cu impact asupra percepției față de risc a investitorilor. Pe fondul intensificării simultane a acțiunii contracționiste a principalilor factori autonomi – importante fiind operațiunile în contul Trezoreriei statului și tranzacțiile nerezidenților pe piața financiară locală –, poziția netă a lichidității instituțiilor de credit s-a inversat însă în octombrie, redevenind negativă, condiții în care BNR a reinițiat în octombrie și a continuat apoi furnizarea de lichiditate prin intermediul operațiunilor *repo* 1W efectuate prin licitație la rată fixă a dobânzii și alocare integrală⁷⁶. Spre finele trimestrului, aceste operațiuni au fost însă stopate, dată fiind reapariția unui amplu excedent net de rezerve, sub impactul injecțiilor de lichiditate decurgând din creșterea substanțială a cheltuielilor bugetare în ultima lună a anului; în noul context, excedentul de lichiditate a fost absorbit prin intermediul facilității de depozit⁷⁷, purtătoare a unui randament superior cu 0,5 puncte procentuale celui din primele trei trimestre ale anului.

⁷⁵ Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de aplicare 24 mai – 23 iunie 2017.

⁷⁶ Pe ansamblul trimestrului IV, BNR a organizat 10 astfel de licitații, instituțiile de credit depunând oferte la 8 dintre acestea. Stocul mediu lunar al operațiunilor a fost de 3,5 miliarde lei în octombrie, 3 miliarde lei în noiembrie și 3,2 miliarde lei în decembrie.

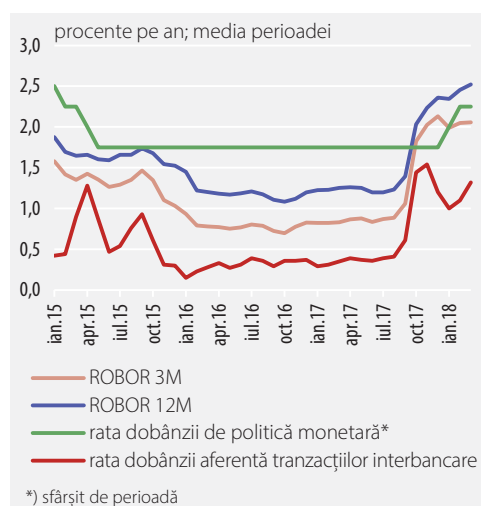
⁷⁷ Pe ansamblul anului, soldul mediu al facilității de depozit a reprezentat circa 35 la sută din nivelul mediu al contului curent al băncilor la BNR (față de 63 la sută în anul precedent) și aproximativ 0,7 la sută din PIB (1,2 la sută în anul anterior).

Pe acest fond, randamentele ON ale pieței monetare interbancare s-au menținut de-a lungul intervalului ianuarie-septembrie în apropierea limitei inferioare a coridorului ratelor dobânzilor, unde s-au plasat în mod sistematic începând cu finele anului 2015. Ele au consemnat apoi o semnificativă ajustare ascendentă, sub impactul schimbării ample a condițiilor lichidității de pe piața monetară, urcând la finele trimestrului III și menținându-se apoi în primele două luni ale trimestrului IV în apropierea ratei dobânzii de politică monetară, pentru ca în ultima lună a anului, pe fondul reînălțării unui excedent net de lichiditate, să revină în proximitatea nivelului majorat al ratei dobânzii la facilitatea de depozit.

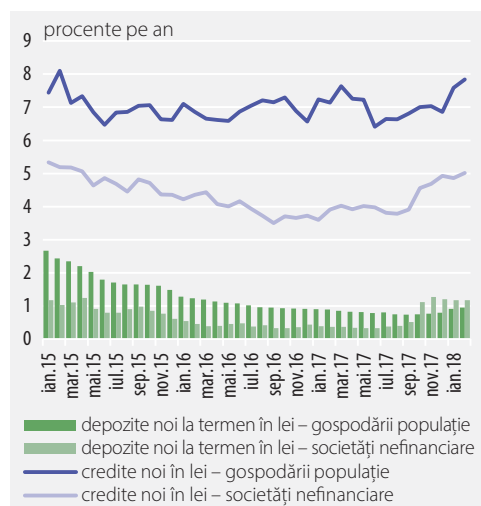
La rândul lor, cotațiile pe termen mai lung ROBOR 3M-12M – relevante pentru stabilirea ratelor dobânzilor la creditele noi ale clienților nebancari – au continuat să se plaseze în primele trei trimestre pe un palier sensibil inferior ratei dobânzii de politică monetară (Grafic 2.5). La finele trimestrului III, acestea au intrat însă pe un pronunțat trend ascendent, consolidându-se apoi în trimestrul IV deasupra ratei dobânzii de politică monetară, sub influențele exercitate de: (i) revizuirea în sus a anticipațiilor inflaționiste; (ii) modificarea radicală suferită de condițiile lichidității de pe piața monetară și așteptările instituțiilor de credit privind prelungirea în perioada

imediat următoare a caracterului lor mai restrictiv; (iii) deciziile BNR privind îngustarea amplitudinii coridorului determinat de ratele dobânzilor la facilitățile permanente în jurul ratei dobânzii de politică monetară, respectiv (iv) anticipațiile privind continuarea ajustării în perspectivă apropiată a conduitei politicii monetare. Pe acest fond, valorile medii ale ratelor ROBOR înregistrate în ultima lună a anului 2017 au urcat semnificativ (cu până la 1,3 puncte procentuale) față de cele din perioada similară a anului anterior, situându-se între 2,13 la sută (ROBOR 3M) și 2,36 la sută (ROBOR 12M).

Grafic 2.5
Rata dobânzii de politică monetară și ratele ROBOR

Grafic 2.6
Ratele dobânzilor în sistemul bancar

Reflectând mișcarea cotațiilor relevante ale pieței monetare interbancare, ratele dobânzilor la creditele noi acordate clienților nebancari au continuat să înregistreze în prima parte a anului noi minime istorice ori s-au menținut în apropierea acestora, pentru ca în ultimul trimestru ele să consemneze ajustări crescătoare, relativ mai lente însă raportate la comportamentul lor istoric (Grafic 2.6). În aceste condiții, rata medie a dobânzii la creditele noi

ale societăților nefinanciare s-a situat în decembrie la 4,93 la sută, nivel superior cu 1,21 puncte procentuale celui din ultima lună a anului 2016. Avansul s-a regăsit la nivelul ambelor categorii de credite – în valoare de sub, respectiv peste echivalentul a 1 milion de euro –, ale căror rate de dobândă au urcat la 5,00 la sută (+0,94 puncte procentuale), respectiv la 4,79 la sută (+1,49 puncte procentuale), tinzând astfel să se îndepărteze de limita de sus a valorilor consemnate în plan regional, după ce în prima parte a anului ele se menținuseră la niveluri doar ușor superioare, respectiv inferioare acesteia. Pe segmentul populației, rata medie a dobânzii la creditele noi s-a majorat cu 0,29 puncte procentuale (la 6,86 la sută), în condițiile în care ajustarea crescătoare a fost moderată în cazul creditelor de consum (+0,34 puncte procentuale, la 9,26 la sută – valoare aflată în continuare la mijlocul plajei de valori înregistrate în alte state din regiune), dar mai însemnată la creditele pentru locuințe (+0,90 puncte procentuale, la 4,42 la sută), a căror rată de dobândă a avansat astfel în zona superioară a valorilor prevalente în regiune, din zona mediană în care coborâse și se menținuse în ultimii aproximativ 3 ani.

Randamentele titlurilor de stat în lei au consemnat la rândul lor o creștere pe ansamblul anului, evoluțiile de-a lungul perioadei nefiind însă uniforme din perspectiva maturităților. Astfel, cele aferente scadențelor de 6-12 luni au replicat în linii mari mișcarea cotațiilor ROBOR pe termene similare. Cele pe termen lung (10 ani) au urmat o tendință generală ascendentă, receptând totodată efectele exercitate de sporirea de ansamblu a incertitudinilor/riscurilor asociate conduitei politicii fiscale și a celei de venituri, respectiv de factorii globali, în condițiile în care: (i) randamentele similare din zona euro au fost în general stabile pe parcursul anului 2017, consemnând însă valori medii superioare celor din anul precedent, ca efect al consolidării treptate a creșterii economice, dar și al persistenței caracterului acomodativ al politicii monetare a BCE, iar (ii) cele din SUA și-au păstrat în primele luni din 2017 avansul semnificativ consemnat în a doua parte a anului 2016, s-au diminuat ușor spre mijlocul anului în contextul ajustării descendente a așteptărilor inflaționiste, dar și-au reluat ascensiunea în luna septembrie, pe fondul creșterii optimismului investitorilor privind perspectiva creșterii economice la nivel global și al consolidării așteptărilor privind continuarea întăririi politicii monetare a Fed, prin inițierea în luna octombrie a procesului de normalizare a bilanțului și efectuarea de noi majorări ale ratei dobânzii.

În aceste condiții, nivelurile medii din luna decembrie 2017 ale cotațiilor de referință⁷⁸ de pe piața secundară a titlurilor de stat aferente scadențelor de 6 luni, 12 luni, 3 ani, 5 ani și 10 ani au urcat față de cele din luna similară a anului precedent cu valori cuprinse între 1,85 puncte procentuale în cazul celor cu scadența de 3 ani și 0,82 puncte procentuale în cazul titlurilor pe 10 ani, situându-se la 2,14 la sută, 2,34 la sută, 3,40 la sută, 3,76 la sută, respectiv 4,37 la sută.

⁷⁸ Exprimate ca medie a cotațiilor *bid-ask*.

4. Orientările politicii monetare

Politica monetară a BNR va continua să urmărească în mod consecvent asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, corespunzător țintei staționare de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, reprezentând cea mai bună contribuție pe care aceasta o poate aduce la creșterea economică sustenabilă; pe orizontul de timp mediu spre lung, politica monetară va fi orientată spre coborârea și consolidarea ratei anuale a inflației la un nivel compatibil cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

Din această perspectivă, în contextul specific al primelor luni ale anului 2018, BNR a continuat ajustarea conduitei politicii monetare, într-o manieră graduală, majorând rata dobânzii de politică monetară în ședințele din lunile februarie și mai cu câte 0,25 puncte procentuale, până la nivelul de 2,5 la sută⁷⁹. Totodată, pentru a consolida influența și relevanța ratei dobânzii de politică monetară și rolul său de semnal, implicit transmisia impulsurilor modificării acesteia, banca centrală a întărit controlul asupra lichidității din sistemul bancar, inițiind la mijlocul lunii aprilie⁸⁰ operațiuni de atragere de depozite la termen pe scadența de o săptămână, efectuate prin licitație la rată fixă de dobândă (rata dobânzii de politică monetară), în cadrul cărora BNR a absorbit integral sumele oferite de instituțiile de credit. Pe acest fond, principalele cotații ale pieței monetare interbancare au cunoscut noi ajustări crescătoare semnificative și s-au consolidat deasupra ratei dobânzii-cheie a BNR, iar cursul de schimb leu/euro a tins să se stabilizeze.

Deciziile Consiliului de administrație al BNR au fost adoptate în condițiile în care rata anuală a inflației și-a prelungit ascensiunea în decembrie 2017 și apoi a înregistrat o nouă creștere amplă în trimestrul I 2018, urcând astfel mult deasupra intervalului de variație al țintei staționare⁸¹; totodată, potrivit prognozelor trimestriale actualizate în lunile februarie și mai, ea era așteptată să crească și să se mențină până în trimestrul III al anului curent în jurul valorii de 5 la sută, pentru ca în urma unor efecte de bază să revină în trimestrul I 2019, dar să rămână ulterior cantonată în jumătatea superioară a intervalului țintei⁸².

Ampla fluctuație anticipată a caracteriza evoluția inflației pe orizontul scurt de timp era atribuibilă în totalitate acțiunii tranzitorii a factorilor pe partea ofertei, puternic inflaționistă pe termen scurt, dar generatoare de efecte de bază dezinflaționiste consistente începând cu ultimul trimestru al anului curent. Cele mai importante influențe proveneau din majorările semnificative consemnate în trimestrele IV 2017 și I 2018 de prețurile energiei electrice, gazelor naturale și energiei termice – afectând dinamica prețurilor administrate –, precum și din accelerarea creșterii prețului combustibililor, în condițiile ascensiunii cotațiilor petrolului și ale reintroducerii

⁷⁹ În același timp, rata dobânzii la facilitatea de depozit a fost majorată la 1,5 la sută, iar rata dobânzii la facilitatea de creditare a fost crescută la 3,5 la sută.

⁸⁰ Pentru prima oară după 7 ani.

⁸¹ La 4,95 la sută în luna martie.

⁸² Prognoza pe termen mediu publicată în *Raportul asupra inflației* din luna mai anticipa creșterea ratei anuale a inflației la valori de peste 5 la sută la mijlocul anului 2018, urmată de coborârea ei la 3,6 la sută în luna decembrie 2018 (3,5 la sută în prognoza publicată în *Raportul asupra inflației* din februarie) și la 3,0 la sută la finalul anului viitor și al trimestrului I 2020 (nivel doar ușor inferior celui de 3,1 la sută prognozat anterior pentru finele orizontului prognozei).

supraaccize la carburanți; efecte similare derivau și din creșterea prețului produselor din tutun, în principal ca urmare a majorării accizei specifice și, într-o măsură mai mică, din mărirea prețurilor LFO, în principal pe fondul unei producții deficitare de ouă la nivel european, toate acestea suprapunându-se, în primele luni din 2018, efectelor de bază inflaționiste asociate precedentelor reduceri și eliminări de impozite indirecte și scăderi de prețuri administrate.

La rândul ei, inflația de bază – care receptează prioritar presiunile factorilor fundamentali – era așteptată să-și continue accelerarea de-a lungul întregului orizont de prognoză, rata anuală a inflației CORE2 ajustat fiind anticipată să urce la 3,1 la sută în decembrie 2018 și la 3,4 la sută la finele anului 2019. Repoziționarea traiectoriei ratei anuale prognozate a inflației CORE2 ajustat pe un palier relativ mai coborât în exercițiul de prognoză din luna mai era consecința cvasiintegrală a reevaluării în sens descendent, atât retrospectiv, cât și în perspectivă, a amplitudinii estimate a *gap*-ului pozitiv al PIB, în contextul revizuirii ample a seriei istorice de date privind creșterea economică. Prin urmare, deși relativ diminuate în raport cu prognoza anterioară, presiunile inflaționiste generate de poziția ciclică a economiei erau așteptate să-și continue creșterea în prima parte a acestui an și apoi să se mențină aproape neschimbate până spre mijlocul anului viitor; totodată, descreșterea lor pe orizontul mai îndepărtat de timp se prezuma a fi mai înceată, în condițiile în care reîntrarea deviației pozitive a PIB pe o traiectorie descendentă se anticipa a avea loc doar spre mijlocul anului viitor, respectiv cu o întârziere de aproape două trimestre față de prognoza anterioară, iar ritmul restrângerii ulterioare a acesteia era sensibil mai lent. Pe deasupra, presiuni inflaționiste ușor mai intense erau anticipate să decurgă, mai cu seamă în prima parte a orizontului prognozei, din trendul pronunțat ascendent al anticipațiilor inflaționiste pe termen scurt, iar unele relativ mai temperate inițial, dar în creștere progresivă, din dinamica prețurilor importurilor.

Pattern-ul anticipat al excedentului de cerere agregată decurgea din previziunile privind decelerarea creșterii economice pe orizontul prognozei după ritmul de excepție atins în 2017, de 6,9 la sută, dinamica ei prognozată menținându-se în aceste condiții deasupra celei potențiale în 2018 și coborând doar ușor sub aceasta în 2019. Perspectiva presupunea o relativă atenuare a caracterului expansionist al politicii fiscale în 2018, urmată de imprimarea unui caracter cvasineutru acesteia în 2019, precum și temperarea semnificativă a dinamicii venitului disponibil real al populației; ea prezuma totodată atenuarea sensibilă a caracterului acomodativ al condițiilor monetare, anticipate a deveni chiar marginal restrictive spre finele anului 2019, dar și o relativă îmbunătățire a absorbției fondurilor europene, precum și ameliorarea perspectivei creșterii economice în zona euro/UE și pe plan global.

Un argument major al deciziilor Consiliului de administrație al BNR l-a reprezentat riscul ca ampla creștere a ratei anuale a inflației provocată de șocurile pe partea ofertei în prima parte a anului 2018 să dezancoreze anticipațiile inflaționiste pe termen mediu și să genereze pe această cale efecte secundare importante, implicit să amplifice eforturile și costurile readucerii sub control a inflației. În contextul dat, riscul era amplificat de potențiala creștere peste așteptări a unor prețuri administrate, dar mai ales a prețului internațional al petrolului. Riscuri în sens ascendent la adresa perspectivei inflației induceau și gradul înalt de tensionare a pieței muncii și deficiențele

ei structurale. În același timp însă, persistau incertitudini legate de realizarea investițiilor publice și atragerea de fonduri europene, precum și de implicațiile tendinței de scădere a încrederii populației și a companiilor.

În perspectivă, politica monetară va continua să urmărească readucerea și menținerea ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație, inclusiv prin ancorarea solidă a anticipațiilor inflaționiste pe orizontul mai îndepărtat de timp, într-o manieră care să contribuie la creșterea economică sustenabilă și în condiții de protejare a stabilității financiare.

Dozajul și cadența eventualelor ajustări viitoare ale parametrilor politicii monetare, inclusiv ale ratei dobânzii-cheie a BNR, în contextul adecvării condițiilor monetare reale, vor fi corelate, în principal, cu intensitatea presiunilor inflaționiste anticipate a fi exercitate de excedentul de cerere agregată și de costurile salariale, precum și cu comportamentul anticipațiilor inflaționiste pe termen mediu și cu riscurile la adresa acestuia. Un rol esențial în fundamentarea deciziilor vor deține și în perspectivă incertitudinile și configurația balanței riscurilor asociate prognozei pe termen mediu a inflației, inclusiv probabilitatea de materializare a acestora. Deosebit de relevante vor rămâne, de asemenea, ritmul creșterii economice și dinamica inflației în zona euro și UE, precum și conduita politicii monetare a BCE și a băncilor centrale din regiune. Totodată, repere foarte importante vor continua să fie caracteristicile mecanismului de transmisie a politicii monetare, mai ales ale procesului de creditare a sectorului privat și ale comportamentului de economisire.

În corelație cu evoluțiile macroeconomice prevalente și/sau anticipate, precum și cu particularitățile funcționării diferitelor segmente ale pieței financiare, incluzând dimensiunea și sursele excedentului structural de lichiditate de pe piața monetară, BNR va continua să utilizeze într-o manieră flexibilă componentele cadrului operațional al politicii monetare în scopul adecvării caracterului condițiilor monetare. Este de așteptat ca pe fondul recentelor măsuri de armonizare/normalizare a caracteristicilor unor componente ale cadrului operațional al politicii monetare, dar și al întăririi controlului băncii centrale asupra lichidității din sistemul bancar, transmisia impulsurilor ratei dobânzii de politică monetară, implicit transmisia monetară în ansamblu, să se consolideze. Este de așteptat ca aceasta din urmă să beneficieze și de trendul de îmbunătățire a structurii pe monede a creditului acordat sectorului privat, precum și de efectele favorabile exercitate asupra ofertei de împrumuturi de continuarea ameliorării calității activelor băncilor. În sens opus ar putea acționa însă unele dintre inițiativele legislative vizând sectorul bancar, inclusiv prin potențialul impact advers asupra activității de creditare și a mecanismelor de soluționare a creditelor neperformante, dar și a percepției investitorilor și a primei de risc suveran.

Deosebit de importante din perspectiva conduitei și implementării politicii monetare rămân și caracteristicile politicii fiscale, ale reformelor structurale și ale atragerii de fonduri europene, în condițiile în care un mix echilibrat de politici macroeconomice și sporirea potențialului de creștere a economiei sunt esențiale pentru atingerea obiectivului privind stabilitatea prețurilor pe termen mediu, ca premisă a unei creșteri economice sustenabile și de durată.

The background of the page features a photograph of classical columns, likely from a historical building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light beige color. The pattern is more prominent on the left side and fades towards the right.

Capitolul 3

Stabilitatea financiară

1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial

În luna martie 2017 a fost înființat Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială. Conform legii de înființare (Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național), CNSM este o entitate de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică. Banca Națională a României, ca autoritate responsabilă cu supravegherea și reglementarea unei părți importante a sistemului financiar românesc, este membră a CNSM, alături de Autoritatea de Supraveghere Financiară și de Guvern. BNR, în calitate de membru al CNSM, poate înainta spre discuție diferite analize și studii privind riscurile identificate la adresa stabilității financiare, precum și propuneri de măsuri macroprudențiale conform ariei sale de responsabilitate.

Mandatul CNSM vizează coordonarea supravegherii macroprudențiale la nivel național prin definirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru implementarea acesteia. În acest sens, CNSM poate emite avertizări și recomandări către BNR și ASF în vederea prevenirii sau diminuării riscurilor la adresa stabilității financiare la nivel național sau pentru asigurarea implementării recomandărilor Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS). Instituțiile vizate de către recomandările sau avertizările CNSM pot fie să adopte măsurile recomandate (în cazul unei recomandări) sau să implementeze unele noi (în cazul unei avertizări), fie să informeze CNSM asupra motivelor care au stat la baza deciziei de a nu întreprinde acțiuni în sensul celor solicitate.

Pe parcursul anului 2017, CNSM s-a întrunit de patru ori (11 aprilie 2017, 14 iunie 2017, 9 octombrie 2017 și 18 decembrie 2017). În cadrul întâlnirilor (cu excepția primei ședințe, în care a avut loc operaționalizarea Comitetului) au fost discutate și adoptate o serie de recomandări privind: (i) amortizoarele de capital aplicabile sectorului bancar românesc; (ii) evaluarea expunerilor semnificative ale instituțiilor de credit față de țări din afara Uniunii Europene în contextul recunoașterii sau stabilirii ratelor amortizoarelor anticiclice de capital aferente acestora; (iii) recunoașterea măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre ale UE; (iv) evaluarea principalelor vulnerabilități la nivelul sectoarelor companiilor nefinanciare și populației și a implicațiilor acestora asupra stabilității financiare. De asemenea, au fost adoptate reglementările secundare necesare aplicării prevederilor Legii nr. 12/2017.

Recomandările CNSM adresate BNR pe parcursul anului 2017 au fost următoarele:

- a) Menținerea amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută (Recomandarea CNSM nr. 8/2017). Amortizorul anticiclic de capital are în vedere creșterea rezistenței sectorului bancar în condițiile manifestării riscurilor ciclice dinspre activitatea de creditare. Analizele de evaluare a necesității introducerii acestui amortizor de capital,

realizate în conformitate cu Recomandarea CERS 2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, arată menținerea unei deviații negative a indicatorului îndatorare totală în PIB de la nivelul pe termen lung, dar pe o tendință de îngustare. Mai mult, la nivel sectorial se constată presiuni importante din partea creditării populației, în special pe segmentul creditului ipotecar. Aceste evoluții, coroborate cu cea de creștere accelerată a prețului proprietăților imobiliare, indică o creștere a vulnerabilităților generate de activitatea de creditare a populației, motiv pentru care CNSM a recomandat BNR monitorizarea evoluțiilor privind îndatorarea în acest sector.

- b) Impunerea unui amortizor de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) la un nivel de 1 la sută, începând cu data de 1 ianuarie 2018, unui număr de 9 instituții de credit din România (Recomandarea CNSM nr. 5/2017): Banca Comercială Română S.A. (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale S.A. (nivel consolidat), UniCredit Bank S.A. (nivel consolidat), Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat), Alpha Bank România S.A. (nivel individual), Bancpost S.A. (nivel individual), Banca Transilvania S.A. (nivel consolidat), CEC Bank S.A. (nivel individual) și Garanti Bank S.A. (nivel individual). Rolul amortizorului de capital aferent altor instituții de importanță sistemică este acela de a îmbunătăți capacitatea entităților cu caracter sistemic de a face față șocurilor și, astfel, de a reduce transmiterea și amplificarea acestor șocuri asupra sectorului bancar. Metodologia BNR de stabilire a instituțiilor având caracter sistemic este armonizată cu prevederile Ghidului Autorității Bancare Europene privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a articolului 131 alineatul (3) din Directiva 2013/36/EU (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII).
- c) Implementarea unui amortizor de capital pentru riscul sistemic aplicabil tuturor expunerilor începând cu 30 iunie 2018 (Recomandarea CNSM nr. 9/2017). Potrivit CNSM, nivelul amortizorului va fi calibrat în funcție de valorile medii din intervalul septembrie 2016 – august 2017 aferente indicatorilor rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane. Amortizorul de capital pentru riscul sistemic are rolul de a crește capacitatea sectorului bancar în gestionarea riscurilor sistemice cu caracter structural. Introducerea unui astfel de amortizor în cazul României este oportună având în vedere: (i) necesitatea continuării eforturilor în sensul rezolvării problemei creditelor neperformante; (ii) tensionarea echilibrelor macroeconomice interne cu implicații asupra evoluției viitoare a ratei creditelor neperformante, precum și (iii) menținerea incertitudinilor la nivel regional și internațional. În plus, CNSM a recomandat reevaluarea cu frecvență semestrială a indicatorilor și a pragurilor utilizate în procesul de calibrare a amortizorului de capital pentru riscul sistemic, pentru o monitorizare în timp real a progresului privind rezoluția creditelor neperformante.
- d) Pentru asigurarea îndeplinirii Recomandării CERS 2015/1, CNSM a emis o recomandare de evaluare periodică a expunerilor semnificative din activitatea de creditare față de țări din afara Uniunii Europene în vederea recunoașterii sau stabilirii de rate pentru amortizorul anticiclic de capital aferente acestor expuneri. Analizele curente nu au identificat nicio țară terță cu expuneri importante față de sectorul bancar românesc (Recomandarea CNSM nr. 2/2017).

- e) Pentru asigurarea îndeplinirii Recomandării CERS 2012/2, CNSM a emis o recomandare de evaluare periodică a impactului planurilor de finanțare ale băncilor asupra fluxului de creditare către economia reală (Recomandarea CNSM nr. 10/2017). Analizarea planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit oferă o imagine a perspectivelor sectorului asupra activității de creditare și a apetitului la risc și, astfel, poate indica acumularea de vulnerabilități sau posibile riscuri viitoare la adresa stabilității financiare.

În plus față de amortizoarele de capital enunțate mai sus, sectorului bancar românesc îi este aplicabil și amortizorul de conservare a capitalului. Acesta este un instrument macroprudențial creat în scopul creșterii capacității sectorului financiar de absorbție a pierderilor provenite din activitatea bancară și al asigurării continuității furnizării de servicii financiare către sectorul real. Modul de stabilire și nivelul amortizorului de conservare au fost implementate în conformitate cu Recomandarea Comitetului Național pentru Stabilitate Financiară⁸³ nr. 1/2015 privind implementarea amortizoarelor de capital în România. Pentru anul 2017, nivelul amortizorului a fost stabilit la 1,25 la sută din valoarea totală a expunerilor ponderate la risc, urmând ca în anul 2018 acesta să crească la 1,875 la sută, iar în anul 2019 la 2,5 la sută.

De asemenea, pe parcursul anului 2017, CNSM a emis o serie de recomandări adresate instituțiilor responsabile cu asigurarea stabilității financiare, inclusiv BNR, referitoare la adâncirea analizelor privind vulnerabilitățile majore cu implicații negative importante la adresa stabilității financiare provenind dinspre sectoarele „companii nefinanciare” și „populație” (Recomandarea CNSM nr. 6/2017 și, respectiv, Recomandarea CNSM nr. 7/2017), precum și colectarea de informații privind riscurile dinspre piețele imobiliare rezidențiale și comerciale (Recomandarea CNSM nr. 3/2017).

Referitor la recunoașterea voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de către Belgia și Estonia, CNSM a decis: (i) nerecunoașterea măsurii macroprudențiale adoptate de Belgia, având în vedere faptul că instituțiile de credit din România nu au expuneri eligibile față de acest stat și (ii) menținerea deciziei anterioare a Comitetului Național pentru Stabilitate Financiară de a nu recunoaște măsura macroprudențială a Estoniei, întrucât expunerile instituțiilor de credit față de acest stat continuă să se afle la un nivel foarte scăzut. Acest tip de expuneri vor fi monitorizate periodic, urmând ca Banca Națională a României să propună măsurile care se impun dacă acestea devin semnificative.

În anul 2017, BNR a acționat în sensul întăririi cadrului de reglementare și supraveghere aplicabil instituțiilor financiare nebankare, având în vedere accelerarea creditării acordate de către acest segment, în special sectorului populației. În contextul în care

⁸³ Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară (CNSF), înființat în baza Acordului între Ministerul Economiei și Finanțelor, Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor și Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private pentru cooperare în domeniul stabilității financiare și al gestionării crizelor financiare, încheiat la data de 31 iulie 2007, a fost împuternicit să adopte recomandări privind modul de implementare a amortizoarelor de capital pe perioada tranzitorie până la operaționalizarea structurii interinstituționale de coordonare în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, respectiv a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială. Această atribuție a fost stabilită prin art. X din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 113/2013 privind unele măsuri bugetare și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului. În data de 18 decembrie 2017, autoritățile naționale cu atribuții în domeniul stabilității financiare, semnatare ale acordului de cooperare, prin care s-a înființat Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară, au decis încetarea, prin acordul părților semnatare, a activității CNSF.

îndatorarea populației a ajuns la un nivel care preocupă din perspectiva vitezei, a nivelului, precum și a distribuției în funcție de venitul debitorilor, extinderea sferei de supraveghere prudențială a băncii centrale asupra unui număr mai mare de IFN este de natură să asigure premisele pentru îmbunătățirea gestionării riscurilor de către IFN. Printre modificările aduse prin Regulamentul BNR nr. 1/2017⁸⁴, se numără: (i) criterii mai stricte pentru înscrierea în Registrul special al BNR și (ii) cerințe privind constituirea unui necesar suplimentar de fonduri proprii pentru IFN care acordă credite în condiții de prudență scăzută la un nivel de 2/3 din valoarea creditelor.

Pentru perioada următoare, BNR are în vedere o posibilă recalibrare a instrumentelor macroprudențiale la nivel de debitor pentru creditarea populației. Analizele realizate atât de BNR, cât și în cadrul grupului de lucru stabilit în acest sens de către CNSM au arătat că majorarea fluxului de credite către populație, în condițiile: (i) unei asimetrii importante a gradului de îndatorare în defavoarea debitorilor cu venituri reduse, (ii) unor posibile evoluții viitoare ale cadrului macroeconomic și financiar care ar putea pune presiune asupra capacității de rambursare a creditelor, precum și (iii) unei accelerări a prețurilor bunurilor imobiliare, este de natură a conduce la acumularea de vulnerabilități atât la adresa sistemului financiar (prin creșterea ratelor de nerambursare), cât și asupra activității economice (prin reducerea consumului de către debitorii cu grade ridicate de îndatorare).

2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară

Stabilitatea financiară s-a menținut robustă pe parcursul anului 2017. Principalele riscuri identificate la adresa sistemului financiar românesc vizează, pe de o parte, evoluțiile de pe piețele financiare internaționale cu potențial în a determina o scădere semnificativă a încrederii investitorilor față de economiile emergente și, pe de altă parte, evoluțiile macrofinanciare interne, precum: (i) tensionarea echilibrelor macroeconomice; (ii) creșterea îndatorării populației, atât prin canalul bancar, cât și prin cel al IFN; (iii) disciplina scăzută la plată în economie și vulnerabilități în bilanțul firmelor. Un alt risc avut în vedere, dar de intensitate scăzută, este cel asociat dinamicii prețurilor pentru bunurile imobiliare. Banca Națională a României monitorizează cu atenție evoluțiile interne și internaționale și își îmbunătățește în permanență instrumentele disponibile în vederea identificării în timp util a riscurilor sistemice asupra sistemului financiar și economiei românești.

2.1. Îndatorarea companiilor nefinanciare și a populației

Îndatorarea⁸⁵ de la instituții financiare a firmelor și populației a crescut marginal în anul 2017 (+1,6 la sută, până la 72,8 miliarde euro, Grafic 3.1). În termeni relativi, ponderea datoriei financiare în PIB a scăzut cu 3 puncte procentuale, până la 39,6 la sută în decembrie 2017, creșterea economică devansând dinamica îndatorării

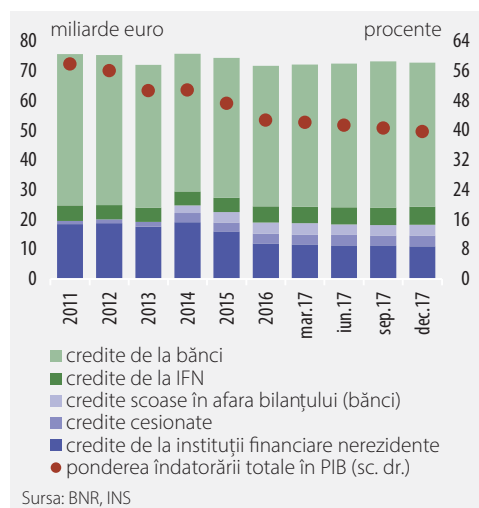
⁸⁴ Regulamentul nr. 1/2017 pentru modificarea și completarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebankare.

⁸⁵ Datoria totală reprezintă împrumuturile contractate de la bănci și IFN, rezidente sau din străinătate, inclusiv creditele scoase în afara bilanțului de către bănci.

financiare a sectorului privat. În structură, se menține evoluția divergentă semnalată și în anii anteriori. Astfel, îndatorarea sectorului populației a continuat tendința ascendentă, pe fondul majorării creditelor acordate de bănci și de IFN, nivelul îndatorării ajungând la 30,4 miliarde euro în decembrie 2017, în timp ce în cazul companiilor nefinanciare evoluțiile au fost mixte. Volumul creditelor de la instituțiile

financiare nerezidente a consemnat o reducere, iar împrumuturile accesate de la creditorii autohtoni (bănci și IFN) au urmat o traiectorie ascendentă. În ansamblu, nivelul îndatorării companiilor nefinanciare s-a diminuat la 42,4 miliarde euro.

Analiza situației economice și financiare a sectorului companiilor nefinanciare indică evoluții favorabile ale indicatorilor de profitabilitate și lichiditate la nivel agregat în anul 2016, în contextul menținerii traiectoriei ascendente a activității economice, însă relevă în același timp persistența

Grafic 3.1
Îndatorarea companiilor
și a populației în funcție de creditor

vulnerabilităților structurale. Astfel, profitul net al sectorului s-a majorat cu 39 la sută comparativ cu anul anterior, rentabilitatea capitalului a avansat cu 2,8 puncte procentuale, până la 17,3 la sută, iar rentabilitatea activului a urcat cu 1 punct procentual, până la 5,6 la sută. O ameliorare s-a observat și la nivelul solvabilității companiilor nefinanciare, în condițiile în care raportul datorii/capitaluri a scăzut ușor comparativ cu anul 2015 (de la 2,12 la 2,06), iar capacitatea firmelor de a acoperi din profituri cheltuielile cu dobânzile s-a consolidat semnificativ (de la 4,1 în decembrie 2015 la 5,4 în decembrie 2016). De asemenea, indicatorul de lichiditate generală s-a majorat în același interval de la 92,4 la sută la 95,3 la sută.

Cu toate acestea la nivel structural se mențin vulnerabilitățile importante identificate în anii anteriori. Astfel, o treime dintre firme au raportat pierderi în anul 2016 (aproximativ jumătate dintre acestea înregistrând pierderi consecutive în ultimii trei ani). În plus, 44 la sută dintre companii aveau la sfârșitul anului 2016 un nivel al capitalizării sub cel prevăzut de lege (capital propriu mai mic de 50 la sută din capitalul social, conform Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale). Această categorie deține o parte semnificativă a restanțelor nefinanciare acumulate de către sectorul companiilor nefinanciare (72 la sută), în condițiile în care concentrează doar 42 la sută din datoriile totale și doar 20 la sută din active. Vulnerabilitățile menționate reprezintă o caracteristică structurală a sectorului companiilor nefinanciare, acestea regăsindu-se constant în situațiile financiare de final de an, indiferent de faza ciclului economic. Astfel, în ultimii 10 ani firmele care au înregistrat pierderi au reprezentat între 40 și 50 la sută din numărul de companii active, iar ponderea firmelor cu un nivel al capitalizării sub limita reglementată a depășit 40 la sută.

În absența unui proces major de recapitalizare a sectorului companiilor nefinanciare, reluarea creditării acestui sector rămâne o problemă importantă. Deși sectorul privat

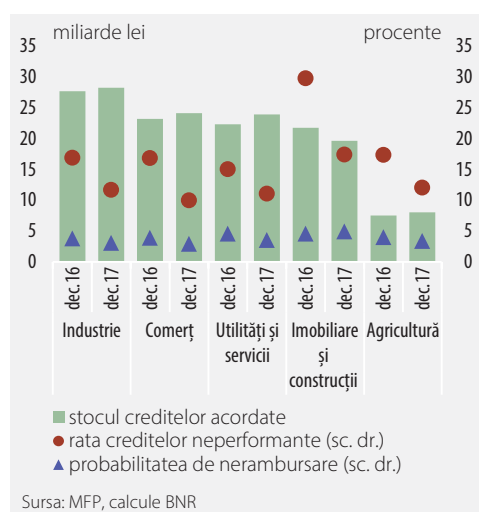
are rolul principal în acest proces, dimensiunea sistemică a companiilor cu un nivel neadecvat al capitalului și implicațiile pe care aceste companii le pot avea asupra economiei și asupra sistemului financiar au determinat Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială să adopte o recomandare adresată Guvernului, prin Ministerul Finanțelor Publice, și Băncii Naționale a României pentru constituirea unui grup de lucru în vederea identificării de posibile soluții (Recomandarea CNSM R/6/2017). Revizuirea cadrului legal privind nivelul minim al capitalizării firmelor, precum și a mecanismelor de aplicare a acestuia ar putea contribui la îmbunătățirea nivelului de capitalizare și, implicit, a disciplinei la plată în economie. Inițierea de măsuri pentru diminuarea numărului de companii subcapitalizate trebuie să țină cont, însă, de numărul mare al acestor firme, în vederea reducerii costurilor generate la nivelul economiei. Firmele subcapitalizate dețin 18,7 la sută din activele totale și angajează 18,2 la sută din numărul de salariați ai sectorului companiilor nefinanciare.

În aceste condiții, împrumuturile de la instituțiile de credit și IFN autohtone continuă să reprezinte o sursă de finanțare mai puțin utilizată de către companiile din România. Acestea au reprezentat în decembrie 2016 doar 8,9 la sută din totalul pasivului, fiind precedate de datoriile comerciale (18,8 la sută) și datoriile de la acționari și entități afiliate (12,6 la sută). Mai mult, numărul companiilor care au apelat la credite de la instituțiile financiare din România a înregistrat o reducere de la 94,5 mii la sfârșitul anului 2016 la 93,6 mii în decembrie 2017. Analiza în structură arată, însă, o creștere a preferinței companiilor pentru finanțarea de la IFN.

Strategia instituțiilor de credit relativ la sectorul companiilor nefinanciare a fost una mixtă în anul 2017. Astfel, băncile au menținut standardele de creditare în primul semestru din anul 2017, dar le-au înăsprit în trimestrul III, conform *Sondajului BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*. Unul dintre factorii care au contribuit la dinamica pozitivă a creditării față de companiile nefinanciare a fost reprezentat de scăderea înregistrată pe parcursul anului 2017 de rata de neperformanță

a împrumuturilor acordate acestui sector, indicatorul coborând la 12,2 la sută în decembrie 2017, de la 20 la sută în decembrie 2016, pe fondul reluării de către bănci a procesului de curățare a bilanțurilor. Cele mai importante ajustări au intervenit la nivelul portofoliilor cu cele mai mari volume de credite neperformante (credite acordate microîntreprinderilor, în valută, cu garanție imobiliară).

Analiza probabilității de nerambursare a companiilor nefinanciare pentru perioada decembrie 2017 – decembrie 2018 indică o majorare a acesteia la

Grafic 3.2
Distribuția ratei de performanță și a probabilității de nerambursare după sectorul de activitate

3,5 la sută. La nivel sectorial, cele mai ample evoluții sunt estimate a fi avut loc în domenii de activitate cu puternic caracter ciclic, respectiv sectorul imobiliar și cel al construcțiilor (Grafic 3.2).

Din punct de vedere al provenienței capitalului, firmele private cu capital autohton, deși au o pondere majoritară în economie (91 la sută dintre firme), contribuie cu 48 la sută la valoarea adăugată brută generată de sectorul companiilor nefinanciare și, respectiv, 63 la sută din profitul total (decembrie 2016). Cu toate acestea, firmele private cu capital autohton au înregistrat un nivel mai înalt al rentabilității capitalurilor comparativ cu companiile private cu capital străin (27 la sută comparativ cu 17,3 la sută), dar și un grad de îndatorare mai ridicat (2,6 comparativ cu 2,06 în decembrie 2015). După structura surselor de finanțare, firmele autohtone continuă să aibă o preferință mai mare față de datoriile comerciale și față de creditele de la bănci și IFN din România (22 la sută și, respectiv, 13 la sută din total pasiv), în timp ce firmele private cu capital străin dețin într-o mai mare măsură datorii de la acționari și entități afiliate (15 la sută, comparativ cu 13 la sută la nivel de sector), acestea beneficiind de credite de la compania-mamă nerezidentă.

În ceea ce privește disciplina la plată în economie s-au observat evoluții mixte: volumul arieratelor față de partenerii nebancari s-a redus, în timp ce cel al incidentelor majore cu instrumente de plată a crescut – în condițiile în care s-a diminuat totuși numărul firmelor care au generat astfel de evenimente. Restrângerea plăților restante față de partenerii nebancari, de la 96,8 miliarde lei în decembrie 2015 la 92,6 miliarde lei în decembrie 2016, s-a datorat în special măsurilor de reducere a datoriilor cu întârziere la plată față de partenerii comerciali.

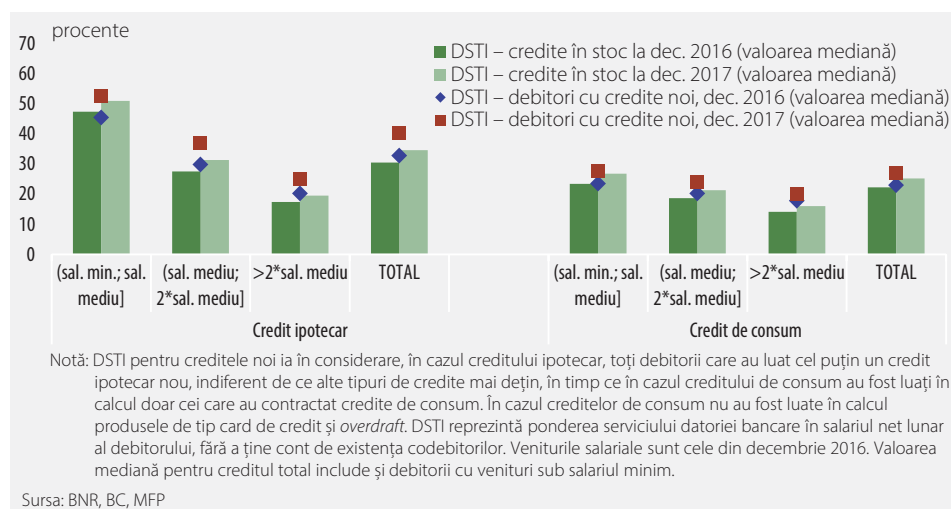
Sectorul populației a înregistrat în anul 2017 o creștere importantă a creditării bancare, în condițiile în care băncile au trecut de la înăsprirea standardelor de creditare din primele două trimestre la relaxarea acestora în trimestrul III pentru segmentul împrumuturilor ipotecare, în timp ce pentru creditul de consum au menținut tendința de înăsprire pe tot parcursul anului 2017. Rata de creștere a creditului acordat populației s-a situat în anul 2017 la nivelul de 7,8 la sută, în timp ce rata ajustată⁸⁶ a înregistrat o valoare apropiată (8,7 la sută), în condițiile în care băncile nu au apelat semnificativ la măsuri de vânzare sau scoatere în afara bilanțului a creditelor acordate populației. Similar tendinței observate în anii anteriori, o dinamică alertă au consemnat creditele ipotecare (+14,2 la sută, rată ajustată), în timp ce în cazul creditelor de consum avansul a fost modest (+2,5 la sută).

Analiza avuției nete a sectorului populației arată menținerea tendinței de îmbunătățire (+10 la sută în decembrie 2017 față de valoarea înregistrată în decembrie 2016), această evoluție fiind susținută atât de avansul activelor financiare (+7 la sută), cât și de cel al activelor nefinanciare (+10 la sută). De asemenea, poziția de creditor net a populației față de sectorul bancar și-a menținut dinamica pozitivă (+11 la sută în decembrie 2017, față de decembrie 2016), dar creșterea alertă a creditării sectorului populației a determinat în anul 2017 modificarea structurii acesteia prin îmbunătățirea poziției în valută (+220 la sută) și deteriorarea celei în lei (-25 la sută). Mai mult, ritmul de creștere a economisirii bancare a încetinit, de la 12 la sută în decembrie 2016 la 5,6 la sută în decembrie 2017, menținerea unui nivel scăzut al ratelor dobânzilor la depozite și accelerarea consumului fiind printre principalii factori determinanți ai acestei dinamici.

⁸⁶ În vederea analizării unei rate de creștere care să reflecte evoluțiile creditării din perspectiva debitorului, nu au fost luate în considerare ajustările bilanțiere precum trecerea în afara bilanțului sau cesionarea creditelor.

Similar evoluțiilor observate în cazul portofoliului de credite neperformante ale companiilor nefinanciare, tendința descrescătoare a continuat și la nivelul populației, dar într-un ritm mai redus – rata creditelor neperformante a coborât de la 7,1 la sută în decembrie 2016 la 5,5 la sută în decembrie 2017. Principalele credite scoase din bilanțul instituțiilor de credit au fost împrumuturile în valută, în special de tipul creditelor de consum garantate cu ipotecă (60 la sută) și al creditelor ipotecare (37 la sută).

Analiza comportamentului la plată al persoanelor fizice arată o îmbunătățire în cazul creditelor ipotecare și o înrăutățire în cazul creditelor de consum negarantate. Astfel, numărul de debitori noi cu întârzieri de peste 90 de zile a scăzut în cazul creditului ipotecar și al creditului de consum cu garanții ipotecare (-19 la sută, respectiv -31 la sută), dar a crescut în cazul creditului de consum negarantat cu ipotecă (+17 la sută). Mai mult, posibilele evoluții viitoare ale cadrului macroeconomic în condițiile accentuării presiunilor inflaționiste indică o creștere a ratei de neperformanță pentru perioada următoare. Astfel, modelele prognozează pentru decembrie 2018 o rată de nerambursare de 0,6 la sută pentru creditul ipotecar (în creștere de la 0,4 la sută) și de 3,1 la sută pentru creditul de consum negarantat (față de 2,7 la sută în decembrie 2017). Analiza probabilității de nerambursare aferente populației, estimată pentru perioada decembrie 2017 – decembrie 2018, indică o creștere a neperformanței pentru creditul ipotecar și evoluții mixte pentru creditul de consum negarantat (scădere în prima parte a anului 2018, urmată de creșterea acesteia în a doua jumătate).

Grafic 3.3
Gradul de îndatorare după tipul creditului și categoria de venit salarial lunar net

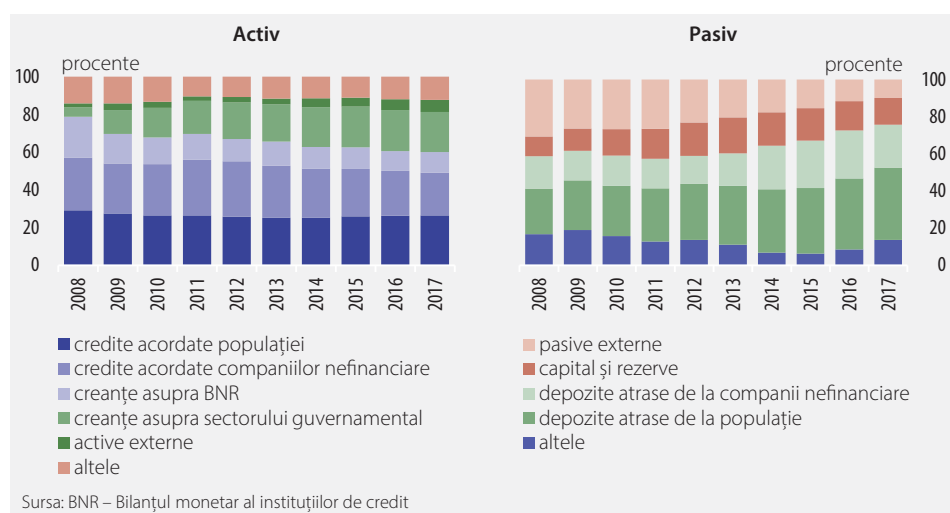
În aceste condiții, creșterea gradului de îndatorare a continuat să reprezinte o preocupare a Băncii Naționale a României, în special față de categoriile cu venituri reduse. Analiza gradului de îndatorare la nivel individual (evaluată pe baza indicatorului *debt service-to-income*, DSTI) arată un decalaj important, mai ales în cazul debitorilor cu venituri scăzute și credite ipotecare. Astfel, gradul de îndatorare mediu al persoanelor cu credite ipotecare și venituri sub salariul mediu pe economie era în decembrie 2017 de 51 la sută, comparativ cu doar 20 la sută în cazul persoanelor cu venituri peste dublul salariului mediu pe economie (Grafic 3.3).

Un grad mare de îndatorare pentru persoanele cu venituri scăzute este mai dificil de susținut dacă acesta se datorează unui credit ipotecar (comparativ cu un credit de consum), deoarece sensibilitatea indicatorului DSTI la o modificare a ratei dobânzii este semnificativ mai mare. Astfel, o majorare cu 2 puncte procentuale a ratei dobânzii conduce la o creștere cu aproximativ 6 puncte procentuale a gradului de îndatorare în cazul unui credit ipotecar, față de doar 1 punct procentual în cazul creditului de consum. Această sensibilitate este transferată și asupra probabilității de nerambursare. Astfel, o creștere cu 10 puncte procentuale a DSTI determină o majorare a probabilității de nerambursare cu 6 la sută în cazul creditului ipotecar și cu 3 la sută în cazul creditului de consum.

2.2. Sectorul bancar

În cursul anului 2017, sistemul bancar autohton a continuat tendința de dezintermediere financiară. Indicatorii prudențiali (atât cei de solvabilitate, cât și cei de lichiditate) se mențin la niveluri care conferă stabilitate sistemului, asigurând premisele unei creditări sănătoase a sectorului real. Profitabilitatea ridicată consemnată de sectorul bancar în cursul anului 2017 ascunde, însă, anumite vulnerabilități structurale, care, în ipoteza schimbării cadrului macroeconomic, ar putea contribui la accelerarea procesului de consolidare, reflectat în creșterea gradului de concentrare.

În perioada ulterioară manifestării în cadrul sectorului bancar din România a efectelor crizei financiare globale, activele bancare au cunoscut un avans moderat. În cursul anului 2017, ritmul de creștere a activelor bilanțiere (7,2 la sută) s-a situat sub cel de creștere nominală a PIB, continuându-se astfel tendința de dezintermediere.

Grafic 3.4
Structura activelor
și pasivelor bancare

Evoluția bilanțieră în perioada parcursă de la finele anului 2008 s-a caracterizat, în principal, prin: (i) reorientarea creditării către segmentul *retail* și susținerea datoriei emise de administrația publică, (ii) reducerea importantă a ponderii expunerilor față de banca centrală (pe fondul diminuării rezervelor minime obligatorii), (iii) diminuarea vulnerabilităților asociate dependenței de finanțarea externă (furnizată în special de băncile-mamă) și creșterea surselor de finanțare de tipul

depozitelor *retail* atrase de pe piața locală, eforturi dublate de reducerea creditării în valută, care astfel au contribuit la întărirea mecanismului de transmisie a politicii monetare, pe fondul creșterii împrumuturilor purtătoare de dobândă variabilă, (iv) rezoluția creditelor neperformante (prin activități de scoatere în afara bilanțului sau vânzare) și (v) creșterea economisirii interne. Pe fondul acestor factori, în structura bilanțieră s-au produs schimbări majore în ceea ce privește distribuția ponderilor principalelor componente (Grafic 3.4).

Astfel, pe partea de activ, deținerile în nume propriu de obligațiuni și certificate de trezorerie emise de administrația centrală au cunoscut o creștere accelerată până în anul 2014, urmată de menținerea unei proporții care situează sectorul bancar din România în rândul statelor cu cele mai ridicate ponderi din UE⁸⁷. Totuși, ipoteza unui efect de evicțiune a sectorului privat nu poate fi susținută decât parțial, în condițiile în care lichiditatea instituțiilor de credit s-a menținut pe toată perioada la un nivel situat confortabil peste limitele impuse prudențial. Intensificarea legăturii dintre sectorul bancar și cel public are următoarele explicații: (i) creșterea aversiunii la risc a băncilor în perioada imediat următoare manifestării efectelor crizei financiare; (ii) tratamentul favorabil din perspectiva cerințelor de capital în cazul deținerii de datorie publică; (iii) creșterea datoriei publice, pe fondul necesității de acoperire a deficitelor fiscale; (iv) randamentul pozitiv generat de deținerea unor astfel de instrumente de datorie, în condițiile ajustării ratelor de dobândă; (v) rațiuni ce țin de gestiunea lichidității, titlurile de stat constituind simultan o formă eligibilă de colateral în cadrul operațiunilor de refinanțare, precum și elemente dezirabile din perspectiva cerințelor prudențiale de lichiditate.

Perspectivile referitoare la evoluția expunerilor față de administrația centrală par a fi de scădere, dat fiind faptul că: (i) instituțiile de credit se expun unor pierderi importante, pe fondul manifestării riscului de rată a dobânzii, iar (ii) la nivel european sunt în dezbatere proiecte de reglementare care vizează întărirea cerințelor de capital asociate expunerilor față de administrațiile centrale, având în vedere riscul de concentrare⁸⁸. În cadrul sectorului bancar, deținerile de datorie suverană sunt: (i) concentrate la nivelul a șase instituții de credit de talie mare (acestea cumulând trei sferturi din stoc) și (ii) preponderent (aproape 90 la sută) sub forma titlurilor de datorie emise de administrația centrală (din care 73 la sută în lei, circa 25 la sută în euro și 2 la sută în alte valute).

Creditarea sectorului privat și-a restrâns semnificativ contribuția la creșterea dimensiunii bilanțiere a instituțiilor de credit, stocul important al împrumuturilor neperformante influențând strategia acestora, dictată de accentuarea aversiunii la risc. Activitatea de creditare a fost influențată pe parcursul ultimilor zece ani de: (i) tranziția graduală către credite denominate în lei, acestea devenind majoritare în totalul bilanțului agregat al instituțiilor de credit la finele anului 2015 (62,8 la sută,

⁸⁷ Stocul creanțelor față de sectorul guvernamental (reprezentate de titluri și credite) se situa la 98 miliarde lei la finele lunii decembrie 2017.

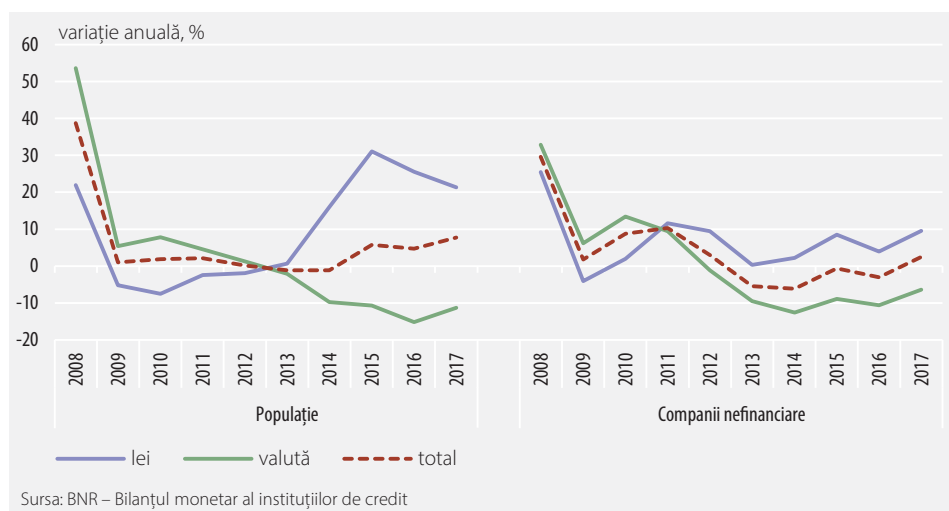
⁸⁸ Procesul de adoptare a propunerii legislative se află într-o fază avansată la nivel european, în cadrul dialogului Comisie-Consiliu-Parlament din 25 octombrie 2017 fiind obținut un consens asupra textului final.

decembrie 2017) și (ii) restrângerea preferinței pentru creditarea companiilor nefinanciare în favoarea populației, ponderea acestui ultim segment devenind majoritară în stoc începând cu luna aprilie 2016 (52,4 la sută, decembrie 2017).

Diminuarea stocului creditelor în valută a survenit în principal pe fondul:

(i) dezintermedierii transfrontaliere ordonate, reflectate de scăderea liniilor de credit atrase de la băncile-mamă de către subsidiarele lor din România, (ii) măsurilor prudențiale implementate de BNR în scopul limitării riscurilor asociate creditelor în valută acordate debitorilor neacoperiți la riscul valutar (persoane fizice și companii nefinanciare), măsuri aliniate recomandărilor Comitetului European pentru Risc Sistemic privind creditarea în valută (CERS/2011/1), (iii) sistării acordării de garanții pentru creditele în valută în cadrul programului „Prima casă”, (iv) conversiei în lei a creditelor acordate în valută (în special în cazul împrumuturilor acordate în CHF) și (v) acțiunilor de curățare a bilanțurilor de către bănci. Implementarea de către banca centrală de măsuri care au vizat creditele în monedă străină acordate debitorilor neacoperiți la riscul valutar au condus la restrângerea acestui tip de creditare, acționând atât asupra cererii, cât și asupra ofertei de astfel de credite.

Creditarea în lei a fost susținută, în mare măsură de: (i) reorientarea modelului de afaceri al băncilor către o creditare bazată pe atragerea de surse de finanțare locale, (ii) îngustarea semnificativă a diferențialului de dobândă dintre creditele noi denuminate în lei și cele în euro, inclusiv pe fondul ajustării graduale a ratei dobânzii de politică monetară, precum și de (iii) acordarea de credite ipotecare denuminate exclusiv în lei prin intermediul programului guvernamental „Prima casă”, ulterior lunii august 2013.

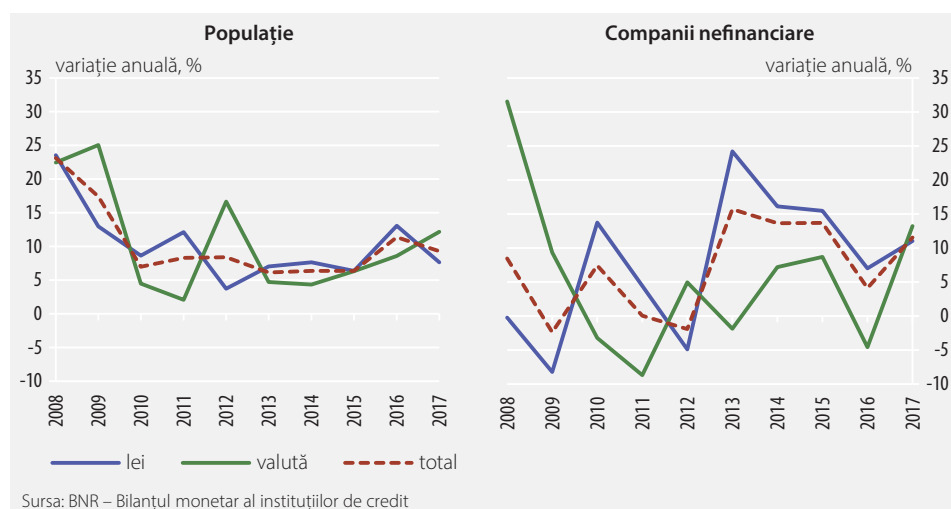
Grafic 3.5
Credit acordat sectorului privat

În anul 2017, creditarea sectorului privat a consemnat o dinamică pozitivă (creșterea stocului total de împrumuturi fiind de 5,7 la sută, în termeni anuali). În cazul ambelor categorii principale de debitori (companii nefinanciare și populație), creșterea a fost influențată de dinamica creditelor denuminate în lei (creștere anuală de 15,9 la sută, decembrie 2017), stocul creditelor denuminate în valută continuând tendința de contracție (-8,0 la sută în decembrie 2017). Se remarcă dinamica mai pronunțată în cazul creditelor acordate populației (creștere anuală de 7,8 la sută în decembrie 2017, Grafic 3.5), redresarea creditului acordat companiilor nefinanciare fiind modestă

(+2,5 la sută). În cazul împrumuturilor acordate companiilor nefinanciare, evoluția pozitivă a fost dictată de creditul în lei pe termen lung (ponderea acestei componente în stoc majorându-se de la 24 la sută în decembrie 2016 la 27 la sută în decembrie 2017), fapt ce ar putea sugera o creștere a creditului pentru investiții. În cazul împrumuturilor acordate populației, volumul creditelor noi destinate cumpărării de locuințe s-a situat la un nivel superior celui consemnat în perioada anterioară crizei. Creditul de consum se menține la un nivel net inferior celui consemnat în perioada precizată. În anul 2017, volumul creditelor noi (cifrat la 23,7 miliarde lei⁸⁹ pentru perioada ianuarie-decembrie) a fost alocat în proporții relativ egale pe cele două destinații.

Stocul creanțelor asupra băncii centrale a cunoscut o ajustare graduală pe parcursul ultimilor zece ani (ponderea în totalul activelor s-a redus până la 10,8 la sută în decembrie 2017, de la 21,8 la sută în decembrie 2008), sub influența modificării structurii de finanțare, diminuării creditării în valută și necesității de menținere a unei poziții valutare nete reduse (scăderea graduală a ratelor rezervelor minime obligatorii).

Grafic 3.6
Depozite atrase
din sectorul privat

Pasivul bilanțier agregat arată o modificare importantă a modelului de afaceri, cu o întărire a finanțării bazate pe capital și depozite atrase de pe piața locală, în detrimentul finanțării atrase de la băncile-mamă. Deși dezirabilă din perspectiva riscului de lichiditate, această evoluție trebuie dublată de o întărire a elementelor eligibile pentru conversia în capital, în eventualitatea unor evoluții nefavorabile ale capitalului unor instituții de credit (conform reglementărilor în vigoare, pasivele eligibile pentru conversie sunt elemente, altele decât cele asigurate de schemele de garantare a depozitelor, subiect al unei informări prealabile a creditorilor asupra riscului suplimentar asumat). Contribuția depozitelor atrase din sectorul privat la creșterea bilanțieră s-a majorat substanțial în ultimii zece ani, volumul acestora dublându-se (până la 302,5 miliarde lei), în timp ce ponderea în pasivele totale a crescut cu 21 de puncte procentuale, reprezentând două treimi la finele anului 2017.

⁸⁹ Valoarea include creditele noi raportate în perioada ianuarie-decembrie 2017, din care s-au exclus creditele refinanțate, creditele restructurate, cele supuse conversiei dintr-o monedă în alta și transferurile între bănci.

Dinamica acestora a fost influențată în special de sursele atrase de la populație (Grafic 3.6), care au consemnat creșteri constante în comparație cu depozitele societăților nefinanciare.

Activitatea transfrontalieră a continuat să fie limitată, ponderile activelor și pasivelor externe în totalul bilanțier reprezentând 6,4 la sută, respectiv 10 la sută (decembrie 2017). Pe ambele componente, evoluția este influențată de un număr restrâns de bănci de talie mare. Plasamentele externe sunt efectuate mai ales pe termene de până la 1 an, iar principala contrapartidă externă o reprezintă instituțiile de credit din zona euro. Expunerile instituțiilor de credit față de sectorul public extern sunt nesemnificative (mai puțin de o jumătate de punct procentual din activele agregate). În cazul pasivelor externe, contracția s-a temperat sensibil spre finele anului 2017 (-9,1 la sută în decembrie 2017, comparativ cu -21,8 la sută în decembrie 2016, variații anuale), pe fondul reînnoirii finanțării cu scadență de până într-un an.

În privința perspectivelor asupra evoluțiilor structurale, estimările principalelor opt bănci din sector⁹⁰ relevă că implementarea strategiilor de afaceri ar avea ca rezultat menținerea unei ponderi ridicate și în creștere a creditării populației în totalul activului net până în anul 2019, superioară celei specifice creditării companiilor nefinanciare. Creditul privat către companii nefinanciare și populație ar urma să crească cu 6,4 la sută în anul 2018 și cu 6,8 la sută în 2019. Creșterea țintită este inferioară valorii creșterii nominale prognozate a PIB, ceea ce ar avea ca efect o diminuare relativă a intermedierei financiare viitoare. Structura estimată a finanțării bilanțiere până în anul 2019 nu prezintă schimbări de substanță. Băncile raportoare ar urma să se axeze, în primul rând, pe atragerea depozitelor de la populație, poziție urmată de depozitele companiilor nefinanciare, de cele ale societăților financiare și, în final, de capitalul propriu.

Calitatea activelor s-a îmbunătățit în anul 2017, pe fondul continuării operațiunilor băncilor de curățare a bilanțurilor. Rata creditelor neperformante a avut o tendință descrescătoare, până la 6,4 la sută în decembrie 2017, dar se plasează în banda intermediară de semnal conform Autorității Bancare Europene. Rata restructurărilor creditelor este încă semnificativă (4,8 la sută), dar evidențiază eforturile băncilor de soluționare a problemelor debitorilor. Restructurările internalizează o componentă consistentă a creditelor neperformante. Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante s-a majorat, menținându-se la un nivel adecvat și superior mediei europene (57,8 la sută, decembrie 2017). Implementarea noului standard contabil IFRS 9 va asigura o proactivitate mai ridicată în recunoașterea pierderilor așteptate pentru credite.

În anul 2017, indicatorii de adecvare a capitalului s-au menținut semnificativ peste nivelul minim reglementat, atât microprudențial, cât și macroprudențial, consolidând tendința specifică ultimilor ani. La sfârșitul anului 2017, rata fondurilor proprii totale atingea 20,0 la sută, iar rata fondurilor proprii de nivel 1 era de 18,0 la sută, aspect ce conferă sectorului bancar resurse pentru creșterea creditării. Implementarea măsurilor macroprudențiale referitoare la amortizoarele de capital nu a afectat capacitatea

⁹⁰ Raportate de bănci având ca referință momentul decembrie 2016 și estimări pentru perioada 2017-2019.

sectorului bancar de a susține creditarea. Efectul de levier se situează la o valoare confortabilă atât la nivel agregat (8,9 la sută, decembrie 2017), cât și în cazul individual al instituțiilor de credit din România și, ca urmare, indicatorul nu exercită presiuni asupra bilanțurilor băncilor.

În anul 2017, Fondul Monetar Internațional, împreună cu Banca Mondială, a derulat un Program de Evaluare a Sectorului Financiar (FSAP) pentru România, în vederea evaluării riscurilor la adresa sectorului financiar. Acest program a inclus și derularea unui exercițiu de testare la stres a solvabilității instituțiilor de credit, pentru a determina capacitatea sectorului bancar de a face față unor evoluții macroeconomice adverse.

Exercițiul de testare la stres a solvabilității instituțiilor de credit a acoperit un orizont de trei ani (T1 2018 – T4 2020) și a cuprins două scenarii macroeconomice (un scenariu de bază și unul advers), dezvoltate de FMI în colaborare cu BNR. Scenariul advers a presupus aplicarea unor șocuri extreme asupra cadrului macroeconomic, similare ca magnitudine cu cele consemnate în perioada crizei financiare globale din anul 2008.

Conform scenariului de bază (care descrie condiții macroeconomice normale), pe întreaga perioadă analizată, ratele de solvabilitate la nivel agregat cunosc o deteriorare, însă se mențin peste nivelul minim reglementat. Rezultatele estimate conform scenariului advers relevă existența unor vulnerabilități la nivelul sectorului bancar, în ipoteza manifestării unor evoluții extreme ale cadrului macroeconomic. Principalii factori de risc sunt reprezentați de: (i) manifestarea accentuată a riscului de credit (creșterea ajustărilor pentru depreciere, determinate de creșterea ratelor de nerambursare și scăderea valorii de piață a colateralului); (ii) reducerea veniturilor nete din dobânzi, pe fondul creșterii stocului de credite neperformante și al diminuării marjelor de dobândă; (iii) scăderea valorii de piață a activelor deținute în portofoliul de tranzacționare, pe fondul existenței unor portofolii semnificative de titluri de stat în bilanțurile băncilor, în contextul creșterii ratelor de dobândă. Vulnerabilitățile identificate atestă faptul că situațiile financiare pozitive consemnate în cursul anului 2017 sunt realizate conjunctural, o eventuală modificare a cadrului macroeconomic conducând la ajustarea semnificativă a profitabilității.

Lichiditatea sectorului bancar s-a menținut adecvată pe parcursul anului 2017, principalii indicatori relevanți înregistrând valori situate confortabil peste cele minime reglementate. Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) a cunoscut o creștere moderată în anul 2017, situându-se, la nivel agregat, la 239,2 la sută⁹¹ (decembrie 2017), valoare superioară mediei europene de 148,5 la sută⁹² (decembrie 2017). În ipoteza introducerii la nivel european a unor cerințe privind indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR – *Net Stable Funding Ratio*), situația actuală a sectorului bancar privind acest indicator⁹³ relevă vulnerabilități reduse în ceea ce privește lichiditatea structurală.

⁹¹ Calendarul stabilit de implementare a acestui indicator prevede pentru anul 2017 un nivel minim reglementat de 80 la sută.

⁹² Potrivit *EBA Risk Dashboard*, analiza a fost realizată pe un eșantion de 190 de instituții de credit europene (decembrie 2017).

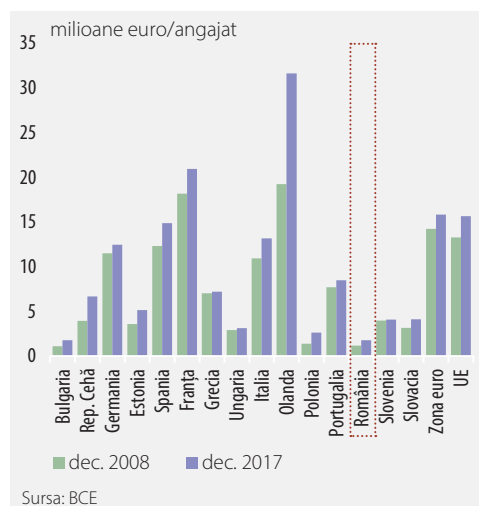
⁹³ Cum nu există ponderi agreeate la nivel european, pentru determinarea indicatorului NSFR s-au folosit cele utilizate în prezent de către Autoritatea Bancară Europeană.

Nivelul confortabil de active lichide deținute de către instituțiile de credit (în special titluri de stat) susține reziliența băncilor la posibile șocuri de lichiditate, aspect evidențiat de ultimul exercițiu de testare la stres (noiembrie 2017). Rezultatele acestuia atestă o bună capacitate a sectorului bancar de a face față unor retrageri importante ale surselor de finanțare, identificându-se riscuri limitate în cazul unor bănci de dimensiuni reduse.

Sectorul bancar românesc a înregistrat la finele anului 2017 un profit net de 5,3 miliarde lei, pe fondul continuării reducerii cheltuielilor nete cu ajustările pentru depreciere și într-un context macroeconomic intern favorabil, reflectat într-un nivel scăzut al costurilor de finanțare și în intensificarea creditării în monedă națională. Principalii indicatori de profitabilitate, rentabilitatea activelor (1,3 la sută) și rentabilitatea financiară (12,5 la sută), s-au situat la niveluri confortabile. Totuși, se remarcă influența conjuncturii extrem de favorabile în care aceste rezultate au fost consemnate, modificarea cadrului actual putând accentua vulnerabilitățile instituțiilor de credit, în condițiile existenței unei asimetrii a profitabilității în funcție de dimensiunea băncilor. Rezultatele financiare pozitive rămân concentrate la băncile mari, cota de piață a instituțiilor de credit care au înregistrat pierderi atingând un minim istoric (3,1 la sută, față de 7,7 la sută la finele anului 2016).

Analiza eficienței activității de exploatare pe baza indicatorului cost/venit (55,1 la sută la finele lunii decembrie 2017) indică poziționarea în continuare a sectorului bancar în intervalul cu risc mediu conform limitelor prudențiale ale ABE (50-60 la sută) și sub media UE (63,4 la sută). Nivelul activelor gestionate de angajații bancari rămâne scăzut în comparație cu alte țări europene (Grafic 3.7).

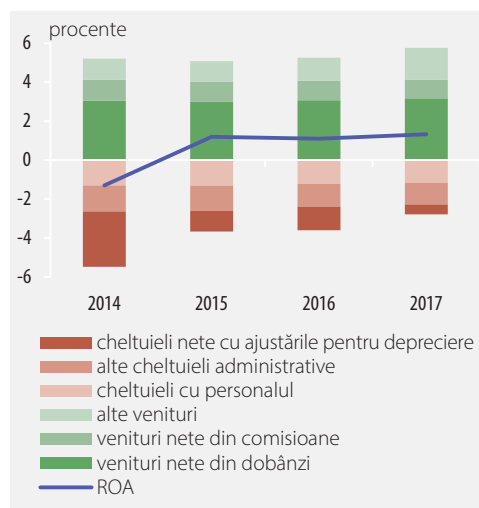
Grafic 3.7
Active/angajat,
comparații internaționale

Veniturile nete din dobânzi, principala componentă a veniturilor operaționale (58,8 la sută), au reintrat pe o traiectorie crescătoare începând cu semestrul II 2017. Veniturile din dobânzi au consemnat o dinamică negativă, pe seama contracției dobânzilor aferente creditelor acordate, componenta cu o contribuție dominantă (84,3 la sută). În prima parte a anului 2017, efectul de preț (scăderea ratelor dobânzilor) a prevalat în fața efectului de cantitate (creșterea volumului creditului, pe seama componentei în lei), efectul net fiind o continuare a tendinței negative

din ultimii ani. Dinamica negativă a acestor venituri s-a atenuat însă spre sfârșitul anului, creșterea ratelor dobânzilor în moneda națională acționând în același sens cu efectul de volum imprimat de intensificarea creditării în lei. Costul finanțării a continuat să se reducă, scăderea nivelului ratelor dobânzilor bonificate (consemnată în cea mai mare parte a anului, în cazul componentei în lei) prevalând în fața creșterii volumului depozitelor atrase.

Veniturile nete din comisioane (20,4 la sută din veniturile din exploatare) au înregistrat o creștere marginală de la mijlocul anului, replicând evoluțiile sinuoase ale perioadelor anterioare, în timp ce dinamica pozitivă consistentă a diferențelor nete de curs de schimb, pe fondul amplificării rulajului pieței valutare, a clasificat acest element pe a treia poziție ca pondere în veniturile operaționale (9,9 la sută).

Grafic 3.8
ROA și ponderea unor venituri
și cheltuieli în activele medii

Cheltuielile operaționale au înregistrat o creștere anuală marginală în cursul anului 2017. Aspectul poate fi explicat de majorarea cheltuielilor cu personalul, ca urmare a creșterii ușoare a salariului mediu net agregat, concomitent cu scăderea în continuare a numărului de angajați și de sucursale, inclusiv pe seama intensificării distribuției serviciilor bancare prin intermediul canalului digital.

Cheltuielile nete cu ajustările pentru deprecieri (exprimate ca pondere în active medii) au cunoscut o contracție

semnificativă (0,5 la sută la finalul anului 2017, jumătate din nivelul înregistrat în anul anterior, Grafic 3.8), dinamică dictată atât de nivelul în scădere al ratelor de nerambursare, cât și de efectele în diminuare ale activității de rezoluție a creditelor neperformante.

Nivelul scăzut al intermedierei bancare și marjele relativ ridicate, datorate în special unui risc de credit care, în medie, este semnificativ mai ridicat de-a lungul ciclului de creditare decât cel consemnat în sectoarele bancare din zona euro (aspect reflectat de rate de nerambursare superioare și de ratele de recuperare mai scăzute), rămân trăsături definitorii ale modelului de funcționare a sectorului bancar autohton.

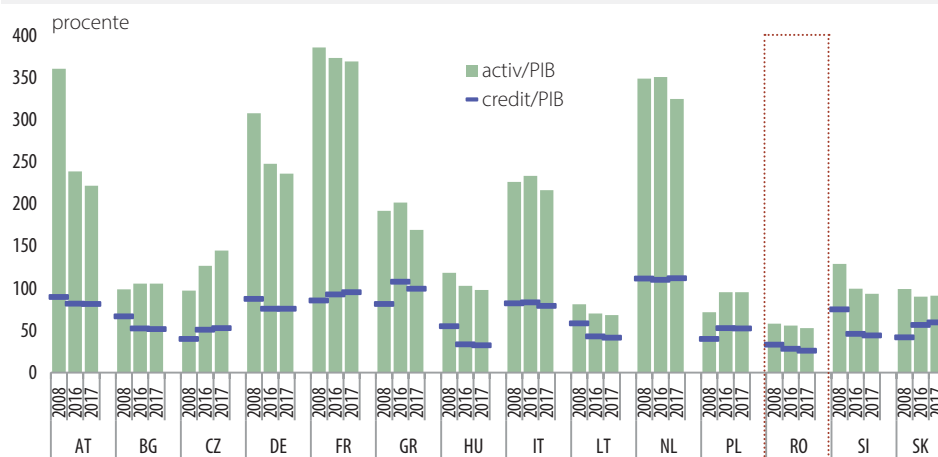
Caseta 5. Evoluții structurale în cadrul sectorului bancar din România

Sectorul bancar românesc își menține poziția dominantă în cadrul sistemului financiar autohton, atât din punct de vedere al activelor deținute (acumulând trei sferturi din activele totale), cât și din cel al finanțării furnizate sectorului privat (aproape 90 la sută din totalul finanțărilor acordate, decembrie 2017) și administrației publice (cumulând trei sferturi din titlurile de stat deținute de sistem). Dezvoltarea inovației tehnologice financiare a favorizat apariția pe piața creditării și a serviciilor financiare a unui număr destul de consistent de competitori, fără ca aceștia să ajungă însă la o pondere semnificativă⁹⁴.

Comparativ cu restul statelor membre, sectorul bancar românesc este de dimensiune redusă, nivelul activelor bancare (53,6 la sută, decembrie 2017) și al creditelor (27,1 la sută) raportat la PIB aflându-se la cea mai scăzută valoare din UE (Grafic A).

⁹⁴ Aceste instituții provin din sfera: (i) IFN, (ii) instituțiilor de plată, (iii) instituțiilor emitente de monedă electronică, (iv) entităților care notifică în mod direct, conform pașaportului european, intenția de a desfășura servicii pe teritoriul României, și (v) companiilor FinTech.

Decalajul s-a adâncit în ultimii ani, în condițiile în care viteza creșterii economice s-a menținut superioară celei înregistrate de activitatea bancară, iar procesul de convergență pare a fi unul de durată.

Grafic A
Gradul de intermediere financiară,
comparații internaționale

Sursa: BNR, BCE

În România, gradul de concentrare a pieței bancare este relativ redus, cu o creștere mai pronunțată pe partea depozitelor. Calculate la nivelul activelor, valorile indicelui Herfindahl-Hirschman (HHI) și cele ale cotei de piață aferente primelor cinci instituții de credit (Tabel A) sunt inferioare medianei înregistrate la nivelul UE⁹⁵.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Numărul instituțiilor de credit	43	42	42	41	40	40	40	36	37	35
Numărul instituțiilor de credit cu capital majoritar privat	41	40	40	39	38	38	38	34	35	33
Numărul instituțiilor de credit cu capital majoritar străin, din care:										
– sucursale ale băncilor străine	10	10	9	8	8	9	9	7	8	7
Ponderele primelor cinci bănci în total active (%)	56,2	54,3	54,1	54,3	54,8	54,9	54,8	58,1	59,1	58,8
Ponderele primelor cinci bănci în total credit acordat sectorului privat (%)	55,0	55,8	54,7	54,6	55,5	55,6	55,1	58,3	58,4	57,9
Ponderele primelor cinci bănci în total depozite atrase din sectorul privat (%)	63,2	61,3	62,0	63,2	61,7	60,9	60,1	62,4	60,7	61,6
Indicele Herfindahl-Hirschman, active (puncte)	994	928	931	861	849	831	811	876	904	915
Indicele Herfindahl-Hirschman, credite (puncte)	902	901	870	864	863	827	789	860	866	874
Indicele Herfindahl-Hirschman, depozite (puncte)	1 080	1 006	999	1 001	944	912	911	959	949	964
Numărul salariaților (mii)	71,6	67,9	66,8	65,8	61,8	58,6	57,7	55,9	55,4	55,0
Numărul unităților teritoriale (mii)	7,3	7,1	6,9	6,8	6,5	6,2	6,0	5,7	5,5	5,3

Tabel A
Indicatori structurali
ai sectorului bancar românesc

⁹⁵ La nivelul țărilor UE, HHI este de circa 1 000, iar cota de piață a primelor cinci bănci este de 63 la sută.

Creșterea accelerată a bilanțului instituțiilor de credit din perioada precriză (2006-2008) nu a fost însoțită și de o creștere în planul eficienței. Dezvoltarea ulterioară a acestor instituții a fost influențată sever de corecțiile economice survenite începând cu cel de-al patrulea trimestru al anului 2008. În condițiile unei contracții severe a consumului pe fondul sistării intrărilor de capital, modificării condițiilor de lichiditate din piață, creșterii globale a aversiunii la risc și presiunilor suplimentare generate de deprecierea monedei naționale, instituțiile de credit au acumulat stocuri considerabile de credite neperformante în bilanțuri, stocuri care au afectat nivelul capitalului și capacitatea acestora de a continua finanțarea sectorului real. Reorientarea activității de creditare către elemente cu risc scăzut (în perioada 2009-2014), precum și eficientizarea activității operaționale au permis conservarea nivelului capitalului, într-o perioadă caracterizată de creșteri ale provizioanelor recunoscute pentru riscul de credit la valori care au erodat în mare parte profitul operațional. În scopul evitării repercusiunilor asupra stabilității financiare, BNR a recomandat instituțiilor de credit aplicarea unor măsuri proactive privind recunoașterea pierderilor prin acoperirea adecvată cu provizioane a creditelor neperformante. Totodată, implementarea unor măsuri macroprudențiale reflectate în impunerea unor cerințe de capital mai mari a contribuit la sporirea capacității acestora de a face față unor evoluții macroeconomice adverse, aspect reflectat de exercițiile de testare la stres.

De asemenea, instituțiile de credit au fost nevoite să-și ajusteze atât rețeaua teritorială (cu 2 mii de unități în ultimii zece ani, până la 5,3 mii de unități la finele anului 2017), cât și numărul de salariați (de la 71,6 mii în anul 2008 la 55,0 mii în 2017, Tabel A), corespunzător noii dimensiuni a activității bancare, precum și din considerente de reducere a costurilor și de extindere a canalului de distribuție prin digitalizare. Ritmul de ajustare a fost mai moderat în ultimii doi ani. Această tendință de restrângere a celor două elemente structurale (unități teritoriale și număr de salariați) este în linie cu evoluțiile înregistrate pe plan extern.

În ceea ce privește activitatea de fuziuni și achiziții, evenimentele înregistrate după anul 2008 au dus la scăderea numărului instituțiilor de credit (de la 43 în anul 2008 la 35 în 2017) și la re poziționări în clasamentul după cota de piață și țara de origine a capitalului majoritar. Există premise de accentuare a acestui proces, dacă avem în vedere intensificarea competiției, costurile mari pentru menținerea pe piață, dar și deciziile la nivel de grup de renunțare la anumite piețe.

Sectorul bancar românesc prezintă, în esență, câteva caracteristici structurale, și anume:

- (i) Diversitate ridicată în ceea ce privește țara de origine a capitalului majoritar. Alături de capitalul autohton, pe piața bancară mai sunt prezente 12 țări (decembrie 2017), din care opt aparțin zonei euro, trei sunt state europene din afara zonei euro și o țară terță. Instituțiile de credit cu capital străin dețin aproape 78 la sută din totalul activelor considerate la valoare brută. Capitalul austriac se află pe primul loc (cu un sfert din activele agregate), urmat de Franța și Olanda (cu o cotă de 13 la sută fiecare), respectiv Italia (10 la sută). Capitalul grecesc se menține important (9 la sută, decembrie 2017), perspectivele fiind de

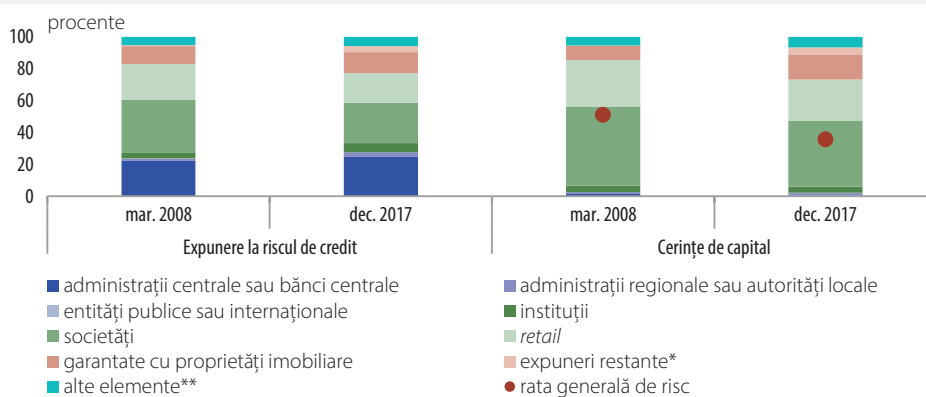
reducere în condițiile în care trei dintre cele patru instituții din această grupă se află în prezent în diferite stadii de preluare. Cele cinci țări din zona euro concentrează aproape 60 la sută din numărul total de instituții de credit, ceea ce conferă sectorului bancar autohton o sensibilitate ridicată la evoluțiile din aceste țări. Aferent lunii decembrie 2017, grupa băncilor cu capital integral sau majoritar românesc avea o cotă de piață de 22 la sută (calculată pe baza activelor considerate la valoare brută).

- (ii) Grad ridicat de fragmentare, aproape jumătate din numărul instituțiilor de credit fiind de dimensiuni mici⁹⁶, cu o cotă de piață cumulată de 5 la sută din activele agregate. Slăbiciunile existente în bilanțurile acestor bănci și costul ridicat implicat de acomodarea modificărilor legislative și de menținerea pe piață, pe de o parte, și existența unei corelații ridicate între cota de piață a instituțiilor de credit și indicatorii de performanță bancară, pe de altă parte, sugerează existența unui spațiu semnificativ de consolidare a sectorului bancar. Grupa băncilor mari și-a menținut ponderea la peste 66 la sută din active în ultimii doi ani, iar tendința este de creștere.
- (iii) Instituțiile de credit sunt de tip universal, exceptând un număr restrâns de bănci specializate, bănci care dețin sub 2 la sută din activele agregate și activează în domeniul locativ, finanțarea IMM, susținerea exportului, acordarea de credite pentru autoturisme.
- (iv) Finanțarea este asigurată într-o proporție ridicată prin atragerea de depozite de tip *retail*. Ulterior crizei financiare, dependența instituțiilor de credit de finanțarea externă (și în special de finanțarea atrasă pe termen mediu și lung de la băncile-mamă) a scăzut, inclusiv ca urmare a modificării strategiei de creditare și reorientare către o creditare denominată în lei.
- (v) Reorientarea către clase de expuneri ce generează cerințe prudențiale mai scăzute. Modificările la nivelul bilanțului bancar înregistrate începând cu anul 2008 s-au transpus inclusiv în structura cerințelor de capital, favorizând o solvabilitate ridicată și implicit eliberarea de resurse pentru creditare. Riscul de credit și-a menținut contribuția dominantă în cerințele de capital (81,5 la sută, decembrie 2017), pe fondul unor modele de afaceri tradiționale ale băncilor bazate pe atragerea de depozite și acordarea de credite. În ultimii zece ani, au fost consemnate creșteri ale volumului expunerilor în special față de clasa administrațiilor centrale și a băncilor centrale (+68 la sută, în perioada martie 2008 – decembrie 2017). Creșterea expunerilor față de administrația publică a compensat reducerea rezervelor minime obligatorii (expuneri față de banca centrală), conferind instituțiilor de credit posibilitatea creșterii activelor fără necesitatea alocării de capital, asigurând concomitent un nivel adecvat al indicatorilor de lichiditate. Deși aceste expuneri joacă un rol important în menținerea unor indicatori de prudență bancară adecvați, dependența excesivă de aceste elemente reprezintă un risc de concentrare semnificativ, în condițiile în care o creștere potențială a riscului suveran reflectată și în costurile de finanțare ale instituțiilor de credit nu ar putea fi transferată asupra activelor

⁹⁶ Sunt considerate bănci de mărime mică cele care au active sub 1 la sută din total, bănci medii cele cu active cuprinse între 1 și 5 la sută, respectiv bănci mari cele cu active care cumulează peste 5 la sută din total.

cu venit fix până la maturitatea acestora. În eventualitatea în care instituțiile de credit dețin aceste instrumente în portofoliul de tranzacționare, pierderile potențiale ar afecta în mod accelerat capitalul instituțiilor. Manifestarea unei tendințe globale de normalizare a ratelor de dobândă va pune presiune pe capacitatea instituțiilor de credit de a genera profit prin deținerea acestor instrumente.

Totodată, instituțiile de credit s-au orientat către acordarea de credite destinate cumpărării de locuințe, ca urmare a costurilor scăzute cu capitalul necesar susținerii acestui tip de portofoliu (inclusiv ca urmare a programului guvernamental „Prima casă”). Astfel, ponderea expunerilor către acest segment a crescut, iar ponderea expunerilor față de societăți a scăzut într-o mai mare măsură comparativ cu clasa *retail* (Grafic B). Consecință a modificării strategiilor de creditare, rata generală de risc⁹⁷ a scăzut în ultimii zece ani de la 50,7 la sută în anul 2008 la 35,7 la sută în anul 2017. Din perspectiva ponderii în structura cerințelor de capital, contribuția cea mai importantă este dată de expunerile față de societăți (50 la sută în anul 2008 și 41,4 la sută în anul 2017).

Grafic B
Structura expunerilor la riscul de credit și a cerințelor de capital

*) în abordarea standardizată pentru riscul de credit

**) sunt incluse expuneri precum: (i) elemente asociate unui risc extrem de ridicat; (ii) obligațiuni garantate; (iii) creanțe pe termen scurt față de instituții și societăți; (iv) creanțe sub formă de OPC; (v) expuneri din titluri de capital; (vi) alte elemente (cele mai consistente procentual în cadrul subcategoriei)

Structura fondurilor proprii conferă o caracteristică pozitivă sectorului bancar românesc. Fondurile proprii totale sunt constituite preponderent din fonduri proprii de nivel 1 (89,3 la sută, decembrie 2017, față de 92,3 la sută în decembrie 2012), iar aportul datoriei subordonate a rămas relativ redus. Totodată, ulterior implementării filtrelor prudențiale în anul 2014, odată cu introducerea standardelor IFRS ca bază a contabilității, indicatorii de solvabilitate au cunoscut o creștere graduală, efectele filtrelor fiind eliminate integral la sfârșitul anului 2017.

(vi) Problematika creditelor neperformante. Începută în anul 2014, activitatea de rezoluție a împrumuturilor neperformante a permis reducerea nivelului ratei creditelor neperformante de la 21,5 la sută (septembrie 2014) la 6,4 la sută (decembrie 2017). Continuarea procesului de curățare bilanțieră este necesară

⁹⁷ Definită ca raport între activele ponderate la risc și expuneri.

în contextul nevoii de aliniere la valorile mai scăzute specifice țărilor din cadrul UE. Aceasta este o prioritate atât în cazul băncilor din România, cât și la nivel european. În acest scop, CNSM a recomandat implementarea unui amortizor pentru riscul sistemic începând cu mijlocul anului 2018, utilizând drept criterii de diferențiere rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane. Pe de altă parte, la nivelul instituțiilor europene (Comisia Europeană, Banca Centrală Europeană și Autoritatea Bancară Europeană) au fost inițiate o serie de măsuri legate de problematica creditelor neperformante, precum emiterea de orientări privind gestionarea acestora, instituirea unor platforme de tranzacționare a creditelor neperformante pentru a stimula dezvoltarea pieței secundare, orientări legate de înființarea unor societăți naționale de administrare a activelor, compararea eficienței regimurilor naționale de executare silită a creditelor, respectiv de acoperire într-un grad mai ridicat cu provizioane a noilor credite neperformante.

2.3. Sectorul financiar nebancar

Sectorul financiar nebancar (format din IFN, societăți de asigurare, fonduri de pensii și fonduri de investiții) și-a majorat în 2017 ponderea în cadrul sistemului financiar românesc, continuând tendința observată în ultimii ani. Astfel, proporția activelor sectorului financiar nebancar a crescut la 24,4 la sută în decembrie 2017 (+0,7 puncte procentuale), în principal datorită avansului înregistrat de fondurile de pensii și de instituțiile financiare nebankare, dinamica activelor totale ale acestor sectoare fiind de 26 la sută, respectiv 11 la sută.

Cu toate acestea, fondurile de investiții continuă să reprezinte cea mai importantă componentă a sectorului financiar nebancar (7,4 la sută în total active ale sistemului financiar). Principalele riscuri la care este expus acest sector, conform analizei de testare la stres realizate de către Autoritatea de Supraveghere Financiară la începutul anului 2017, sunt cel de rată a dobânzii și cel de lichiditate (acesta din urmă în special pentru fondurile de talie medie și mică).

Activele fondurilor private de pensii au continuat să urmeze un trend ascendent, atât în cazul Pilonului II, cât și în cel al Pilonului III, ca urmare a majorării numărului de participanți (cu 3,9 la sută, până la 7,49 milioane persoane), dar și a menținerii la un nivel scăzut a plăților lunare efectuate către beneficiari.

La avansul sectorului IFN a contribuit semnificativ ritmul susținut al consumului intern, creșterea creditelor acordate de către IFN fiind de 15,3 la sută în anul 2017 față de 2016, atât ca urmare a creditării populației (+25 la sută), cât și a companiilor nefinanciare (+12 la sută). Similar evoluțiilor înregistrate de către sectorul bancar, rata de neperformanță a IFN și-a menținut tendința descrescătoare (6,2 la sută, la finalul anului 2017).

Redinamizarea sectorului IFN, în special pe segmentul creditării populației, a fost însoțită și de o serie de elemente care au indicat necesitatea întăririi cadrului de supraveghere și reglementare a acestuia. Evoluția îndatorării populației generează preocupări atât din punct de vedere al nivelului și al ritmului de creștere, cât și

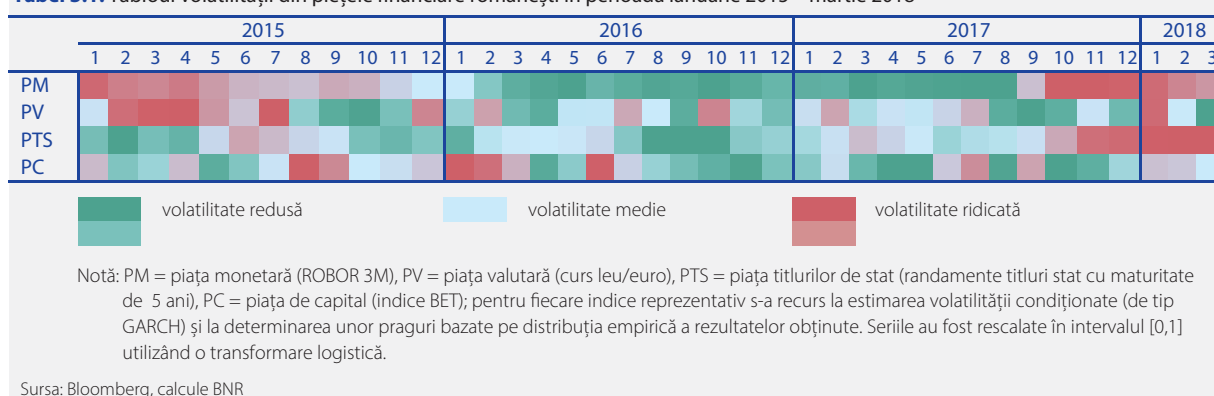
din cel al asimetriilor la nivel de debitor. În aceste condiții, BNR a decis revizuirea sistemului de criterii care stau la baza deciziei privind nivelul de reglementare și supraveghere aplicabil instituțiilor financiare nebankare prin introducerea a două noi criterii: (i) volumul creditelor nou-acordate (75 de milioane lei în ultimele trei trimestre) și (ii) nivelul mediu al ratelor de dobândă (acesta indicând și nivelul de risc asumat de respectiva instituție). În plus, au fost introduse cerințe privind fonduri proprii suplimentare pentru acele IFN care acordă credite cu rate de dobândă foarte mari și care, implicit, presupun riscuri mai mari. BNR continuă să monitorizeze atent evoluțiile acestui sector, pentru a asigura menținerea riscurilor la un nivel gestionabil.

Sectorul asigurărilor a înregistrat o evoluție modestă în anul 2017, ponderea acestora în totalul activelor sistemului financiar coborând cu 0,1 puncte procentuale, în timp ce gradul de intermediere a sectorului, calculat ca pondere a primelor brute subscrise în PIB, s-a menținut relativ constant comparativ cu sfârșitul anului 2016 (1,1 la sută în decembrie 2017).

2.4. Piețele financiare

În anul 2017, piețele financiare internaționale au fost caracterizate de perioade scurte de volatilitate înaltă, asociate acutizării tensiunilor geopolitice (în special în Orientul Mijlociu și în Coreea de Nord), continuării procesului de ieșire a Marii Britanii din Uniunea Europeană și modificărilor produse în plan politic în unele dintre cele mai importante economii ale lumii. Creșterea economică s-a consolidat la nivel mondial, estimările Fondului Monetar Internațional indicând o dinamică de 3,8 la sută în anul 2017, urmată de o ușoară accelerare în 2018 (până la 3,9 la sută). Resurgența politicilor protecționiste, în special în unele state dezvoltate, accentuarea tensiunilor geopolitice, precum și menținerea prețurilor unor grupe de active peste valorile justificate de fundamentele economice, în contextul continuării procesului de normalizare a politicilor monetare ale principalelor bănci centrale, reprezintă factori de risc importanți pentru evoluțiile viitoare ale economiei mondiale și, implicit, ale piețelor financiare.

Tabel 3.1. Tabloul volatilității din piețele financiare românești în perioada ianuarie 2015 – martie 2018

Evoluțiile pe plan internațional s-au reflectat și în dinamica piețelor financiare autohtone, la aceste efecte adăugându-se cele asociate unor evenimente interne. Astfel, creșterea incertitudinilor legate de evoluțiile politice și de conduita politicilor economice (în special a celei fiscale), precum și începerea ciclului de întărire a politicii monetare,

în contextul accentuării presiunilor inflaționiste, au condus la tensionarea temporară a piețelor (monetară, valutară și a titlurilor de stat), în special în ultima parte a anului 2017 și în trimestrul I 2018 (Tabel 3.1).

Pe parcursul anului 2017, cursul de schimb leu/euro a înregistrat o evoluție divergentă față de celelalte monede din regiune și în contrast cu dinamica activității economice, pe fondul înrăutățirii percepției investitorilor asupra perspectivelor economiei și ale piețelor financiare românești, ca urmare a deteriorării balanței comerciale, a creșterii peste așteptări a inflației, a accentuării incertitudinilor privind conduita politicilor economice și a tensiunilor de pe scena politică.

Piața monetară a fost caracterizată de evoluții relativ stabile, cu excepția ultimelor patru luni din anul 2017. Restrângerea semnificativă a lichidității începând cu luna septembrie 2017, ca urmare a acțiunii simultane a factorilor autonomi ai lichidității, s-a reflectat în creșterea importantă a ratelor de dobândă pe piața monetară. Intervențiile BNR – oferirea de lichiditate prin operațiuni *repo* cu maturitate la o săptămână, la rată de dobândă fixă și alocare integrală și îngustarea coridorului format de ratele dobânzilor aferente facilităților permanente în două etape succesive, cu câte $\pm 0,25$ puncte procentuale – au avut ca efect redresarea pieței monetare, ratele dobânzilor coborând în apropierea limitei inferioare a coridorului.

Similar evoluțiilor înregistrate pe piața monetară, piața titlurilor de stat a consemnat în ultimul trimestru al anului o creștere a randamentelor. Ajustări mai importante au fost înregistrate în cazul titlurilor cu maturități scurte și medii (cu valori între 1,3 și 1,9 puncte procentuale). Spre deosebire de acestea, obligațiunile cu maturitate de 10 ani au avut o evoluție mai corelată cu mișcarea titlurilor similare din regiune, posibil datorită unui interes mai ridicat din partea investitorilor față de aceste active. În cursul anului 2017, randamentele titlurilor pe 10 ani s-au majorat cu numai 0,8 puncte procentuale.

Piața de capital a consemnat evoluții pozitive pe parcursul anului 2017. Astfel, indicele BET a atins cea mai mare valoare din ultimii 9 ani la sfârșitul lunii mai, suferind totuși o corecție parțială în ultima parte din 2017. Creșteri au înregistrat, de asemenea, capitalizarea pieței de capital, numărul de tranzacții și numărul de societăți emitente, atât ca urmare a ritmului alert al creșterii economice, cât și a listărilor de companii noi și a emisiunilor de obligațiuni corporative.

3. Instrumente de sprijin pentru supravegherea prudențială și stabilitatea financiară

3.1. Centrala Riscului de Credit

Centrala Riscului de Credit (CRC) funcționează în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 2/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscului de Credit, cu modificările ulterioare.

În anul 2017, au avut loc mai multe modificări legislative cu impact asupra CRC, intrate în vigoare la 1 ianuarie 2018: (i) abrogarea Regulamentului nr. 16/2012 privind clasificarea creditelor și plasamentelor, precum și determinarea și utilizarea ajustărilor prudențiale de valoare, (ii) intrarea în vigoare a IFRS 9, care înlocuiește IAS 39 și (iii) intrarea în vigoare a Legii nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice.

Regulamentul CRC a fost amendat în consecință, noua versiune (Regulamentul BNR nr. 3/2017) intrând în vigoare începând cu data de 1 februarie 2018.

În conformitate cu prevederile Regulamentului BNR nr. 2/2012, cu modificările ulterioare, persoane declarante la CRC sunt instituțiile de credit, instituțiile financiare nebankare înscrise în Registrul special de la BNR, instituțiile emitente de monedă electronică și instituțiile de plată care înregistrează un nivel semnificativ al activității de creditare, pe fondul menținerii limitei de raportare la 20 000 lei. La finele anului 2017, un număr de 74 de persoane declarante au raportat la CRC: 34 de instituții de credit, 39 de IFN (comparativ cu 36 instituții de credit și 38 de IFN la sfârșitul anului 2016) și o instituție de plată.

Instituțiile financiare nebankare și instituția de plată dețin o pondere relativ scăzută în cadrul informațiilor raportate la CRC: număr de debitori – 10,08 la sută; număr de credite și angajamente – 11,52 la sută; total sumă datorată – 7,42 la sută; sumă restantă – 5,71 la sută. Aceste ponderi au înregistrat creșteri comparativ cu luna decembrie 2016, mai puțin ponderea sumei restante care a înregistrat o ușoară scădere.

În cursul anului 2017, numărul de interogări ale bazei de date a CRC s-a menținut la aproximativ același nivel cu cel din 2016, respectiv 1,5 milioane interogări, din care 75,3 la sută au fost realizate cu acordul debitorilor potențiali. Prin aceste interogări au fost solicitate și s-au oferit informații despre riscul global, creditele și restanțele debitorilor.

Evoluția principalilor indicatori utilizați de CRC este prezentată în Tabelele 3.2 și 3.3, separat pentru instituții de credit și IFN înscrise în Registrul special.

Tabel 3.2
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții de credit

	31 decembrie 2016	31 decembrie 2017	variație procentuală dec. 2017/dec. 2016
Numărul debitorilor (mii)	1 071	1 168	9,1
Persoane fizice	973	1 068	9,8
Persoane juridice	98	100	2,0
Numărul debitorilor cu restanțe (mii)	170	169	-0,6
Numărul creditelor și angajamentelor (mii)	1 889	2 067	9,4
Numărul creditelor restante (mii)	233	230	-1,3
Total sumă datorată (mil. lei)	284 498	302 898	6,5
Persoane fizice	103 949	113 077	8,8
Persoane juridice	180 549	189 821	5,1
Suma restantă (mil. lei)	25 217	21 891	-13,2
Sursa: CRC			

Comparativ cu anul 2016, în cazul instituțiilor de credit, suma restantă s-a diminuat semnificativ (cu 13,2 la sută; Tabel 3.2), în timp ce suma datorată a crescut cu 6,5 la sută, fapt care a determinat reducerea ponderii sumei restante în total sumă datorată (până la 7,2 la sută). În același timp, s-au constatat scăderi ale numărului creditelor restante (cu 1,3 la sută) și ale numărului debitorilor cu restanțe (cu 0,6 la sută).

Persoanele fizice reprezentau 91,44 la sută din numărul total al debitorilor înregistrați în baza de date a CRC la 31 decembrie 2017; la aceeași dată, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în totalul sumei datorate a fost de 37,33 la sută, în creștere ușoară față de nivelul de la finele anului anterior. Structura creditelor acordate persoanelor fizice în funcție de valută se prezintă astfel: 61,5 la sută erau denominate în lei, 34,4 la sută în euro, 3,9 la sută în franci elvețieni și 0,2 la sută în dolari SUA. Ponderea creditelor în lei a crescut față de anul anterior, în detrimentul celei aferente creditelor denominate în euro și franci elvețieni.

În cazul IFN și al instituției de plată s-au înregistrat creșteri față de anul 2016 pentru majoritatea indicatorilor (Tabel 3.3), astfel: numărul debitorilor înregistrați în baza de date a CRC cu 27,2 la sută, numărul creditelor și angajamentelor cu 22,8 la sută, numărul creditelor restante cu 2,9 la sută. În aceeași perioadă, s-a constatat scăderea sumei restante cu 21,2 la sută. Ponderea sumei restante în total sumă datorată a fost de 5,5 la sută, în scădere față de anul anterior.

Tabel 3.3
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții financiare
nebankare și instituții de plată

	31 decembrie 2016	31 decembrie 2017	variație procentuală dec. 2017/dec. 2016
Numărul debitorilor (mii)	103	131	27,2
Persoane fizice	46	65	41,3
Persoane juridice	57	66	15,8
Numărul debitorilor cu restanțe (mii)	16	19	18,8
Numărul creditelor și angajamentelor (mii)	219	269	22,8
Numărul creditelor restante (mii)	35	36	2,9
Total sumă datorată (mil. lei)	20 259	24 202	19,5
Persoane fizice	1 894	2 733	44,3
Persoane juridice	18 365	21 469	16,9
Suma restantă (mil. lei)	1 681	1 325	-21,2
Sursa: CRC			

Structura debitorilor, pentru IFN și instituția de plată este diferită de cea aferentă instituțiilor de credit, în sensul în care persoanele juridice dețin ponderea cea mai mare (50,38 la sută la finele anului 2017).

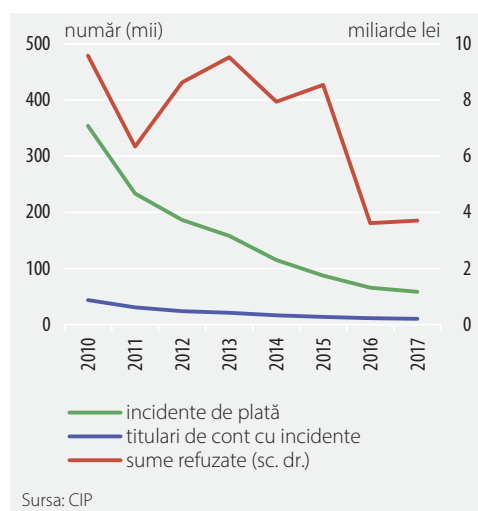
În cursul anului 2017, persoanele declarante au raportat mai multe grupuri de clienți față de anul anterior, astfel încât la 31 decembrie 2017 existau în baza de date a CRC 904 513 grupuri. Spre deosebire de anul anterior, când persoanele declarante au raportat informații despre 4 debitori care au produs fraude cu carduri, în anul 2017 nu au fost raportate informații despre fraude.

În cursul anului 2017, au solicitat informații referitoare la datele raportate la CRC pe numele lor un număr de 380 de petenți, față de 422 petenți în anul 2016.

În ceea ce privește schimbul transfrontalier de informații în baza Memorandumului de înțelegere privind schimbul de informații între registrele de credit naționale în vederea transmiterii acestora către persoanele declarante, fluxurile de informații s-au menținut la nivelul din anul 2016.

3.2. Centrala Incidentelor de Plăți

Centrala Incidentelor de Plăți (CIP) funcționează în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 1/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Incidentelor de Plăți.

Grafic 3.9
Principalii indicatori privind
incidentele de plată, 2010-2017

La nivelul anului 2017, baza de date a CIP relevă reduceri ale numărului incidentelor de plată și numărului titularilor de cont care le-au generat și o creștere pentru suma refuzată la plată. Se constată o creștere a valorii medii a sumei refuzate, care s-a ridicat la 63 mii lei, față de 55 mii lei în anul 2016.

Comparativ cu anul anterior, numărul titularilor de cont înregistrați cu incidente de plată în anul 2017 a scăzut cu 8,8 la sută, ajungând la 10 353, iar numărul incidentelor de plată s-a redus

cu 10,6 la sută, până la 58 697. Totodată, s-a diminuat numărul mediu de incidente produse de un titular de cont, iar numărul de titulari de cont declarați în interdicție bancară a scăzut cu 32,6 la sută (de la 754 în anul 2016 la 508 în 2017). În anul 2017, au fost înregistrate 108 persoane fizice care au produs incidente de plată, preponderent cu bilete la ordin, comparativ cu un număr de 196 în 2016.

Valoarea sumelor refuzate la plată a crescut cu 2,8 la sută, până la 3 710 milioane lei în anul 2017, față de 3 609 milioane lei în anul 2016 (Grafic 3.9).

Referitor la concentrarea privind incidentele de plată raportate de către persoanele declarante, în anul 2017 un număr de 15 instituții de credit au raportat 91 la sută din numărul total al incidentelor de plată, reprezentând 96,3 la sută din valoarea totală a sumei refuzate, situație comparabilă cu anul anterior, iar cel mai frecvent motiv de refuz la plată l-a reprezentat lipsa totală sau parțială de disponibil în cont (58,07 la sută din totalul motivelor de refuz), similar anului 2016.

Pe parcursul anului 2017, au fost înregistrate 6,2 milioane de interogări ale bazei de date a CIP (-10,2 la sută), efectuate de instituțiile de credit în nume propriu sau în numele clienților, ceea ce arată interesul instituțiilor de credit în utilizarea acestor

informații. Răspunsurile la aceste interogări oferă informații despre titularii de cont, pentru a se verifica dacă pe numele acestora s-au înregistrat incidente de plată.

În anul 2017, un număr de 36 de petenți au solicitat informații referitoare la datele raportate la Centrala Incidentelor de Plăți pe numele lor, comparativ cu 61 de petenți în 2016.

4. Evoluții în domeniul redresării și rezoluției bancare

Implementarea unui cadru solid de planificare și pregătire pentru o acțiune de rezoluție, din perspectiva asigurării menținerii stabilității financiare, reprezintă un obiectiv pentru Banca Națională a României care a preluat atribuțiile de autoritate de rezoluție în baza Legii nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar, ce transpune la nivel național prevederile BRRD⁹⁸.

Referitor la activitatea specifică rezoluției în România, Comisia Europeană a subliniat, în Raportul intitulat *Post-Programme Surveillance Report* – publicat în decembrie 2017, faptul că „BNR a depus eforturi suplimentare pentru a consolida pregătirea internă necesară exercitării funcției de rezoluție, inclusiv dezvoltarea unor proceduri operaționale, interdepartamentale pentru implementarea instrumentelor de rezoluție prevăzute în cadrul legal”⁹⁹.

Activitatea BNR în calitate de autoritate de rezoluție

Mandatul BNR, în calitate de autoritate de rezoluție, este în primul rând unul preventiv, iar activitatea s-a concentrat, în cursul anului 2017 și în prima parte a anului 2018, pe aspecte legate de planificare, fiind actualizate sau, după caz, elaborate planurile de rezoluție pentru toate instituțiile de credit aflate în aria sa de responsabilitate. În cazul grupurilor bancare transfrontaliere, BNR cooperează și participă în cadrul colegiilor de rezoluție, constituite de către autorități de rezoluție la nivel de grup (Comitetul Unic de Rezoluție (SRB) pentru Uniunea Bancară (UB) sau autorități de rezoluție din alte state membre în care se află și supraveghetorul consolidant al grupului respectiv), în vederea elaborării planurilor de rezoluție la nivel de grup și adoptării deciziilor comune asupra acestora. În acest context, pe parcursul anului 2017 și în prima parte a anului 2018, BNR a participat la unsprezece colegii de rezoluție organizate de SRB și la două colegii de rezoluție organizate de alte autorități de rezoluție la nivel de grup.

⁹⁸ Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului.

⁹⁹ European Commission – European Economy Institutional Paper, *Post-Programme Surveillance Report*, Romania, Autumn 2017, *Institutional Paper* 068, December 2017, publicat pe 21 decembrie 2017, p. 10 (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip068_en.pdf).

De asemenea, BNR, în calitate de autoritate de rezoluție, stabilește nivelul contribuțiilor anuale ale instituțiilor de credit la fondul de rezoluție bancară, în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2015 și ale Regulamentului Delegat (UE) 2015/63 al Comisiei din 21 octombrie 2014 de completare a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește contribuțiile *ex ante* la mecanismele de finanțare a rezoluției, astfel cum a fost acesta corectat prin Regulamentul Delegat (UE) 2016/1434 al Comisiei.

Potrivit prevederilor legale, nivelul-țintă pentru resursele financiare disponibile ale Fondului de rezoluție bancară este 1 la sută din suma depozitelor acoperite ale tuturor instituțiilor de credit autorizate pe teritoriul României, nivel care trebuie atins pentru prima dată cel târziu la 31 decembrie 2024. La 31 decembrie 2017 resursele Fondului de rezoluție bancară reprezentau aproximativ 57 la sută din nivelul-țintă calculat pe baza soldului depozitelor acoperite de la sfârșitul anului 2017.

În contextul planificării rezoluției, BNR, în calitate de autoritate de rezoluție, a menținut un dialog constant cu instituțiile de credit, precum și cu alte autorități și instituții.

Astfel, BNR a organizat începând cu anul 2017 conferințele anuale cu tema *Cadrul de rezoluție bancară în România*, în vederea informării sectorului bancar cu privire la abordarea BNR privind rezoluția bancară, precum și prezentării aspectelor care vizează colaborarea dintre autoritatea de rezoluție și instituțiile de credit, îndeosebi în ceea ce privește furnizarea informațiilor necesare și cooperarea la elaborarea planurilor de rezoluție.

De asemenea, în considerarea noutății cadrului legislativ privind rezoluția bancară, în anul 2017, precum și în prima parte a anului 2018, la sediul BNR au fost organizate întâlniri de lucru între autoritățile implicate în domeniu, în cadrul cărora au fost abordate aspecte privind ajutorul de stat în contextul prevederilor BRRD, la care au participat experți ai Comisiei Europene (DG Competition, DG FISMA), Ministerului Finanțelor Publice, Consiliului Concurenței și ai Autorității de Supraveghere Financiară.

Totodată, având în vedere importanța și provocările noului cadru legislativ pe plan intern și european, rezoluția bancară a fost una dintre temele principale ale *Seminarului regional anual pe tema stabilității financiare* organizat de BNR în colaborare cu FMI în luna octombrie 2017, fiindu-i alocată o secțiune specială în care au susținut intervenții guvernatorul Băncii Portugaliei, guvernatorul Băncii Sloveniei (numit recent membru al Consiliului SRB) și directorul planificării rezoluției din cadrul SRB, la rândul său membru al Consiliului SRB.

În exercitarea atribuțiilor care îi revin în domeniul planificării rezoluției, acționând într-o manieră proactivă, în anul 2017 BNR a derulat procesul de selectare prealabilă a evaluatorilor externi independenți, în scopul asigurării din timp a unei baze optime de selecție necesare derulării evaluărilor *ex ante*, atunci când situația o va impune, având în vedere cerința legală care prevede că „înainte de a întreprinde vreo acțiune de rezoluție sau de a exercita competența de reducere a valorii sau de conversie a instrumentelor de capital relevante, în legătură cu o instituție de credit,

BNR, în calitatea sa de autoritate de rezoluție se asigură că o persoană independentă efectuează o evaluare corectă, prudentă și realistă a activelor, datoriilor și capitalurilor proprii ale instituției de credit”.

În paralel cu activitatea curentă privind planificarea rezoluției, BNR a contribuit la evoluțiile din domeniul reglementării în materie de rezoluție bancară la nivel european.

Pe parcursul anului 2017 și în prima parte a anului 2018, BNR a continuat să participe la reuniunile Comitetului de rezoluție al ABE (ResCo) și a desemnat reprezentanți în grupurile de lucru înființate de ABE care au în vedere elaborarea/revizuirea ghidurilor și standardelor tehnice de reglementare (RTS) și de punere în aplicare (ITS), pentru care este împuternicită, cum ar fi: grupul de lucru pentru elaborarea proiectului de RTS privind criteriile de evaluare a eligibilității instituțiilor pentru obligații simplificate în ceea ce privește planificarea redresării și rezoluției, grupul de lucru destinat revizuirii ITS privind raportarea de informații pentru planificarea rezoluției, grupul de lucru privind aspectele operaționale ale procesului de evaluare în scopul rezoluției, grupul de lucru privind evaluarea impactului *Brexit* în contextul cooperării între autoritățile de rezoluție.

De asemenea, BNR, prin structura care asigură îndeplinirea funcției sale de rezoluție, a contribuit la elaborarea elementelor de poziție la nivel tehnic în cadrul negocierilor de la nivelul Consiliului UE pe marginea pachetului legislativ RRM, publicat de CE în contextul măsurilor pentru reducerea riscurilor în sectorul bancar, asupra căruia s-a obținut acordul general la reuniunea Consiliului pentru Afaceri Economice și Financiare al Uniunii Europene (ECOFIN) din data de 25 mai 2018, și a participat la reuniunile grupului de lucru pentru serviciile financiare de la nivelul acestui organism.

The background of the page features a photograph of classical columns, likely from a government building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light tan color. The pattern is more prominent on the left side and fades towards the right.

Capitolul 4

Autorizarea și reglementarea instituțiilor financiare

1. Autorizarea și notificarea instituțiilor financiare

Autorizarea instituțiilor de credit

Prerogativele Băncii Naționale a României în domeniul autorizării instituțiilor de credit sunt stabilite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare. În anul 2017, Banca Națională a României nu a autorizat nicio instituție de credit.

În cursul anului 2017 au fost înscrise în Registrul instituțiilor de credit sucursalele în România ale unor instituții de credit din alte state membre, respectiv BNP Paribas S.A. Paris – Sucursala București și Intesa Sanpaolo SpA Torino – Sucursala București.

Totodată, din Registrul instituțiilor de credit au fost radiate Patria Bank S.A., ca urmare a fuziunii prin absorbție cu Banca Comercială Carpatica S.A. (banca absorbantă) și sucursala în România a unei instituții de credit dintr-un alt stat membru, respectiv Veneto Banca SpA Italia Montebelluna Sucursala București, operațiunile bancare fiind preluate de către Intesa Sanpaolo SpA Torino – Sucursala București.

Autorizarea instituțiilor de plată

În baza competențelor pe linia reglementării, autorizării și supravegherii prudențiale a instituțiilor de plată, preluate potrivit dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 113/2009 privind serviciile de plată, aprobată cu modificări prin Legea nr. 197/2010, cu modificările și completările ulterioare, și respectiv a Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României a înscris în Registrul instituțiilor de plată 17 agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L. și 2 agenți ai instituției de plată Smith & Smith S.R.L. și a radiat din același registru 21 de agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L.

De asemenea, în cursul anului 2017 au fost înregistrate 4 cereri de autorizare a unor instituții de plată, acestea fiind retrase¹⁰⁰ pe parcursul procesului de autorizare în contextul solicitărilor de remediere a deficiențelor constatate privitor la documentația transmisă Băncii Naționale a României.

Notificarea instituțiilor financiare nebancare

În anul 2017 a continuat procesul de notificare și înscriere în registre a instituțiilor financiare nebancare nou-înființate. În conformitate cu prevederile Legii nr. 93/2009

¹⁰⁰ Două dintre cererile de autorizare au fost retrase în perioada ianuarie-februarie 2018.

privind instituțiile financiare nebancare, cu modificările și completările ulterioare, au fost supuse procedurii de notificare și înscriere în Registrul general 12 instituții financiare nebancare, în Registrul special, 6 instituții financiare nebancare și în Registrul de evidență, 103 instituții financiare nebancare.

De asemenea, o cerere de înscriere în Registrul general a fost respinsă, nefiind respectate prevederile Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebancare, cu modificările și completările ulterioare.

Totodată, au fost radiate din Registrul general 6 instituții financiare nebancare, din Registrul special, 3 instituții financiare nebancare, iar din Registrul de evidență, 44 de instituții financiare nebancare.

2. Cadrul de reglementare pentru instituțiile de credit

Principalele progrese înregistrate în cursul anului 2017 în ceea ce privește cadrul de reglementare aplicabil instituțiilor de credit au rezultat din:

- emiterea Regulamentului BNR nr. 2/2017 pentru modificarea și completarea Regulamentului BNR nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit, în vederea reglementării competențelor Băncii Naționale a României în conformitate cu cadrul legal aplicabil după intrarea în vigoare a Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, cât și pentru evitarea unui dublaj de reglementare în domeniul amortizoarelor de capital. Amendarea Regulamentului BNR nr. 5/2013 a avut în vedere înlăturarea prevederilor din regulament care stabilesc competențe pentru Banca Națională a României în materia amortizoarelor de capital și care, prin Legea nr. 12/2017, au fost atribuite exclusiv Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială;
- emiterea Ordinului BNR nr. 1/2017 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII). Potrivit acestuia, începând cu 1 martie 2017, instituțiile de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind „alte instituții de importanță sistemică” (O-SII) mențin un amortizor O-SII de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, calculată în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012;
- emiterea Ordinului BNR nr. 2/2017 privind abrogarea Ordinului BNR nr. 1/2016 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic, începând cu 1 martie 2017;
- emiterea Ordinului BNR nr. 12/2017 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII). Potrivit acestuia, începând cu 1 ianuarie 2018, instituțiile de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind „alte instituții de importanță sistemică” (O-SII) mențin un amortizor O-SII de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, calculată în conformitate cu

art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

În vederea asigurării convergenței instrumentelor și practicilor de supraveghere prudențială utilizate la nivel național cu cele mai bune practici la nivel european, s-a continuat preluarea în cadrul național de reglementare a ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană în domeniul prudenței bancare și al rezoluției instituțiilor de credit. În acest sens, au fost emise instrucțiuni adresate instituțiilor de credit, pentru a indica acestora că precizările și detaliile cuprinse în aceste ghiduri trebuie avute în vedere în aplicarea cadrului de reglementare. Totodată, pentru acele prevederi ale ghidurilor care includ cerințe de conformare pentru autoritățile competente, Banca Națională a României, în calitate de autoritate competentă sau, după caz, de autoritate de rezoluție, și-a transparentizat decizia de aplicare a acestor prevederi prin comunicate postate pe *website*, informând, în acest mod, cu privire la luarea în considerare a prevederilor acestor ghiduri în cadrul activităților desfășurate în calitate de autoritate competentă, respectiv autoritate de rezoluție.

În anul 2017, Banca Națională a României a analizat și preluat în cadrul de reglementare următoarele ghiduri:

- Ghidul privind cerințele de publicare în temeiul părții a opta din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 – EBA/GL/2016/11 din 14 decembrie 2016, preluat prin Instrucțiunile din 29 decembrie 2017 privind cerințele de publicare în temeiul părții a opta din Regulamentul (UE) nr. 575/2013;
- Ghidul privind publicarea indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) în completarea informațiilor privind administrarea riscului de lichiditate în temeiul art. 435 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 – EBA/GL/2017/01 din 8 martie 2017, preluat prin Instrucțiunile din 29 decembrie 2017 privind publicarea indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate în completarea informațiilor privind administrarea riscului de lichiditate, în temeiul art. 435 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013;
- Ghidul privind informațiile ICAAP și ILAAP colectate în scopul evaluării SREP – EBA/GL/2016/10 din 10 februarie 2017, preluat prin emiterea Comunicatului din 4 aprilie 2017 referitor la Ghidul privind informațiile ICAAP și ILAAP colectate în scopul evaluării SREP;
- Ghidul privind practicile de administrare a riscurilor de credit ale instituțiilor de credit și contabilizarea pierderilor de credit așteptate – EBA/GL/2017/06 din 12 mai 2017, preluat prin emiterea Comunicatului din 15 noiembrie 2017 referitor la Ghidul Autorității Bancare Europene privind practicile de administrare a riscurilor de credit ale instituțiilor de credit și contabilizare a pierderilor de credit așteptate;
- Ghidul privind suportul implicit pentru tranzacțiile de securitizare – EBA/GL/2016/08 din 24 noiembrie 2016, preluat prin Instrucțiunile din 15 martie 2017 privind suportul implicit pentru tranzacțiile de securitizare;
- Ghidul privind efectuarea de corecții la durata modificată pentru titlurile de datorie în temeiul paragrafului 2 al art. 340(3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 (EBA/GL/2016/09 din 4 ianuarie 2017), preluat prin Instrucțiunile din 23 februarie 2017 privind efectuarea de corecții la durata modificată pentru titlurile de datorie;

- Ghidul comun privind evaluarea prudențială a achizițiilor și majorarea participațiilor calificate în sectorul financiar – JC/GL/2016/01 din 20 decembrie 2016, preluat prin Comunicatul din 27 septembrie 2017 cu privire la Ghidul comun privind evaluarea prudențială a achizițiilor și majorarea participațiilor calificate în sectorul financiar – JC/GL/2016/01;
- Ghidul privind transferul semnificativ al riscului de credit în legătură cu art. 243-244 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 (EBA/GL/2014/05), preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 15 martie 2017 privind transferul semnificativ al riscului de credit în cadrul operațiunilor de securizare;
- Ghidul privind interacțiunea dintre ordinea reducerii valorii contabile și a conversiei prevăzute în BRRD și prevederile CRR/CRD (EBA/GL/2017/02), Ghidul privind rata de conversie a datoriei în titluri de capital în recapitalizarea internă (EBA/GL/2017/03) și Ghidul privind tratamentul acționarilor în recapitalizarea internă sau reducerea valorii contabile și conversia instrumentelor de capital (EBA/GL/2017/04), preluate prin emiterea Comunicatului din 14 septembrie 2017 referitor la ghidurile Autorității Bancare Europene care vor fi avute în vedere în activitatea desfășurată de BNR în calitate de autoritate de rezoluție.

3. Cadrul legislativ pentru instituțiile care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României¹⁰¹

Banca Națională a României a participat în cursul anului 2017, potrivit competențelor legale ale acesteia, la elaborarea proiectelor legislative de transpunere în legislația națională a următoarelor directive:

- Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei (proiectul de lege parcurge procedura de consultare interministerială);
- Directiva (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și de abrogare a Directivei 2007/64/CE (proiectul de lege este în curs de elaborare).

¹⁰¹ Instituțiile de credit, instituțiile financiare nebancare, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică ce acordă credite legate de serviciile de plată și a căror activitate este limitată la prestarea de servicii de plată, respectiv emiterea de monedă electronică și prestarea de servicii de plată, precum și Fondul de garantare a depozitelor bancare (entități menționate la art. 4 alin. (3) lit. a) din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare).

În planul reglementării activităților financiare, în cursul anului 2017 au fost adoptate noi reglementări având următoarele obiective:

- aplicarea cerințelor prudențiale acelor categorii de instituții financiare nebancare ale căror modele de activitate pot genera riscuri sporite, prin concentrarea pe creditare pe termen scurt și practicarea unor costuri ridicate pentru debitori – persoane fizice, precum și creșterea cerinței de fonduri proprii pentru expunerile rezultate din creditele cu costuri ridicate – Regulamentul BNR nr. 1/2017 pentru modificarea și completarea Regulamentului BNR nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebancare;
- implementarea prevederilor Ghidului Autorității Bancare Europene EBA/GL/2016/06 privind politicile și practicile de remunerare privind vânzarea și furnizarea de produse și servicii bancare pe segmentul de *retail*, în raport cu oferirea sau furnizarea de produse și servicii bancare consumatorilor, de către instituțiile de credit, instituțiile de plată, instituțiile emitente de monedă electronică și de către instituțiile financiare nebancare, în vederea protejării consumatorilor împotriva efectelor negative nedorite, rezultate din remunerarea personalului de vânzări – Instrucțiunile Băncii Naționale a României din 18 octombrie 2017.

În planul reglementării contabile, în cursul anului 2017 au fost adoptate noi reglementări având următoarele obiective:

- actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice (Ordinele BNR nr. 1/2013 și nr. 10/2012), prin emiterea Ordinului BNR nr. 6/2017 și nr. 7/2017, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;
- actualizarea reglementării contabile de bază, aplicabilă instituțiilor de credit (Ordinul BNR nr. 27/2010), prin emiterea Ordinului BNR nr. 8/2017, având drept scop principal cuprinderea în cadrul reglementării a modificărilor necesare aplicării de către instituțiile de credit a prevederilor noului standard în domeniul instrumentelor financiare – IFRS 9;
- actualizarea cadrului de raportare FINREP la nivel individual, prin emiterea Ordinului BNR nr. 9/2017 (care a abrogat Ordinul BNR nr. 6/2014), pentru preluarea modificărilor aduse de ABE cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat, aprobat prin Regulamentul (UE) nr. 680/2014¹⁰², ca urmare a adoptării la nivelul UE a noului standard în domeniul instrumentelor financiare – IFRS 9;
- actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre ale UE, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă, prin emiterea Ordinului BNR nr. 10/2017 (care a abrogat Ordinul BNR nr. 5/2014), în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual.

¹⁰² Regulamentul (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, cu modificările și completările ulterioare.

4. Orientări ale activității de reglementare în anul 2018

Prin reprezentanții săi în cadrul instituțiilor și organismelor europene, Banca Națională a României participă activ și contribuie cu poziții atât la formularea strategiilor europene în domeniul reglementării prudențiale, cât și la elaborarea textelor noilor directive, regulamente, standarde tehnice de reglementare, standarde tehnice de implementare sau ghiduri aflate în aria sa de competență, precum și la traducerea acestora.

Principalele obiective ale anului 2018 vizează:

- participarea în cadrul grupurilor de lucru ale Consiliului Uniunii Europene, Comisiei Europene și ale Autorității Bancare Europene atunci când în cadrul acestora sunt supuse discuției aspecte ce țin de activitatea de reglementare și autorizare;
- analiza și preluarea în cadrul de reglementare a ghidurilor Autorității Bancare Europene aplicabile autorității competente și/sau instituțiilor care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României prin emiterea unor comunicate, instrucțiuni ori regulamente, după caz, în domeniul prudențial, al serviciilor de plată, al prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, garantării depozitelor și rezoluției bancare, precum și actualizarea reglementărilor contabile și în domeniul raportării financiare, prin emiterea de ordine etc.;
- analiza reglementărilor europene (regulamente delegate și regulamente de punere în aplicare) și elaborarea cadrului de reglementare pentru asigurarea aplicării corespunzătoare a prevederilor acestora în legislația națională;
- implementarea recomandărilor formulate în cadrul Programului de evaluare a sectorului financiar din România, realizat în perioada 2017-2018 de către Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială.

În domeniul reglementării prudențiale

- completarea/revizuirea cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor de credit în domenii precum autorizarea, modificările în situația instituțiilor de credit, fuziunea/divizarea, constituirea instituției de credit-punte, guvernanta corporativă, externalizarea, administrarea riscurilor.

În domeniul reglementării activităților financiare

- modificarea legislației secundare, pentru corelare cu noul cadru legislativ aplicabil în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, al instituțiilor de plată și al instituțiilor emitente de monedă electronică;
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei de modificare a Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, precum și de modificare a Directivelor 2009/138/CE și 2013/36/UE;
- definitivarea analizei referitoare la revizuirea cadrului legislativ privind sectorul instituțiilor financiare nebancare.

În domeniul reglementării contabile

- actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;
- actualizarea reglementării contabile aplicabile entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, altele decât instituțiile de credit, în vederea asigurării preluării modificărilor aduse cadrului de reglementare contabilă la nivel național și comunitar;
- actualizarea reglementării privind situațiile financiare periodice, aplicabilă instituțiilor financiare nebancare, în vederea corelării cu modificările aduse reglementărilor contabile aplicabile entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, altele decât instituțiile de credit;
- actualizarea reglementării contabile de bază aplicabile instituțiilor de credit în vederea cuprinderii în cadrul acestuia a modificărilor intervenite la nivelul prevederilor IFRS adoptate la nivelul UE, dar și a eventualelor propuneri rezultate din aplicarea efectivă a IFRS primite de la instituțiile de credit și firmele de audit;
- republicarea reglementării contabile de bază aplicabile instituțiilor de credit în vederea facilitării urmăririi și aplicării prevederilor acestuia, prin elaborarea textului într-o formă consolidată;
- actualizarea reglementării privind cadrul de raportare FINREP la nivel individual, în vederea corelării acestuia cu modificările ce vor fi aduse în cursul anului 2018 reglementărilor contabile aplicabile instituțiilor de credit, precum și preluării modificărilor care vor fi aduse de ABE în cursul anului 2018 cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat, aprobat prin Regulamentul (UE) nr. 680/2014;
- actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre ale UE, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă, în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual.

The background of the page features a photograph of classical columns, likely from a historical building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light beige color. The pattern is more prominent on the left side and fades towards the right.

Capitolul 5

Supravegherea prudențială a instituțiilor financiare

1. Supravegherea instituțiilor de credit

Potrivit mandatului conferit de OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, Banca Națională a României asigură supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, persoane juridice române, inclusiv a sucursalelor acestora înființate în alte state membre ori în state terțe, atât la nivel individual, cât și la nivel consolidat sau subconsolidat, după caz.

În anul 2017, activitatea de supraveghere microprudențială a vizat un număr de 28 de instituții de credit, persoane juridice române, ale căror active contabile nete totalizau 380 936,9 milioane lei la 31 decembrie 2017¹⁰³. Dintre acestea, 4 aparțineau capitalului majoritar privat autohton la finele anului 2017, 2 instituții de credit erau cu capital integral sau majoritar de stat, iar restul de 22 reprezentau instituții de credit cu capital majoritar străin. De asemenea, un număr de 7 sucursale ale instituțiilor de credit din state membre desfășurau activitate bancară pe teritoriul României, responsabilitatea supravegherii prudențiale revenind autorității competente din țara de origine a instituției de credit-mamă și/sau Băncii Centrale Europene, după caz.

1.1. Dimensiunea și structura sectorului bancar

Ca urmare a modificărilor de pe piața bancară, ponderea instituțiilor de credit cu o cotă de piață de peste 5 la sută s-a majorat cu 1,4 puncte procentuale, de la 73,3 la sută la 31 decembrie 2016 la 74,7 la sută la 31 decembrie 2017, în timp ce segmentul celor cu o cotă de piață între 1 la sută și 5 la sută, respectiv cu o cotă mai mică de 1 la sută, s-a redus (de la 20,4 la sută la 19,7 la sută, respectiv de la 6,3 la sută la 5,6 la sută). Dintre acestea, un număr de 9 instituții de credit sunt considerate în prezent ca fiind „alte instituții de importanță sistemică” (O-SII), potrivit evaluării efectuate de BNR pe baza datelor aferente trimestrului I 2017.

Dimensiunea rețelei teritoriale a continuat să se restrângă și în 2017, un număr de 205 sucursale și agenții bancare fiind închise, iar numărul salariaților din sistem s-a redus cu 352 de persoane.

În contextul achizițiilor și fuziunilor de pe piața bancară, sistemul bancar s-a restrâns de la 37 la 35 de instituții de credit ca urmare a fuziunii prin absorbție dintre Banca Comercială Carpatică și Patria Bank, finalizată la începutul lunii mai 2017, precum și a închiderii sucursalei Bank of Cyprus Public Company Limited Nicosia în luna

¹⁰³ Potrivit informațiilor financiare raportate la nivel individual în conformitate cu prevederile Ordinului BNR nr. 6/2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare FINREP la nivel individual, conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit în scopuri de supraveghere prudențială.

noiembrie 2017¹⁰⁴. De asemenea, menționăm că în cursul lunii mai 2018 a fost finalizat procesul de achiziționare a unei participații calificate directe, reprezentând 99,15 la sută din capitalul social al Bancpost S.A. de către Banca Transilvania S.A.

O altă modificare structurală s-a produs pe fondul schimbărilor consemnate în situația acționariatului Băncii Transilvania care au implicat încadrarea acesteia, în luna decembrie 2017, în categoria instituțiilor de credit cu capital majoritar privat românesc.

Tabel 5.1
Componența sistemului bancar
pe forme de proprietate

	număr de bănci, sfârșitul perioadei	
	2016	2017
<i>Instituții de credit, persoane juridice române, din care:</i>	29	28
Instituții de credit cu capital integral sau majoritar de stat	2	2
Instituții de credit cu capital majoritar privat, <i>din care:</i>	27	26
– cu capital majoritar autohton	3	4
– cu capital majoritar străin	24	22
<i>Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine</i>	8	7
Total instituții de credit	37	35

În contextul celor menționate, structura pe forme de proprietate a sistemului bancar a cunoscut o serie de modificări, numărul instituțiilor de credit cu capital majoritar privat autohton crescând de la 3 la 4, în timp ce numărul celor cu capital majoritar străin (inclusiv sucursalele instituțiilor de credit străine) s-a redus de la 32 la 29, prin închiderea unei sucursale, finalizarea unei fuziuni prin absorbție și trecerea unei instituții de la categoria capital majoritar străin la capital privat autohton (Tabel 5.1).

Tabel 5.2
Cota de piață
a instituțiilor de credit

	sfârșitul perioadei			
	Activ net bilanțier			
	2016		2017	
	mil. lei	%	mil. lei	%
<i>Instituții de credit cu capital românesc, din care:</i>	34 375,4	8,7	98 477,5	23,0
– cu capital majoritar de stat	32 466,7	8,2	37 244,3	8,7
– cu capital majoritar privat	1 908,7	0,5	61 233,2	14,3
Instituții de credit cu capital majoritar străin	316 370,8	80,4	282 459,4	66,0
I. Instituții de credit, persoane juridice române	350 746,2	89,1	380 936,9	89,0
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	42 901,7	10,9	46 855,7	11,0
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	361 181,2	91,8	390 548,3	91,3
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	359 272,5	91,3	329 315,1	77,0
Total instituții de credit (I+II)	393 647,9	100,0	427 792,6	100,0

Cota de piață deținută de instituțiile de credit cu capital majoritar privat autohton a crescut, astfel, de la 0,5 la sută la 31 decembrie 2016 la 14,3 la sută la 31 decembrie 2017 (Tabel 5.2). Concomitent, cota de piață a instituțiilor de credit cu capital

¹⁰⁴ Conform notificării primite, sucursala și-a încetat activitatea la sfârșitul lunii noiembrie 2017, în contextul finalizării procesului de rezoluție a Bank of Cyprus Public Company Limited Nicosia, urmând a fi radiată din registrul instituțiilor de credit după înregistrarea mențiunii la Oficiul Național al Registrului Comerțului.

majoritar străin (exclusiv sucursalele instituțiilor de credit din străinătate) s-a redus aproximativ în aceeași măsură, de la 80,4 la sută la 66,0 la sută.

Cele 35 de instituții de credit dețineau împreună active nete bilanțiere în sumă de 427 792,6 milioane lei la finele anului 2017, în creștere cu 8,7 la sută față de anul anterior.

Pe fondul modificărilor din structura acționariatului, cota de piață în termeni de capital a instituțiilor de credit s-a ajustat în mod corespunzător (Tabel 5.3). Ponderea instituțiilor de credit cu capital majoritar străin în totalul capitalului sistemului bancar (exclusiv sucursalele instituțiilor de credit străine) a scăzut de la 85,3 la sută la 69,3 la sută.

Tabel 5.3
Ponderea instituțiilor de credit
în volumul agregat al capitalului

	sfârșitul perioadei			
	Capital social/de dotare			
	2016		2017	
	mil. lei	%	mil. lei	%
Instituții de credit cu capital românesc, din care:	3 415,9	13,3	7 816,0	29,4
– cu capital majoritar de stat	3 081,0	12,0	3 081,0	11,6
– cu capital majoritar privat	334,9	1,3	4 735,0	17,8
Instituții de credit cu capital majoritar străin	21 986,3	85,3	18 406,4	69,3
I. Instituții de credit, persoane juridice române	25 402,2	98,6	26 222,4	98,7
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	355,1	1,4	336,5	1,3
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	22 676,3	88,0	23 477,9	88,4
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	22 341,4	86,7	18 742,9	70,6
Total instituții de credit (I+II)	25 757,3	100,0	26 558,9	100,0

Până la data de 14 mai 2018, Banca Națională a României a primit notificări de la autorități de supraveghere competente din alte state membre ale UE pentru un număr de 856 de instituții care intenționează să furnizeze servicii în mod direct pe teritoriul României¹⁰⁵, respectiv: 316 instituții bancare, 8 instituții financiare nebankare, 163 de instituții emitente de monedă electronică, 365 de instituții de plată și 4 sucursale ale instituțiilor de plată.

1.2. Performanța sectorului bancar

Principalii indicatori de evaluare a performanței sistemului bancar indică menținerea unor tendințe pozitive, atât din perspectiva respectării cerințelor prudențiale, cât și a îmbunătățirii structurii bilanțiere și a poziției financiare. În acest sens, este de remarcat menținerea, pentru cel de-al patrulea an consecutiv, a trendului descendent al ratei creditelor neperformante, care s-a apropiat de 6 la sută în decembrie 2017. Ca

¹⁰⁵ Potrivit art. 49 din OUG nr. 99/2006, furnizarea de servicii în mod direct de către o instituție de credit autorizată și supravegheată într-un alt stat membru poate fi realizată pe baza notificării transmise Băncii Naționale a României de către autoritatea competentă din statul membru de origine, cuprinzând activitățile pe care instituția de credit intenționează să le desfășoare în România.

urmare a acestei evoluții, sistemul bancar românesc a coborât în zona de risc mediu potrivit intervalului valoric stabilit de Autoritatea Bancară Europeană pentru evaluarea indicatorului menționat, a cărui limită inferioară este de 3 la sută și superioară de 8 la sută.

Instituțiile de credit au înregistrat, în general, o capitalizare și o lichiditate adecvate profilului de risc. Creșterea ușoară a indicatorului de solvabilitate la nivel de sistem bancar s-a datorat influenței exercitate de dinamica superioară a fondurilor proprii totale, comparativ cu cea a activelor ponderate în funcție de risc. Media indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate a consemnat valori cu mult superioare cerinței minime, de 80 la sută pentru anul 2017.

De asemenea, sectorul bancar s-a menținut profitabil pe tot parcursul anului 2017, cumulând la finalul anului un profit net în cuantum de 5 335,4 milioane lei, superior celui din anul anterior, în condițiile în care aproximativ 80 la sută dintre instituțiile de credit au încheiat anul 2017 cu rezultate financiare pozitive.

Monitorizarea cerințelor de fonduri proprii. Adecvarea capitalului

Potrivit cadrului prudențial în vigoare la nivelul UE, direct aplicabil la nivel național, instituțiile de credit trebuie să îndeplinească în orice moment următoarele cerințe minime de fonduri proprii¹⁰⁶: 8 la sută pentru indicatorul rata fondurilor proprii totale, 6 la sută pentru rata fondurilor proprii de nivel 1 și 4,5 la sută pentru rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază.

Aceste cerințe prudențiale generale sunt completate de măsuri individuale pe care Banca Națională a României, în calitate de autoritate competentă, poate să le stabilească în cadrul procesului de supraveghere a instituțiilor de credit (SREP).

În cadrul acestui proces, autoritatea de supraveghere determină Cerința totală de capital (TSCR – *Total Supervisory Capital Requirements*) pentru fiecare instituție de credit, ca sumă a cerințelor de fonduri proprii stabilite pentru acoperirea riscurilor la care este expusă. La cerința totală de capital (TSCR) se adaugă cerințele privind amortizoarele prevăzute în Directiva 2013/36/UE cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, stabilite prin ordin emis de Banca Națională a României, obținându-se astfel Cerința globală de capital (OCR – *Overall Capital Requirement*).

Pentru anul 2017, amortizorul de conservare a capitalului s-a majorat de la 0,625 la sută la 1,25 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc ale instituțiilor de credit persoane juridice române, urmând ca în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2018 să fie de 1,875 la sută prin adăugarea a încă unei trepte procentuale de 0,625 puncte procentuale. Amortizorul anticiclic de capital a rămas la același

¹⁰⁶ Conform articolului 92 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

nivel de zero la sută¹⁰⁷, iar amortizorul O-SII a fost de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc pentru instituțiile de credit identificate ca având o importanță sistemică¹⁰⁸.

În timp ce primele două amortizoare vizează toate instituțiile de credit autorizate de Banca Națională a României, cerința privind amortizorul O-SII se aplică doar acelor instituții identificate de Banca Națională a României ca fiind „alte instituții de importanță sistemică” (O-SII), în temeiul art. 267 alin. (1) din Regulamentul BNR nr. 5/2013 privind cerințele prudențiale ale instituțiilor de credit, cu modificările și completările ulterioare.

Pentru anul 2017, potrivit evaluării efectuate pe baza datelor aferente semestrului I 2016, au fost identificate 11 instituții de credit ca fiind O-SII (Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupe Société Générale S.A., UniCredit Bank S.A., Raiffeisen Bank S.A., Banca Transilvania S.A., Alpha Bank România S.A., Garanti Bank S.A., CEC Bank S.A., Bancpost S.A., Piraeus Bank S.A. și OTP Bank S.A.).

Pentru anul 2018, instituțiile de credit O-SII identificate în conformitate cu rezultatele evaluării efectuate pe baza datelor aferente trimestrului I 2017¹⁰⁹ sunt următoarele: Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupe Société Générale S.A., UniCredit Bank S.A., Raiffeisen Bank S.A., Banca Transilvania S.A., Alpha Bank România S.A., Garanti Bank S.A., CEC Bank S.A. și Bancpost S.A.

Pe parcursul anului 2017, instituțiile de credit au înregistrat un nivel adecvat al indicatorilor de solvabilitate, situat peste cerințele reglementate de capital.

Fondurile proprii totale ale instituțiilor de credit, persoane juridice române, au înregistrat o valoare de 40 130,1 milioane lei la sfârșitul anului 2017, în creștere cu 6,7 la sută față de aceeași perioadă a anului anterior. Fondurile proprii de nivel 1 și de nivel 1 de bază au avansat cu 7,6 la sută, de la 33 523 milioane lei la 36 075,1 milioane lei. O influență importantă asupra dinamicii fondurilor proprii a constituit-o și eliberarea a încă 20 la sută din filtrele prudențiale existente, care au fost eliminate progresiv, contribuind la ajustarea pozitivă a fondurilor proprii.

În structura fondurilor proprii totale, fondurile proprii de nivel 1 și implicit fondurile proprii de nivel 1 de bază dețin o pondere de 89,9 la sută.

Rata fondurilor proprii totale s-a situat ușor peste nivelul consemnat la finele anului precedent, fiind de 20,0 la sută în decembrie 2017 comparativ cu 19,7 la sută în decembrie 2016, pe fondul creșterii într-un ritm superior a fondurilor proprii totale, cu 6,7 la sută, față de cel înregistrat de valoarea totală a expunerii la risc, de 5,2 la sută (Tabel 5.4).

¹⁰⁷ Ordinul BNR nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital.

¹⁰⁸ Ordinul BNR nr. 1/2017 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII).

¹⁰⁹ Ordinul BNR nr. 12/2017 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII).

		procente	
Denumirea indicatorului	2016	2017	
Adecvarea capitalului			
Rata fondurilor proprii totale (fostul indicator de solvabilitate)	19,7	20,0	
Rata fondurilor proprii de nivel 1	17,5	18,0	
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	17,5	18,0	
Efectul de levier	8,9	8,9	
Calitatea activelor			
Credite acordate clienței (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	56,6	55,5	
Plasamente și credite interbancare (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	16,5	17,6	
Creanțe depreciate ale clienței nebancare (valoare netă) / Total portofoliu credite aferent clienței (valoare netă)	4,9	3,0	
Creanțe depreciate ale clienței nebancare (valoare netă) / Total activ (valoare netă)	2,7	1,6	
Creanțe depreciate ale clienței nebancare (valoare netă) / Total datorii	3,0	1,8	
Rata creditelor neperformante după definiția ABE ¹	9,6	6,4	
Profitabilitate			
ROA (Profit net / Total active la valoare medie)	1,1	1,3	
ROE (Profit net / Capitaluri proprii la valoare medie)	10,4	12,5	
Lichiditate			
Lichiditate imediată	40,3	40,0	
Indicatorul de lichiditate ² (lichiditate efectivă / lichiditate necesară):			
– D ≤ 1 lună	1,6	1,5	
– 1 lună < D ≤ 3 luni	6,3	5,0	
– 3 luni < D ≤ 6 luni	7,3	6,0	
– 6 luni < D ≤ 12 luni	7,7	8,9	
– 12 luni < D	6,4	8,1	
(1) Potrivit definiției ABE, implementată în cadrul național prin Ordinul BNR nr. 6/2014, expunerile neperformante sunt cele care îndeplinesc oricare dintre următoarele criterii: (i) sunt expuneri semnificative cu scadență depășită cu peste 90 de zile; (ii) se consideră că, în lipsa executării garanției reale, este improbabil ca debitorul să își achite integral obligațiile din credite, indiferent de existența oricărei sume restante sau de numărul de zile de întârziere de plată.			
(2) Indicatorul de lichiditate este exprimat în unități.			

Tabel 5.4
Principali indicatori de analiză
a sistemului bancar

Rata fondurilor proprii de nivel 1 și rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază au cunoscut, de asemenea, valori peste pragul reglementat, de 6 la sută, respectiv 4,5 la sută. Ambele rate au consemnat aceeași valoare, de 18,0 la sută la 31 decembrie 2017, în condițiile în care fondurile proprii de nivel 1 și fondurile proprii de nivel 1 de bază au avut același volum. Nivelul celor doi indicatori este în continuare superior mediei sistemului bancar european, de 16,2 la sută, respectiv 14,8 la sută în decembrie 2017, ceea ce îi plasează în banda cu risc scăzut potrivit intervalelor de evaluare stabilite de ABE în analiza trimestrială asupra unui set de indicatori-cheie (Tabloul de bord al riscului ABE – *EBA Risk Dashboard*).

Deși cerințele de fonduri proprii bazate pe valoarea expunerii la risc sunt necesare pentru dimensionarea corectă a fondurilor proprii în raport cu pierderile neașteptate, acestea nu sunt suficiente pentru asigurarea unei conduite prudente din partea instituțiilor de credit, care pot fi tentate să își asume riscuri excesive și nesustenabile printr-un grad de îndatorare excesiv. Astfel, setul indicatorilor de evaluare a adecvării capitalului, calculați pe baza valorii totale a expunerii la risc, a fost completat de indicatorul efectul de levier.

Efectul de levier a fost revizuit, prin Regulamentul delegat (UE) nr. 62/2015 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 pentru a conduce la o măsurare mai exactă a indicatorului și să servească drept limitare proporțională a acumulării îndatorării în instituțiile de credit. În acest context, ABE a modificat standardele tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea efectului de levier¹¹⁰ pentru a se asigura concordanța dintre legislația modificată și informațiile relevante pe care trebuie să le furnizeze instituțiile pentru supraveghetori. Începând din septembrie 2016, raportarea datelor se bazează pe metodologia utilizată pentru calcularea indicatorului efectul de levier ca indicator la sfârșitul trimestrului.

De asemenea, pentru îmbunătățirea transparenței și a comparabilității efectului de levier, ABE a elaborat standarde tehnice de punere în aplicare privind publicarea de către instituțiile de credit a acestui indicator, standarde care prevăd modele uniforme de prezentare a informațiilor¹¹¹.

La sfârșitul anului 2017, efectul de levier, determinat după definiția tranzitorie a fondurilor proprii de nivel 1, era de 8,9 la sută pentru instituțiile de credit încorporate în România, la un nivel aproximativ egal cu cel înregistrat în decembrie 2016.

Monitorizarea calității activelor

În anul 2017, calitatea activelor bancare a continuat să se îmbunătățească, în condițiile în care dinamizarea activității de creditare s-a produs concomitent cu reducerea expunerilor neperformante, în principal ca urmare a unor operațiuni de trecere în afara bilanțului sau de vânzare a unor portofolii de credite.

Trendul descrescător al ratei creditelor neperformante¹¹² s-a menținut pe tot parcursul anului 2017 astfel încât nivelul atins la finele anului era de 6,4 la sută, cu 3,2 puncte procentuale sub cel din anul anterior, de 9,6 la sută. Nivelul consemnat se încadrează în intervalul de valori stabilit de ABE pentru un risc mediu.

Diminuarea ratei creditelor neperformante s-a datorat în mare măsură efectului de numărător, prin reducerea expunerii neperformante din credite și avansuri cu 28,4 la sută (de la 25 415,4 milioane lei în decembrie 2016 la 18 202,3 milioane lei în decembrie 2017) dar și celui de numitor, prin creșterea volumului expunerilor din credite și avansuri cu 7,5 la sută (de la 264 150,2 milioane lei în decembrie 2016 la 283 882,9 milioane lei în decembrie 2017). Tipurile de expuneri care se regăsesc în calculul acestui indicator sunt: bănci centrale, administrații publice, instituții de credit, alte societăți financiare, societăți nefinanciare și gospodării ale populației.

¹¹⁰ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 428/2016 al Comisiei din 23 martie 2016 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor, în ceea ce privește indicatorul efectul de levier.

¹¹¹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 200/2016 al Comisiei din 15 februarie 2016 de stabilire a standardelor tehnice de punere în aplicare privind publicarea de către instituții a indicatorului efectul de levier, în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului.

¹¹² Potrivit definiției ABE, creditele neperformante sunt creditele cu restanțe mai mari de 90 de zile și/sau creditele în cazul cărora este improbabil ca debitorul să-și îndeplinească integral obligațiile fără executarea colateralului, indiferent de existența unor sume restante sau de numărul de zile de întârziere la plată.

De asemenea, gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante la nivelul sectorului bancar, calculat potrivit definiției ABE, a continuat să se situeze pe un trend ascendent, în creștere cu 1,4 puncte procentuale, de la 56,3 la sută în decembrie 2016 la 57,7 la sută în decembrie 2017. Menținerea unui nivel ridicat al acestui indicator, care exprimă măsura în care este acoperit riscul de înregistrare a unor pierderi în contextul deteriorării calității creditelor, poziționează sistemul bancar românesc în cel mai prudent interval valoric stabilit de Autoritatea Bancară Europeană pentru acest indicator. Totodată, acesta este superior mediei înregistrate de sistemul bancar european la finele anului 2017, de 44,5 la sută.

Aceeași tendință de îmbunătățire s-a consemnat și în cazul indicatorilor privind creanțele depreciate aferente clientelei nebankare (valoare netă), care și-au restrâns considerabil ponderea pe parcursul anului 2017 în totalul portofoliului de credite, cu 1,9 puncte procentuale, de la 4,9 la sută la 3,0 la sută, respectiv în totalul activelor, cu 1,1 puncte procentuale, de la 2,7 la sută la 1,6 la sută.

Nivelul actual al acestor indicatori evidențiază importanța măsurilor prudențiale inițiate de BNR, începând cu anul 2013, pentru stimularea procesului de rezolvare a problemei creditelor neperformante apărute în contextul crizei financiare și asumarea de către instituțiile de credit a necesității de recunoaștere a pierderilor. De asemenea, rambursarea din creditele existente în sold, precum și aplicarea unor măsuri de restructurare a acestora, atât pentru debitorii cu dificultăți financiare, cât și pentru cei care au solicitat reducerea costurilor, au influențat, într-o mare măsură, dimensiunea și trendul indicatorilor de calitate a creditelor.

Adoptarea la nivel european, de la 1 ianuarie 2018¹¹³, a standardului de contabilitate IFRS 9 – Instrumente financiare a determinat, la nivel național, modificarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit, aprobate prin Ordinul BNR nr. 27/2010, prin emiterea Ordinului BNR nr. 8/2017, și respectiv abrogarea Ordinului BNR nr. 6/2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare FINREP la nivel individual, conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit în scopuri de supraveghere prudențială, prin emiterea Ordinului BNR nr. 9/2017.

Implementarea începând cu anul 2018 a standardului IFRS 9, care a înlocuit standardul IAS 39 – Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare, va influența nivelul indicatorilor de calitate a creditelor și de adecvare a capitalului în cazul unor instituții de credit, în special prin prisma creșterii necesarului de provizioane pentru acoperirea pierderilor de credit așteptate. În 2017, instituțiile de credit s-au pregătit pentru implementarea noii metodologii de provizionare, care presupune trecerea

¹¹³ Implementarea la nivelul UE a standardului IFRS 9 s-a realizat prin emiterea Regulamentului (UE) 2016/2067 al Comisiei din 22 noiembrie 2016 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1126/2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește Standardul Internațional de Raportare Financiară 9 și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/1443 al Comisiei din 29 iunie 2017 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului.

de la modelul de depreciere bazat pe pierderi suportate la cel bazat pe pierderi așteptate, respectiv urmărirea și identificarea modificărilor semnificative ale riscului de credit de-a lungul întregii durate de viață a activelor financiare.

Având în vedere impactul așteptat din aplicarea IFRS 9 asupra ajustărilor pentru pierderile de credit și, în consecință, asupra fondurilor proprii de nivel 1 de bază, la nivel european a fost emis un regulament care prevede o serie de dispoziții tranzitorii (Regulamentul nr. 2395/2017 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește măsurile tranzitorii pentru diminuarea impactului asupra fondurilor proprii al introducerii IFRS 9 și pentru tratamentul expunerilor mari al anumitor expuneri din sectorul public denominate în moneda națională a oricărui stat membru). Potrivit acestui regulament, instituțiile de credit au putut opta pentru un regim de tranziție progresivă (cu o durată maximă de 5 ani), care să atenueze impactul negativ asupra fondurilor proprii de nivel 1 de bază care decurg din contabilizarea pierderilor de credit așteptate.

În acest sens, în conformitate cu prevederile regulamentului menționat, instituțiile de credit au notificat autorităților de supraveghere competente, până la data de 1 februarie 2018, opțiunea adoptată privind aplicarea măsurilor tranzitorii de diminuare a impactului introducerii IFRS 9. În cazul țării noastre, un număr de 13 instituții de credit dintr-un total de 28 au optat pentru aplicarea măsurilor tranzitorii. Cu aprobarea prealabilă din partea autorității de supraveghere, aceste instituții de credit pot reveni, pe parcursul perioadei de tranziție, o singură dată, asupra opțiunii exercitate.

Monitorizarea cerințelor de lichiditate

Conform raportărilor aferente datei de 31 decembrie 2017, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR – *Liquidity Coverage Ratio*) al fiecărei instituții de credit a înregistrat valori situate peste cerința minimă reglementată pentru anul 2017, de 80 la sută. Potrivit dispozițiilor Regulamentului delegat (UE) nr. 61/2015 al Comisiei Europene din 10 octombrie 2014 de completare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește cerința de acoperire a necesarului de lichiditate, de la 1 ianuarie 2018 nivelul minim prevăzut pentru acest indicator este de 100 la sută¹¹⁴.

La nivelul sistemului bancar, media indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate a fost de 239,2 la sută la 31 decembrie 2017, cu mult peste cea a sistemului bancar european, de 148,5 la sută, la aceeași dată, ceea ce indică un stoc adecvat de active lichide de calitate ridicată pentru un scenariu de stres pe o perioadă de 30 de zile.

Potrivit metodologiei de calcul reglementate la nivel european, indicatorul este determinat ca raport între rezerva de lichidități a unei instituții de credit și ieșirile nete de lichidități în decursul unei perioade de criză de 30 de zile calendaristice și se exprimă ca procent. Deținerea unui nivel adecvat al acestor rezerve permite

¹¹⁴ La 1 octombrie 2015, momentul intrării în vigoare a Regulamentului delegat (UE) nr. 61/2015, cerința de acoperire a necesarului de lichiditate a fost de 60 la sută și de 70 la sută în 2016.

instituțiilor de credit să folosească activele lichide pentru a acoperi ieșirile nete de lichidități în situația în care traversează perioade de criză severă.

În plus, menționăm că, alături de indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate, instituțiile de credit trebuie să monitorizeze și evoluția indicatorului de finanțare stabilă netă (NSFR – *Net Stable Funding Ratio*). Indicatorul este definit ca valoarea finanțării stabile disponibile raportată la necesarul de finanțare stabilă. Rolul indicatorului NSFR este de a încuraja finanțarea pe termen lung, promovând o mai bună evaluare a riscurilor de finanțare pentru toate elementele bilanțiere și extrabilanțiere. Standardele privind acest indicator sunt în prezent negociate în contextul proiectului legislativ cuprinzând măsuri pentru reducerea riscurilor în sectorul bancar la nivel UE (*Risk Reduction Measures – RRM package*).

De asemenea, la finele anului 2017 valoarea înregistrată de indicatorul lichiditate imediată s-a menținut la 40 la sută, iar pentru indicatorul prudențial de lichiditate reglementat la nivel național, în conformitate cu Regulamentul BNR nr. 25/2011 privind lichiditatea instituțiilor de credit, nivelul consemnat a fost superior cerinței minime pentru fiecare bandă de scadență (1).

Concentrarea importantă de active cu lichiditate ridicată, calitatea și nivelul adecvat al capitalului pot permite băncilor să facă față, fără dificultăți majore, vulnerabilităților asociate fluctuațiilor finanțării externe și implementării noilor cerințe prudențiale aferente standardelor de lichiditate în sectorul bancar.

Referitor la structura finanțării sectorului bancar românesc, s-a observat o continuare a creșterii surselor atrase de pe piața internă, în timp ce finanțarea de pe piața externă s-a menținut pe trend descrescător. Astfel, depozitele atrase de la clientela nebancaară au crescut cu circa 11 la sută față de sfârșitul anului 2016 (de la 295 530,5 milioane lei în decembrie 2016 la 328 280,1 milioane lei în decembrie 2017), iar sursele atrase de la băncile-mamă s-au diminuat cu aproximativ 20 la sută (de la 34 761,5 milioane lei la 28 009,1 milioane lei).

Profitabilitatea¹¹⁵

În anul 2017, sistemul bancar a înregistrat un profit net de 5 335,4 milioane lei, 27 de instituții de credit din cele 35 având la finele anului rezultate financiare pozitive. Instituțiile de credit cu profit au obținut rezultate pozitive în sumă de 5 501,4 milioane lei, iar cele cu pierdere au consemnat rezultate negative de 166,0 milioane lei.

Performanța financiară la nivel de sistem a fost superioară celei din anul anterior (+1 182,2 milioane lei), în principal ca urmare a reducerii cheltuielilor cu ajustările pentru depreciere cu 2 449,9 milioane lei, această influență pozitivă fiind însă diminuată de scăderea cu 466,7 milioane lei a profitului operațional și de creșterea cu 794,1 milioane lei a cheltuielilor cu impozitul pe profit.

¹¹⁵ Analiza din această secțiune acoperă instituțiile de credit persoane juridice române și sucursalele instituțiilor de credit persoane juridice străine.

	Activ net bilanțier		Fonduri proprii*	
	mil. lei	%	mil. lei	%
1. Instituții de credit cu capital majoritar românesc, din care:	98 477,5	23,02	9 714,0	24,21
1.1. Instituții de credit din sectorul de stat, din care:	37 244,3	8,71	3 106,2	7,74
1. CEC Bank	31 689,7	7,41	2 121,2	5,29
2. Banca de Export-Import a României – Eximbank	5 554,6	1,30	985,0	2,45
1.2. Instituții de credit cu capital majoritar privat, din care:	61 233,2	14,31	6 607,8	16,47
1. Banca Transilvania	59 315,3	13,87	6 213,4	15,48
2. Banca Centrală Cooperatistă Creditcoop	1 215,7	0,28	295,7	0,74
3. Banca Comercială Feroviara	574,3	0,13	38,1	0,10
4. Banca Română de Credite și Investiții	127,9	0,03	60,6	0,15
2. Instituții de credit cu capital majoritar străin, din care:	282 459,4	66,03	30 416,1	75,79
1. Banca Comercială Română	67 734,5	15,83	7 667,8	19,11
2. BRD – Groupe Société Générale	53 490,9	12,50	5 339,3	13,31
3. UniCredit Bank	37 548,5	8,78	3 895,6	9,71
4. Raiffeisen Bank	36 084,7	8,44	3 557,4	8,86
5. Alpha Bank	15 637,6	3,66	2 029,2	5,06
6. Bancpost	10 923,1	2,55	1 171,4	2,92
7. Garanti Bank	9 985,4	2,33	1 042,2	2,60
8. OTP Bank	9 151,8	2,14	960,8	2,39
9. Piraeus Bank	6 447,0	1,51	815,7	2,03
10. Banca Românească membră a Grupului National Bank of Greece	6 253,3	1,46	883,9	2,20
11. Credit Europe Bank	4 685,0	1,10	673,0	1,68
12. Libra Internet Bank	4 607,9	1,08	401,8	1,00
13. Banca Comercială Intesa Sanpaolo	4 474,6	1,05	491,2	1,22
14. Patria Bank (Carpatica)	3 645,4	0,85	167,5	0,42
15. BCR Banca pentru Locuințe	2 921,7	0,68	107,2	0,27
16. Marfin Bank	1 973,8	0,46	315,0	0,78
17. Idea Bank	1 845,1	0,43	157,7	0,39
18. Crédit Agricole Bank	1 361,2	0,32	175,6	0,44
19. ProCredit Bank	1 311,6	0,31	190,5	0,47
20. Bank Leumi	1 183,1	0,28	177,0	0,44
21. Raiffeisen Banca pentru Locuințe	625,2	0,15	65,1	0,16
22. Porsche Bank	568,0	0,13	131,2	0,33
I. Total instituții de credit, persoane juridice române (1+2)	380 936,9	89,05	40 130,1	100,00
II. Sucursale ale instituțiilor de credit, persoane juridice străine, din care:	46 855,7	10,95	...	...
1. ING Bank N.V., Amsterdam	33 656,9	7,87	...	...
2. Citibank Europe plc, Dublin	6 717,1	1,57	...	...
3. Intesa Sanpaolo Spa Torino (Veneto Montebelluna)	4 054,0	0,95	...	...
4. BNP Paribas Paris S.A. (Fortis Bruxelles)	992,7	0,23	...	...
5. Blom Bank France Paris	794,7	0,19	...	...
6. TBI Bank EAD Sofia	622,5	0,14	...	...
7. Alior Bank S.A. Varșovia	17,8	0,00	...	...
Total instituții de credit (I+II)	427 792,6	100,00	...	...

*) sucursalele instituțiilor de credit persoane juridice străine nu raportează fondurile proprii

Tabel 5.5Valoarea activului net bilanțier
și a fondurilor proprii
la 31 decembrie 2017

Rentabilitatea activității de bază (ROA) a atins un nivel de 1,3 la sută la finele anului 2017, în creștere cu 0,2 puncte procentuale față de anul anterior, în condițiile în care trendul crescător al profitului net a fost mult mai accentuat decât cel aferent activelor la valoare medie (acesta din urmă s-a majorat cu 6,2 la sută, de la 385 418,0 milioane lei la 409 338,9 milioane lei).

Rata rentabilității financiare (ROE) a înregistrat un nivel de 12,5 la sută la finele anului 2017, mai mare cu 2,1 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2016. Din perspectiva factorilor determinanți, îmbunătățirea remunerării capitalului bancar s-a datorat unei creșteri mai alerte a profitului comparativ cu cea a capitalurilor proprii la valoare medie (7 la sută).

1.3. Evaluarea riscurilor din activitatea bancară

Băncii Naționale a României îi revin responsabilități privind realizarea procesului de supraveghere și evaluare (SREP – *Supervisory Review and Evaluation Process*) care derivă din aplicarea cadrului european privind funcționarea colegiilor de supraveghetori¹¹⁶ și a Ghidului ABE privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP) – EBA/GL/2014/13 ca urmare a notificării ABE, din data de 19 februarie 2015, privind conformarea autorității naționale la dispozițiile acestuia.

Prin desfășurarea activităților din cadrul procesului SREP, Banca Națională a României asigură evaluarea continuă a riscurilor la care instituția de credit este expusă sau este susceptibilă a fi expusă, a profilului de risc și a viabilității acesteia. Procesul cuprinde următoarele componente: (a) clasificarea instituțiilor în funcție de mărimea, structura și organizarea internă, precum și de natura, sfera și complexitatea activităților acestora și revizuirea periodică a acestei clasificări, (b) monitorizarea indicatorilor-cheie, (c) analiza modelului de afaceri (AMA), (d) evaluarea guvernantei interne și a procedurilor de control la nivelul instituției, (e) evaluarea riscurilor pentru capital, (f) evaluarea riscurilor pentru lichiditate și finanțare, (g) evaluarea adecvării fondurilor proprii ale instituției, (h) evaluarea adecvării resurselor de lichiditate ale instituției, (i) evaluare generală SREP și (j) măsurile de supraveghere (inclusiv măsuri de intervenție timpurie, acolo unde este necesar).

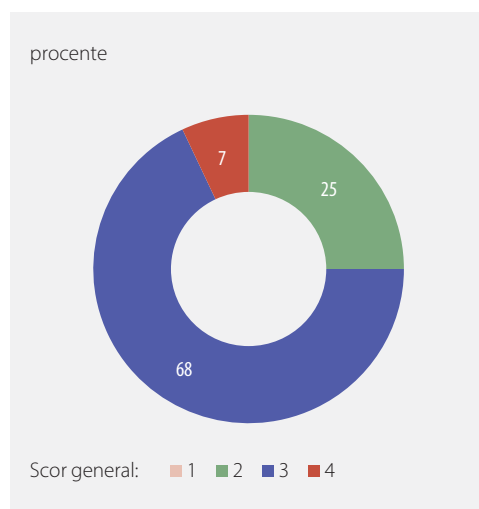
Potrivit metodologiei SREP, autoritatea de supraveghere atribuie fiecărei instituții de credit un scor general care să reflecte viabilitatea generală a instituției, care poate lua valori de la 1 la 4, unde 1 înseamnă nivel imperceptibil de risc, 2 – nivel scăzut de risc, 3 – nivel mediu de risc și 4 – nivel ridicat de risc. Atunci când instituția

¹¹⁶ Regulamentul delegat (UE) 2016/98 al Comisiei din 16 octombrie 2015 de completare a Directivei 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare pentru precizarea condițiilor generale de funcționare a colegiilor de supraveghetori și Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2016/99 al Comisiei din 16 octombrie 2015 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare referitoare la stabilirea funcționării operaționale a colegiilor de supraveghetori în conformitate cu Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului.

este considerată a fi „în curs de a intra în dificultate” sau este „susceptibilă de a intra în dificultate”, aceștia i se atribuie scorul 5 și se urmează procesul de colaborare cu autoritatea de rezoluție.

Totodată, prin desfășurarea activităților menționate mai sus, autoritatea de supraveghere stabilește dacă fondurile proprii deținute de instituția de credit asigură acoperirea solidă a riscurilor evaluate ca fiind semnificative și dacă există o acoperire adecvată a riscurilor de lichiditate și de finanțare, precum și cerințele suplimentare de fonduri proprii (pentru a acoperi riscurile de pierderi neașteptate și orice pierderi așteptate care nu sunt acoperite de provizioane, riscul de subestimare a riscului asociat deficiențelor de model și riscul asociat deficiențelor din governanța internă).

La nivelul Băncii Naționale a României evaluarea SREP a capitalului și a lichidității se desfășoară anual, fiind actualizată în situația în care sunt identificate modificări semnificative în situația instituției de credit.

Grafic 5.1
Distribuția instituțiilor de credit
supuse evaluării SREP
în funcție de scorul general

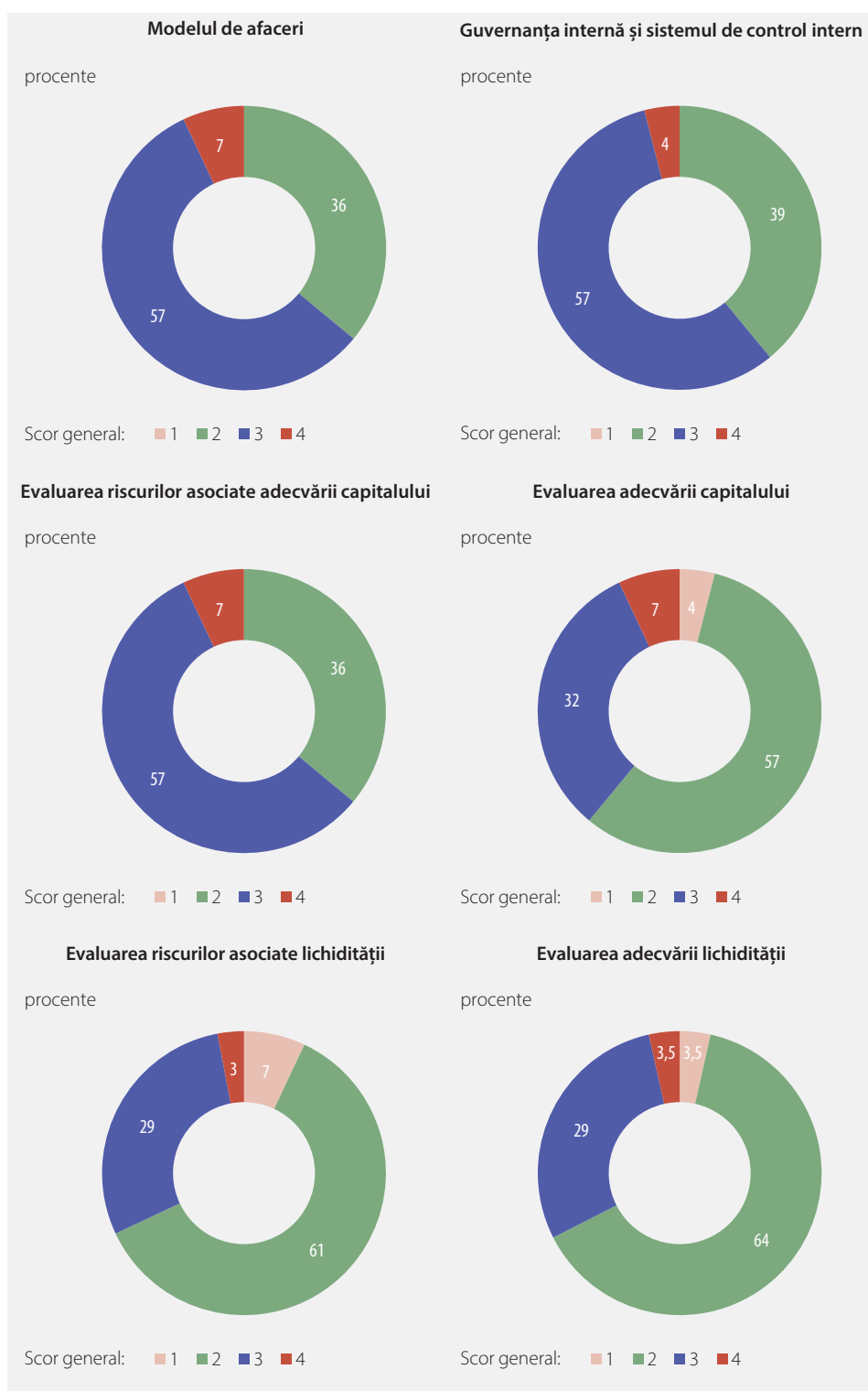
La finele anului 2017, situația ratingurilor atribuite, ca urmare a desfășurării procesului de evaluare SREP, se prezenta astfel: 25 la sută dintre cele 28 de instituții de credit erau încadrate în scor general 2, 68 la sută în scor general 3, 7 la sută în scor general 4 și niciuna în scor general 5 (Grafic 5.1).

De asemenea, la nivel de sistem, cerințele totale de capital (TSCR) stabilite ca urmare a procesului de evaluare SREP au avut un nivel mediu și median de aproximativ 12 la sută.

Distribuția instituțiilor de credit în funcție de încadrarea elementelor componente SREP pe categorii de risc ilustrează că adecvarea lichidității și riscurile asociate lichidității, precum și adecvarea capitalului au fost evaluate în cele mai multe dintre cazuri cu scor 2 (64 la sută, 61 la sută și respectiv 57 la sută dintre instituțiile evaluate), iar modelul de afaceri, governanța internă și riscurile asociate adecvării capitalului cu scor 3 (57 la sută; Grafic 5.2).

În cursul anului 2017, în conformitate cu programul de inspecție, au fost desfășurate 29 de acțiuni de supraveghere, din care 28 la sediul instituțiilor de credit, persoane juridice române, și una la o sucursală din România a unei instituții de credit din alt stat membru.

Acțiunile de supraveghere derulate în baza programului anual de evaluare și verificare au vizat: viabilitatea și sustenabilitatea modelului de afaceri, governanța internă și sistemul de control intern, evaluarea riscurilor pentru capital, evaluarea adecvării capitalului, evaluarea riscurilor asociate lichidității, evaluarea adecvării lichidității, precum și verificarea implementării măsurilor dispuse de BNR și a planului de măsuri întocmit de instituția de credit.

Grafic 5.2
Elementele SREP repartizate
în funcție de scorul atribuit

Suplimentar acțiunilor programate, s-au mai efectuat 10 acțiuni de supraveghere punctuale la instituțiile de credit, cu obiective de verificare specifice (Tabel 5.6).

În vederea îmbunătățirii cadrului de administrare, a strategiilor, proceselor și mecanismelor implementate și pentru asigurarea unei organizări adecvate a activității desfășurate de instituțiile de credit, în baza rapoartelor întocmite ca

urmare a activităților de supraveghere, Banca Națională a României a dispus măsuri de supraveghere (Tabel 5.7) și a aplicat sancțiuni, respectiv avertismente scrise sau amenzi (Tabel 5.8).

Tabel 5.6
Tematica acțiunilor
de supraveghere punctuale

Nr.	Tematica	Număr de acțiuni
1	Revizuirea cerințelor totale de capital și rata TSCR	2
2	Raportarea fondurilor proprii și cerințelor de fonduri proprii	2
3	Evaluarea riscurilor suplimentare care ar putea genera sisteme neadecvate de administrare a riscurilor și deficiențe ale guvernantei interne	1
4	Riscul operațional, guvernanta internă și sistemul de control intern	1
5	Raportarea informațiilor referitoare la remunerarea angajaților	1
6	Respectarea cadrului de reglementare cu privire la raportarea „Situția acționarilor”	1
7	Evaluarea riscurilor generate de operațiunile derulate de clienții instituției de credit	1
8	Modul de îndeplinire a măsurilor dispuse de BNR	1

Tabel 5.7
Măsurile de supraveghere dispuse
conform OUG nr. 99/2006 privind
instituțiile de credit, cu modificările
și completările ulterioare

Nr.	Măsura	Număr de cazuri
1	Consolidarea dispozițiilor privind guvernanta și administrarea capitalului intern	21
2	Menținerea de fonduri proprii în plus față de cerințele de capital minim	20
3	Diminuarea riscului inerent activităților, produselor și sistemelor	6
4	Aplicarea unei politici specifice de constituire de provizioane sau un tratament specific activelor	4
5	Impunerea de cerințe de lichiditate specifice	1
6	Prezentarea unui plan pentru restabilirea conformității cu cerințele de supraveghere	1
Total		53

Tabel 5.8
Sancțiuni aplicate
în anul 2017

Tip sancțiune	Număr de cazuri	Bănci	Administratori	Conducători
Avertisment scris	15	3	10	2
Amendă	2	2	-	-
Total	17	5	10	2

Informații detaliate privind sancțiunile care au fost aplicate instituțiilor de credit se regăsesc pe *website*-ul BNR, în cadrul secțiunii „Supraveghere”, publicate în conformitate cu cerințele legale de transparență aferente autorității de supraveghere prevăzute la art. 234 alin. 4 din OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare. Conform prevederilor articolului menționat, Banca Națională a României trebuie să publice sancțiunile aplicate potrivit prevederilor art. 229 alin. 1 care nu au fost contestate în condițiile art. 275 și pe cele în privința cărora contestațiile au fost respinse în mod definitiv, precum și informații privind tipul și natura încălcării săvârșite și identitatea persoanei fizice sau juridice sancționate, după ce aceasta a fost informată cu privire la aplicarea sancțiunii.

În procesul de aprobare prealabilă derulat de Banca Națională a României, potrivit cadrului legal în materie (art. 108 din OUG nr. 99/2006), în decursul anului 2017 au fost instrumentate 117 solicitări de aprobare prealabilă a membrilor consiliilor de administrație, conducătorilor instituțiilor de credit și persoanelor desemnate să asigure conducerea structurilor de importanță deosebită (activități de administrare și control al riscurilor, audit intern, conformitate, trezorerie, creditare,

precum și orice alte activități care pot expune instituția de credit unor riscuri semnificative), inclusiv a persoanelor cărora le-au fost alocate noi responsabilități (Tabel 5.9).

Tabel 5.9
Numărul persoanelor din categoria celor prevăzute la art. 108 din OUG nr. 99/2006, supuse aprobării BNR în anul 2017

Numărul de persoane supuse aprobării BNR	TOTAL, din care:		Respinși pentru neîndeplinirea condițiilor prevăzute de legea specială*	Respinși în urma evaluării BNR efectuate în temeiul art. 109 din OUG nr. 99/2006	Solicitare de aprobare retrasă de instituția de credit
		Aprobați			
Conducători	25	25	-	-	-
Administratori	34	34	-	-	-
Persoane cu funcție de conducere de nivel mediu	58	54	-	1	3
Total	117	113	-	1	3

*) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar, republicată

2. Supravegherea schemelor de garantare

Fondul de garantare a depozitelor bancare este schema de garantare oficial recunoscută pe teritoriul României, care funcționează ca schemă statutară în baza prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor bancare în sistemul bancar, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Fiecare instituție de credit participantă la schema de garantare a depozitelor plătește acesteia o contribuție anuală, calculată în baza soldului depozitelor acoperite la data de 31 decembrie a anului precedent anului de plată a contribuției, în funcție de gradul de risc asociat fiecărei instituții de credit participante.

La 31 decembrie 2017 depozitele instituțiilor de credit acoperite la Fondul de garantare a depozitelor bancare se situau la un nivel de 172 671,7 milioane lei, în creștere cu 8,86 la sută față de perioada similară din 2016.

3. Supravegherea instituțiilor financiare nebancare, instituțiilor de plată și instituțiilor emitente de monedă electronică

Potrivit mandatului acordat de prevederile Legii nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României asigură supravegherea prudențială a instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul special, atât pe baza informațiilor furnizate prin intermediul raportărilor transmise, cât și prin inspecții la sediul și la unitățile teritoriale ale acestora, precum și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare înscrise

în Registrul general, în principal pe baza informațiilor furnizate de aceste entități prin raportările transmise.

Totodată, potrivit prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 113/2009 privind serviciile de plată, cu modificările și completările ulterioare, și ale Legii nr. 127/2011 privind activitatea de emisie de monedă electronică, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României asigură supravegherea prudențială a instituțiilor de plată autorizate, persoane juridice române, inclusiv pentru activitatea de plăți desfășurată prin sucursalele și agenții acestora, precum și supravegherea prudențială a instituțiilor emitente de monedă electronică autorizate, persoane juridice române, inclusiv pentru activitatea de emisie de monedă electronică și de prestare de servicii de plată desfășurată prin sucursalele și agenții acestora.

În cursul anului 2017, în sectorul instituțiilor financiare nebancale, al instituțiilor de plată (IP) și al instituțiilor emitente de monedă electronică (IEME) s-a menținut tendința de stabilizare constatată în anii anteriori, atât din punct de vedere numeric, cât și din cel al principalilor indicatori financiari agregați.

3.1. Instituțiile financiare nebancale

Față de sfârșitul anului 2016, la data de 31 decembrie 2017 numărul instituțiilor financiare nebancale înscrise în Registrul general a crescut de la 177 la 183, în condițiile radierii unui număr de 6 instituții, la solicitarea acestora, concomitent cu înscrierea altor 12.

Din punct de vedere al activităților de creditare desfășurate, corespunzător secțiunilor Registrului general, 149 de instituții (81,4 la sută) erau înscrise la secțiunea „Activități multiple de creditare”, pondere similară celei de la sfârșitul anului precedent (80 la sută).

Tipul activității	Registrul special (1)		Registrul general* (2)		Registrul general (1+2)	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%
Activități multiple de creditare	36	85,7	113	80,1	149	81,4
Leasing financiar	5	11,9	16	11,3	21	11,5
Emitere garanții și asumare de angajamente, inclusiv garantarea creditului	1	2,4	4	2,8	5	2,7
Credite de consum	0	0,0	5	3,5	5	2,7
Microcreditare	0	0,0	2	1,4	2	1,1
Factoring	0	0,0	1	0,7	1	0,5
Finanțarea tranzacțiilor comerciale	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Credite ipotecare și/sau imobiliare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Scontare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Forfetare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Alte forme de finanțare de natura creditului	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total	42	100,0	141	100,0	183	100,0

*) exclusiv instituțiile financiare nebancale din Registrul special

Tabel 5.10
Distribuția instituțiilor financiare
nebancale pe tipuri de activități
la 31 decembrie 2017

Totodată, comparativ cu sfârșitul anului precedent, la 31 decembrie 2017 numărul instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul special a crescut de la 39 la 42 (Tabel 5.10).

Capitalul social al instituțiilor financiare nebancare a crescut cu 3,8 la sută față de sfârșitul anului precedent, totalizând 2 919,6 milioane lei la finele anului 2017, în timp ce activul bilanțier agregat net a avut un trend ascendent mai accentuat, situându-se la un nivel de 32 476,3 milioane lei, în creștere cu 15,6 la sută comparativ cu anul anterior.

În totalul creditelor acordate, la valoare netă, pe o traiectorie ascendentă accelerată comparativ cu sfârșitul anului 2016 s-a plasat soldul altor tipuri de credite, care a crescut cu 25,8 la sută, continuând tendința manifestată în anul anterior. Finanțările sub forma leasingului financiar și-au atenuat ritmul de creștere (până la 15,3 la sută). În ceea ce privește nivelul creanțelor restante și îndoielnice, la valoare netă, se constată o creștere în sumă absolută, în intervalul 2016-2017, de la 783,0 milioane lei la 805,1 milioane lei (+6 la sută), ponderea în totalul activului net diminuându-se de la 2,7 la sută la 2,5 la sută. Creditele restante și îndoielnice au avut în cursul anului 2017 o tendință crescătoare la nivelul instituțiilor financiare nebancare înregistrate în Registrul special (+18,1 la sută), în cazul celor înscrise doar în Registrul general observându-se o diminuare accentuată a creditelor restante și îndoielnice (-24,2 la sută).

Nivelul total al provizioanelor aferente creditelor restante și îndoielnice a scăzut de la 2 682,1 milioane lei la 2 271,3 milioane lei, indicând îmbunătățirea serviciului datoriei aferent acestor credite, concluzie susținută și de diminuarea creditelor și angajamentelor neperformante de la 3 271,2 milioane lei la 2 872,6 milioane lei.

Totodată, pe parcursul anului 2017 instituțiile financiare nebancare înscrise în Registrul special și-au ameliorat profitabilitatea, rezultatul financiar având o tendință pozitivă, în timp ce în cazul instituțiilor financiare nebancare înscrise doar în Registrul general profitabilitatea s-a diminuat, rata de rentabilitate economică rămânând totuși la un nivel superior comparativ cu instituțiile înscrise și în Registrul special.

Profitul agregat al instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul special a fost de 567,8 milioane lei, iar cel al instituțiilor înscrise doar în Registrul general de 87,9 milioane lei, rezultând un profit total al sectorului de 655,7 milioane lei (Tabel 5.11).

Distribuția capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine pentru instituțiile înscrise în Registrul special la 31 decembrie 2017 este sintetizată în Tabelul 5.12.

Denumirea indicatorului	milioane lei**		
	Registrul special (1)	Registrul general*** (2)	Registrul general (1+2)
Capital social/de dotare	2 209,5	710,1	2 919,6
Active totale (net)	30 190,2	2 286,2	32 476,3
Total credite acordate (net), <i>din care:</i>	23 991,4	1 493,0	25 484,4
– leasing financiar	12 311,4	198,2	12 509,6
– alte tipuri de credite	11 680,0	1 294,8	12 974,8
Creanțe restante și îndoelnice (net), <i>din care:</i>	658,8	146,3	805,1
– credite restante și îndoelnice	484,5	96,6	581,1
Provizioane aferente creanțelor restante și îndoelnice, <i>din care:</i>	2 348,3	337,8	2 686,0
– provizioane aferente creditelor restante și îndoelnice	2 050,6	220,7	2 271,3
Credite și angajamente neperformante****	2 506,5	366,1	2 872,6
Rezultatul reportat	951,9	59,4	1 011,3
Rezultat aferent anului 2017	567,8	87,9	655,7
Rata rentabilității economice (ROA), profit net/total activ (%)	1,88	3,84	2,02
Rata rentabilității financiare (ROE), profit net/capitaluri proprii (%)	9,65	8,17	9,42
Număr de contracte	1 566 893	911 259	2 478 152
Număr de clienți, <i>din care:</i>	1 375 571	671 413	2 046 984
– persoane fizice	1 276 814	658 584	1 935 398
– persoane juridice	98 757	12 829	111 586

*) inclusiv datele raportate de instituțiile financiare nebankare care dețin și calitatea de instituție de plată

**) cu excepția indicatorilor „ROA”, „ROE”, „Număr de contracte” și „Număr de clienți”

***) exclusiv instituțiile financiare nebankare înscrise în Registrul special

****) care înregistrează întârzieri mai mari de 90 de zile și/sau pentru care au fost inițiate proceduri de recuperare a creanțelor (cu contaminare la nivel de debitor)

Tabel 5.11
Principalii indicatori ai sectorului
instituțiilor financiare nebankare
la 31 decembrie 2017*

Comparativ cu sfârșitul anului 2016 ponderea capitalului românesc a continuat
tendința de creștere lentă, de la 68,9 la sută la 69,8 la sută.

Țara de origine	procente	
	Ponderea capitalului social/de dotare	
	în total capital	în total capital străin
România	69,8	
Germania	7,7	25,6
Franța	7,4	24,4
Suedia	4,5	14,9
Olanda	3,8	12,7
Italia	2,3	7,7
Cipru	1,0	3,2
Grecia	0,9	3,0
Polonia	0,8	2,6
Austria	0,8	2,5
Ungaria	0,4	1,4
Bulgaria	0,3	1,1
SUA	0,3	0,9

Tabel 5.12
Ponderile capitalului social/
de dotare în funcție de țara
de origine la 31 decembrie 2017

În ceea ce privește celelalte state care dețin participații la capitalul social/de dotare
al instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul special, Germania ocupa la
31 decembrie 2017 prima poziție investițională (25,6 la sută în total capital străin),

următoarele două poziții revenind Franței (24,4 la sută) și Suediei (14,9 la sută). Aceste 3 poziții cumulează 64,8 la sută din totalul capitalului străin, situație similară celei de la sfârșitul anului precedent. Structura capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine relevă, astfel, influența importantă a industriei financiare europene asupra sectorului românesc al instituțiilor financiare nebancare. Comparativ cu sfârșitul anului 2016, la 31 decembrie 2017 se observă, de asemenea, înscrierea în Registrul special a unor instituții cu capital din Ungaria, Bulgaria și Statele Unite ale Americii.

În cifre absolute, valoarea totală a capitalului străin s-a ridicat la 668,4 milioane lei, în creștere cu 7,2 milioane lei față de anul 2016.

Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare

Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare au constat atât în urmărirea modului de întocmire și transmitere a raportărilor periodice și a modificărilor în situația acestora, cât și în efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat din cadrul Băncii Naționale a României. Aceste acțiuni s-au finalizat prin încheierea de rapoarte de supraveghere și impunerea, după caz, a unor sancțiuni prevăzute de dispozițiile legale în vigoare.

Inspecțiile *on-site*, desfășurate conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru 11 instituții financiare nebancare înscrise în Registrul special și 7 instituții financiare nebancare înscrise doar în Registrul general.

Pe baza rapoartelor întocmite de echipele de inspecție care au derulat acțiunile de supraveghere *on-site*, 3 instituții au fost sancționate cu avertisment scris. De asemenea, pentru 6 instituții financiare nebancare s-au dispus elaborarea și transmiterea unor planuri de măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate. Pentru 9 instituții financiare nebancare, acțiunile de inspecție la fața locului desfășurate în anul 2017 nu au fost finalizate.

3.2. Instituțiile de plată

La 31 decembrie 2017, în Registrul instituțiilor de plată erau înscrise 9 instituții de plată și 85 de agenți prin intermediul cărora acestea prestează servicii de plată pe teritoriul României și în străinătate.

Totodată, din numărul instituțiilor de plată autorizate, 5 dețin și calitatea de instituție financiară nebanară, fiind înscrise în Registrul general.

Pe parcursul anului 2017, supravegherea prudențială a instituțiilor de plată a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al BNR. Conform programului anual de inspecție, în cursul anului 2017 a fost verificată, prin inspecție la fața locului, activitatea curentă pentru o instituție de plată, alta decât cele care dețin și calitatea de instituție financiară nebanară.

3.3. Instituțiile emitente de monedă electronică

La 31 decembrie 2017, în Registrul instituțiilor emitente de monedă electronică erau înscrise 3 astfel de instituții.

Pe parcursul anului 2017, supravegherea prudențială a instituțiilor emitente de monedă electronică a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 8/2011 privind instituțiile emitente de monedă electronică, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al Băncii Naționale a României. Acțiunile *on-site* s-au desfășurat conform programului anual de inspecție și au avut drept scop verificarea activității curente pentru 2 instituții emitente de monedă electronică.

4. Monitorizarea aplicării sancțiunilor internaționale, prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională a României asigură supravegherea punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, precum și verificarea și controlul modului de aplicare a cadrului legislativ incident domeniului prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului la nivelul instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebancare, instituțiilor de plată, instituțiilor emitente de monedă electronică și sucursalelor din România ale instituțiilor străine.

În anul 2017, în conformitate cu programul și tematica de evaluare și verificare a entităților supravegheate de banca centrală, aprobate de Comitetul de supraveghere al Băncii Naționale a României, au fost desfășurate 47 de acțiuni de inspecție, din care 33 la sediul instituțiilor de credit și sucursalelor din România ale instituțiilor de credit străine, respectiv 14 acțiuni la sediul instituțiilor financiare nebancare, instituțiilor de plată, instituțiilor emitente de monedă electronică și sucursalelor din România ale instituțiilor de plată străine. Suplimentar acțiunilor de inspecție incluse în programul menționat mai sus, au mai fost efectuate o acțiune de inspecție tematică și o acțiune de supraveghere *off-site*.

În contextul identificării unor situații de neconformitate cu prevederile legislației speciale incidente în materia prevenirii și sancționării spălării banilor și finanțării terorismului și cea a implementării sancțiunilor internaționale, au fost dispuse 15 ordine de măsuri pentru remedierea deficiențelor, din care: 10 au vizat instituții de credit, 2 sucursale ale instituțiilor de credit din alte state membre, 2 instituții financiare nebancare și 1 a vizat o instituție de plată. De asemenea, au fost emise 12 scrisori prin care s-a recomandat unor instituții de credit adoptarea de măsuri pentru îmbunătățirea cadrului de administrare a riscului de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

Menționăm că în cursul anului 2017 au fost aplicate entităților supravegheate 66 de sancțiuni contravenționale, din care 36 au fost avertismente și 30 amenzi în valoare de 565 000 lei. Subliniem că sancțiunile au fost aplicate unui număr de 21 de entități

supravegheate, respectiv: 14 instituții de credit, 3 sucursale ale instituțiilor de credit din alte state membre, 1 instituție emitentă de monedă electronică, 2 instituții financiare nebankare (din care o entitate este și instituție de plată) și 1 instituție de plată.

De asemenea, s-a aplicat o sancțiune contravențională (amendă în sumă de 15 000 lei) unui ofițer de conformitate al unei instituții de credit.

Instituțiile supravegheate de Banca Națională a României au fost sancționate, în temeiul prevederilor art. 28 din Legea nr. 656/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, pentru încălcarea prevederilor art. 5 alin. (1), art. 6 alin. (2) și (3), art. 11, art. 13, art. 14, art. 18 alin. (1) lit. c), art. 19, art. 20 și art. 21 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

În aplicarea aceluiași cadru legal, au fost transmise 16 informări către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.

În perioada analizată, a fost elaborată Procedura privind procesul de supraveghere și evaluare pe bază de risc a instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebankare, instituțiilor de plată și instituțiilor emitente de monedă electronică, în funcție de expunerea la riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, care reglementează procesele, mecanismele și aspectele practice ce permit băncii centrale să își exercite competențele de supraveghere în ceea ce privește prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului, în mod proporțional cu riscurile SB (spălarea banilor)/FT (finanțarea terorismului) identificate la nivelul entităților care intră în aria de competență a acesteia.

Începând cu anul 2017, abordarea în aria de supraveghere este mult mai puternic orientată spre risc. Metodologia menționată mai sus conduce la o diferențiere, pe baza aplicării principiului proporționalității, în ceea ce privește abordarea activităților de supraveghere a entităților din perspectiva riscurilor spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, cantitatea de informații solicitate, frecvența și intensitatea verificărilor, analizelor și evaluărilor țin cont de natura activității și mărimea instituției supravegheate, corelate cu nivelul riscurilor de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului identificate atât la nivel individual, cât și la nivel sectorial sau național.

De menționat că, în anul 2017, s-a derulat un proces de evaluare a profilului de risc de spălare a banilor și de finanțare a terorismului al entităților supravegheate, fiecărei instituții evaluate fiindu-i alocat un rating cuprins între 1 (risc imperceptibil) și 4 (risc ridicat). Ratingurile au fost fundamentate în cadrul unui proces de analiză a informațiilor de risc obținute prin intermediul unui chestionar transmis în sistem, corelate cu concluziile rezultate din acțiunile de inspecție *on-site* și activitățile de monitorizare *off-site*.

Un alt obiectiv important în anul 2017 l-a reprezentat activitatea de documentare și identificare a soluțiilor legislative, specifice domeniului de activitate a entităților supravegheate de către Banca Națională a României, în vederea transpunerii în

legislația națională a dispozițiilor Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei.

Astfel, în conținutul proiectului de act normativ de transpunere a Directivei (UE) 2015/849 a fost introdusă obligativitatea identificării și evaluării riscului de spălare a banilor și finanțare a terorismului la nivel de entitate, sector și la nivel național, luându-se în considerare factori de risc, precum cei referitori la clienți, țări sau zone geografice, produse, servicii, tranzacții sau canale de distribuție, evaluări ce trebuie documentate și actualizate continuu. Din această perspectivă, autoritatea de supraveghere realizează și actualizează evaluări proprii atât la nivel de entitate și de categorie de entități, cât și la nivelul sectorului supravegheat. Un alt element important, cu impact asupra activității, este reprezentat de modificarea modului de abordare a sancțiunilor aplicabile în cazul nerespectării legislației incidente în materie, sens în care s-a instituit un sistem de sancționare compatibil cu cel aplicabil în materie de supraveghere prudentială.

Din perspectiva aplicării sancțiunilor internaționale, prin participarea reprezentanților Băncii Naționale a României la reuniunile Consiliului interinstituțional, constituit în scopul asigurării cadrului general de cooperare în domeniul punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, s-au asigurat documentația și expertiza în domeniul financiar-bancar, necesare pentru: (i) elaborarea mandatelor și documentelor de poziție ale României, prezentate în cadrul organismelor internaționale cu responsabilități în materia sancțiunilor internaționale, în special în cadrul reuniunilor grupului de lucru RELEX – formațiunea „Sancțiuni” al Consiliului Uniunii Europene; (ii) elaborarea și emiterea avizelor consultative în scopul fundamentării unor decizii legate de aplicarea sancțiunilor internaționale; (iii) informarea Ministerului Afacerilor Externe cu privire la măsurile adoptate de către entitățile supravegheate de Banca Națională a României pentru aplicarea sancțiunilor internaționale instituite prin Rezoluțiile 2340 (2017), 2368 (2017), 2371 (2017), 2375 (2017) ale Consiliului de Securitate al ONU, pentru elaborarea rapoartelor ce sunt transmise Consiliului de Securitate al ONU; (iv) formularea de observații și/sau propuneri cu privire la proiectele regulamentelor și deciziilor adoptate de Uniunea Europeană care au ca obiect de reglementare instituirea unor sancțiuni internaționale aferente domeniului de activitate; (v) elaborarea Raportului anual referitor la măsurile adoptate de România în vederea punerii în aplicare a regimurilor de sancțiuni instituite pe plan internațional în domeniul financiar-bancar, în scopul prezentării acestuia, de către primul-ministru, Parlamentului și Consiliului Suprem de Apărare a Țării; (vi) supunerea spre analiză a unor aspecte care vizează punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale în vederea clarificării și aplicării unitare a acestora; (vii) formularea de propuneri pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 202/2008, aprobată prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare, care au în vedere, în principal, compatibilizarea sistemului de sancționare cu cel care va fi aplicabil în materie de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului.

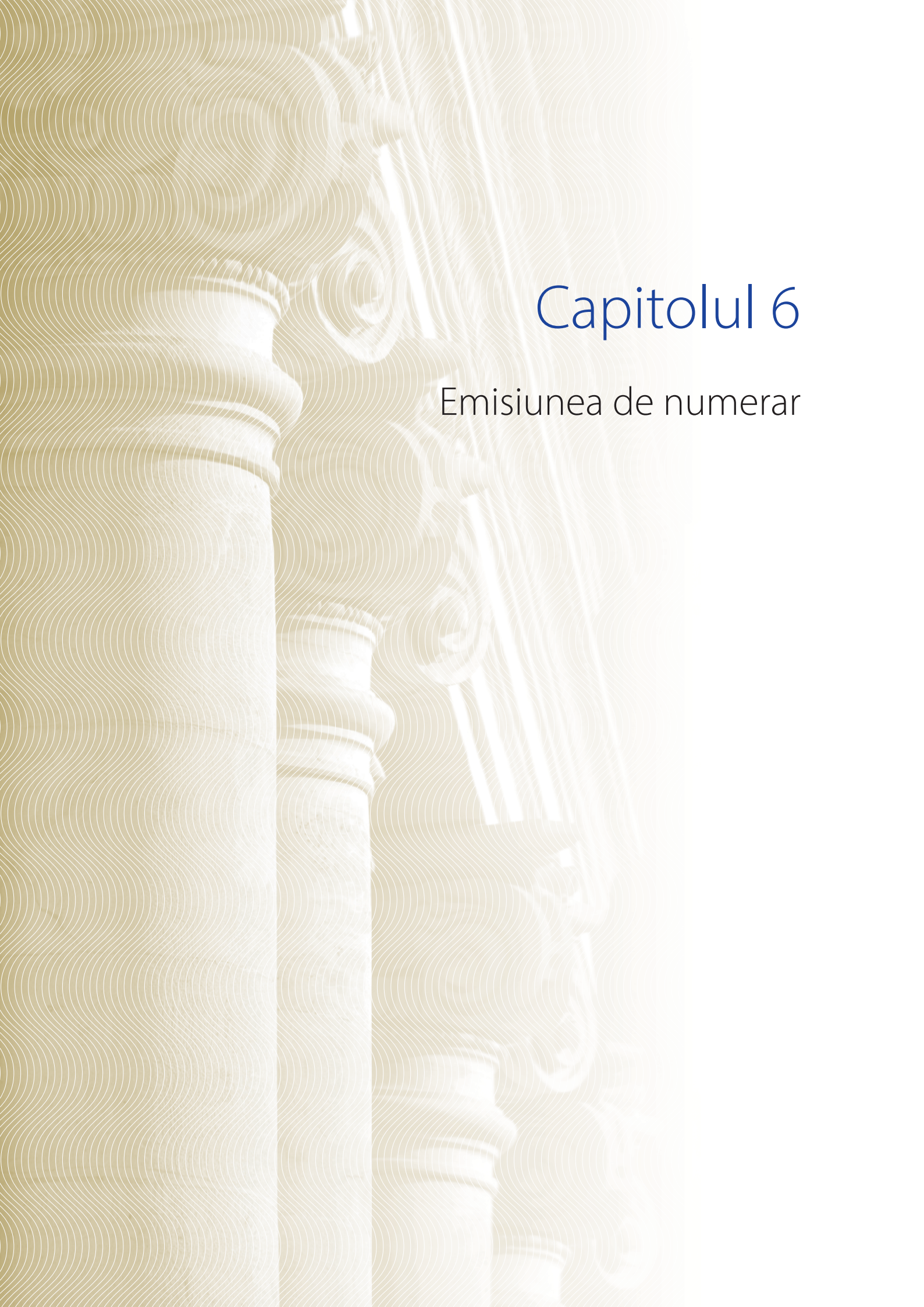
O altă componentă importantă a activității, cu caracter permanent, a fost aceea de informare cu celeritate a instituțiilor supravegheate cu privire la: (i) adoptarea, modificarea sau completarea unor măsuri sancționatorii aferente domeniului financiar-bancar, (ii) adoptarea/actualizarea ghidurilor și bunelor practici în domeniu, (iii) lansarea platformei *online* denumită *EU Sanctions Map*, care poate fi accesată la link-ul <https://www.sanctionsmap.eu/> și (iv) riscul de spălare a banilor și/de finanțare a terorismului în raport cu vulnerabilitățile identificate de Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF), în vederea adoptării măsurilor adecvate.

De asemenea, s-a asigurat o comunicare continuă cu instituțiile supravegheate în ceea ce privește modul de aplicare a legislației privind sancțiunile internaționale, prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv transmiterea de informații și puncte de vedere în scopul clarificării și aplicării unitare a legislației incidente.

În baza mandatului acordat de conducerea Băncii Naționale a României, s-a asigurat cooperarea cu: (i) alte autorități de supraveghere, în special cu Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și Autoritatea de Supraveghere Financiară în ceea ce privește modul de aplicare a reglementărilor privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, pentru furnizarea de informații, pe bază de reciprocitate, cu respectarea cerințelor referitoare la păstrarea secretului profesional prevăzute de lege; (ii) celelalte autorități naționale și internaționale care au atribuții în ceea ce privește sancțiunile internaționale, în conformitate cu prevederile cadrului legal de cooperare.

O altă direcție de acțiune a constat în participarea Băncii Naționale a României, în calitate de membru, la Subcomitetul pentru prevenirea spălării banilor, din cadrul Comitetului comun al Autorităților Europene de Supraveghere, precum și la lucrările celei de-a 53-a reuniuni plenare a Comitetului Moneyval din cadrul Consiliului Europei, în perioada mai-iunie 2017, și ale celei de-a 55-a reuniuni plenare a Comitetului Moneyval, în perioada 4-8 decembrie 2017 (ambele la Strasbourg, Franța), pentru evaluarea progreselor relevante înregistrate în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

The background of the page features a photograph of classical columns, likely from a historical building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light beige color. The pattern is more prominent on the left side and fades towards the right.

Capitolul 6

Emisiunea de numerar

În anul 2017, BNR a asigurat din punct de vedere cantitativ, valoric și în structura pe cupiuri numerarul necesar bunei desfășurări a circulației monetare și a întreprins măsurile corespunzătoare pentru creșterea nivelului de calitate a însemnelor monetare aflate în circulație.

1. Evoluția numerarului aflat în afara sistemului bancar

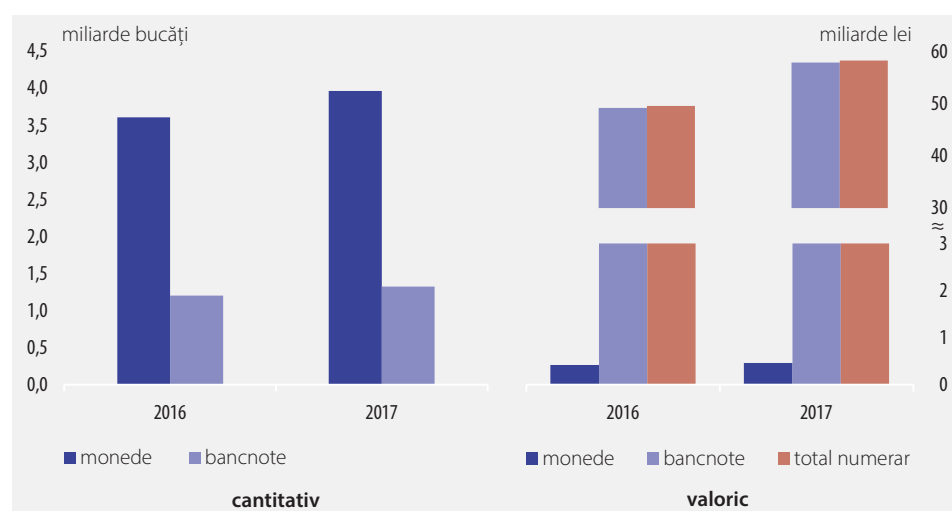
În anul 2017, valoarea numerarului aflat în afara sistemului bancar s-a majorat cu 15,9 la sută (până la 67 485,4¹¹⁷ milioane lei), ritmul de creștere fiind inferior cu 1,7 puncte procentuale celui înregistrat în 2016.

Similar anilor precedenți, factorii sezonieri au avut un rol important în evoluția acestui indicator, cele mai ridicate rate lunare de creștere fiind consemnate în următoarele perioade: (i) aprilie (3,3 la sută), sub influența sărbătorilor pascale; (ii) iunie-august (până la 1,9 la sută în fiecare lună); (iii) noiembrie-decembrie (cu 2,6 la sută și, respectiv, 2,2 la sută). În restul lunilor, valoarea numerarului în afara sistemului bancar a scăzut (cu până la 1,5 la sută în ianuarie 2017) sau a consemnat creșteri de amplitudine mai mică.

Valoarea maximă a numerarului aflat în afara sistemului bancar în cursul anului 2017, respectiv 68 931,9 milioane lei (+16,1 la sută față de anul 2016), a fost atinsă în data de 22 decembrie 2017, pe fondul solicitărilor ridicate de numerar specifice perioadei sărbătorilor de iarnă.

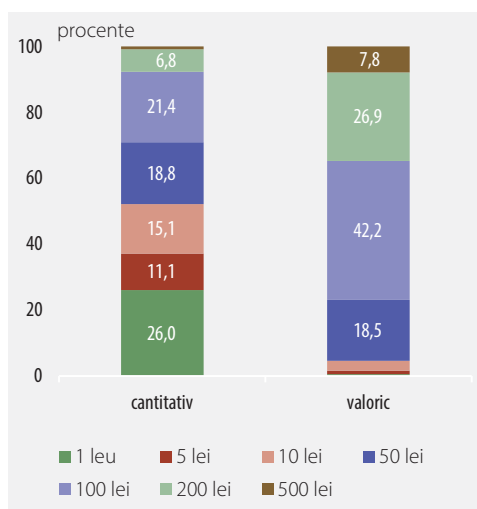
La finele anului 2017, în afara sistemului bancar se aflau 1 320,7 milioane bancnote, în creștere cu 10 la sută față de sfârșitul anului 2016 (Grafic 6.1).

Grafic 6.1
Structura numerarului aflat în afara sistemului bancar în 2016 și 2017

¹¹⁷ 64 503,9 milioane lei, exclusiv numerarul aflat în ATM și ASV.

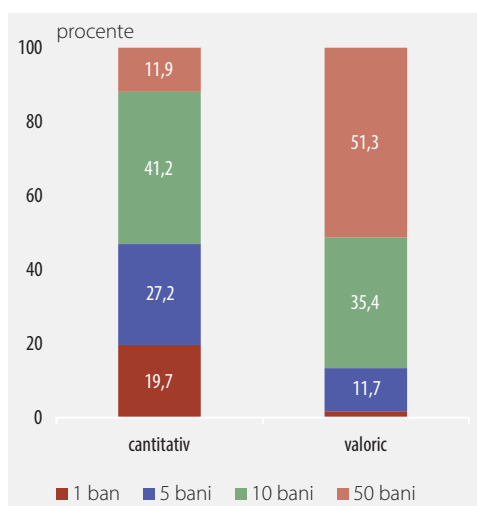
Grafic 6.2
Structura pe cupiuri a bancnotelor
aflate în circulație în anul 2017

Creșteri ale numărului de bancnote aflate în afara sistemului bancar s-au înregistrat la toate cupiurile, cea mai importantă majorare fiind consemnată în cazul celei de 200 lei (cu 22,6 la sută). Cupiura de 1 leu a continuat să fie cel mai intens folosită, ponderea acestuia în numărul total de bancnote în afara sistemului bancar fiind de 26,0 la sută (Grafic 6.2). Pe locurile imediat următoare s-au situat cupiurile de 100 lei (21,4 la sută) și de 50 lei (18,8 la sută). Cea mai mică pondere în numărul total de bancnote aflate în afara sistemului bancar a revenit

și în 2017 cupiurii de 500 lei (0,8 la sută), dar numărul acestor bancnote a crescut cu 10,5 la sută față de finele anului anterior.

Grafic 6.3
Structura pe cupiuri a monedelor
aflate în circulație în anul 2017

Bancnotele utilizate preponderent la alimentarea ATM au continuat să fie dominante în valoarea totală a bancnotelor aflate în afara sistemului bancar: cupiura de 100 lei a avut o pondere de 42,2 la sută, fiind urmată de cea de 200 lei (26,9 la sută) și de cea de 50 lei (18,5 la sută).

La finele anului 2017, în afara sistemului bancar se aflau 3 958,5 milioane monede (+9,9 la sută față de sfârșitul lui 2016), valoarea acestora fiind cu 10,3 la sută mai mare față de anul anterior. Ca urmare a solicitărilor mari

de monedă, numărul acestora a crescut față de 2016 la toate cupiurile, procentele fiind cuprinse între 8,6 la sută în cazul monedei de 10 bani și 11,5 la sută în cel al monedei de 50 bani. Cele mai mari ponderi în numărul total de monede aflate în afara sistemului bancar au revenit monedei de 10 bani (41,2 la sută) și celei de 5 bani (27,2 la sută; Grafic 6.3).

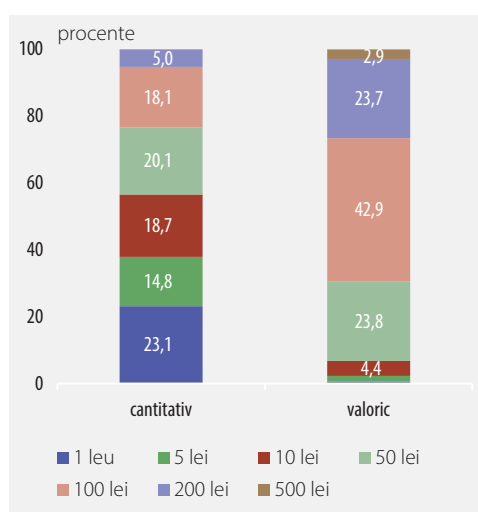
Din punct de vedere valoric, cupiurile de 50 bani și 10 bani acopereau 86,7 la sută din valoarea monedelor în afara sistemului bancar, ponderea dominantă revenind monedei de 50 bani (51,3 la sută).

La finele anului 2017, fiecărui locuitor îi reveneau 67 de bancnote și 202 monede din cele aflate în afara sistemului bancar, cu 6 bancnote, respectiv cu 20 de monede mai mult decât la sfârșitul anului 2016.

2. Plățile și încasările în numerar ale BNR în relația cu instituțiile de credit/Trezoreria statului

Plăți

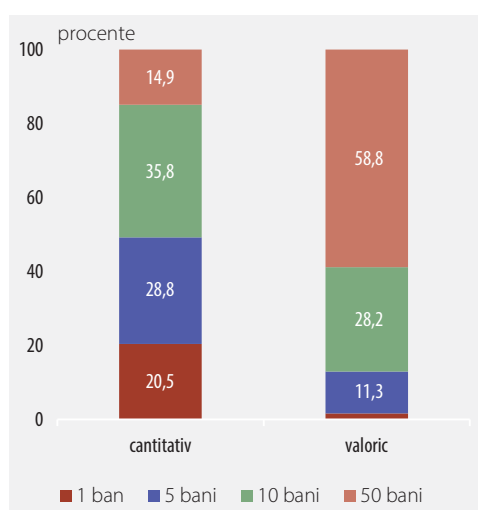
Valoarea numerarului utilizat în plățile efectuate de banca centrală în cursul anului 2017 către instituțiile de credit/Trezoreria statului a fost de 20 969,1 milioane lei, cu 2,6 la sută mai mare față de cea aferentă anului 2016.

Grafic 6.4
Structura pe cupiuri a bancnotelor plătite în anul 2017

Numărul de bancnote puse în circulație prin intermediul plăților a fost de 495,7 milioane bucăți, cu 10,7 la sută mai mic decât în 2016, însă valoarea acestora a fost de 20 923,3 milioane lei (+2,7 la sută). Cantități în creștere s-au consemnat exclusiv la cupiurile de 100 și 200 lei (+6,2, respectiv +17,3 la sută), în cazul celorlalte, cantitățile utilizate în plăți fiind mai mici comparativ cu 2016 (scăderi cuprinse între 5 la sută în cazul bancnotei de 50 lei și 21,3 la sută în cel al cupiurii de 5 lei). Aceste evoluții au condus la ponderi în creștere ale bancnotelor de 50, 100 și 200 lei (cu

până la 3 puncte procentuale față de 2016), în timp ce în cazul bancnotelor de 1 leu, 5 lei și 10 lei, ponderea în numărul total a scăzut cu până la 2 puncte procentuale (Grafic 6.4).

Grafic 6.5
Structura pe cupiuri a monedelor plătite în anul 2017

Din punct de vedere valoric, cupiurile de 100 și 200 lei și-au consolidat importanța și au ajuns să reprezinte în anul 2017 două treimi din bancnotele plătite. Celelalte cupiuri au înregistrat diminuări ale ponderii cu până la 1,9 puncte procentuale în cazul bancnotei de 50 lei.

Cantitatea totală de monede retrase de către instituțiile de credit/Trezoreria statului de la banca centrală a fost în anul 2017 de 360,98 milioane bucăți, cu 24 la sută mai mică decât cea din 2016, în condițiile în care numărul monedelor

de 10 bani a scăzut cu 40,2 la sută, dar fără a afecta statutul acesteia de cea mai utilizată monedă în plăți (cu o pondere de 35,8 la sută), iar cel al monedelor de 50 bani s-a diminuat cu 23,9 la sută, ponderea acestei cupiuri rămânând neschimbată (14,9 la sută; Grafic 6.5).

Din punct de vedere valoric, structura cupiurilor utilizate în plățile către instituțiile de credit/Trezoreria statului s-a modificat față de anul 2016, mai evident în cazul monedelor de 50 bani și 5 bani, ale căror ponderi s-au majorat cu circa 3 puncte procentuale fiecare, acestea cumulând 70 la sută din valoarea monedelor utilizate în plăți. Ponderea monedei de 1 ban a crescut cu 1 punct procentual, iar a celei de 10 bani s-a redus cu 6 puncte procentuale (până la 28,2 la sută).

Încasări

Valoarea totală a încasărilor de numerar din anul 2017 a fost de 10 513,2 milioane lei, cu 4,5 la sută la mică decât cea din 2016. Prin intermediul depunerilor efectuate de

către instituțiile de credit/Trezoreria statului s-au reîntors la banca centrală 358,4 milioane bancnote, cu 11,8 la sută mai puține decât în anul anterior. Cu excepția cupiurii de 200 lei, în cazul căreia numărul de bancnote încasate a crescut cu 4,1 la sută față de 2016, celelalte au înregistrat scăderi cuprinse între 2,3 la sută în cazul bancnotei de 50 lei și 27,7 la sută în al celei de 1 leu.

Cea mai ridicată pondere în numărul total de bancnote încasate de la instituțiile de credit/Trezoreria statului a deținut-o bancnota cu valoarea nominală de 1 leu (26,5 la sută), urmată de cupiura de 10 lei, cu o pondere de 21,6 la sută (Grafic 6.6).

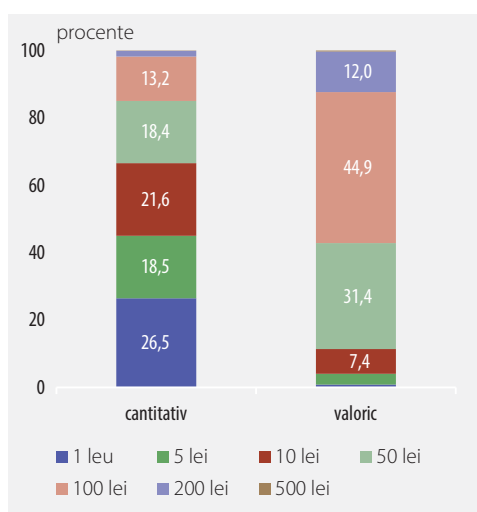
Din punct de vedere valoric, cupiura de 100 lei a deținut 44,9 la sută din totalul bancnotelor încasate, urmată de cupiura de 50 lei, cu o pondere de 31,4 la sută.

Cantitatea de monedă metalică depusă la banca centrală în anul 2017 a fost de 22,1 milioane bucăți, cu 60,3 la sută mai mică decât în 2016, în condițiile în care toate cupiurile au înregistrat

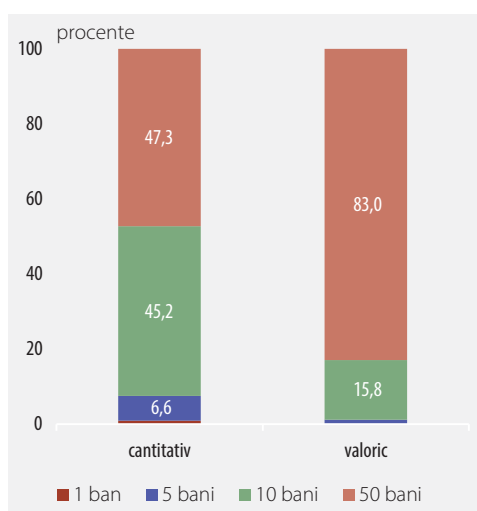
scăderi semnificative, cuprinse între 52,3 la sută și 66,6 la sută. Ponderea cea mai importantă în numărul total de monede încasate s-a înregistrat la valoarea nominală de 50 bani (47,3 la sută), urmată de cea de 10 bani (45,2 la sută; Grafic 6.7).

Valoarea monedelor depuse de către instituțiile de credit/Trezoreria statului la sucursalele regionale ale Băncii Naționale a României în anul 2017 a fost de

Grafic 6.6
Structura pe cupiuri a bancnotelor încasate în anul 2017

Grafic 6.7
Structura pe cupiuri a monedelor încasate în anul 2017

6,3 milioane lei, cu 55,4 la sută mai mică decât în 2016, monedele de 10 și 50 bani deținând împreună o pondere de 98,8 la sută.

3. Activitatea de procesare a numerarului și de retragere din circulație a numerarului necorespunzător

Pe parcursul anului 2017, în cadrul celor patru centre de procesare ale Băncii Naționale a României s-a procesat o cantitate totală de 423,9 milioane bancnote. Un număr de 48,9 milioane bancnote au fost sortate ca improprie circulației monetare, înregistrându-se, astfel, un grad mediu de uzură de circa 12 la sută, cu 3 puncte procentuale mai mare față de cel din 2016.

Toate cupiurile au consemnat modificări ale gradului de uzură comparativ cu anul anterior, dar de sens și amploare diferite: (i) majorare cu câte 4 puncte procentuale la bancnotele de 1 leu și 5 lei și cu câte 2 puncte procentuale la cele de 50 și 100 lei; (ii) diminuări de câte 2 puncte procentuale la cele de 10 și 500 lei și de 1 punct procentual la bancnota de 200 lei.

Totodată, în anul 2017 s-a procesat o cantitate de 25,5 milioane monede, un număr de 615,4 mii monede fiind sortate ca improprie circulației monetare.

4. Emisiunile numismatice

În anul 2017, Banca Națională a României a lansat 14 emisiuni numismatice monetare, concretizate în 26 de monede, dintre care 8 din aur, 9 din argint, 5 din tombac cuprat și 4 din alamă (Tabel 6.1). Tirajele au fost diferențiate în funcție de metalul din care au fost confecționate, respectiv au fost emise 1 850 piese din aur, 1 600 piese din argint, 1 000 piese din tombac cuprat și 20 000 piese din alamă.

Denumirea emisiunii numismatice	Metalul și valoarea nominală a monedei
100 de ani de la nașterea lui Dinu Lipatti	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
150 de ani de la adoptarea Legii pentru înființarea unui nou sistem monetar și pentru fabricarea monedelor naționale	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; monedă din alamă, pentru colecționare, cu valoare nominală de 50 bani
140 de ani de la proclamarea Independenței de stat a României	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; monedă din alamă, pentru colecționare, cu valoare nominală de 50 bani
20 de ani de parteneriat strategic între România și Statele Unite ale Americii	monedă din aur cu valoare nominală de 100 lei
100 de ani de la victoriile armatei române de la Mărăști, Mărășești și Oituz	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; monedă din alamă, pentru colecționare, cu valoare nominală de 50 bani
150 de ani de la înființarea Bibliotecii Academiei Române	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei

Tabel 6.1
Emisiunile numismatice
lansate în anul 2017

- continuare -

Denumirea emisiunii numismatice	Metalul și valoarea nominală a monedei
500 de ani de la sfințirea bisericii mănăstirii Curtea de Argeș	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; monedă din tombac cuprat cu valoare nominală de 1 leu
100 de ani de când Ecaterina Teodoroiu a devenit prima femeie ofițer combatant din Armata Română	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei; monedă din alamă, pentru colecționare, cu valoare nominală de 50 bani
Laureați ai Premiului Nobel originari din România – Elie Wiesel	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
150 de ani de la nașterea lui Vintilă I.C. Brătianu	monedă din aur cu valoare nominală de 100 lei
160 de ani de la introducerea iluminatului public cu petrol lampant în București	monedă din tombac cuprat cu valoare nominală de 1 leu
150 de ani de la nașterea lui Grigore Antipa	monedă din aur cu valoare nominală de 100 lei
Istoria aurului – Coroana reginei Elisabeta a României	monedă din aur cu valoare nominală de 10 lei

5. Falsurile depistate în cazul monedei naționale

În anul 2017, falsurile de bancnote românești expertizate la BNR au totalizat 4 765 bucăți, în scădere cu 32 la sută față de 2016, distribuția pe luni a acestora fiind prezentată în Tabelul 6.2.

Tabel 6.2
Distribuția lunară a falsurilor

2017											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sep.	oct.	nov.	dec.
604	123	546	341	434	108	556	449	434	365	758	47

Din numărul total de bancnote false, 21 au fost capturate de poliție în cursul unor acțiuni specifice, înainte de a fi puse în circulație, iar 4 744 de falsuri au fost depistate în circulație (cu 32 la sută mai puține decât în anul 2016).

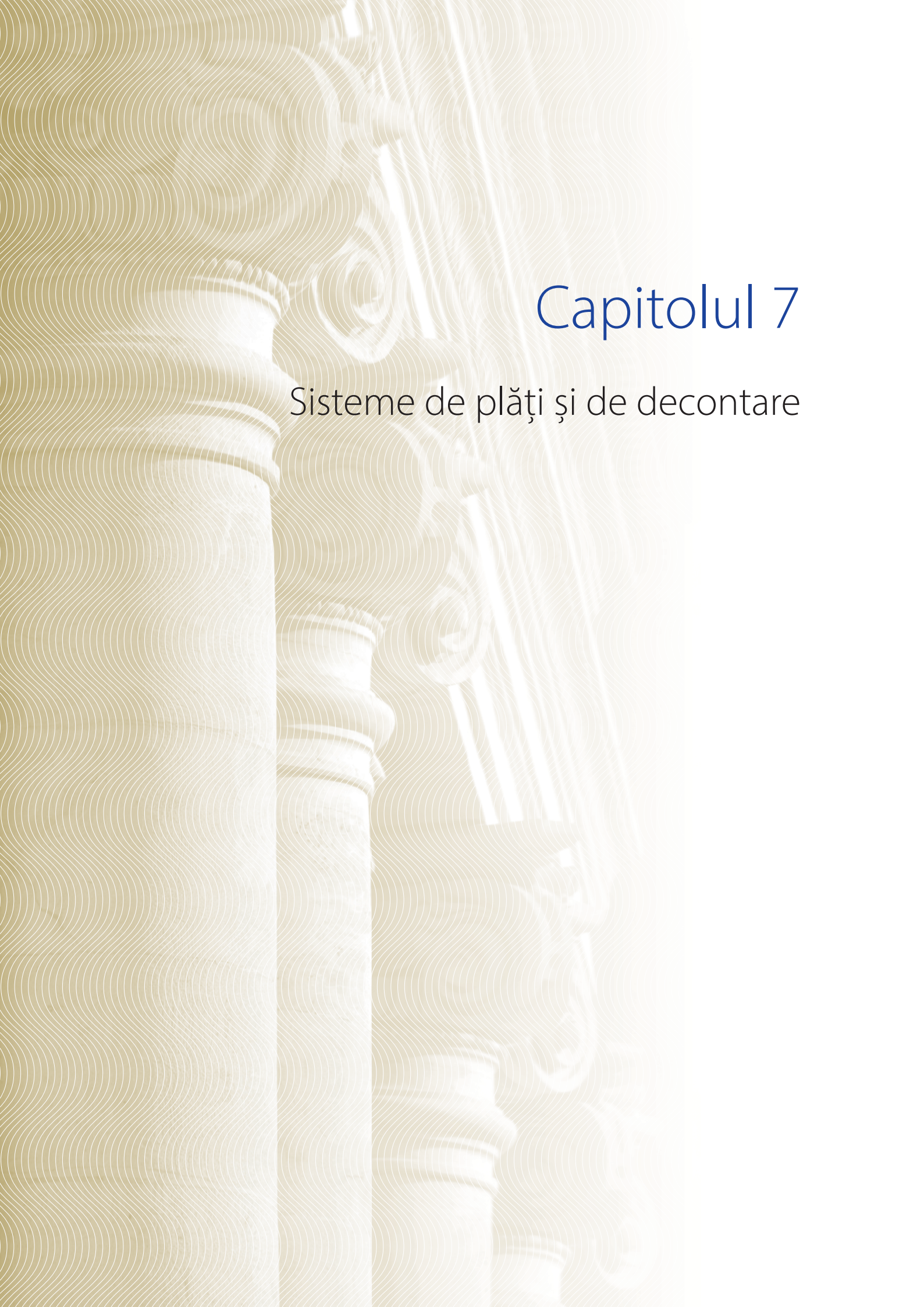
Bancnota cu cel mai mare număr de falsuri înregistrate a fost cea de 100 lei, respectiv 4 664 bucăți (din care 19 bucăți capturate de poliție), urmată de bancnota de 50 lei (44 de falsuri), cea de 10 lei (40 de falsuri, din care o bancnotă capturată de poliție; Tabel 6.3).

Tabel 6.3
Structura pe cupiuri a falsurilor

Cupiura	Numărul de bancnote falsificate
1 leu	1
5 lei	2
10 lei	40
50 lei	44
100 lei	4 664
200 lei	9
500 lei	5

Numărul de falsuri la 1 milion de bancnote autentice în circulație a fost în 2017 de 3,2 bucăți, comparativ cu 5,2 bucăți în 2016.

Capitolul 7

Sisteme de plăți și de decontare

Banca Națională a României are atribuția statutară de a promova buna funcționare a sistemelor de plăți, în scopul asigurării stabilității financiare și menținerii încrederii publicului în moneda națională. Principalul instrument prin care se realizează acest obiectiv, pe lângă funcția de reglementare, autorizare și monitorizare a sistemelor de plăți, constă în furnizarea de facilități pentru asigurarea unor sisteme de plăți și decontare eficiente.

În acest scop, Banca Națională a României operează sistemul de plăți cu decontare pe bază brută în timp real pentru plăți de mare valoare sau urgente exprimate în lei, denumit ReGIS, și sistemul de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare pentru titluri de stat și certificate de depozit ale Băncii Naționale a României, denumit SaFIR, și administrează, în numele Eurosistemului, componenta națională a sistemului de plăți exprimate în euro, cu decontare pe bază brută în timp real TARGET2, denumită TARGET2-România.

În anul 2017, Banca Națională a României a continuat implementarea infrastructurii tehnice necesare pentru internalizarea în primul trimestru al anului 2018 a serviciilor de operare tehnică a sistemelor ReGIS și SaFIR, servicii furnizate anterior de către TRANSFOND S.A.¹¹⁸.

1. Sistemul ReGIS

Aspecte generale

Sistemul ReGIS asigură decontarea pe bază brută și în timp real a tuturor plăților de mare valoare sau urgente în lei ale participanților, în nume și pe cont propriu sau pe contul clienților, precum și a pozițiilor nete provenite de la sistemele auxiliare.

În anul 2017 sistemul ReGIS a contribuit în continuare la buna funcționare a piețelor monetară și valutară, deținând un rol important în implementarea cu succes a politicii monetare a Băncii Naționale a României, având în vedere că operațiunile de politică monetară ale băncii centrale sunt procesate exclusiv prin acest sistem.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2017, în sistemul ReGIS erau înregistrați un număr de 42 de participanți (35 de instituții de credit, Banca Națională a României, Trezoreria statului și 5 sisteme auxiliare – SENT, SaFIR, RoClear, VISA Europe și MasterCard International).

¹¹⁸ Societate comercială deținută de Banca Națională a României (33,33 la sută) și instituții de credit (66,67 la sută).

Operațiunile sistemului ReGIS

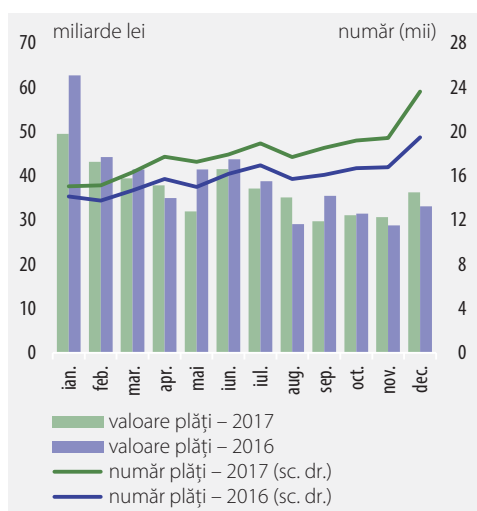
În anul 2017, volumul plăților decontate în sistemul ReGIS a crescut cu 10,9 la sută, iar valoarea acestora a scăzut cu 6,6 la sută comparativ cu anul anterior (Tabel 7.1).

Tabel 7.1
Traficul de plăți
în sistemul ReGIS

	Volum (nr. tranzacții; mii)		Valoare (mld. lei)		Valoare medie pe tranzacție (mil. lei)
	Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică	
2016	4 045	15,9	9 829	38,7	2,4
2017	4 487	18,0	9 178	36,7	2,0
Variație (%)	10,9	12,7	-6,6	-5,1	15,6

Volumul maxim al plăților decontate zilnic în sistemul ReGIS a fost atins în luna decembrie 2017, respectiv 35 320 tranzacții/zi, iar valoarea maximă a plăților decontate zilnic s-a înregistrat în luna ianuarie 2017, respectiv 72,1 miliarde lei/zi (Grafic 7.1).

Grafic 7.1
Plățile de mare valoare sau urgente în anul 2017 comparativ cu anul 2016 (medii zilnice)

În ceea ce privește structura plăților efectuate prin sistemul ReGIS în anul 2017 (Tabel 7.2), aceasta reflectă faptul că tranzacțiile de plată efectuate de participanți pe contul clienților (MT103) au fost preponderente (92,0 la sută din volumul tranzacțiilor decontate), însă valoarea totală a acestora a rămas relativ scăzută (doar 15,1 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate). În schimb, volumul tranzacțiilor de plată

efectuate de participanți pe cont propriu (MT202) a fost relativ scăzut (6,4 la sută din volumul tranzacțiilor decontate), dar aceste plăți au avut o valoare semnificativă (respectiv 45,0 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate în sistem). De asemenea, un volum scăzut (respectiv 1,6 la sută din volumul tranzacțiilor decontate în sistem) și o valoare relativ ridicată (39,9 la sută) au înregistrat tranzacțiile de plată care implică debitarea/creditarea directă pe conturile de decontare ale participanților la sistem (transfer direct).

Tabel 7.2
Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2017

Plăți	procente		
	MT103	MT202	Transfer direct
Volum total	92,0	6,4	1,6
Valoare totală	15,1	45,0	39,9

Gradul de concentrare a pieței s-a menținut comparabil cu cel din anul precedent, atât din punctul de vedere al volumului plăților decontate în sistemul ReGIS (primele 5 instituții de credit dețineau 60 la sută din piață), cât și din cel al valorii acestora (primele 5 instituții de credit dețineau 75,5 la sută din piață).

În anul 2017, disponibilitatea medie a sistemului ReGIS, respectiv măsura în care participanții au putut utiliza sistemul fără incidente pe durata programului de funcționare, a fost de 99,99 la sută.

În cursul anului 2017 s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidităților la nivelul participanților, valoarea lichidității furnizate de Banca Națională a României pe parcursul zilei (*repo intraday*) reprezentând 0,58 la sută din valoarea totală a tranzacțiilor decontate în sistem.

2. Sistemul SaFIR

Aspecte generale

Sistemele de depozitare și decontare pentru instrumente financiare sunt componente de importanță majoră ale infrastructurii piețelor financiare. Pentru banca centrală, importanța sistemului de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare SaFIR rezidă în interacțiunea pe care acesta o are cu celelalte sisteme de plăți, precum și în rolul pe care aceste instrumente îl au în decontarea operațiunilor de politică monetară.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2017, în sistemul SaFIR erau înregistrați un număr de 36 de participanți (32 de instituții de credit, Banca Națională a României, Ministerul Finanțelor Publice și 2 sisteme de depozitare și decontare – Depozitarul Central S.A. și Clearstream Banking S.A.).

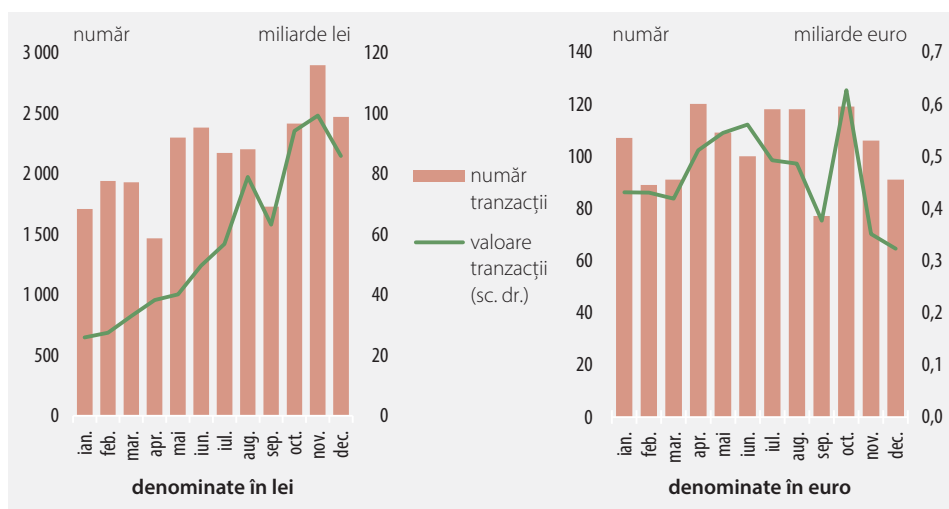
Valoarea nominală a emisiunilor de titluri de stat depozitate în sistemul SaFIR

La sfârșitul anului 2017, valoarea nominală totală în circulație a emisiunilor de titluri de stat denumite în lei a fost de 129 331,6 milioane lei, mai mare cu 7,9 la sută față de finele anului 2016, în timp ce valoarea nominală totală a emisiunilor de titluri de stat denumite în euro a fost de 2 043,6 milioane euro, în creștere cu 20 la sută față de finalul anului precedent.

Operațiuni decontate în SaFIR

Sistemul SaFIR procesează operațiuni derulate de participanți în relația cu emitentul (decontarea rezultatelor pieței primare, plăți de dobândă și/sau cupon, răscumpărări parțiale/opționale/totale) și operațiuni derulate de participanți pe piața secundară (tranzacții de vânzare/cumpărare, contracte de garanție financiară, operațiuni *repo*, transferuri de portofoliu). Numărul și valoarea tranzacțiilor de vânzare/cumpărare (inclusiv operațiunile reversibile) sunt ilustrate în Graficul 7.2.

Grafic 7.2
Operațiuni cu titluri de stat
decontate prin sistemul SaFIR
în anul 2017

Dezvoltări ale sistemului în anul 2017

Pentru a se implementa principiul *delivery versus payment* (DvP) și în cazul decontării în euro a operațiunilor cu instrumente financiare din SaFIR, în primul trimestru al anului 2017 a fost operaționalizată conexiunea sistemului SaFIR cu sistemul TARGET2.

Ca urmare a diversificării instrumentelor utilizate de Ministerul Finanțelor Publice pentru administrarea riscurilor aferente datoriei publice guvernamentale, precum și a intrării în vigoare a Regulamentului nr. 7/2016 privind piața primară a titlurilor de stat administrată de BNR, la finele anului 2017 a fost modificat sistemul SaFIR în vederea procesării noilor operațiuni de interes pentru Ministerul Finanțelor Publice, respectiv răscumpărarea anticipată și preschimbarea de titluri de stat.

3. Sistemul TARGET2

Aspecte generale

Sistemul TARGET2 este sistemul de plăți pus la dispoziție de Eurosistem, utilizat pentru decontarea în timp real a operațiunilor de politică monetară, a transferurilor interbancare, a plăților pe contul clienților, precum și a plăților aferente operațiunilor sistemelor cu decontare pe bază netă și a altor infrastructuri ale pieței financiare, exprimate în euro.

Participarea la sistem a băncilor centrale din afara zonei euro (bănci centrale conectate) se realizează pe bază voluntară, prin semnarea unor acorduri specifice cu băncile centrale din Eurosistem. Similar celorlalte bănci centrale conectate (respectiv Banca Națională a Bulgariei, Banca Națională a Danemarcei, Banca Națională a Poloniei și Banca Națională a Croației), Banca Națională a României are statut de bancă centrală conectată la sistemul TARGET2, operând componenta națională denumită TARGET2-România din anul 2011.

În acest context, similar celorlalte bănci centrale care operează componente naționale TARGET2, începând cu anul 2015¹¹⁹ Banca Națională a României deschide și gestionează conturi de fonduri dedicate (*Dedicated Cash Accounts – DCA*) în euro pe platforma TARGET2-Securities pentru instituțiile de credit din România care doresc să fie bănci decontatoare pentru depozitarii centrali conectați la această platformă.

TARGET2-Securities este platforma europeană de decontare a operațiunilor naționale și transfrontaliere cu instrumente financiare, operată de Eurosistem. Decontarea are loc prin conturi de instrumente financiare deschise și gestionate pe platformă de către depozitarii centrali conectați și prin conturi de fonduri dedicate (DCA), deschise și gestionate pe platformă de către băncile centrale naționale.

Participarea la sistemul TARGET2-România

Participarea la sistemul TARGET2-România este guvernată de regulile de sistem stabilite prin Ordinul Băncii Naționale a României nr. 4/2015 privind funcționarea sistemului TARGET2-România, cu modificările și completările ulterioare.

La sfârșitul anului 2017, sistemul TARGET2-România avea înregistrați ca participanți 22 de titulari de conturi în modulul de plăți (respectiv 21 de instituții de credit și Banca Națională a României), 6 titulari de conturi de fonduri dedicate – DCA pentru TARGET2-Securities (respectiv 4 instituții de credit, Banca Națională a României și Depozitarul Central S.A.) și 2 sisteme auxiliare: sistemul SENT, administrat de TRANSFOND S.A., și sistemul SaFIR, administrat de BNR, care a fost conectat la sistemul TARGET2 în primul trimestru al anului 2017.

Operațiunile TARGET2-România

Volumul total al plăților decontate în sistemul TARGET2-România a scăzut în anul 2017 cu 61,5 la sută față de 2016, în timp ce valoarea plăților a crescut cu 9,6 la sută (Tabel 7.3).

	Volum (nr. tranzacții)		Valoare tranzacții (mil. euro)	
	Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică
2016	381 632	1 485	75 327	293
2017	146 900	576	82 573	324
Variație (%)	-61,51	-61,21	9,62	10,58

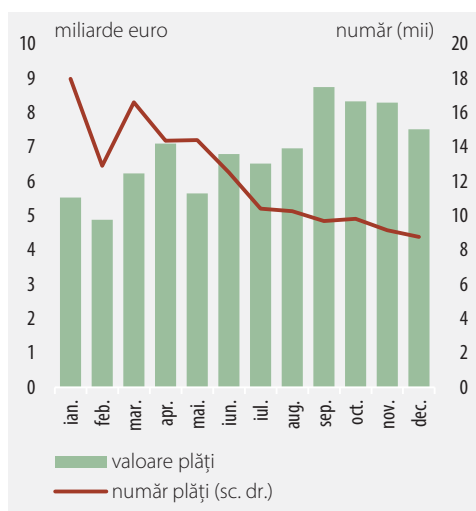
Tabel 7.3
Traficul de plăți în sistemul
TARGET2-România

În ceea ce privește evoluția lunară a volumului plăților decontate în anul 2017, s-a remarcat o tendință de scădere, începând cu luna martie, de la 16 599 plăți la 8 766 plăți în luna decembrie (Grafic 7.3).

Pe de altă parte, valoarea lunară a plăților a consemnat o tendință de creștere în anul 2017, de la 4 882 milioane euro în luna februarie (cea mai mică valoare a plăților decontate din întregul interval) la 8 750 milioane euro în luna septembrie (cea mai ridicată valoare; Grafic 7.3).

¹¹⁹ Respectiv de la data de 22 iunie 2015, când a avut loc migrarea primului val de participanți, între care Depozitarul Central S.A. și Banca Națională a României (în calitate de administrator al componentei naționale TARGET2-România).

Grafic 7.3
Plățile în sistemul
TARGET2-România în anul 2017

Analiza structurii pe categorii a plăților decontate prin sistemul TARGET2-România în anul 2017 reflectă preponderența plăților transfrontaliere față de cele naționale, respectiv 79,6 la sută din volumul total al plăților procesate prin componenta TARGET2-România și 87,7 la sută din valoarea acestora. Cele mai multe tranzacții prin sistemul TARGET2-România au fost efectuate în relația cu Germania, Austria, Olanda și Italia (Tabel 7.4).

De asemenea, este de notat faptul că cea mai mare parte a plăților efectuate

de participanții la TARGET2-România au fost decontate în prima parte a zilei, între orele 7:00 și 9:00 CE¹²⁰, participanții din România utilizând frecvent facilitatea „plăți inițiate în avans” (*warehoused payments*).

Tabel 7.4
Distribuția geografică a plăților/
încasărilor aferente sistemului
TARGET2-România în anul 2017

Plăți inițiate		Plăți primite	
Volum	Valoare	Volum	Valoare
Germania	Germania	Germania	Germania
Italia	Austria	Olanda	Austria
Olanda	Olanda	Italia	Olanda
Franța	Franța	Franța	Luxemburg
Austria	Grecia	Belgia	Franța

Pe parcursul anului 2017 s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidității la nivelul participanților, neînregistrându-se blocaje în sistem din cauza lipsei de fonduri în conturile de decontare ale participanților.

Inițiative ale Eurosistemului cu impact asupra TARGET2-România

În luna iunie 2017, Consiliul Guvernatorilor al Băncii Centrale Europene a decis dezvoltarea unui nou serviciu TARGET2, denumit *TARGET Instant Payment Settlement* (TIPS), care va asigura decontarea non-stop a plăților instant în euro.

De asemenea, în luna decembrie 2017 Consiliul Guvernatorilor al Băncii Centrale Europene a aprobat proiectul de consolidare a infrastructurilor și optimizare a serviciilor oferite de TARGET2 și TARGET2-Securities.

¹²⁰ Central European Time.

4. Autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare

Autorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare

Banca Națională a României își exercită atribuțiile legale privind reglementarea, autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare din România, precum și ale administratorilor acestora, în vederea promovării funcționării sigure și eficiente a sistemelor, precum și evitării manifestării riscului sistemic.

În privința sistemelor de decontare, în cursul anului 2017 BNR a aprobat încetarea funcționării sistemului DSClear, administrat de către Depozitarul Sibex, activitatea acestuia fiind preluată de către sistemul RoClear, administrat de către Depozitarul Central. Au fost completate și modificate regulile de funcționare ale sistemului SaFIR, administrat de BNR, pentru a permite procesarea și evidențierea distinctă în sistem a noilor operațiuni de interes pentru Ministerul Finanțelor Publice, asimilate pieței primare, respectiv răscumpărarea anticipată și preschimbarea de titluri de stat.

În perioada analizată au fost efectuate schimbări ale regulilor de funcționare pentru sistemul de plăți de mică valoare SENT, în scopul alinierii la cerințele tehnice SEPA privind decontarea plăților în euro.

Măsurile adoptate de banca centrală în scopul limitării riscurilor asociate funcționării sistemelor de plăți și sistemelor de decontare, precum și al creșterii eficienței în funcționarea acestora

Pe parcursul anului 2017, sistemele de plăți și de decontare au continuat să funcționeze în condiții de normalitate și siguranță, iar rata lunară de disponibilitate nu a scăzut sub nivelul de 99,98 la sută. Incidentele operaționale au fost minore.

Conform atribuțiilor statutare, BNR a monitorizat continuu funcționarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare. Această activitate, specifică băncilor centrale, vizează atingerea următoarelor obiective: menținerea stabilității financiare, asigurarea unui canal adecvat de transmisie a politicii monetare, asigurarea eficienței sistemelor, respectarea de către operatorii de sisteme a cadrului legal, precum și menținerea încrederii publicului în sistemele de plăți, în instrumentele de plată și în moneda națională.

Pe parcursul anului 2017 s-a derulat proiectul de internalizare în cadrul băncii centrale a operării tehnice a sistemelor ReGIS și SaFIR. Modificările aduse acestor infrastructuri de importanță sistemică datorită schimbării operatorului tehnic au fost complexe și au vizat în principal aspecte legate de guvernanță, cadrul de management al riscurilor și cel de management al securității informațiilor, asigurarea rezilienței operaționale și cibernetice, fiind urmărite îmbunătățirea siguranței sistemelor și respectarea standardelor internaționale actuale în materie,

cum ar fi Principiile pentru infrastructurile pieței financiare. În anul 2017 au fost derulate o serie largă de teste exhaustive, pentru a se verifica buna funcționare a sistemelor pe noua infrastructură tehnică.

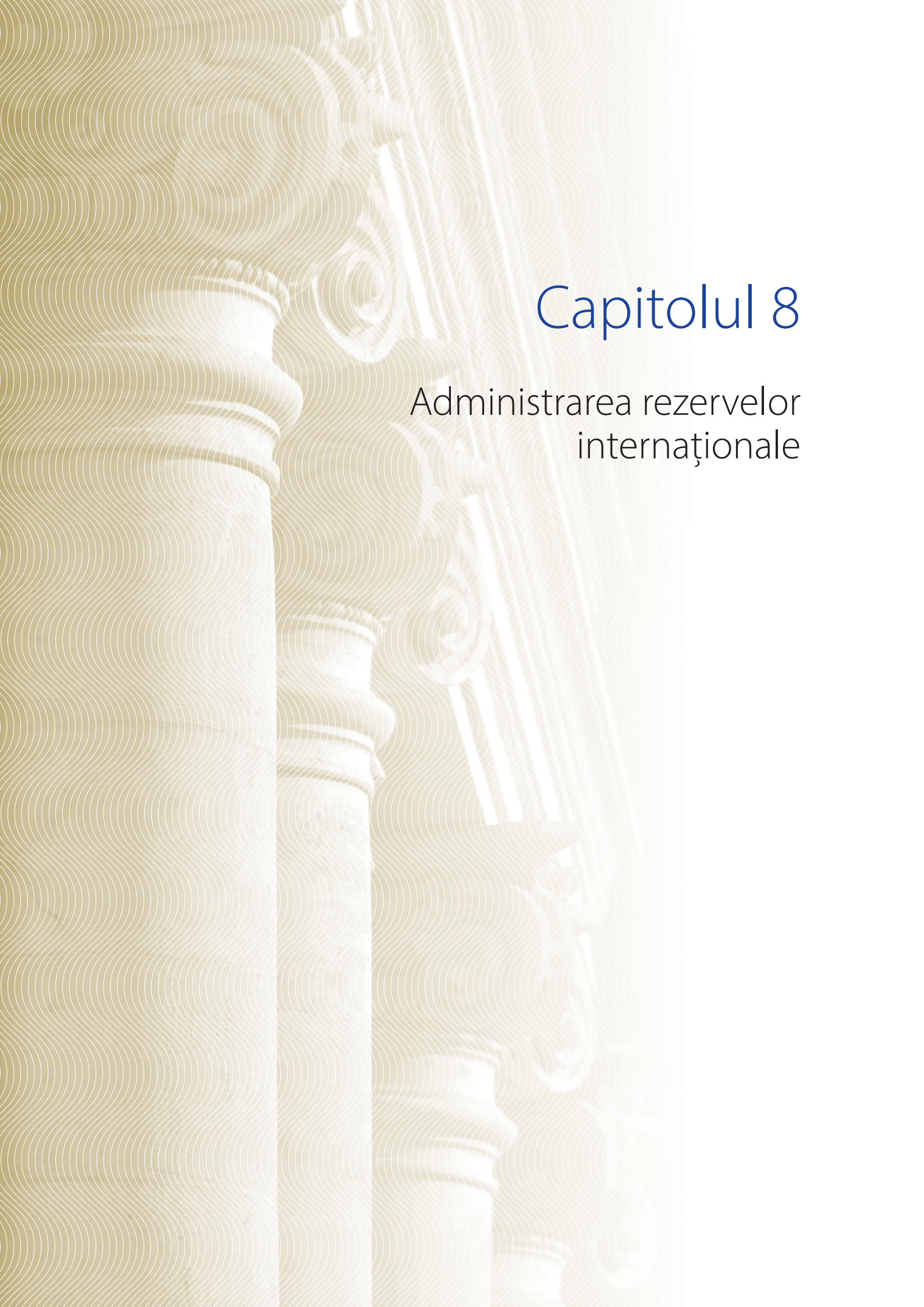
Evoluții înregistrate pe piața instrumentelor de plată electronică

Tendențele care s-au evidențiat pe piața instrumentelor de plată electronică pe parcursul anului 2017 au fost următoarele:

- creșterea numărului de carduri în circulație, cu 2,9 la sută, respectiv cu 470 731 unități față de finalul anului 2016;
- creșterea numărului de POS furnizate de prestatorii de servicii de plată rezidenți cu 32 029 unități față de finalul anului 2016, datorită obligativității comercianților cu cifră de afaceri de peste 10 000 de euro (echivalentul în lei) de a accepta plata cu card;
- diminuarea numărului de ATM furnizate de prestatorii de servicii de plată rezidenți cu 0,5 la sută față de anul 2016;
- creșterea ponderii cardurilor *contactless* în totalul cardurilor aflate în circulație, de la 37 la sută în decembrie 2016 la 57 la sută la finele anului 2017, datorită înlocuirii treptate a cardurilor care expiră cu carduri *contactless*;
- creșterea numărului de plăți la comercianți situați pe teritoriul național, cu carduri emise în România, cu 36 la sută în 2017 față de anul precedent, concomitent cu majorarea valorii acestor plăți cu 32 la sută în același interval.

Operatorul sistemului de plăți de mică valoare SENT, care asigură procesarea interbancară a operațiunilor de plată în euro, de tipul celor reglementate de Regulamentul (UE) nr. 260/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 martie 2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer credit și debitare directă în euro în România, a adaptat, cu aprobarea BNR, regulile de funcționare a acestui sistem la cerințele regulamentului, asigurând astfel infrastructura necesară pentru decontarea interbancară a plăților de acest tip. BNR a continuat să monitorizeze respectarea cerințelor regulamentului și va asigura conformarea prestatorilor de servicii de plată la prevederile acestui act normativ.

The background of the page features a photograph of classical columns, likely from a historical building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light beige color. The columns are white and have decorative capitals. The pattern consists of many thin, overlapping circles that create a sense of depth and movement.

Capitolul 8

Administrarea rezervelor internationale

Rezervele internaționale ale României au rolul de mecanism fundamental de protejare a economiei împotriva șocurilor externe adverse și conferă credibilitate statului în plan internațional. În același timp, acestea constituie un instrument important în implementarea politicii monetare și de curs de schimb a BNR, în gestionarea datoriei externe a României, publice și private, precum și în asigurarea stabilității financiare.

Țările emergente cu acces la piețele de capital la costuri rezonabile, cum este și cazul României, folosesc de regulă rezervele valutare în scop preventiv, pentru combaterea riscurilor ce derivă din deficitul contului curent și al celui de capital. În economiile cu regim de curs de schimb de tip flotare controlată, un factor care joacă un rol important în stabilirea nivelului optim al rezervelor îl constituie volatilitatea monedei locale, în special în momentele de turbulențe pe piețele financiare.

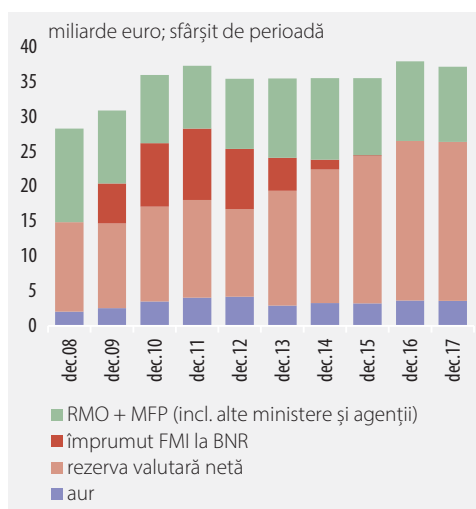
Criza financiară globală recentă a determinat schimbarea percepțiilor privind gradul optim de adecvare a rezervelor (chiar și în cazul economiilor dezvoltate), ca urmare a accesului redus la lichiditate al statelor – în condiții acceptabile – în perioadele cu tensiuni ridicate pe piețele financiare. Rezervele valutare pot facilita accesul la finanțare în astfel de momente.

În cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale, BNR urmărește asigurarea unui nivel adecvat al rezervelor, astfel încât acestea să îndeplinească cumulativ o serie de obiective. Sunt urmărite în primul rând lichiditatea și siguranța și în subsidiar obținerea de profit, administrarea rezervelor internaționale de către BNR fiind efectuată în condiții de aversiune ridicată față de risc. Astfel, maximizarea valorii rezervelor internaționale are loc în condițiile respectării unor limite de risc prudente, care asigură disponibilitatea permanentă a rezervelor pentru utilizare în caz de necesitate.

1. Evoluția rezervelor internaționale ale României în anul 2017

La 31 decembrie 2017, rezervele internaționale ale României însumau 37 107 milioane euro (Grafic 8.1), din care 90,3 la sută reprezentau rezerve valutare și 9,7 la sută aur monetar, înregistrând o scădere totală de 798 milioane euro față de sfârșitul anului 2016. Rezerva de aur s-a menținut la circa 104 tone. Din punct de vedere valoric, aceasta a înregistrat însă o scădere de 52 milioane euro față de sfârșitul anului 2016 (până la 3 612 milioane euro), ca urmare a scăderii prețului aurului denominat în euro pe piața internațională.

Grafic 8.1
Rezerva internațională

Rezerva valutară s-a micșorat în perioada de referință cu 747 milioane euro, totalizând 33 495 milioane euro la sfârșitul anului 2017 (Grafic 8.1). Principalele ieșiri din rezervă au vizat restituirile aferente reducerii rezervelor minime obligatorii, plățile privind rambursările de dobânzi și rate de capital aferente datoriei publice denumite în valută, directă sau garantată de Ministerul Finanțelor Publice (inclusiv plăți în valoare de 1,25 miliarde euro către Comisia Europeană, reprezentând o rată de capital și dobânzi aferente împrumutului

luat de Ministerul Finanțelor Publice în anul 2009), obligațiunile externe și interne în valută ale Ministerului Finanțelor Publice, precum și alte obligații externe denumite în valută (inclusiv plata Ministerului Apărării Naționale în sumă de 766 milioane dolari SUA aferentă programului de înzestrare HSAM). Intrările provin din emisiunile de obligațiuni externe și interne în valută ale Ministerului Finanțelor Publice, precum și din sumele virate de Comisia Europeană, în general fonduri nerambursabile.

Costurile pecuniare implicate de nivelul relativ ridicat al rezervelor internaționale au continuat să fie determinate și în anul 2017 de diferențialul nefavorabil între rentabilitatea obținută prin plasarea activelor în valută, în contextul evoluțiilor de pe piețele financiare internaționale și al politicii investiționale prudente practicate de către BNR, în conformitate cu strategia de administrare a rezervelor internaționale pentru perioada 2016-2017, și ratele dobânzilor asociate pasivelor externe ale instituției.

2. Administrarea rezervelor internaționale într-un climat economico-financiar global tensionat, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine

2.1. Evoluțiile economice și financiare externe

Anul 2017 a fost perceput inițial ca fiind anul riscurilor politice din zona euro, în contextul alegerilor programate în mai multe state-cheie ale Uniunii Europene. Acestea au fost interpretate de analiști drept un test al percepției UE în rândul electoratelor, în fața unui val de naționalism pe plan mondial, care în anul 2016 a condus la *Brexit*.

Revirimentul economiei globale s-a consolidat pe parcursul anului 2017, dar evoluțiile consemnate în perioada analizată au confirmat faptul că procesul de reaşezare a economiei globale pe baze sustenabile este unul complex, de durată și plin de

provocări. Este de remarcat decuplarea neobișnuită între evoluțiile economice, pe de o parte, și cele sociale și geopolitice, pe de altă parte. Astfel, deși economia globală a înregistrat o dinamică pozitivă, tensiunile sociale și geopolitice s-au menținut la niveluri ridicate ori s-au intensificat.

Potrivit ediției din aprilie 2018 a *World Economic Outlook*, produsul intern brut la nivel global a avansat în anul 2017 cu 3,8 la sută în termeni reali, peste performanța anului 2016 (3,2 la sută). Pasul de expansiune a economiilor avansate a crescut substanțial (de la 1,7 la sută în 2016 la 2,3 la sută în 2017), în principal ca urmare a evoluției peste așteptări a economiei americane și a economiilor statelor europene nucleu, în special a Germaniei. Pe de altă parte, dinamica economiilor emergente și în curs de dezvoltare s-a accelerat la 4,8 la sută. Oarecum surprinzător a fost impactul limitat al evoluțiilor economice favorabile, consemnate în statele avansate în perioada de referință, asupra ratei inflației de bază și expectațiilor inflaționiste, care se situează în continuare la niveluri scăzute.

În general, abordarea prudentă a băncilor centrale a fost determinată de evoluția nesatisfăcătoare a inflației. Rata șomajului la nivel global a continuat tendința descendentă. SUA, Canada și Marea Britanie au demarat procesul de majorare graduală a ratelor dobânzilor de referință după o perioadă îndelungată de menținere a acestora în proximitatea nivelului de zero la sută. De asemenea, Federal Open Market Committee (FOMC) a decis începerea operațiunilor de normalizare a bilanțului începând cu luna octombrie 2017, prin reducerea reinvestirii sumelor scadente, rezultate din deținerile de titluri achiziționate în cadrul programului de cumpărări de active. La rândul său, Banca Centrală Europeană a adoptat două decizii de reducere a ritmului cumpărărilor lunare de active: începând cu martie 2017 și cu ianuarie 2018.

Neîncrederea participanților la piață privind potențialul de creștere a economiei SUA și aplicarea măsurilor anunțate în campanie de către președintele american, precum și comentariile acestuia privind negocierile NAFTA și amenințarea posibilei încetări a activității guvernului pe fondul problemei plafonului datoriei au fost, de asemenea, factori care au potențat aversiunea la risc a investitorilor. Cu toate acestea, tensiunile menționate au scăzut în intensitate spre sfârșitul anului, când datele privind creșterea economică au depășit așteptările, intrarea în incapacitate de plată a SUA a fost evitată și noul Cod fiscal a fost adoptat. Alegerile generale și prezidențiale programate în anul 2017 în zona euro, precum și un eveniment neașteptat – votul catalanilor pentru independență – au generat *a priori* incertitudine și tensiuni pe piețele financiare regionale. Îngrijorările privind configurația viitoare a zonei euro și a UE s-au temperat totuși odată cu alegerea în funcția de președinte al Franței a unui politician cunoscut pentru viziunea sa pro-europeană (în luna mai 2017) și cu catalogarea votului pentru independență al catalanilor drept ilegal, atât de către autoritățile spaniole, cât și de către organismele de guvernare europene.

Pe ansamblul perioadei de referință, pe fondul mediului economic ameliorat și al politicii monetare expansioniste practicate de către principalele bănci centrale din lume, indicii bursieri reprezentativi pentru statele avansate au înregistrat creșteri, în timp ce volatilitatea activelor financiare s-a menținut la niveluri foarte scăzute. Prețul petrolului exprimat în dolari SUA s-a majorat, în condițiile în care în perioada anterioară

cele de referință a înregistrat scăderi semnificative. Pe parcursul anului 2017, prețul unciei de aur exprimat în dolari SUA a înregistrat o majorare de 13,5 la sută, cea mai mare creștere anuală din anul 2010. Principalul factor de influență asupra evoluției pozitive au fost: deprecierea dolarului SUA, coroborată cu creșterea aversiunii față de risc manifestate de participanții la piață ca urmare a creșterii instabilității geopolitice care a alimentat necesitatea acestora pentru diversificare, în detrimentul activelor cu risc ridicat, și orientarea către metal prețios, având în vedere și percepția că acesta este un activ care protejează împotriva inflației. Pe fondul aprecierii monedei europene în raport cu dolarul SUA, prețul unciei de aur în euro a scăzut în perioada analizată cu aproximativ 1,4 la sută.

Randamentele nominale cotate pentru titlurile guvernamentale cu venit fix, percepute ca având un grad scăzut de risc, au înregistrat evoluții mixte pe parcursul anului 2017, însă tendința generală a fost de creștere. Pentru maturitățile de 2 ani, considerate cele mai reprezentative pentru activitatea de administrare a rezervelor internaționale la nivelul Băncii Naționale a României, dinamici mai accentuate au fost observate la nivelul randamentelor cotate pentru titlurile de stat canadiene și americane, diferențele față de începutul anului fiind de aproximativ 94 de puncte de bază și, respectiv, 70 de puncte de bază. Riscurile politice au contribuit la menținerea aversiunii față de risc a investitorilor și la niveluri extrem de scăzute ale randamentelor obligațiunilor guvernamentale emise de statele nucleu și seminucleu din zona euro. Pe măsură ce calendarul electoral s-a finalizat și riscurile politice din Europa au intrat pe o pantă descendentă, a avut loc reducerea ecarterilor dintre randamentele obligațiunilor emise de statele periferice din zona euro și cele emise de statele nucleu. Totuși, randamentele titlurilor guvernamentale din zona euro și Japonia s-au menținut la niveluri foarte scăzute, chiar negative pentru cele cu maturități reziduale scurte și medii.

Pe parcursul anului 2017, moneda europeană s-a apreciat în raport cu celelalte monede de rezervă, cele mai ample variații fiind înregistrate față de dolarul SUA, yenul japonez, francul elvețian și coroana norvegiană.

2.2. Modul de realizare a obiectivelor strategice

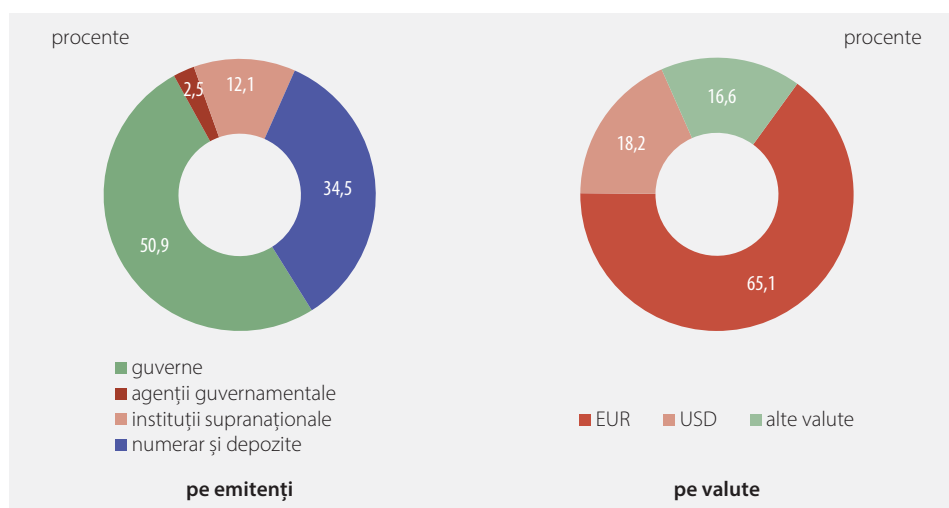
În perioada analizată, au fost urmăriți principalii parametri strategici pentru activitatea de administrare a rezervelor internaționale, stabiliți de către Consiliul de administrație al BNR la sfârșitul anului 2015 pentru perioada 2016-2017. Aceștia au vizat setarea unui cadru care să permită obținerea unei performanțe investiționale cât mai ridicate pe ansamblul perioadei de aplicare a strategiei¹²¹ prin practicarea unui management prudent și eficace al rezervelor, centrat pe diversificarea riscurilor bilanțiere ale instituției, siguranța și lichiditatea plasamentelor:

- compoziția valutară: euro – între 55 și 85 la sută din totalul rezervei valutare; dolarul SUA – între 10 și 35 la sută din totalul rezervei valutare; alte valute – maximum 20 la sută din totalul rezervei valutare;
- stabilirea unei durate medii de până la 1 an și 3 luni pentru întreaga rezervă valutară;

¹²¹ A fost vizată reducerea orizontului investițional strategic.

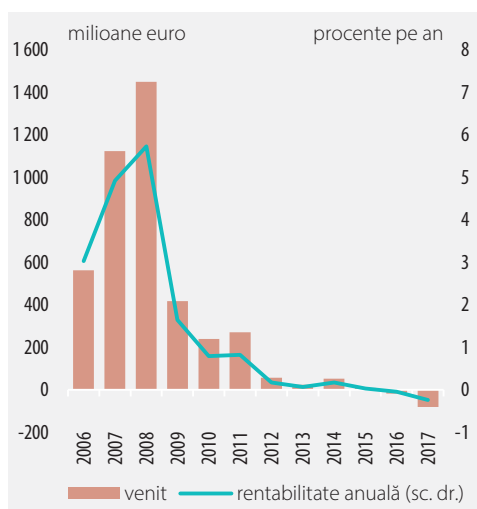
- constituirea unor tranșe de investiții care vizează îmbunătățirea rezultatelor din activitatea de administrare a rezervelor internaționale;
- categorii de emitenți eligibili: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale UE; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating minim A-; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active;
- limita de expunere față de entități private emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale;
- limita de expunere față de entitățile private, altele decât cele emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale.

În acest context, Comitetul de administrare a rezervelor internaționale și Consiliul de administrație au considerat și în anul 2017 ca inoportună modificarea parametrilor în cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României, având în vedere gradul de diversificare a riscurilor și măsurile adoptate anterior privind creșterea rentabilității așteptate a portofoliilor BNR. A fost practicat în continuare un management dinamic și flexibil al rezervelor valutare, orientat către identificarea și valorificarea oportunităților apărute pe piețele financiare internaționale, care să nu pericliteze însă obiectivele BNR privind siguranța și lichiditatea investițiilor. În vederea obținerii unor venituri suplimentare, au avut loc ajustări ale compoziției valutare a rezervelor, precum și ale alocărilor pe clase de emitenți de titluri cu venit fix. Totodată, a fost menținută preferința pentru un management relativ dinamic în ceea ce privește duratele portofoliilor și expunerile pe curbele de randamente. Asumarea de riscuri suplimentare a fost realizată într-o manieră prudentă și eficace, avându-se în vedere încadrarea în obiectivele și parametrii de risc definiți prin strategia multianuală de administrare a rezervelor internaționale, precum și alte dispoziții și considerente relevante. În acest sens, s-a menținut restricția privind efectuarea de plasamente la contrapartide private.

Grafic 8.2

Structura rezervei valutare
a României la 31 decembrie 2017

Grafic 8.3
Rezultate din administrarea
portofoliilor

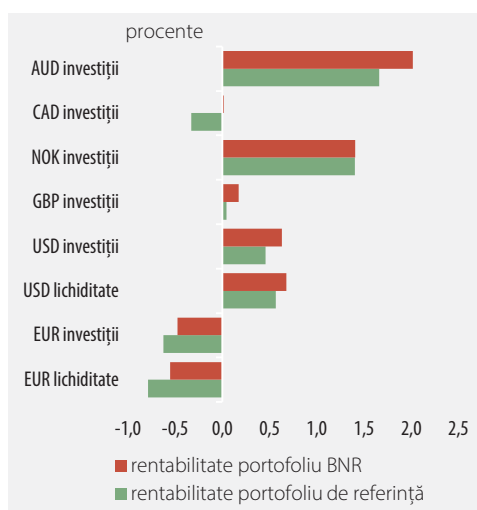
În linie cu structura valutară a pasivelor externe ale BNR, a serviciului datoriei publice și public garantate a României și a schimburilor comerciale internaționale ale statului, euro și-a menținut și la sfârșitul anului 2017 ponderea dominantă în totalul rezervelor valutare (65,1 la sută), poziția următoare revenind dolarului SUA (18,2 la sută, Grafic 8.2).

Având în vedere ponderea ridicată a monedei unice europene în totalul rezervelor valutare și ca urmare a randamentelor în general negative

pentru activele denumite în această monedă, eligibile în cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale, a avut loc reducerea veniturilor din plasamente, astfel încât rentabilitatea anuală obținută din administrarea portofoliilor a scăzut în perioada de referință de la -0,04 la sută în anul 2016 la -0,24 la sută (Grafic 8.3). În același interval de timp, veniturile economice aferente activității de

administrare a portofoliilor¹²² s-au diminuat de la -18 milioane echivalent euro la -80 milioane echivalent euro.

Grafic 8.4
Rentabilitate comparativă –
portofolii BNR față de
portofoliile de referință

Rentabilitatea anuală a portofoliilor de lichiditate ale BNR¹²³, denumite în euro și dolari SUA, s-a situat la nivelul de -0,55 la sută și respectiv 0,68 la sută. Portofoliile de investiții¹²⁴ – denumite în dolari SUA, lire sterline, coroane norvegiene, dolari canadieni și dolari australieni – au înregistrat rentabilități anuale pozitive, cuprinse în intervalul 0,01-2,02 la sută (Grafic 8.4).

¹²² Acestea sunt doar o componentă a veniturilor din activitatea de administrare a rezervelor internaționale, care includ, de asemenea, veniturile aferente deținerilor de aur și pe cele care provin din pozițiile valutare.

¹²³ Dețin cea mai mare pondere în rezervele valutare și au rolul de a asigura acoperirea, la costuri acceptabile, a unor ieșiri neprevăzute de valută din rezerve.

¹²⁴ Vizează ameliorarea rezultatelor din administrarea rezervelor internaționale, având un profil de rentabilitate și risc diferit de portofoliile de lichiditate.

3. Evoluția stocului de aur în perioada 1990-2017

După ce la finele anului 1989 rezerva de aur a României s-a situat la nivelul de 67,6 tone, depozitate integral în țară, în perioada postcomunistă banca centrală a fost preocupată în mod constant de consolidarea – inclusiv prin operațiunile de conversie a cantității excedentare de argint efectuate în intervalul 1994-2000 – și de plasarea adecvată a acesteia. În aceste condiții, stocul de aur s-a situat începând cu anul 1998 peste pragul de 100 tone, la finele anului 2017 consemnându-se un nivel de circa 104 tone.

3.1. Măsurile privind creșterea rezervelor internaționale

La începutul anilor '90, a fost elaborată o strategie de creștere a rezervelor internaționale ale României la un nivel adecvat, pentru a se asigura realizarea următoarelor obiective:

- a) oferirea unei garanții asupra solvabilității externe a României, având ca efect creșterea încrederii pieței financiare internaționale și a investitorilor;
- b) plata la termen a serviciului datoriei externe contractate de statul român;
- c) atenuarea eventualelor dezechilibre conjuncturale și temporare ale deficitelor balanței de plăți, ca urmare a unor șocuri imprevizibile, prin atingerea unui nivel de adecvare a rezervei valutare care să acopere cel puțin trei luni de importuri;
- d) stabilizarea și consolidarea monedei naționale.

Obiectivele avute în vedere trebuiau realizate în condițiile în care situația financiară și economică internă era marcată în perioada respectivă de distorsiuni și dezechilibre adânci, iar utilizarea cursului de schimb fix ca ancoră pentru combaterea inflației s-a dovedit a avea efecte adverse. Practic, rezerva valutară oficială, de 1,2 miliarde dolari SUA, existentă la sfârșitul anului 1989, a fost epuizată în numai nouă luni, încă înainte de preluarea administrării rezervelor internaționale de către Banca Națională a României.

O prezentare detaliată a situației financiare și economice a României din perioada ianuarie 1990 – aprilie 1993 a fost realizată în „Raportul privind regimul valutar din România și măsurile necesare pentru stabilizarea cursului leului”, Raport care a fost însoțit de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României și a fost transmis Parlamentului, Președinției și Guvernului. Pentru o mai bună înțelegere a măsurilor strategice care au fost luate de Banca Națională pentru creșterea rezervelor internaționale, în condițiile interne și externe aferente perioadei în care au fost adoptate, trebuie menționate câteva considerente majore care prefigurau necesitatea stringentă a creșterii rezervelor internaționale, așa cum au fost prezentate în lucrarea respectivă:

- a) abandonarea mecanismelor administrative de reglare a comerțului exterior a condus rapid, încă din anul 1990, la deteriorarea balanței de plăți și la consumarea rezervelor valutare;
- b) consumarea integrală a rezervelor valutare a fost favorizată de cadrul economic rezultat din menținerea cursului de schimb fix, stabilit administrativ la un nivel sensibil

supraevaluat, și de alocarea central-guvernamentală a resurselor valutare în pofida unor profunde schimbări instituționale;

- c) după epuizarea rezervelor valutare, la sfârșitul anului 1990, și în absența finanțării externe, România ar fi trebuit să-și reducă importurile la nivelul exporturilor;
- d) în întreaga perioadă de după reorganizarea sa (decembrie 1990), Banca Națională a României a acordat, împreună cu Ministerul Finanțelor, în numele și în contul statului, garanții de plată pentru importuri de însemnătate deosebită efectuate pe credit. Aceste garanții au fost solicitate de partenerii străini ca urmare a incertitudinilor legate de evoluțiile instituționale și politice din România;
- e) cursul oficial al leului a rămas supraevaluat și a menținut presiunea pentru creșterea în continuare a importurilor. În aceste condiții și în absența unei strategii de stimulare a exporturilor, a crescut dependența echilibrării balanței de plăți curente de finanțarea externă;
- f) finanțarea externă s-a realizat într-un volum mai scăzut decât cel negociat și consemnat în acordul cu Fondul Monetar Internațional (în 1991, România a primit numai creditele de la Fondul Monetar Internațional, finanțarea de la G-24 începând, din motive politice, abia din 1992), fapt care a condus la apariția unor tensiuni în ceea ce privește asigurarea mijloacelor de plată străine pentru onorarea angajamentelor scadente ale statului;
- g) pe plan extern, întârzierea finanțării negociate cu instituții internaționale (G-24 și Banca Mondială) a scăzut capacitatea de plată și a pus în dificultate Banca Națională în demersul de asigurare și menținere a rezervelor valutare. S-a creat un decalaj semnificativ între cererea și oferta de valută, producându-se perturbații în derularea importurilor și a producției interne;
- h) condițiilor interne și externe convergent nefavorabile li s-a adăugat decizia politică de blocare a cursului de schimb în perioada februarie-mai 1992, cu următoarele efecte: stimularea importurilor și penalizarea exporturilor; dezechilibrul valutar în creștere, acoperit prin majorarea datoriilor externe; influența cu totul marginală asupra evoluției prețurilor interne, ancora cursului de schimb fiind prea slabă pentru controlul unui proces inflaționist cu rădăcini adânci;
- i) condițiile adverse prezentate anterior au îndepărtat momentul în care rezervele valutare ale României ar fi putut atinge un nivel asigurător; în anii imediat următori preluării *de facto* a gestiunii rezervelor valutare de către Banca Națională a României, ca de altminteri și înainte de această dată, rezervele valutare oficiale au fost folosite, în cea mai mare parte, pentru achitarea unor importuri de importanță deosebită și pentru vânzări pe piață pentru sprijinirea cursului de schimb al leului; altfel spus, dezechilibrele au fost acoperite prin consumarea rezervelor valutare și prin împrumuturi externe.

Măsurile de creștere a rezervelor internaționale au făcut parte din politica de stabilizare și de consolidare, în perspectivă, a monedei naționale și au vizat creșterea credibilității internaționale a României pentru asigurarea necesarului de finanțare externă, în scopul evitării șocurilor puternice și al restabilirii echilibrelor în economie.

Aceste măsuri pot fi încadrate în patru etape, grupate pe perioade distincte:

- elaborarea Programului de creștere a rezervei internaționale – decembrie 1993;
- acțiuni premergătoare operațiunilor care au vizat creșterea rezervei internaționale – perioada ianuarie-martie 1994;
- efectuarea operațiunilor de conversie a cantității de argint excedentare în aur fin – perioada aprilie 1994 – aprilie 2000;
- operațiunile de transfer de aur din tezaurul central în contul de la Banca Angliei – perioada aprilie 1999 – martie 2002.

A. Elaborarea Programului de creștere a rezervei internaționale – decembrie 1993

Contextul intern și internațional al anului 1993 a fost unul complicat. În România, activitatea economică s-a desfășurat în condiții dificile, inerente procesului de tranziție, amplificate de nivelul scăzut al rezervelor valutare și de creditarea externă redusă. Pe scurt, contextul financiar intern a fost marcat de deficite substanțiale ale contului curent al balanței de plăți, menținându-se astfel dependența de finanțarea externă. La sfârșitul anului 1993, Banca Națională a României s-a confruntat cu probleme din perspectiva lichidității în valute convertibile, în condițiile în care trebuiau onorate obligațiile valutare ale statului, pe fondul existenței deficitelor permanente ale contului curent.

La problemele interne s-a adăugat și conjunctura internațională nefavorabilă României, dominată de prăbușirea piețelor de desfacere externe pentru produsele românești: embargoul asupra Irakului și, apoi, asupra fostei Iugoslavii; dezmembrarea pieței fostului CAER; recesiunea din țările dezvoltate; insolvabilitatea efectivă a unor țări în curs de dezvoltare care reprezentau debușee pentru producția națională și unde erau imobilizate creanțe din anii de dinainte de decembrie 1989. Pe ansamblu, mai mult de 60 la sută din piețele de export ale României au dispărut în mai puțin de patru ani – un fenomen de o magnitudine rar întâlnită pe plan mondial.

Piața financiară externă a rămas circumspectă față de evoluțiile din România, ceea ce a condus la menținerea unui cerc vicios: în lipsa finanțării externe, restructurarea a devenit greoaie, iar inflația s-a menținut mult timp la niveluri înalte; acești doi factori au contribuit la alimentarea neîncrederii pieței financiare internaționale și, astfel, la perpetuarea dificultăților.

Perspectiva pentru anul 1994 se contura în termeni îngrijorători, date fiind procesul accelerat de îndatorare publică externă din ultimii ani, precum și obligațiile de plată scadente în 1994 (peste 500 milioane dolari SUA), la care se adăuga și obiectivul indicativ de creștere cu 720 milioane dolari SUA a rezervelor internaționale până la sfârșitul anului 1994, obiectiv asumat în cadrul noului Aranjament *stand-by* cu FMI. Trebuie menționat că, până în luna mai 1991, responsabilitatea privind gestionarea regimului și rezervelor valutare a fost împărțită între Guvern – prin Ministerul Resurselor și Industrii și Ministerul Finanțelor – și Banca Română de Comerț Exterior (BRCE). În baza legii privind Statutul său, Banca Națională a României și-a asumat, în

luna mai 1991, conducerea regimului valutar și a politicii cursului de schimb. Începând cu luna martie 1991, BNR preluase și gestionarea împrumuturilor externe primite de la FMI, Banca Reglementelor Internaționale și G-24.

Întrucât era imperios necesar ca, în perioada următoare, rezervele valutare ale statului român să asigure fluxul de plăți și, totodată, să fie refăcute la echivalentul valorii importurilor României pe 2-3 luni, Banca Națională a României a adoptat, în luna decembrie 1993, un „Program de creștere a rezervei internaționale” pentru anul 1994, sub forma unui pachet de măsuri, care vizau următoarele:

1. intrări de la FMI, în anul 1994, în cadrul Aranjamentului *stand-by* și facilități pentru transformare sistemică, în sumă totală de 629 milioane dolari SUA;
2. intrări de la G-24 sub formă de finanțare excepțională pe anul 1994, de 150 milioane dolari SUA;
3. cumpărări nete pe piața valutară de circa 360 milioane dolari SUA, cu o medie zilnică de 1,5 milioane dolari SUA;
4. efectuarea unei operațiuni de vânzare a circa 300 de tone de argint din stocul BNR contra aur monetar, combinată cu o operațiune de *swap*¹²⁵;
5. renegocierea convențiilor cu BRCE pentru creditele în sumă de 580 milioane dolari SUA (la 30 septembrie 1993), astfel:
 - a) convenția „fixing”: lichidarea în cursul anului 1994 prin plăți parțiale în valută și în lei;
 - b) convenția „garanții”: lichidarea în semestrul I 1994 prin plăți în valută;
 - c) convenția „gol balanță”: plata în lei în semestrul II 1994 pentru echivalentul a circa 100 milioane dolari SUA;
6. efectuarea plăților scadente: rate de capital, dobânzi, comisioane, contribuții la organizații internaționale și pentru garanții de import, în sumă totală de circa 410 milioane dolari SUA;
7. valorificarea disponibilităților valutare prin plasamente pe termen scurt și eventuale operațiuni de arbitraj valutar, având în vedere că, în structura pe monede a obligațiilor de plată, dolarul SUA și monedele compozite (DST+ECU) dețineau peste 90 la sută.

B. Acțiuni premergătoare operațiunilor care au vizat creșterea rezervei internaționale – perioada ianuarie-martie 1994

La începutul anului 1994 a fost efectuată o evaluare a stocului de argint din tezaurul central al Băncii Naționale și a necesarului de consum al economiei românești. Potrivit prevederilor legale privind regimul metalelor prețioase¹²⁶, Banca Națională a României era autoritatea care prelua, în numele statului, și gestiona întreaga cantitate de lingouri din argint rezultată din producția internă și avea și răspunderea de a asigura necesarul de consum al economiei naționale. În perioada 1968-1993, raportul între

¹²⁵ În general, *swap*-ul valutar presupune cumpărarea unei valute la momentul încheierii tranzacției și obligația vinderii acesteia la un termen viitor la un curs la termen (*forward*) prestabilit.

¹²⁶ Decretul nr. 244/1978 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase.

producția și consumul de argint a fost net în favoarea producției, ceea ce a determinat creșterea stocului de argint de la 89,49 tone, în 1968, la 485,8 tone, în 1993, iar stocul de siguranță necesar a fi păstrat în tezaur era de circa 70-80 de tone, ceea ce acoperea în totalitate consumul pe o perioadă de cinci ani.

Menținerea în stocul Băncii Naționale a României a circa 400 de tone de argint peste stocul de siguranță nu se justifica din punct de vedere economic, întrucât argintul nu este recunoscut pe plan internațional ca activ de rezervă și nici nu putea să fie utilizat drept garanție în eventuale tranzacții financiar-valutare. În plus, din anul 1972, argintul teaurizat nu mai avea calitatea de *good delivery*¹²⁷, ceea ce împiedica tranzacționarea sa pe piețele de metale prețioase.

Pe baza unei comparații retrospective între rezervele de aur și cele de argint s-a constatat o inversare a raportului tradițional în defavoarea aurului începând cu anul 1986, când s-au efectuat vânzări masive de aur pentru rambursarea anticipată a datoriei externe. La începutul anului 1994, stocul de aur (circa 74 de tone) era relativ redus față de posibilitățile și istoricul României în ceea ce privește rezervele de aur. Din această perspectivă se impunea refacerea treptată a stocului de aur până la nivelurile tradiționale (circa 100 de tone).

În perioada ianuarie-aprilie 1994, au avut loc trei runde de întruniri ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a României, în care au fost reanalizate și aprofundate necesitatea creșterii și consolidării rezervelor internaționale ca element de credibilitate pentru reintrarea țării noastre pe piața internațională de capitaluri private, precum și posibilitățile concrete de derulare a operațiunilor de conversie, în străinătate, a cantităților excedentare de argint în aur monetar.

Pentru a identifica posibilitățile concrete de derulare a operațiunilor de conversie, au fost efectuate prospecțiuni pe piața internațională și s-au purtat negocieri preliminare cu potențialii parteneri externi, din care au rezultat următoarele oportunități:

- creșterea activelor internaționale, ca urmare a îmbunătățirii structurii rezervelor de metale prețioase, prin înlocuirea unui activ fără recunoaștere de piață (argintul) cu un activ recunoscut de piața internațională (aurul);
- posibilitatea exercitării unui management activ al rezervei în metale prețioase, prin reafirmarea României pe această piață într-un viitor apropiat;
- penetrarea piețelor financiare internaționale, prin acordarea de către o bancă de prim rang (AAA) a unui credit financiar și îmbunătățirea imaginii externe a României;
- asigurarea lichidităților în devize libere necesare onorării scadențelor angajamentelor externe ale României, în eventualitatea întârzierii finanțării externe;
- raport de preț favorabil operațiunii de conversie argint – aur, fără precedent în evoluțiile recente ale pieței (raportul de schimb argint – aur a ajuns de la 84:1, în septembrie 1993, la 72:1, în martie 1994);

¹²⁷ Standard pentru lingourile de aur și argint, a cărui respectare permite tranzacționarea acestora în orice moment, fără a fi necesară verificarea caracteristicilor (greutate, dimensiune, finețea metalului prețios).

- reobținerea calității de *good delivery* pentru argint în lingouri din producția curentă, precum și înregistrarea noilor mărci de fabricație ale S.C. Phoenix Baia Mare și Băncii Naționale a României pentru producția curentă de aur fin în lingouri (LBMA);
- posibilitatea de a utiliza cantitatea de aur rezultată din conversia argintului fin în aur fin sub formă de depozit remunerat, fără pierderea oficială a dreptului de proprietate asupra acestuia, în vederea obținerii unui credit financiar destinat rezervei. Prin menținerea acestui drept, stocul de aur putea să fie raportat în rezervele internaționale;
- posibilitatea obținerii unei linii de credit (60 milioane dolari SUA) cu marjă de dobândă mai redusă și prelungirea termenului de rambursare de la 11 luni la 12-18 luni;
- posibilitatea reactivării conturilor de metale prețioase la Banca Angliei și BRI în vederea depozitării aurului astfel obținut.

C. Efectuarea operațiunilor de conversie a cantității de argint excedentare în aur fin, inclusiv operațiunea de recunoaștere a calității de *good delivery* pentru lingourile din argint produse în România – perioada aprilie 1994 – aprilie 2000

În perioada aprilie 1994 – aprilie 2000 au avut loc mai multe operațiuni de conversie a argintului fin în aur fin, care au totalizat circa 727,212 tone de argint. Din acestea, aproximativ 608,861 tone de argint au fost transferate din tezaurul central, în șase etape, și circa 118,351 tone au provenit din alimentările conturilor de argint în străinătate ale BNR, în baza Decretului nr. 244/1978 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase (118,051 tone) și din dobânzi (circa 0,300 tone). Din conversia argintului transferat din tezaurul central a rezultat cantitatea de aproximativ 8,89 tone aur, iar din conversia conturilor de argint din străinătate au rezultat circa 2,033 tone aur.

În conformitate cu prevederile Decretului nr. 244/1978, Banca Națională a României a avut controlul asupra întregii cantități de metale prețioase, pietre prețioase și semiprețioase până în anul 2000, când acest act normativ a fost abrogat. Totodată, în anul 1995, conform Ordinului nr. 17 al ministrului comerțului, a fost liberalizat exportul de deșeuri de metale prețioase (concentrate miniere și zguri metalurgice cu conținut de metale prețioase) pe bază de licență de export, condiționat de avizul prealabil al Băncii Naționale a României. Pentru cantitatea de argint rezultată din deșeurile exportate, depusă în conturile de metale prețioase deținute de BNR în străinătate, banca centrală a achitat exportatorilor contravaloarea în lei.

Încă de la începutul efectuării operațiunilor de conversie în 1994, s-a creat posibilitatea asigurării fluxului de plăți imediat necesar achitării obligațiilor valutare ale statului, prin contractarea unui credit de 60 milioane dolari SUA garantat neexplicit cu depozitul în aur rezultat din conversie, concomitent cu posibilitatea fructificării și raportării acestuia în rezervele internaționale.

Pentru eficientizarea operațiunilor de conversie a lingourilor din argint în lingouri din aur, Banca Națională a României a inițiat în 1995 demersurile pentru recunoașterea de către LBMA a calității de *good delivery* pentru lingourile din argint produse în România,

calitate pierdută în anul 1972. Începând cu 18 ianuarie 1996 această calitate a fost recunoscută. Prin aceasta s-au optimizat costurile de conversie de la 9 cenți/uncie (1994) la 2,5 cenți/uncie (1997).

În perioada 1994-2000, în care s-au derulat operațiunile de conversie, raportul de preț a fost favorabil acestor operațiuni. Acest raport a fost influențat, în mare măsură, de prețul argintului, pentru care se manifesta o cerere fizică sporită în acea perioadă, rezultând o conjunctură foarte avantajoasă pentru efectuarea conversiei. Raportul mediu la care Banca Națională a realizat tranzacțiile de conversie argint fin – aur fin a fost de 66,56:1. De menționat că anterior anului 1994 au fost perioade în care raportul de preț argint fin – aur fin a depășit nivelul de 90:1.

Tabel 8.1
Situația sintetică
a operațiunilor de conversie
a argintului în aur

	1994	1996	1997	1998	1999	2000	tone Total
Argint							
Total, din care:	399,735	95,951	102,511	75,669	33,359	19,987	727,212
Tezaur BNR	399,735	90,855	68,888	29,396	0	19,987	608,861
Decret nr. 244/1978 (inclusiv dobânzi)		5,096	33,623	46,273	33,359		118,351
Aur	5,643	1,352	1,610	1,328	0,633	0,361	10,926

D. Operațiunile de transfer de aur din tezaurul central în contul de la Banca Angliei (aprilie 1999 – martie 2002)

Anul 1998 s-a încheiat cu un deficit ridicat al balanței comerciale, cifrat la peste 2,6 miliarde dolari SUA, pe seama majorării importurilor și scăderii exporturilor, precum și cu un deficit al contului curent de 2,9 miliarde dolari SUA, în creștere substanțială față de anul anterior. Nici previziunile privind principalele evoluții economice, financiare, monetare și valutare pentru anul 1999 nu erau deloc încurajatoare.

Scăderea rezervelor valutare a fost semnificativă (cu peste 800 milioane dolari SUA, mai mare decât se anticipase), ceea ce s-a repercutat negativ asupra construirii programului valutar în perspectiva anului 1999. La aceste impedimente se adăuga și constrângerea generată de existența unui vârf al serviciului datoriei externe de aproximativ 30 la sută din datoria publică pe termen mediu și lung a României, respectiv 2,8 miliarde dolari SUA, din care 2,2 miliarde dolari SUA aferente datoriei publice și celei public garantate. Absența unui acord cu FMI, pe de o parte, și climatul extern nefavorabil, pe de altă parte, dublate de scăderea ratingului de țară și de anticipațiile privind posibila încetare a plăților externe ale României, au condus la diminuarea intrărilor din împrumuturi noi pe termen mediu și lung, care constituiseră principala sursă de finanțare în anul anterior. Astfel, statul român a contractat și garantat în anul 1998 împrumuturi externe de numai 26,6 la sută din plafonul de îndatorare aprobat de Parlamentul României, în valoare de 2,9 miliarde dolari SUA.

În aceste condiții se impunea îmbunătățirea relațiilor României cu principalele instituții financiare internaționale – FMI și Banca Mondială – care ar fi însemnat o „undă verde” dată creditorilor privați. FMI a început implementarea politicii de implicare a sectorului privat cu un grup de patru țări, printre care și România, căreia i s-a solicitat contractarea

unor credite în valoare de 600 milioane dolari SUA de pe piața externă de capital. Deși România a întreprins eforturi constante pe linia obținerii acestor împrumuturi, mediul extern nefavorabil, pe de o parte, și cunoașterea condiției ca România să obțină în prealabil un împrumut de pe piața privată de capital, pe de altă parte, au făcut imposibilă obținerea unor finanțări la costuri rezonabile. Având de rambursat două rate importante (în luna mai către Nomura Securities și în luna iunie către Merrill Lynch), România a fost lăsată practic, în prima jumătate a anului 1999, fără acces la finanțarea externă, instituțională sau privată. În aceste condiții, ajustarea externă amplă a economiei românești a reprezentat singura posibilitate de depășire a vârfului de plată în contul datoriei externe în anul 1999.

Din perspectiva contextului internațional nefavorabil, merită menționat faptul că s-au agravat o serie de dezechilibre manifestate în anul anterior și că a apărut pericolul unei recesiuni globale. Criza declanșată în vara anului 1997 în țările din sud-estul Asiei, care a evidențiat fragilitatea sistemului financiar-bancar din aceste state, a fost urmată în 1998 de noi faze acute în țări precum Rusia și Brazilia. Fluxurile financiare s-au orientat în mai mică măsură către țările în curs de dezvoltare și cele în tranziție, îndreptându-se cu prioritate către țările dezvoltate – care prezentau un grad mai scăzut de risc –, cu consecința agravării situației economiei din primul grup de țări.

La toate acestea s-a adăugat impactul negativ al situației tensionate din zona Balcanilor, care a culminat cu războiul din Iugoslavia (martie-iunie 1999). Acest eveniment a provocat României pierderi comerciale considerabile, atât prin afectarea comerțului bilateral, cât și prin blocarea, pe parcursul întregului an, a Dunării, ruta cea mai ieftină de acces către parteneri importanți, precum Germania și Austria. Totodată, războiul din Iugoslavia a condus la scăderea încrederii investitorilor de portofoliu străini, care își înjumătățiseră prezența la Bursa de Valori București încă din anul 1998, ca urmare a crizei din Rusia.

România trebuia să facă față unui vârf de plată a serviciului datoriei externe în intervalul mai-iunie 1999 (aproximativ 900 milioane dolari SUA), iar șansele de a obține împrumuturi pe piața de capital erau condiționate atât de limitările generate de faptul că încă nu se semnase acordul cu Fondul Monetar Internațional, cât și de probabilitatea ca, în perioada imediat următoare, prețul pentru împrumuturile contractate de România să fie foarte mare (marjă de 10-15 puncte procentuale peste LIBOR), iar termenul de îndatorare să nu depășească 3 ani. În plus, a intervenit și reticența ofertanților de capital de a credita economiile emergente, în special ca urmare a crizei asiatice și a celei rusești.

În vederea asigurării resurselor necesare, în acel moment se puneau accentul atât pe încheierea unui nou acord *stand-by* cu Fondul Monetar Internațional, cât și pe alte soluții de finanțare. Una dintre precondițiile (*prior actions*) semnării acordului cu FMI era refinanțarea a 80 la sută din creditele obținute pe piața de capital, ceea ce însuma circa 600 milioane dolari SUA.

Prin discuțiile avute cu reprezentanții FMI, atât la București, cât și cu ocazia întâlnirii Constituentei de la Sofia (19-22 martie 1999), dar și prin contactele avute cu reprezentanți ai Departamentului Trezoreriei SUA, conducerea executivă a BNR a reușit

obținerea unui maximum de flexibilitate în ceea ce privește criteriul refinanțării. Astfel, flexibilitatea viza deopotrivă obținerea de finanțare comparabilă din surse alternative creditorilor sau firmelor de subscriere (*underwriters*) originale, precum și, într-o mai mică măsură, eșalonarea acestei finanțări în timp.

În luna aprilie 1999, Consiliul de administrație a analizat posibilitățile concrete de atragere de finanțare pe termen scurt, necesară acoperirii nevoilor imediate până la refacerea capacității de acces a României, în condiții avantajoase, pe piețele internaționale de capital. Până în aprilie se reușise semnarea unui acord cu o bancă comercială străină, cu care România avea legături tradiționale pentru o facilitare de 100 milioane dolari SUA. În vederea obținerii și altor finanțări, astfel încât să poată fi îndeplinită precondiția semnării acordului cu FMI, s-au identificat și s-au aprobat următoarele soluții:

1. Obținerea unor plasamente private (*club loan*) de la bănci comerciale străine prezente în România, negarantate explicit cu aur. În acest sens, din discuțiile exploratorii purtate a rezultat că ar fi posibilă obținerea unui împrumut de 100-200 milioane dolari SUA (cu participarea a 6-10 bănci cu câte 10-20 milioane dolari SUA). Negocierile s-au finalizat sub forma a două plasamente de tip *club loan* (*club loan I* în valoare de 108 milioane dolari SUA și *club loan II*, în valoare de 64 milioane dolari SUA).
2. Fructificarea potențialului rezervei de aur.
Structurarea acestei operațiuni trebuia să țină cont de constrângerile atașate rezervei de aur, și anume:
 - scadența împrumutului: conform prevederilor legale de la acea vreme, BNR putea negocia și încheia operațiuni financiar-bancare cu condiția rambursării acestora în termen de 1 an;
 - clauza din contractele de împrumut de nefolosire a activelor Băncii Naționale a României drept garanție;
 - constrângerea politică: atitudinea reticentă față de operațiunile prin care BNR putea administra mai eficient rezerva de aur, ca o reacție la politica statului român de vânzare a rezervelor de aur în vederea acoperirii datoriei externe înainte de anul 1989;
 - constrângerea FMI: operațiunile *swap*, care constituiau cele mai multe dintre propuneri, nu satisfăceau cerința de refinanțare a FMI, datorită faptului că se producea un schimb de active, respectiv se diminuea stocul de aur și creștea soldul rezervelor în devize în echivalent.
3. Transferul fizic a până la 46 de tone de aur în conturile Băncii Naționale a României la Banca Angliei; activarea resursei de aur era utilă în primul rând pentru generarea de lichidități și pentru sporirea vizibilității rezervelor depozitate în străinătate; în plus, era posibilă și fructificarea eficientă a stocului respectiv prin tranzacții structurate cu instituții financiar bancare private.

În acest context, în perioada mai 1999 – martie 2002, Banca Națională a României a efectuat transferul fizic al cantității de 46 de tone de aur în conturile BNR la Banca Angliei, constituită din lingouri (bare) standard *London good delivery*. Acestea

respectau specificațiile de calitate și greutate ale London Bullion Market Association și, ca urmare, puteau fi tranzacționate pe piețele internaționale specifice. Având în vedere importanța strategică, operațiunea s-a efectuat cu informarea Parlamentului, Președinției și Guvernului.

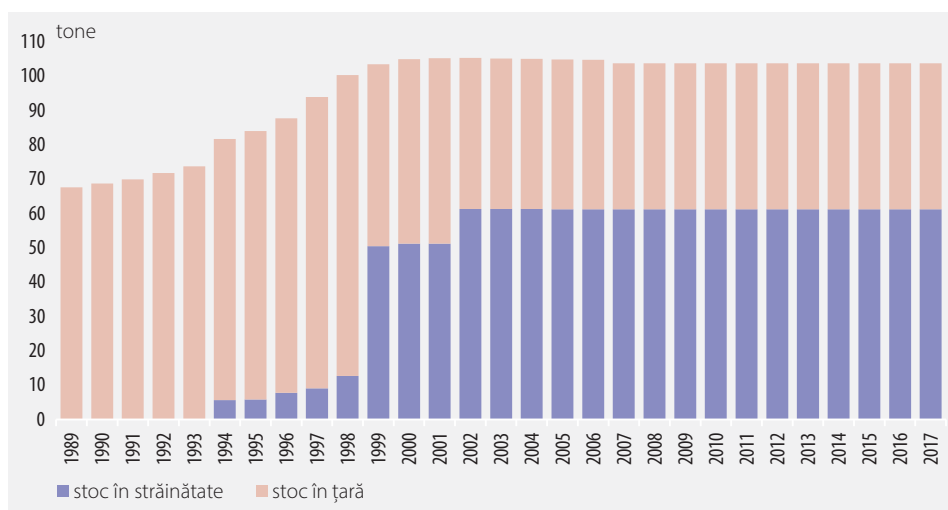
Tabel 8.2
Situția sintetică a alimentărilor
contului de aur al BNR
la Banca Angliei

Tipul operațiunii	Aur (uncii)	Aur (tone)*
1. Conversii ale argintului (1994-2000)	351 278,383	10,926
2. Transfer fizic (1999; 2002)	1 478 238,861	45,978
3. Alimentări în baza Decretului nr. 244/1978 (1996-2000)	90 617,096	2,819
4. Dobânzi în aur de la contrapartide private	39 568,120	1,231
5. Over/under delivery și regularizări	9 367,297	0,291
Total	1 969 069,757	61,245

*) cantitatea în tone a fost obținută prin aplicarea factorului de conversie de 32,1507465 uncii/kg asupra cantității în uncii

După cum se observă în Graficul 8.5, în perioada 1990-2017 rezerva de aur a României administrată de Banca Națională a crescut cu 36 de tone, situându-se la circa 104 tone în decembrie 2017.

Grafic 8.5
Stocul de aur, 1989-2017

3.2. Tendințe internaționale recente în abordarea băncilor centrale privind rezerva de aur

Abordarea băncilor centrale față de aur ca activ de rezervă s-a schimbat în ultimii ani, în special după declanșarea crizei financiare globale. Până în anul 2009, băncile centrale reprezentau al doilea furnizor de aur pe piață după sectorul de producție minieră. Ulterior, pe fondul efectelor crizei financiare și al intrării politicilor monetare ale băncilor centrale de referință într-o etapă nouă și fără precedent, abordarea băncilor centrale față de rezervele de aur s-a schimbat și s-a reflectat în reducerea vânzărilor efectuate de către băncile centrale din statele europene și în creșterea cumpărărilor efectuate de către băncile centrale ale statelor emergente din America Latină, Orientul Mijlociu și Asia.

Astfel, începând cu anul 2010, pentru prima dată în ultimii 20 de ani, chiar dacă au cumpărat la prețuri mai mari, băncile centrale s-au plasat pe poziția de cumpărător net de aur, iar cererea provenită de la acestea a crescut semnificativ – de la mai puțin de 2 la sută din totalul cererii de aur la nivel mondial în 2010 la 14 la sută în anul 2014. Chiar și băncile centrale semnatare ale celor patru acorduri de vânzare de aur s-au retras complet de pe piața aurului, fapt ce a contribuit semnificativ la tendința de creștere a prețului aurului în ultimii ani.

Redobândirea de către aur a rolului de activ strategic, dar și creșterea tensiunilor geopolitice la cote alarmante, mai ales în prima parte a anului 2014 (alipirea Crimei la Rusia, evenimentele din Ucraina și Orientul Mijlociu), au determinat reanalizarea de către decidenții din cadrul băncilor centrale a politicilor privind distribuția în conturile din afara țării a rezervelor fizice de aur, tendință remarcată mai ales în Europa.

Băncile centrale din Germania, Olanda și Austria sunt printre principalele autorități monetare care au anunțat, într-un mod transparent, programe de echilibrare a distribuției rezervelor de aur între locațiile din străinătate și din țară, prin repatrierea unei părți a rezervelor de aur depozitate în afara granițelor. Argumentele oferite în favoarea acestor decizii au avut la bază diversificarea riscului, în condițiile în care concentrarea în anumite conturi din afara țărilor respective era de peste 70 la sută din totalul rezervelor de aur ale acestor țări, dar și inducerea unui efect pozitiv asupra încrederii populației din țările respective.

3.3. Concluzii

Ca urmare a procesului de consolidare a stocului de aur în perioada postcomunistă – care a făcut parte din abordarea BNR privind asigurarea unui nivel și a unei structuri adecvate ale rezervelor internaționale ale României –, acesta a depășit în anul 1998 pragul de 100 de tone, situându-se la circa 104 tone în intervalul 2007-2017 (cu 36 de tone peste nivelul din 1989).

Constituirea stocului de aur obținut prin conversia cantităților excedentare de argint în aur monetar a avut ca rezultat îmbunătățirea structurii rezervelor în metale prețioase ale României, în sensul creșterii activelor internaționale prin înlocuirea unui activ fără recunoaștere de piață (argintul) cu un activ recunoscut de piața internațională (aurul), având un coeficient ridicat de lichiditate și un volum mult mai redus.

Aurul depozitat în străinătate, obținut din conversia argintului, a avut o contribuție esențială în operațiunile structurate de finanțare a necesarului imediat de lichiditate, astfel încât România a putut să onoreze la termen toate obligațiile externe și să evite intrarea în incapacitate de plată, fără să reducă rezervele valutare. Operațiunile de finanțare au fost structurate astfel încât s-au putut menține oficial dreptul de proprietate asupra stocului de aur respectiv, precum și posibilitatea raportării acestuia în nivelul rezervelor internaționale, fapt care a contribuit la îndeplinirea criteriului de performanță stabilit în acordul cu FMI. Obținerea finanțărilor private externe de la

parteneri financiari de prim rang (AAA), pe baza componentei stocului de aur rezultat din conversie, a creat posibilitatea ca BNR să intre pe piețele financiare internaționale și să contribuie la îmbunătățirea imaginii externe a României.

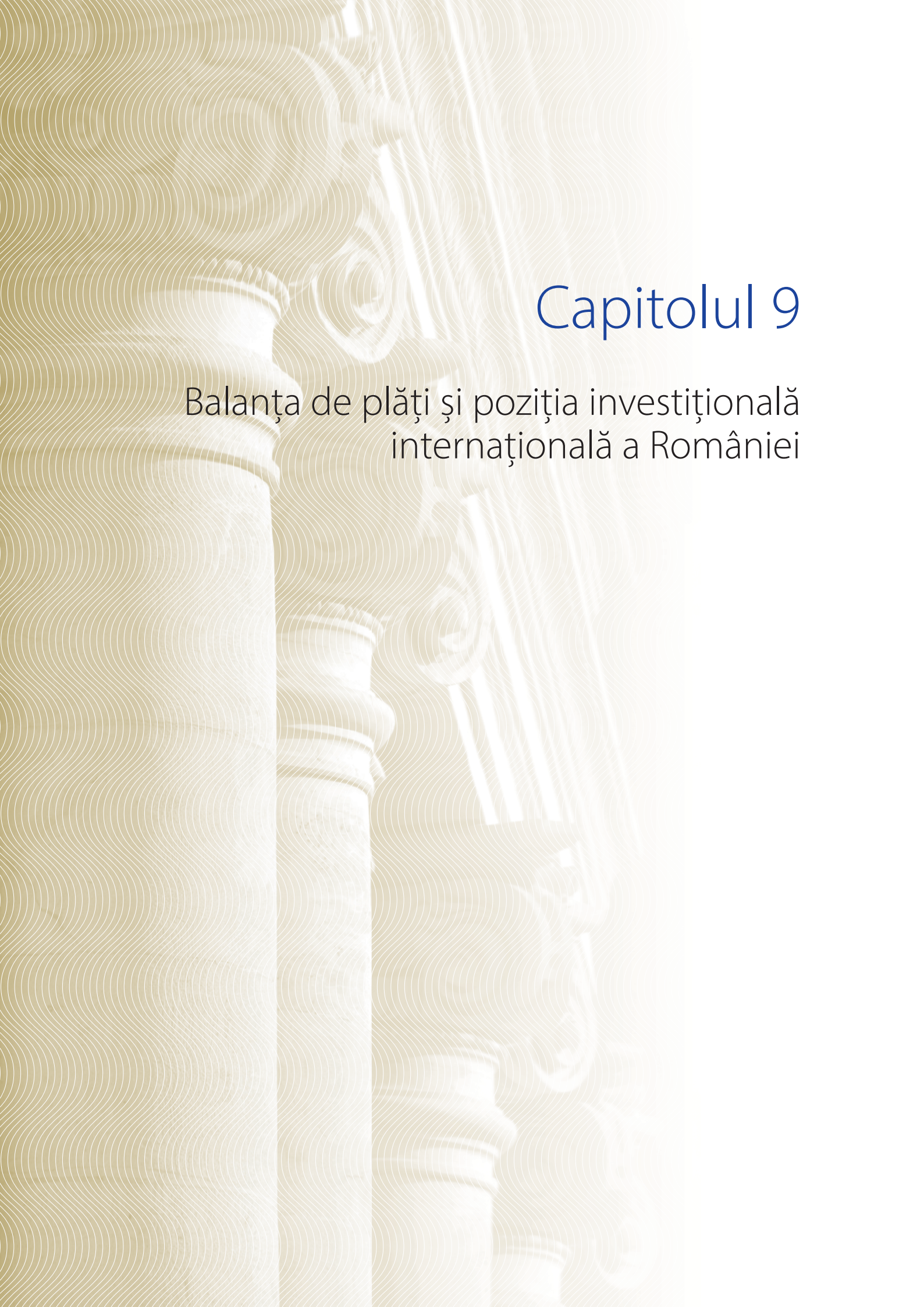
În cadrul operațiunilor de conversie, BNR a avut în vedere și a reușit, începând cu 18 ianuarie 1996, să obțină recunoașterea calității de *good delivery* pentru lingourile din argint românești, calitate pe care statul român a pierdut-o în anul 1972. Prin aceasta au fost optimizate costurile de conversie de la 9 cenți/uncie (1994) la 2,5 cenți/uncie (1997). În perioada în care s-au derulat operațiunile de conversie (1994-2000), raportul de preț a fost favorabil acestora. Majorarea rezervei de aur prin operațiunile de conversie a argintului a avut ca rezultat creșterea rezervelor internaționale, sprijinind astfel și politica de stabilizare și de consolidare a monedei naționale.

Consolidarea stocului de aur depozitat în străinătate, prin operațiunile de transfer de aur fizic din anii 1999 și 2002, a avut ca scop atât limitarea vulnerabilităților externe – ca o asigurare pentru absorbția șocurilor financiare adverse în perioade de criză sau în situația restrângerii accesului la piețele internaționale de capital, fapt care s-a și întâmplat în anul 1999 –, cât și posibilitatea desfășurării unui management activ al rezervei în metale prețioase și reafirmarea României pe piața internațională. Nu în ultimul rând, este de menționat că operațiunile de conversie a argintului în aur au avut ca rezultat și acumularea unei avuții pentru generațiile viitoare, astfel încât acestea să poată face față mai ușor unor șocuri exogene neprevăzute.

Fenomenele de criză și conflictele deschise din diferite zone ale lumii au readus piața aurului în plan central. Fluctuațiile stocurilor de aur ale statelor lumii sunt influențate în continuare de ciclurile și evenimentele economice și politice mondiale, iar prețul aurului rămâne cel mai bun barometru al climatului economic și politic din lume.

Abordarea băncilor centrale în ceea ce privește rezervele de aur s-a schimbat și s-a reflectat în reducerea vânzărilor efectuate de către băncile centrale din statele europene și creșterea cumpărărilor efectuate de către băncile centrale ale statelor emergente din America Latină, Orientul Mijlociu și Asia. Aurul tinde să își recâștige rolul strategic în activitatea de administrare a rezervelor internaționale, fiind unul dintre puținele active acceptate fără rezerve în obiectivele investiționale ale băncilor centrale. Acest fapt se datorează beneficiilor de diversificare pe care le aduce în cadrul unui portofoliu, capacității sale de a-și păstra valoarea în condițiile manifestării fenomenului inflaționist și rolului său de activ de refugiu în vremuri de turbulențe financiare și geopolitice. Totodată, ca urmare a crizei financiare și a creșterii riscurilor geopolitice, s-a manifestat o tendință de revizuire a politicii unor bănci centrale în ceea ce privește depozitarea aurului, prin echilibrarea distribuției rezervelor de aur între plasarea în străinătate și păstrarea în țară.

Capitolul 9

Balanța de plăți și poziția investițională
internațională a României

1. Contul curent și contul de capital

Contul curent

În anul 2017, deficitul contului curent al balanței de plăți a fost de 6 295 milioane euro, reprezentând 3,4 la sută din PIB, comparativ cu 2,1 la sută din PIB în anul anterior (Tabel 9.1).

	milioane euro	
	2016	2017
Bunuri, net	-9 305	-11 912
Export (FOB)	52 173	57 186
Import (FOB)	61 478	69 098
Servicii, net	7 723	7 932
Venituri primare, net	-4 467	-4 955
Venituri secundare, net	2 500	2 640
Sold cont curent	-3 549	-6 295

Tabel 9.1
Contul curent

Evoluția deficitului contului curent a fost influențată de adâncirea deficitelor în cazul balanței bunurilor și a celei a veniturilor primare (cu 28 la sută, respectiv cu 10,9 la sută), doar parțial compensată de majorarea excedentului veniturilor secundare și a celui al balanței serviciilor (cu 5,6 la sută, respectiv cu 2,7 la sută).

Deficitul balanței bunurilor a crescut cu 28 la sută comparativ cu anul 2016, până la 11 912 milioane euro, adâncirea acestuia generând aproximativ 95 la sută din majorarea deficitului contului curent. Exporturile s-au majorat cu 9,6 la sută (comparativ cu 6,2 la sută în 2016), iar importurile cu 12,4 la sută¹²⁸ (8 la sută în 2016), ponderea deficitului balanței bunurilor în PIB urcând de la 5,5 la sută la 6,3 la sută. Structura soldului balanței bunurilor pe grupe de mărfuri evidențiază cele mai mari deficite la: produse chimice și plastice (6 640 milioane euro), produse minerale (2 504 milioane euro), metale comune (2 201 milioane euro), textile, confecții, încălțăminte (1 316 milioane euro). Deficitul balanței bunurilor a fost generat în proporție de 82,5 la sută de comerțul intracomunitar (-9 823 milioane euro).

Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus cu 2,1 puncte procentuale, până la 82,8 la sută, iar gradul de deschidere a economiei¹²⁹ a crescut cu 0,3 puncte procentuale, până la 67,2 la sută.

¹²⁸ Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – Comerțul internațional cu bunuri; calcule BNR. Importurile FOB se calculează de către BNR pe baza coeficienților de transformare CIF/FOB publicați de INS. Detalii privind actualizarea coeficientului CIF/FOB în România sunt disponibile pe *website*-ul Institutului Național de Statistică (http://www.insse.ro/cms/files/statistici/Importuri_CIF_FOB/coeficient_CIF_FOB.pdf).

¹²⁹ $(\text{Export} + \text{Import de bunuri})/\text{PIB} \times 100$.

Exportul de bunuri a însumat 57 186 milioane euro, în creștere cu 9,6 la sută față de anul precedent, respectiv cu 5 013 milioane euro, pe fondul consolidării cererii externe din partea Uniunii Europene. Ponderea exportului de bunuri în PIB s-a redus cu 0,3 puncte procentuale față de anul 2016, ajungând la 30,4 la sută. Comparativ cu anul 2016, structura bunurilor exportate pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii exportului de metale comune (cu 0,8 puncte procentuale, până la 9,1 la sută), produse chimice și plastice și produse minerale (cu câte 0,1 puncte procentuale, până la 9,7 la sută și respectiv 4,3 la sută) și alte mărfuri (cu 1 punct procentual, până la 9,8 la sută).

Importul de bunuri a totalizat 69 098 milioane euro, în creștere cu 12,4 la sută față de anul 2016, respectiv cu 7 620 milioane euro. Ponderea importului de bunuri în PIB a crescut cu 0,6 puncte procentuale față de anul 2016, până la 36,8 la sută. Structura importului pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii importului de metale comune (cu 0,5 puncte procentuale, până la 10,7 la sută), produse minerale (cu 1 punct procentual, până la 7,2 la sută) și alte mărfuri (cu 0,4 puncte procentuale, până la 7,5 la sută).

Deficitul balanței veniturilor primare a însumat 4 955 milioane euro, comparativ cu 4 467 milioane euro în anul 2016, accentuarea provenind, în principal, din creșterea veniturilor nerezidenților din participații la capital de natura investițiilor directe (dividende și profituri reinvestite) și, în mai mică măsură, din majorarea dobânzilor plătite de administrația publică pentru obligațiunile emise. Ponderea deficitului balanței veniturilor primare în PIB s-a menținut la nivelul anului anterior, respectiv la 2,6 la sută.

Excedentul balanței veniturilor secundare a totalizat 2 640 milioane euro, în creștere cu 5,6 la sută față de anul precedent, în contextul unui volum mai mare al transferurilor lucrătorilor. Ponderea acestuia în PIB a înregistrat un ușor declin, cu 0,1 puncte procentuale, până la 1,4 la sută.

Excedentul balanței serviciilor a însumat 7 932 milioane euro, comparativ cu 7 723 milioane euro în anul 2016, creșterea acestuia fiind fundamentată pe avansul încasărilor din transportul rutier de mărfuri, din prelucrarea bunurilor și din servicii informatice, care împreună reprezintă jumătate din încasările din servicii înregistrate în anul 2017.

Finanțarea deficitului de cont curent din surse autonome, stabile, reprezentate de transferuri de capital și de investiții directe în valoare netă cumulată de 6 540 milioane euro, a făcut ca majorarea acestuia să nu influențeze negativ datoria externă.

Contul de capital

În anul 2017, soldul pozitiv al contului de capital a însumat 2 216 milioane euro, reprezentând aproximativ jumătate din nivelul înregistrat în anul anterior (4 260 milioane euro), rezultat al trendului descrescător al intrărilor din fonduri europene de natura transferurilor de capital. Deși în regres, excedentul contului de capital a compensat aproximativ 35 la sută din deficitul contului curent, contribuind la relaxarea presiunii asupra necesarului de finanțare a acestuia.

2. Contul financiar

În anul 2017, soldul negativ al contului financiar a fost de 3 358 milioane euro, reflectând intrări nete de fluxuri financiare pentru prima dată în ultimii cinci ani (Tabel 9.2). Acest punct de inflexiune a fost rezultatul cumulat al majorării influxurilor nete de investiții de portofoliu, în contextul emisiunilor de obligațiuni ale administrației publice, și al diminuării ieșirilor nete aferente componentei „alte investiții”, pe fondul temperării retragerilor de depozite ale nerezidenților.

	milioane euro	
	2016	2017
Contul financiar	1 550	-3 358
Achiziția netă de active	5 044	2 965
Acumularea netă de pasive	3 494	6 323
Investiții directe	-4 513	-4 570
Achiziția netă de active	1 143	-196
Acumularea netă de pasive	5 656	4 374
Investiții de portofoliu	-975	-2 796
Achiziția netă de active	352	600
Acumularea netă de pasive	1 327	3 396
Derivate financiare	38	-67
Alte investiții	4 742	3 652
Achiziția netă de active	1 253	2 204
Acumularea netă de pasive	-3 489	-1 447
Active de rezervă	2 258	424
Achiziția netă de active	2 258	424

Tabel 9.2
Contul financiar

Notă: Atât la achiziția netă de active, cât și la acumularea netă de pasive semnul (+) marchează creștere, iar semnul (-) scădere.

Investițiile directe au înregistrat influxuri nete în valoare de 4 570 milioane euro, nivel comparabil cu cel din anul precedent (4 513 milioane euro). Investițiile nerezidenților în România au atins 4 579 milioane euro, cu un nivel al participațiilor la capital¹³⁰ în valoare de 3 799 milioane euro, majorat de valoarea netă pozitivă a creditelor intragrup¹³¹ (780 milioane euro). Primele cinci țări investitoare¹³² au fost: Olanda (23,8 la sută), Cipru (23,4 la sută), Franța (13,3 la sută), Luxemburg (12,8 la sută) și Austria (8,3 la sută).

Investițiile de portofoliu au înregistrat în anul 2017 influxuri nete de 2 796 milioane euro, comparativ cu 975 milioane euro în anul 2016, reflectând un volum mai mare al cumpărărilor de euroobligațiuni de către nerezidenți și un volum mai mic al răscumpărărilor de euroobligațiuni de la nerezidenți. În 2017 au fost emise euroobligațiuni noi în valoare de 1 miliard euro (în luna aprilie) și au fost redeschise emisiuni anterioare în valoare de 1,75 miliarde euro (în lunile aprilie și octombrie).

¹³⁰ Inclusiv profitul reinvestit net estimat.

¹³¹ Credite dintre investitorul străin și firma rezidentă.

¹³² Din punct de vedere al ponderii în influxurile nete de investiții directe ale nerezidenților în România în anul 2017 (date preliminare); cele cinci țări însumează 81,6 la sută din total.

Componenta „alte investiții” a consemnat ieșiri nete însumând 3 652 milioane euro, comparativ cu 4 742 milioane euro în anul 2016, reducerea acestora fiind influențată preponderent de diminuarea retragerilor de depozite ale nerezidenților și, în mai mică măsură, de majorarea pasivelor nete de natura creditelor comerciale.

3. Poziția investițională internațională a României – principalele componente

Rezervele internaționale

La sfârșitul anului 2017, rezervele internaționale ale României au totalizat 37 107 milioane euro, cu 798 milioane euro mai puțin decât la 31 decembrie 2016. Influențele venite din variațiile cursului de schimb, ale prețului aurului pe piața internațională și ale prețurilor titlurilor de valoare din portofoliu au marcat o contribuție negativă de 1 222 milioane euro, în contrast cu tranzacțiile nete care au totalizat 424 milioane euro. Rezervele internaționale ale României au acoperit la finele perioadei analizate 5,4 luni de importuri de bunuri și servicii, comparativ cu 6,3 luni la sfârșitul anului 2016¹³³.

Datoria externă brută

La 31 decembrie 2017 soldul datoriei externe brute a totalizat 93,5 miliarde euro.

Datoria externă pe termen lung¹³⁴ a scăzut față de sfârșitul anului 2016 cu 1,5 la sută, ajungând la 68,6 miliarde euro, ca urmare a variației cursurilor de schimb (-1,8 miliarde euro), a variației prețurilor titlurilor de valoare și a altor modificări (-0,6 miliarde euro), în contrapondere cu tranzacțiile nete (+1,4 miliarde euro).

Serviciul datoriei externe pe termen lung a însumat 18,6 miliarde euro în anul 2017, ratele de capital reprezentând 16,7 miliarde euro, iar dobânzile și comisioanele 1,9 miliarde euro.

Structura pe sectoare instituționale a datoriei externe pe termen lung arată că, la sfârșitul anului 2017, sectorul administrația publică a continuat să dețină ponderea cea mai ridicată (48,7 la sută), fiind urmat de sectorul nebanca (40,3 la sută). În structura pe instrumente a datoriei sectorului administrația publică au fost consemnate un aport net de 3,5 miliarde euro din instrumente financiare de portofoliu sub formă de titluri și, respectiv, o scădere netă de 1,4 miliarde euro aferentă împrumuturilor externe. Față de anul 2016, sectorul societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală (9,3 la sută din datoria externă pe termen lung) a continuat să înregistreze scăderi ale soldului datoriei externe pe termen lung,

¹³³ Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii se calculează ca raport între rezervele internaționale ale României (valută + aur) la sfârșitul perioadei și importul mediu lunar de bunuri și servicii din perioada respectivă.

¹³⁴ Provenită din credite comerciale și împrumuturi externe, obligațiuni, depozite și alocări de DST.

determinate de diminuarea depozitelor nerezidenților, iar autoritatea monetară (1,7 la sută) a înregistrat față de anul anterior un nivel al datoriei externe pe termen lung în ușoară scădere.

Analiza datoriei externe pe termen lung pe tipuri de creditori relevă continuarea tendinței de diminuare a ponderii deținute de organisme internaționale (de la 21,6 la sută la sfârșitul anului 2016 la 19,8 la sută la 31 decembrie 2017), ca urmare a rambursărilor efectuate în contul datoriei externe față de creditori multilaterali precum UE, BIRD, BERD, BEI, CFI, FDS, OECF (2,3 miliarde euro). Tendința de majorare a ponderii surselor private de finanțare (de la 78,4 la sută la sfârșitul anului 2016 la 80,2 la sută la finele anului 2017) a fost susținută, în continuare, de accesul la piețele private de titluri de valoare.

În ceea ce privește clasificarea pe scadențe, la 31 decembrie 2017 datoria externă cu maturitate peste 5 ani și-a consolidat poziția majoritară în datoria externă pe termen lung (87,9 la sută).

Structura pe valute a datoriei externe pe termen lung la sfârșitul perioadei analizate relevă o pondere majoritară a monedei euro (73,9 la sută, în creștere cu 0,2 puncte procentuale față de 31 decembrie 2016), urmată de leu (13,1 la sută, în creștere cu 0,7 puncte procentuale), dolarul SUA (9,2 la sută, în scădere cu 0,8 puncte procentuale), DST (1,7 la sută, în scădere cu 0,1 puncte procentuale), francul elvețian (1,4 la sută, în creștere cu 0,2 puncte procentuale) și de alte valute (0,7 la sută).

Datoria externă pe termen lung a reprezentat 36,5 la sută din PIB la finele anului 2017 (în scădere cu 4,5 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent). Rata serviciului datoriei externe pe termen lung s-a diminuat cu 6,1 puncte procentuale, de la 30 la sută la finele anului 2016 la 23,9 la sută la 31 decembrie 2017 (Tabel 9.3).

Tabel 9.3
Principali indicatori
de îndatorare externă

	procente	
	2016	2017
Datoria externă brută/PIB	54,7	49,9
Datoria externă netă/PIB ¹³⁵	22,2	19,8
Datoria externă brută pe termen lung/PIB	41,0	36,6
Datoria externă brută pe termen lung/exportul de bunuri și servicii	99,2	88,1
Rata serviciului datoriei externe brute pe termen lung	30,0	23,9

Datoria externă pe termen scurt a însumat 24,9 miliarde euro la finele anului 2017, soldul acesteia fiind cu 6,9 la sută mai mare față de 2016, ca urmare a unor intrări nete de capital (1,5 miliarde euro), precum și a influențelor din variații ale cursului valutar și a altor modificări. Serviciul datoriei externe pe termen scurt a totalizat 53,7 miliarde euro, iar rata aferentă acestuia a fost de 68,9 la sută la 31 decembrie 2017, cu 1,5 puncte procentuale mai mică față de finele anului 2016.

¹³⁵ Datoria externă netă este egală cu diferența dintre datoria externă brută și activele externe care au la bază instrumente de datorie (*External Debt Statistics – Guide for Compilers and Users* – FMI, ediția 2013).

Datoria externă netă¹³⁵

Față de 2016, la finele anului 2017 datoria externă netă a înregistrat o scădere de la 37,7 miliarde euro la 37,2 miliarde euro, pe fondul continuării diminuării datoriei externe nete a sectorului societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală, concomitent cu majorarea poziției nete a altor sectoare, precum și a celei a sectorului administrația publică (Tabel 9.4).

	milioane euro		
	Datoria externă brută	Active externe care au la bază instrumente de datorie	Datoria externă netă
	(1)	(2)	(3) =(1)-(2)
Administrația publică	33 738	2 720	31 018
Numerar și depozite	260	8	253
Titluri de natura datoriei	22 428	40	22 389
Împrumuturi	11 036	143	10 894
Credite comerciale și avansuri	0	2 453	-2 452
Alte pasive/active	13	78	-65
Banca centrală	1 172	33 495	-32 322
Drepturi speciale de tragere (DST)	1 171	1 175	-4
Numerar și depozite	2	10 198	-10 197
Titluri de natura datoriei	0	22 121	-22 121
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	9 939	6 181	3 758
Numerar și depozite	9 678	5 431	4 247
Titluri de natura datoriei	169	146	23
Împrumuturi	0	582	-582
Alte pasive/active	91	22	69
Alte sectoare	21 843	8 117	13 726
Numerar și depozite	0	1 879	-1 879
Titluri de natura datoriei	16	2 086	-2 071
Împrumuturi	14 727	51	14 676
Credite comerciale și avansuri	7 029	4 048	2 981
Alte pasive/active	71	52	19
Instrumente de datorie de natura investiției directe	26 785	5 786	20 999
Total	93 477	56 299	37 178

Tabel 9.4
Datoria externă a României
la 31 decembrie 2017

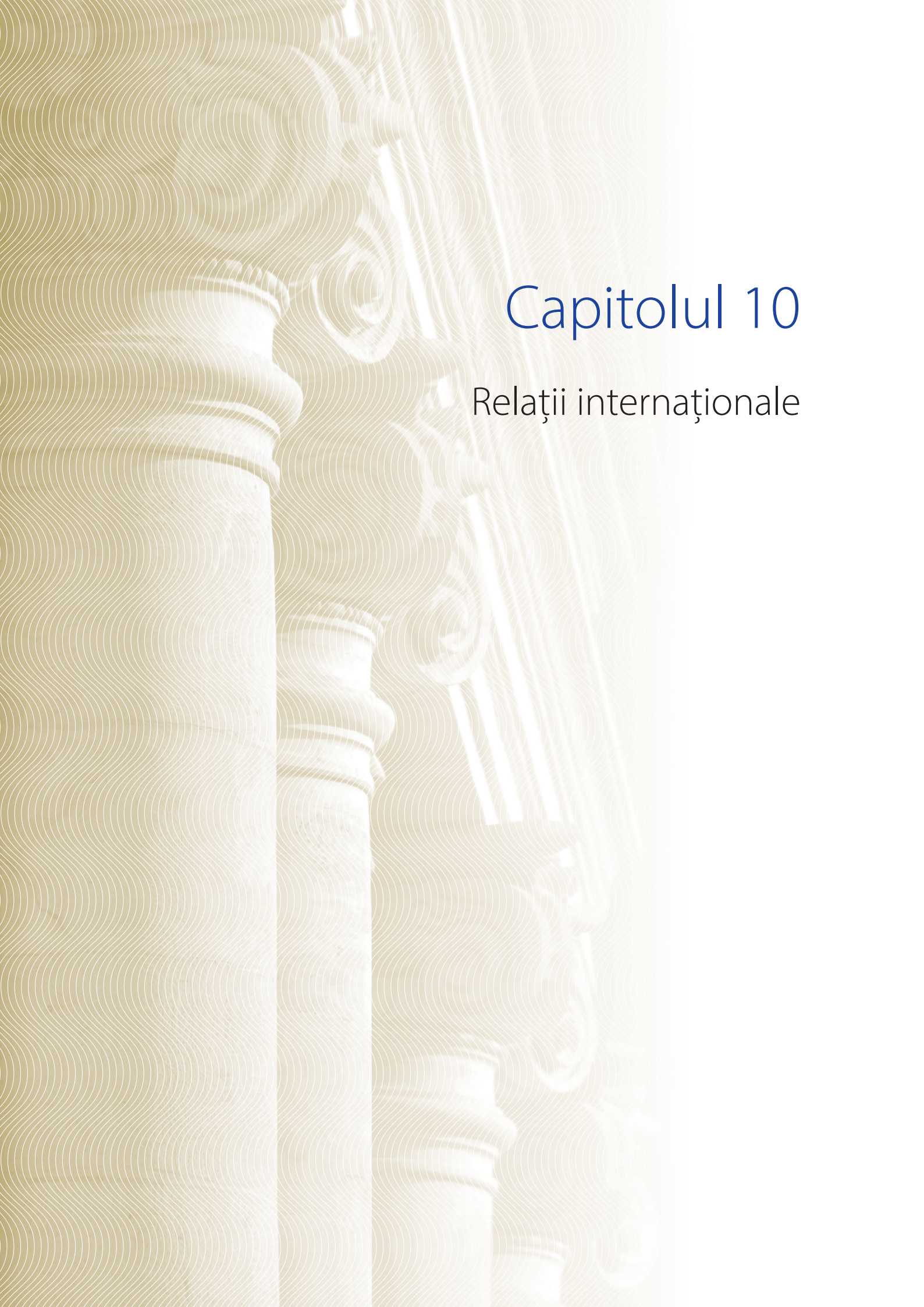
La sfârșitul anului 2017, sectorul administrația publică a marcat o poziție externă debitoare în creștere, datoria externă netă ajungând la 31 miliarde euro (față de 30,2 miliarde euro în 2016), în principal ca urmare a finanțării prin emisiuni de titluri.

Poziția externă netă a instituțiilor de credit s-a menținut debitoare și în anul 2017, dar s-a redus la 3,8 miliarde euro (față de 6,0 miliarde euro în 2016), ca urmare a diminuării depozitelor atrase de la băncile-mamă de la 11,0 miliarde euro la 9,7 miliarde euro, precum și a majorării activelor externe cu 1 miliard euro.

Categoria alte sectoare a consemnat o poziție net debitoare de 13,7 miliarde euro (față de 14,1 miliarde euro în 2016), în principal ca urmare a diminuării soldului pasivelor externe sub forma împrumuturilor financiare.

Reducerea poziției net creditoare a băncii centrale, până la 32,3 miliarde euro (de la 33 miliarde euro în 2016), a fost generată de diminuarea activelor externe sub formă de titluri deținute în portofoliu cu 2,7 miliarde euro, concomitent cu majorarea depozitelor deținute în străinătate cu 2 miliarde euro.

Instrumentele de datorie de natura investiției directe au înregistrat o poziție net debitoare în ușoară creștere, de la nivelul de 20,3 miliarde euro în 2016 la 21 miliarde euro la 31 decembrie 2017, pe seama majorării creditelor intragrup acordate de nerezidenți.

The background of the page features a photograph of classical architectural columns, likely from a government building, with a wavy, concentric line pattern overlaid in a light beige color.

Capitolul 10

Relații internaționale

1. Activitatea BNR în plan european

1.1. Contextul european – evoluții privind politicile economice și financiar-bancare

Pe parcursul anului 2017, BNR a continuat să fie implicată activ și să contribuie la discuțiile de la nivel european în ceea ce privește măsurile de reducere și partajare a riscurilor în sectorul bancar, ambele paliere fiind esențiale pentru finalizarea proiectului Uniunii Bancare, în contextul mai larg al aprofundării Uniunii Economice și Monetare. De asemenea, BNR a formulat și transmis puncte de vedere legate de inițiative legislative noi lansate la nivel european, care se circumscriu domeniului său de activitate, și a participat, potrivit competențelor sale, la derularea etapelor Semestrului european 2017.

a) Reforma sectorului bancar al Uniunii Europene – măsuri de reducere a riscurilor

Măsurile propuse de Comisia Europeană la data de 23 noiembrie 2016 se înscriu printre acțiunile acesteia de reducere a riscurilor în sectorul bancar, așa cum au fost prevăzute în Comunicarea „Către finalizarea Uniunii Bancare”¹³⁶ (noiembrie 2015).

Discuțiile pe marginea pachetului de propuneri legislative¹³⁷ au continuat pe parcursul anului 2017 și în prima parte din 2018 la nivelul Consiliului UE în cadrul grupului de lucru dedicat¹³⁸, la ale cărui lucrări au participat și reprezentanți ai BNR, alături de cei ai Ministerului Finanțelor Publice, Autorității de Supraveghere Financiară și Reprezentanței Permanente a României pe lângă Uniunea Europeană.

Două elemente ale pachetului au fost supuse procedurii accelerate și au fost finalizate spre sfârșitul anului 2017. Astfel, în *Jurnalul Oficial* al Uniunii Europene, în data de 27 decembrie 2017 au fost publicate directiva de modificare a BRRD¹³⁹ în ceea ce privește rangul instrumentelor de datorie negarantate în ierarhia creanțelor în caz de

¹³⁶ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor (COM(2015) 587 final).

¹³⁷ Propunerile modifică următoarele acte legislative: Regulamentul privind cerințele de capital – Regulamentul (UE) nr. 575/2013, Directiva privind cerințele de capital – Directiva 2013/36/UE, Directiva privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții – Directiva 2014/59/UE și Regulamentul privind Mecanismul unic de rezoluție – Regulamentul (UE) nr. 806/2014.

¹³⁸ Working Party on Financial Services (Risk Reduction Measures).

¹³⁹ Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului.

insolvență¹⁴⁰ și regulamentul privind măsurile tranzitorii pentru IFRS 9 și expunerile mari¹⁴¹.

b) Evoluții privind instituirea unui Sistem European de Garantare a Depozitelor (SEGD)

După lansarea de către CE, la data de 24 noiembrie 2015, a propunerii de creare a SEGĐ, la 17 iunie 2016 Consiliul a adoptat Concluziile privind foaia de parcurs pentru finalizarea Uniunii Bancare¹⁴², iar discuțiile politice la nivelul UE pe acest dosar au fost amânate până la realizarea de progrese suficiente în privința măsurilor de reducere a riscurilor. Grupul de lucru ad hoc al Consiliului privind consolidarea Uniunii Bancare¹⁴³ a continuat examinarea propunerii, limitându-se la aspecte de natură tehnică. Deși SEGĐ se adresează statelor membre ale Uniunii Bancare, discuțiile în cadrul grupului de lucru se poartă în format UE-28, fiind avută în vedere posibilitatea ca și alte state membre ale UE să adere în viitor la Uniunea Bancară.

La reuniunile grupului de lucru ad hoc participă și reprezentanții BNR, alături de cei ai Ministerului Finanțelor Publice și ai Reprezentanței Permanente a României pe lângă Uniunea Europeană.

c) Propuneri legislative în domeniul serviciilor financiar-bancare lansate în perioada de referință și aflate în dezbatere la nivelul Consiliului UE

În anul 2017 și în prima parte din 2018, CE a lansat o serie de propuneri legislative care se circumscriu sferei de activitate a băncii centrale. Acestea se află în dezbatere la nivelul Consiliului UE și vizează următoarele subiecte:

- revizuirea cadrului de reglementare aferent sistemului european de supraveghere financiară¹⁴⁴;
- supravegherea contrapărților centrale¹⁴⁵;

¹⁴⁰ Directiva (UE) 2017/2399 a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2017 de modificare a Directivei 2014/59/UE în ceea ce privește rangul instrumentelor de datorie negarantate în ierarhia creanțelor în caz de insolvență.

¹⁴¹ Regulamentul (UE) 2017/2395 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2017 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește măsurile tranzitorii pentru diminuarea impactului asupra fondurilor proprii al introducerii IFRS 9 și pentru tratamentul expunerilor mari al anumitor expuneri din sectorul public denumite în moneda națională a oricărui stat membru.

¹⁴² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10460-2016-INIT/ro/pdf>.

¹⁴³ Ad Hoc Working Party on the Strengthening of the Banking Union.

¹⁴⁴ Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Bancară Europeană), a Regulamentului (UE) nr. 1094/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale), a Regulamentului (UE) nr. 1095/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe), a Regulamentului (UE) nr. 345/2013 privind fondurile europene cu capital de risc, a Regulamentului (UE) nr. 346/2013 privind fondurile europene de antreprenariat social, a Regulamentului (UE) nr. 600/2014 privind piețele instrumentelor financiare, a Regulamentului (UE) 2015/760 privind fondurile europene de investiții pe termen lung, a Regulamentului (UE) 2016/1011 privind indicii utilizați ca indici de referință în cadrul instrumentelor financiare și al contractelor financiare sau pentru a măsura performanțele fondurilor de investiții și a Regulamentului (UE) 2017/1129 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare pe o piață reglementată și Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1092/2010 privind supravegherea macroprudențială la nivelul Uniunii Europene a sistemului financiar și de înființare a unui Comitet european pentru risc sistemic.

¹⁴⁵ Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1095/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe) și a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 în ceea ce privește procedurile și autoritățile implicate în autorizarea contrapărților centrale și cerințele pentru recunoașterea contrapărților centrale din țări terțe.

- creditele neperformante¹⁴⁶.

Pentru lucrările grupurilor de lucru dedicate discutării acestor propuneri, BNR a formulat și transmis puncte de vedere, alături de Autoritatea de Supraveghere Financiară.

d) Semestrul european

Semestrul european 2017, parte componentă a conceptului de guvernanță economică de la nivelul Uniunii Europene, a debutat la 16 noiembrie 2016 prin prezentarea de către CE a Comunicării privind „Analiza anuală a creșterii”¹⁴⁷ pentru 2017” (AAC).

Ținând seama de acțiunile prioritare prezentate de CE în AAC 2017 și de recomandările specifice de țară 2016, autoritățile române au elaborat și transmis Comisiei Europene Programul național de reformă aferent anului 2017, precum și Programul de convergență 2017-2020, pe baza cărora în data de 11 iulie 2017 Consiliul UE a adoptat recomandări specifice de țară. România a primit trei recomandări specifice care acoperă domenii precum: finanțele publice, piața forței de muncă, sistemul sanitar, accesul la educație și administrația publică.

De asemenea, în contextul Semestrului european 2017, o echipă a CE a derulat o misiune tehnică (*fact finding mission*) la București în perioada 8-10 noiembrie 2017, în cadrul căreia au avut loc discuții cu autoritățile române, printre care și BNR, pe tema evoluțiilor economice și financiare din țara noastră, în perspectiva elaborării *Raportului de țară pentru 2018*.

La data de 22 noiembrie 2017 a început cel de-al optulea Semestru european, odată cu lansarea de către CE a AAC aferente anului 2018. Tot la această dată, CE a publicat avizele privind proiectele de planuri bugetare pentru anul 2018, evaluarea generală a situației bugetare și orientarea politicii fiscale pentru zona euro.

În ceea ce privește procedura privind dezechilibrele macroeconomice, CE a publicat pe 22 noiembrie 2017 *Raportul privind mecanismul de alertă pentru 2018*. Documentul identifică statele membre în cazul cărora este necesară o examinare suplimentară (sub forma unei analize aprofundate) pentru a se evalua dacă acestea sunt afectate de dezechilibre care impun adoptarea unor măsuri de politică. CE a derulat analize aprofundate pentru 12 state membre¹⁴⁸, România neaflându-se printre acestea.

La data de 7 martie 2018, CE a publicat *Raportul de țară al României din 2018*¹⁴⁹. În cuprinsul acestuia, pe de o parte, sunt evaluate politicile economice ale țării, precum și modul în care autoritățile române au implementat recomandările specifice de țară din anul 2017, iar pe de altă parte, sunt identificate principalele provocări care trebuie abordate în perioada următoare.

¹⁴⁶ Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind administratorii de credite, cesionarii și executarea garanțiilor și propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește acoperirea minimă a pierderilor pentru expunerile neperformante.

¹⁴⁷ *Annual Growth Survey*.

¹⁴⁸ Bulgaria, Cipru, Croația, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Olanda, Portugalia, Slovenia, Spania și Suedia.

¹⁴⁹ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-romania-ro.pdf>.

1.2. Participarea BNR la structurile europene

BNR participă prin reprezentanții săi la o serie de structuri și substructuri de lucru ale organismelor europene.

Participarea la reuniunile Consiliului General al BCE

Guvernatorul BNR participă la reuniunile trimestriale și la teleconferințele Consiliului General al BCE. Acest for de analiză și decizie a avut pe agendă în 2017 teme privind: (i) monitorizările periodice referitoare la situația macroeconomică, principalele evoluții monetare, financiare și fiscale din zona euro și non-euro; (ii) caracteristicile politicilor monetare adoptate de statele membre ale UE din afara zonei euro; (iii) respectarea de către băncile centrale membre ale SEBC a interdicțiilor de finanțare monetară și de acces privilegiat, prevăzute la art. 123 și 124 din Tratatul privind funcționarea UE; (iv) creșterile moderate ale câștigurilor salariale.

Participarea BNR la structurile și substructurile SEBC în componență extinsă

În ceea ce privește mecanismul de elaborare a deciziilor la nivel operațional, reprezentanții BNR participă la reuniunile în componență extinsă ale celor 12+1 comitete SEBC, contribuind la elaborarea și implementarea deciziilor Consiliului General și ale Consiliului Guvernatorilor BCE. Aceste structuri, împreună cu substructurile aferente din cadrul SEBC, asigură un cadru de discuție pentru mecanismul de elaborare a deciziilor și de analiză a evoluțiilor din domeniile lor de competență. Conducerea executivă și Consiliul de administrație ale BNR acordă o importanță deosebită reprezentării BNR în structurile și substructurile SEBC, monitorizând atent toate aspectele care decurg din această activitate.

Participarea BNR la CERS

În cursul anului 2017 activitatea Comitetului European pentru Risc Sistemic a continuat în următoarele direcții:

- identificarea, monitorizarea și evaluarea riscurilor la adresa stabilității financiare;
- elaborarea unor recomandări noi și monitorizarea celor emise în anii precedenți.

În anul 2017, CERS a emis:

- (i) Recomandarea CERS/2017/4 de modificare a Recomandării CERS/2015/2 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri;
- (ii) Recomandarea CERS/2017/6 privind riscurile de lichiditate și îndatorare în fondurile de investiții.

De asemenea, a continuat monitorizarea modului de implementare a Recomandării privind finanțarea instituțiilor de credit (CERS/2012/2) și a Recomandării privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe (CERS/2015/1).

- îmbunătățirea cadrului de politici macroprudențiale la nivelul sectorului financiar al UE, în special în privința amortizorului anticiclic de capital și a instrumentelor privind piețele imobiliare;
- analiza implicațiilor privind stabilitatea financiară ale Standardului Internațional de Raportare Financiară 9 (IFRS 9);
- participarea la elaborarea cadrului de politici pentru sectorul financiar nebancaar și analiza piețelor instrumentelor derivate.

BNR s-a implicat la nivelul structurilor decizionale prin participarea guvernatorului, a viceguvernatorului responsabil cu stabilitatea financiară și a unui membru al Consiliului de administrație la reuniunile trimestriale ale Consiliului General al CERS, dar și la nivel tehnic, participând cu reprezentanți la structurile de lucru, inclusiv la Comitetul Consultativ Tehnic.

Participarea BNR la structuri și substructuri de lucru ale ABE

În perioada de referință, BNR a participat la o serie de structuri și substructuri de lucru ale Autorității Bancare Europene, respectiv:

- la Consiliul supraveghetorilor, Comitetul de rezoluție;
- la alte structuri și substructuri, precum: Comitetul permanent pentru supraveghere și practici, Comitetul permanent pentru reglementări și politici, Comitetul permanent pentru contabilitate, raportări și audit, Comitetul permanent pentru serviciile de plată, Subcomitetul pentru spălarea banilor din cadrul Comitetului comun al autorităților europene de supraveghere, Subgrupul privind securitizările și obligațiunile garantate, Subgrupul guvernantă și remunerare, Subgrupul pentru lichiditate, Grupul de lucru privind aspectele operaționale ale procesului de evaluare în scopul rezoluției, Grupul de lucru special pentru testarea la stres, Grupul de lucru special pentru studiul de impact, Grupul de lucru special privind supravegherea riscului în domeniul tehnologiei informației;
- la colegii de supraveghere.

Participarea BNR la structuri ale Consiliului UE și ale CE

Dintre cele mai importante structuri și substructuri ale Consiliului UE și ale CE la care BNR participă, la diferite niveluri ierarhice, menționăm:

- participarea bianuală, la nivelul conducerii executive, la întrunirile Consiliului ECOFIN informal;
- participarea la ședințele Comitetului Economic și Financiar (CEF), reprezentarea fiind la nivel de viceguvernator;
- participarea la reuniunile diverselor structuri/substructuri de lucru de la nivelul Consiliului UE și al CE care abordează tematici aflate în strânsă legătură cu domeniile de competență ale băncii centrale (Comitetul pentru Servicii Financiare, Comitetul privind statisticile monetare, financiare și ale balanței de plăți, Grupul de experți privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, Grupul de lucru ad hoc privind

consolidarea Uniunii Bancare, Grupul de experți privind creditele neperformante, Grupul de experți în domeniul falsificărilor monedei euro etc.), împreună cu reprezentanți ai MFP și/sau ai altor instituții ale statului.

Participarea BNR la platforma comună de lucru cu autoritățile statului pe probleme de afaceri europene

În conformitate cu atribuțiile sale statutare legate de rolul consultativ *ex ante* în relația instituțională cu autoritățile statului român, BNR este reprezentată la reuniunile Comitetului de coordonare a sistemului național de gestionare a afacerilor europene¹⁵⁰, structură responsabilă cu procesul de pregătire a deciziilor și de adoptare a pozițiilor României în ceea ce privește problematica afacerilor europene. Ca urmare a solicitărilor primite și în limita competențelor sale legale, BNR și-a exprimat punctul de vedere asupra subiectelor și materialelor incluse pe agenda reuniunilor acestui Comitet.

De asemenea, în cadrul etapei naționale a Semestrului european, BNR a participat activ la reuniunile Grupurilor de lucru interministeriale pentru elaborarea Programului național de reformă, în cadrul cărora au fost discutate acțiunile/măsurile propuse în acest document, precum și rapoartele privind progresul în implementarea acestora.

În contextul demarării la nivel guvernamental a procesului de pregătire a președinției României la Consiliul Uniunii Europene din semestrul I al anului 2019, BNR a contribuit, potrivit competențelor, la realizarea cartografierii dosarelor legislative din domeniul serviciilor financiare active deja sau care se estimează că vor fi active pe timpul președinției, inclusiv desemnarea experților care se vor ocupa de dosarele respective. În vederea gestionării unitare a acestei problematice, Consiliul interministerial pentru pregătirea și exercitarea președinției României la Consiliul Uniunii Europene¹⁵¹ a elaborat un model de fișă națională care să fie completată pentru fiecare dosar care va fi gestionat pe perioada președinției. BNR a completat cu informațiile disponibile la nivelul său fișele naționale pentru dosarele existente și le-a transmis Ministerului Finanțelor Publice, instituția integratoare la nivel național pentru sectorul financiar.

Participarea BNR la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă

Conform obligațiilor ce îi revin în baza Tratatului privind funcționarea UE, a Protocolului privind Statutul SEBC și al BCE și a Deciziei nr. 98/415/CE a Consiliului UE din 29 iunie 1998 privind consultarea BCE de către autoritățile naționale cu privire la proiectele de reglementare, BNR a participat la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă legat de proiectele de reglementare ale căror prevederi intră în sfera de competență a BCE.

¹⁵⁰ Comitetul își desfășoară activitatea sub conducerea ministrului delegat pentru afaceri europene.

¹⁵¹ Consiliul interministerial este un organism fără personalitate juridică, cu caracter consultativ, care are ca obiectiv stabilirea liniilor directoare și a priorităților de acțiune pentru pregătirea și exercitarea președinției României la Consiliul Uniunii Europene.

Participarea BNR la procesul de transpunere, implementare și notificare a legislației Uniunii Europene

a) Preluarea și aplicarea regulamentelor UE

Regulamentele UE sunt acte juridice obligatorii care se aplică direct în fiecare stat membru, fără a fi necesară transpunerea în legislația națională. BNR, în calitate de instituție cu atribuții de reglementare și supraveghere, urmărește cu regularitate baza de date a Comisiei Europene (Eur-lex) în vederea selectării regulamentelor UE aplicabile domeniului său de activitate. Lista acestora se transmite către Ministerul Afacerilor Externe și se postează pe *website*-ul BNR, pentru informarea corespunzătoare a instituțiilor aflate în aria de reglementare/supraveghere a băncii centrale.

b) Informarea CE în legătură cu transpunerea legislației UE

În perioada de referință, BNR a transmis Ministerului Afacerilor Externe, pentru notificarea CE, legislația de transpunere și tabelul de concordanță corespunzător tuturor articolelor dintr-o serie de directive care intră în aria de responsabilitate a BNR.

În prezent, BNR participă, alături de alte instituții cu responsabilități în domeniu, la procesul de transpunere a directivelor privind: piețele instrumentelor financiare; prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului; serviciile de plată în cadrul pieței interne; protejarea instrumentelor financiare și a fondurilor care aparțin clienților, obligațiile de guvernanță a produsului și normele aplicabile la acordarea sau primirea de onorarii, comisioane sau alte tipuri de beneficii pecuniare sau nepecuniare; rangul instrumentelor de datorie negarantate în ierarhia creanțelor în caz de insolvență.

Diseminarea informațiilor dobândite de reprezentanții BNR în urma participării la structurile europene

Pentru facilitarea procesului de obținere a unor puncte de vedere/poziții unitare cu privire la teme aflate pe agenda instituțiilor europene și organismelor internaționale, care prezintă interes pentru activitatea BNR, începând cu luna februarie 2016 sunt organizate pe o bază regulată *Seminarii economice interne de lucru* (SEIL). Reprezentanții BNR la structurile și substructurile de lucru ale diverselor instituții și organisme menționate susțin în cadrul acestor reuniuni prezentări cu privire la aspectele semnificative și problematicile ce derivă din activitatea de reprezentare externă a băncii centrale. În acest context, pe parcursul anului 2017 au avut loc un număr de 18 seminarii.

1.3. Cooperarea tehnică

În cursul anului 2017, BNR a fost implicată în proiectul de *twinning*¹⁵² dedicat Băncii Naționale a Moldovei (BNM), intitulat „Strengthening the NBM's Capacity in the

¹⁵² *Twining*-ul este un instrument de cooperare între administrațiile publice din statele membre ale UE și țările beneficiare (țări candidate și potențial candidate la UE, dar și țări vizate de Politica Europeană de Vecinătate – *European Neighbourhood Policy*). Proiectele de *twining* urmăresc împărtășirea bunelor practici între administrațiile publice ale statelor membre ale UE și ale viitoarelor state membre și dezvoltarea unor relații pe termen lung între acestea.

Field of Banking Regulation and Supervision in the Context of EU Requirements”, implementat de un consorțiu format din BNR (lider de proiect) și De Nederlandsche Bank (partener junior). Acesta a beneficiat de o finanțare de 1,1 milioane euro¹⁵³ din partea Uniunii Europene, prin intermediul programului-cadru „European Neighbourhood and Partnership Instrument” (ENPI) pentru Republica Moldova și s-a încheiat cu succes pe data de 23 iunie 2017 prin realizarea tuturor obiectivelor și rezultatelor asumate, respectiv:

- redactarea proiectului legii bancare și a proiectelor pentru 20 de reglementări secundare privind cerințele prudențiale adresate băncilor; legea care introduce standarde avansate de reglementare și supraveghere în sistemul bancar și permite armonizarea legislației bancare moldovene cu standardele și principiile Basel III și prevederile pachetului legislativ CRD IV/CRR a fost adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la data de 6 octombrie 2017;
- elaborarea a 3 studii de impact care au contribuit la evaluarea nivelului de pregătire a băncilor în vederea aplicării noilor reguli prudențiale;
- consolidarea cunoștințelor și expertizei pentru aproximativ 50 de experți ai BNM, prin desfășurarea a mai mult de 100 de sesiuni de instruire pentru personalul BNM, inclusiv vizite de studiu la sediul Băncii Naționale a României și De Nederlandsche Bank (DNB).

Realizarea cu succes a proiectului de *twinning* a dovedit capacitatea instituțională a BNR și a marcat trecerea de la statutul de beneficiar la cel de donator de asistență tehnică. În acest sens, este de menționat implicarea BNR cu experți care oferă asistență în domeniul stabilității financiare în cadrul proiectului de *twinning* pentru Banca Națională a Belarus „Strengthening the National Bank of Belarus”, în curs de derulare. De asemenea, BNR participă, în calitate de partener junior la proiectul de *twinning* dedicat Băncii Naționale a Serbiei „Strengthening of the Institutional Capacities of the National Bank of Serbia (NBS) in the Process of EU Accession”, implementat de consorțiul format din Deutsche Bundesbank, Banca Națională a Croației și BNR. În cadrul acestuia, BNR acordă asistență tehnică în domeniile: modelare și prognoze macroeconomice, stabilitate financiară și managementul rezervelor valutare.

1.4. Asistența financiară pe termen mediu acordată de UE

Începând cu luna octombrie 2015, CE a demarat monitorizarea post-program de asistență financiară care are drept scop evaluarea capacității de rambursare a țării noastre. Aceasta va trebui menținută cel puțin până la momentul în care un procent de 70 la sută din împrumutul primit în programul 2009-2011 este rambursat, respectiv cel puțin până în luna mai 2018.

¹⁵³ Finanțarea inițială a fost de 1 187 678 euro. În urma economiilor realizate în derularea proiectului, valoarea finală/suma cheltuită a fost mai mică, respectiv 1 102 306,68 euro.

În acest context, în anul 2017 s-au desfășurat două misiuni¹⁵⁴ de monitorizare, derulate în comun de CE și BCE, în cadrul cărora au avut loc discuții cu autoritățile române, printre care și BNR, pe marginea evoluțiilor economice și financiare din țara noastră.

2. Relațiile financiare internaționale

Fondul Monetar Internațional

România este membră a Fondului Monetar Internațional din anul 1972, cota de participare (capital subscris și vărsat) fiind în prezent de 1 811,4 milioane DST, reprezentând 0,38 la sută din cota totală a Fondului.

În anul 2017, în contul dobânzilor nete, s-a încasat de la FMI suma de 0,015 milioane DST.

În perioada 8-17 martie 2017, o echipă a FMI s-a aflat la București pentru dezbateri și consultări cu autoritățile române de resort în cadrul procedurii periodice de monitorizare denumite generic „Article IV Consultations”¹⁵⁵. Printre temele abordate în cadrul dezbaterilor s-au numărat: relația dintre cursul de schimb și creșterea economică, mecanismul de transmisie a politicii monetare în România, legătura dintre eficiența capitalului public, fondurile europene și creșterea economică în România. Rezultatele discuțiilor au fost prezentate într-un raport al experților FMI, aprobat de Consiliul Executiv al FMI și publicat în data de 25 mai 2017.

Pe parcursul anului 2017, FMI și Banca Mondială au derulat un exercițiu comun de evaluare comprehensivă a sectorului financiar românesc („Financial Sector Assessment Program” – FSAP) care va fi finalizat în cursul anului 2018, odată cu consultările în cadrul procedurii „Article IV Consultations”. În acest context și potrivit calendarului stabilit de comun acord, o echipă mixtă formată din reprezentanți ai celor două instituții financiare internaționale s-a aflat la București în perioadele: 12-14 iunie 2017 pentru vizita de pregătire a misiunii FSAP și definire a sferei de cuprindere a acesteia; 31 octombrie – 21 noiembrie 2017 pentru partea I a misiunii FSAP, care a reprezentat și cea mai consistentă componentă a analizei; 11-14 decembrie 2017 pentru partea a II-a a misiunii FSAP, dedicată detaliilor finale.

Grupul Băncii Mondiale

România este membră a tuturor instituțiilor care fac parte din Grupul Băncii Mondiale, respectiv Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD), Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) – care, împreună cu BIRD, reprezintă Banca Mondială (BM), Corporația Financiară Internațională (CFI), Agenția pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor (AGMI) și Centrul internațional pentru reglementarea diferendelor relative la investiții (CIRDI).

¹⁵⁴ În perioada 16-17 martie 2017 și, respectiv, 8-10 noiembrie 2017.

¹⁵⁵ Care permite Fondului să-și exercite funcția de supraveghere a sistemului monetar internațional.

Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare

România a devenit membră BIRD în 1972 și deține 6 866 acțiuni (0,30 la sută din capitalul băncii), având o putere de vot ce reprezintă 0,31 la sută din total.

Activitatea Băncii Mondiale în România a fost reluată în anul 1991. În ceea ce privește perioada actuală, „Strategia de parteneriat de țară pentru perioada 2014-2017” („Country Partnership Strategy”) a fost construită în jurul a trei piloni, respectiv: (i) modernizarea sistemului de guvernare; (ii) susținerea dezvoltării economice și crearea de locuri de muncă; (iii) creșterea nivelului de incluziune socială.

Sprijinul financiar acordat României în perioada 1991-2017 s-a concretizat în împrumuturi în valoare totală de aproximativ 11,7 miliarde dolari SUA.

Asociația Internațională pentru Dezvoltare

România a devenit membră AID la data de 12 aprilie 2014 și are în prezent o putere de vot în cadrul instituției de 0,35 la sută.

Instituții financiare afiliate Băncii Mondiale

România a aderat la Corporația Financiară Internațională în anul 1990 și deține în prezent 4 278 acțiuni în valoare de 4,278 milioane dolari, având o putere de vot în cadrul organizației de 0,19 la sută. Activitatea acestei organizații este complementară celei derulate de BIRD și AID, axându-se exclusiv pe sectorul privat.

România a devenit membră a AGMI în 1992 și în prezent deține 978 de acțiuni în valoare de 9,78 milioane DST, având o putere de vot de 0,55 la sută. De-a lungul timpului, AGMI a emis 13 garanții pentru susținerea investițiilor în România, în valoare cumulată de aproximativ 438 milioane dolari SUA.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

România este membră fondatoare a BERD și deține în prezent 14 407 acțiuni, în valoare de 144,07 milioane euro, reprezentând 0,49 la sută din capitalul total subscris al băncii.

Conform celei mai recente „Strategii de țară pentru România pentru perioada 2015-2018”, BERD se implică în extinderea accesului la finanțare prin stimularea creditării și dezvoltării piețelor de capital, reducerea disparităților regionale și încurajarea incluziunii sociale, precum și prin ameliorarea competitivității în sectorul privat.

Până la sfârșitul anului 2017, BERD a acordat României un sprijin financiar în sumă cumulată de aproximativ 7,8 miliarde euro, în cadrul a 415 proiecte, din care 65 la sută s-au îndreptat către sectorul privat.

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre (BCDMN) a fost înființată în 1994 de către cele 11 state membre ale Organizației Cooperării Economice a Mării Negre, printre care și România, cu scopul de a susține dezvoltarea economică și cooperarea regională. Capitalul autorizat al BCDMN este în prezent de aproximativ 4,5 miliarde dolari SUA, România deținând o cotă de 14 la sută din capital, respectiv din totalul voturilor.

În cursul anului 2017, Consiliul Directorilor BCDMN a aprobat pentru țara noastră 2 proiecte, în valoare totală de 25 milioane euro.

Banca Reglementelor Internaționale

BNR este membră a Băncii Reglementelor Internaționale încă din 1930, anul înființării acesteia, și deține 8 564 acțiuni din capitalul total, pentru care a încasat în 2017 aproximativ 3,4 milioane franci elvețieni, reprezentând dividende aferente anului financiar încheiat la 31 martie 2017.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

Unul dintre obiectivele prioritare de politică externă ale României din ultima decadă îl constituie aderarea la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

BNR a sprijinit acest deziderat, în limitele competențelor ce îi revin conform Statutului, prin implicarea în activitatea structurilor de lucru relevante ale OCDE. Astfel, BNR a participat, în calitate de invitat, la reuniunile din aprilie și octombrie 2017 ale Comitetului pentru piețe financiare și la reuniunile a două grupuri de lucru din cadrul Comitetului pentru statistică și politici statistice, care au avut loc în luna noiembrie 2017.

Concomitent, BNR a luat parte la lucrările Comitetului interministerial pentru coordonarea relațiilor României cu OCDE, aflat în coordonarea Secretariatului General al Guvernului, care are rolul de a elabora strategia de promovare a candidaturii României la OCDE, de stabilire a unui calendar de acțiuni, evenimente și buget, precum și de a coordona demersurile instituțiilor implicate în acest proces.

Participarea BNR la organizații externe cu caracter științific

Banca Națională a României urmărește promovarea cooperării în domeniul cercetării economice la nivel internațional, în calitate de membru sau în parteneriat/asociere cu diverse organisme, *think-tank*-uri și instituții internaționale, inclusiv comunități de cercetare științifică, participând la evenimente și reuniuni internaționale, dar și facilitând evenimente de diseminare a cunoștințelor economice și financiar-monetare.

Banca Națională a României a devenit membru al Forumului Oficial al Instituțiilor Monetare și Financiare (OMFIF) la finalul anului 2016, iar în anul 2017 reprezentanți ai BNR au fost invitați să participe la reuniunile pe teme economice organizate de OMFIF. În urma discuțiilor cu OMFIF s-a decis, de comun acord, organizarea unei reuniuni internaționale a economiștilor la București în data de 22 mai 2018.

În calitate de membru al institutului Bruegel, în data de 17 octombrie 2017 BNR a primit vizita profesorului André Sapir, care a susținut o prelegere cu tema „The Future of the Euro Area and its Enlargement”, în cadrul căreia au fost abordate o serie de aspecte din actualitatea financiară europeană privind Uniunea Monetară și Uniunea Bancară în cadrul UE.

Ca membru al Centre for Economic Policy Research, BNR a primit invitația de a participa în data de 22 septembrie 2017, la conferința *Ten Years After the Crisis: Looking Back, Looking Forward* în cadrul căruia a fost abordată problematica stabilității financiare și a reglementării, evenimentul beneficiind de prezența a numeroase personalități din sfera economică.

Capitolul 11

Convergența economiei românești
și noul cadru de guvernare
economică în Uniunea Europeană

1. Stadiul procesului de convergență a economiei românești

Adoptarea euro, care presupune îndeplinirea durabilă a criteriilor de convergență nominală, face parte din procesul de integrare europeană a României. Intrarea în zona euro implică transferul conducerii politicii monetare către Banca Centrală Europeană, instituție ale cărei acțiuni vizează în mod unitar întreaga zonă euro, al cărei grad de omogenitate este presupus a fi înalt. Criteriile de convergență nominală instituite prin Tratatul de la Maastricht privesc stabilitatea prețurilor, sustenabilitatea finanțelor publice și a gradului de îndatorare, stabilitatea cursului de schimb și nivelul ratelor dobânzilor pe termen lung. Evaluarea stadiului procesului de convergență presupune însă analiza unui spectru cât mai larg de indicatori de aliniere structurală, în vederea determinării capacității economiei de a funcționa eficient în condițiile materializării unor șocuri, în absența sprijinului unei politici monetare independente la nivel național.

În intervalul iulie 2015 – noiembrie 2017, România a îndeplinit neîntrerupt toate criteriile de convergență nominală, fără să participe însă la ERM II. La sfârșitul anului 2017, criteriul privind ratele dobânzilor pe termen lung nu a mai fost îndeplinit (Tabel 11.1), în condițiile creșterii indicatorului aferent economiei românești, dar și ale diminuării valorii de referință (pe fondul constituirii grupului etalon exclusiv din țări membre ale zonei euro și al efectelor persistente ale măsurilor de relaxare cantitativă întreprinse de Banca Centrală Europeană în ultimii ani).

	România		
	Criterii Maastricht	2017	mai 2018
Rata inflației (IAPC)¹ (%, medie anuală)	≤1,5 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE	1,1 (referință: 2,1)	2,6 (referință: 1,8)
Deficitul bugetului consolidat (procente în PIB)	sub 3 la sută	2,9	...
Datoria publică (procente în PIB)	sub 60 la sută	35,0	...
Cursul de schimb față de euro (apreciere/depreciere procentuală maximă pe 2 ani)	±15 la sută	+1,3/-3,3 ²	+1,2/-3,7 ³
Ratele dobânzilor pe termen lung¹ (procente pe an, medie anuală)	≤2 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE din perspectiva stabilității prețurilor	4,0 (referință: 3,3)	4,2 (referință: 4,6)

1) La calcularea nivelului de referință pentru anul 2017 au fost luate în considerare Cipru, Finlanda și Irlanda, iar pentru luna mai 2018 Cipru, Irlanda și Grecia. 2) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb față de euro în perioada ianuarie 2016 – decembrie 2017. Calculele sunt efectuate pe baza seriilor cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii decembrie 2015. 3) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb față de euro în perioada iunie 2016 – mai 2018. Calculele sunt efectuate pe baza seriilor cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii mai 2016.

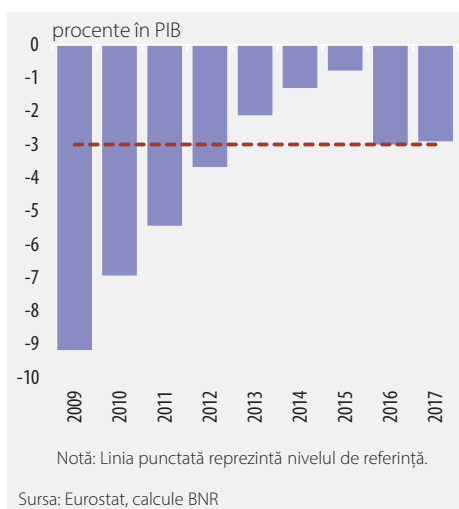
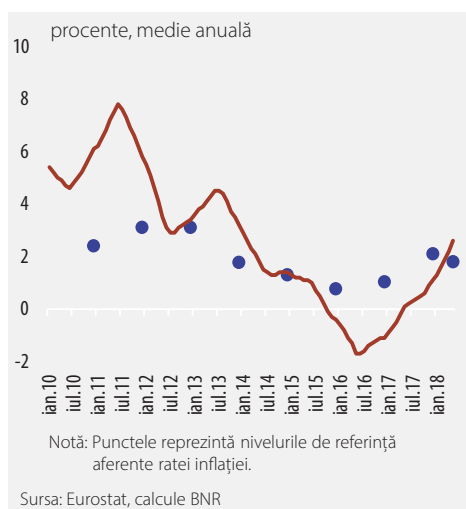
Sursa: Eurostat, calcule BNR

Tabel 11.1
Criteriile de la Maastricht
(indicatori de convergență nominală)

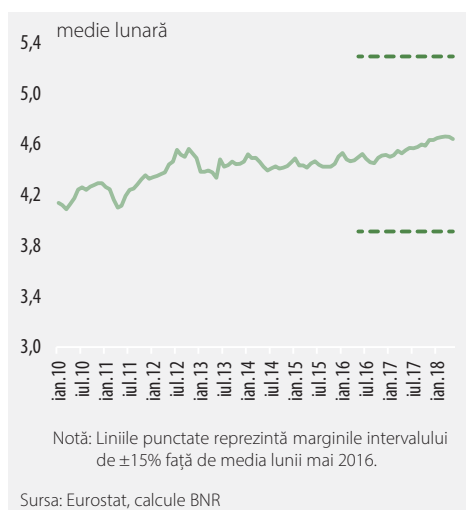
În perioada 2013-2016, rata anuală a inflației din România a manifestat o tendință pronunțată de scădere, reflectând evoluția preponderent descendentă a inflației de bază – ca urmare a persistenței deficitului de cerere agregată și a poziționării

anticipațiilor privind inflația ale agenților economici la valori reduse –, declinul cotațiilor materiilor prime (în special energetice), dar și reducerile succesive ale cotelor TVA. În aceste condiții, rata medie anuală a inflației (IAPC) a atins un minim istoric în luna mai 2016 (Grafic 11.1). Ulterior, aceasta s-a înscris pe o traiectorie ascendentă, reintrând în teritoriul pozitiv în luna mai 2017 și continuând să se majoreze, în contextul inversării poziției ciclice a economiei și al presiunilor în creștere la nivelul costurilor de producție (salarii, transport, utilități). După ce a încheiat anul 2017 la valoarea de 1,1 la sută, indicatorul a atins în mai 2018 nivelul de 2,6 la sută, superior cu 0,8 puncte procentuale valorii de referință a criteriului de la Maastricht privind stabilitatea prețurilor, și se anticipează că se va menține peste aceasta în perioada rămasă din anul 2018, date fiind presiunile asociate unor componente exogene ale coșului de consum (produse cu prețuri administrate și combustibili) și traiectoria ascendentă a inflației de bază (pe fondul creșterii anticipațiilor privind inflația ale agenților economici și al menținerii preconizate a excedentului de cerere agregată).

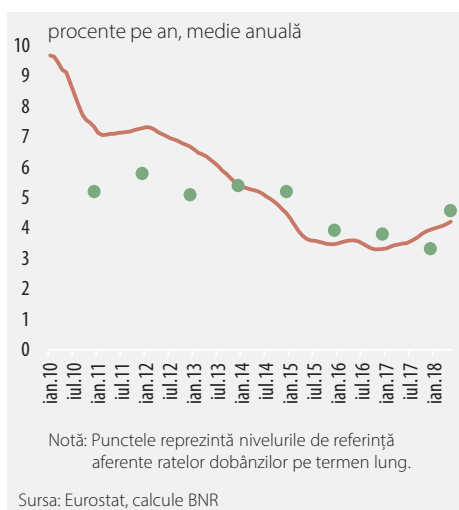
Grafic 11.1
Rata inflației (IAPC)

Grafic 11.2
Deficitul bugetului consolidat
(metodologie SEC 2010)

Grafic 11.3
Cursul de schimb EUR/RON

Grafic 11.4
Ratele dobânzilor pe termen lung

Deficitul bugetului general consolidat (conform metodologiei SEC 2010) a cunoscut o corecție semnificativă în perioada 2010-2015 (Grafic 11.2), ponderea acestuia în PIB situându-se, începând cu anul 2013, sub limita impusă prin Tratatul de la

Maastricht. În anul 2016, indicatorul și-a inversat însă tendința, majorându-se până la nivelul plafonului de 3 la sută din PIB, sub care a scăzut doar marginal în 2017. În ceea ce privește ponderea datoriei publice în PIB, aceasta a manifestat o traiectorie ușor descendentă în ultimii ani, pe fondul ritmului înalt al creșterii economice, poziționându-se la valoarea de 35 la sută în 2017, iar profilul sustenabilității sale s-a îmbunătățit prin creșterea ponderii datoriei pe termen mediu și lung în datoria publică totală.

Ulterior crizei financiare internaționale, cursul de schimb al leului în raport cu euro a avut o evoluție stabilă (Grafic 11.3). Variația leului – care, în condițiile neparticipării la ERM II, nu se raportează la o paritate centrală, ci la media lunii premergătoare perioadei evaluate – s-a poziționat în banda standard de ± 15 la sută, atât în perioada 2016-2017, cât și în intervalul iunie 2016 – mai 2018, chiar și pe fondul incertitudinilor referitoare la menținerea echilibrului macroeconomice interne și la efectele globale ale divergenței deciziilor de politică monetară ale principalelor bănci centrale (Fed și BCE).

În concordanță cu poziționarea ratingului suveran în categoria *investment grade*, rata dobânzii pe termen lung s-a plasat mult timp sub nivelul de referință, depășindu-l însă la finele anului 2017 (Grafic 11.4). Plasarea deasupra valorii criteriului s-a produs inclusiv în contextul perspectivelor privind evoluția ascendentă a inflației, precum și al efectelor exprimării de către agențiile de rating¹⁵⁶ a unor îngrijorări privind conduita politicii fiscal-bugetare și, respectiv, evoluția deficitului de cont curent. Întrucât persistența rigidităților structurale interne și coordonatele politicii fiscale și de venituri sunt percepute ca factori de risc de către investitori¹⁵⁷, este necesară continuarea implementării reformelor structurale în paralel cu asigurarea unui mix adecvat al politicilor economice.

Îndeplinirea într-o manieră sustenabilă a criteriilor de convergență nominală este condiționată de realizarea unui grad ridicat de aliniere structurală, proces care poate fi evaluat în principal prin monitorizarea nivelului PIB pe locuitor, a structurii pe sectoare a economiei, a gradului de deschidere a acesteia și a ponderii comerțului cu UE în totalul comerțului exterior.

În România, nivelul PIB pe locuitor, exprimat conform standardului parității puterii de cumpărare, a manifestat o traiectorie ascendentă. Astfel, reflectând procesul de convergență, decalajul față de zona euro a cunoscut o diminuare graduală continuă. Mai exact, raportul dintre PIB pe locuitor în România și cel din zona euro a atins în 2017 nivelul de 57,5 la sută, cu circa 3 puncte procentuale superior celui aferent anului anterior (Grafic 11.5). Totuși, disparitățile regionale rămân accentuate, atenuarea acestora fiind condiționată de realizarea unor progrese materiale pe linia implementării reformelor care vizează factorii cu efect asupra creșterii economice pe termen lung – respectiv capitalul, forța de muncă, productivitatea multifactorială și, implicit, cadrul instituțional (Caseta 6). În ceea ce privește structura pe sectoare a economiei

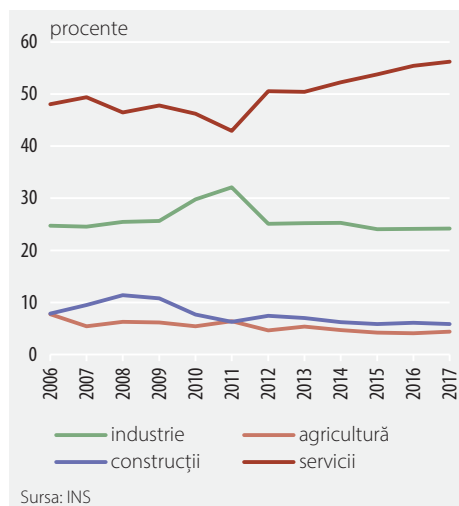
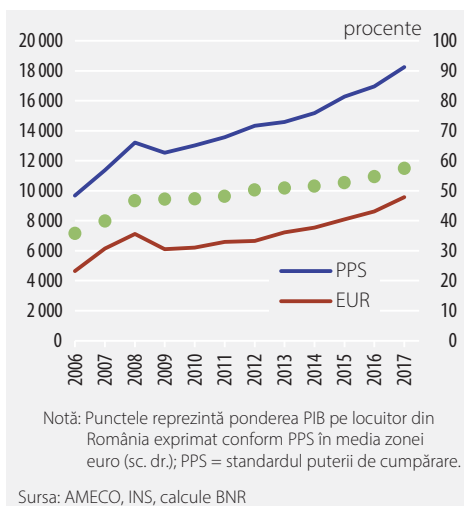
¹⁵⁶ Aprecieri formulate urmărind comunicatul „Moody's: Romania's Credit Profile Reflects Robust Growth Prospects and Moderate Government Debt; Constraints Include Rising Government Spending” din 24 noiembrie 2017.

¹⁵⁷ Pe parcursul anului 2017, percepția riscurilor asociate economiei românești de către piețele financiare internaționale (măsurată prin intermediul cotațiilor CDS – *credit default swaps*) s-a îmbunătățit, însă a continuat să se plaseze printre cele mai ridicate valori la nivel regional.

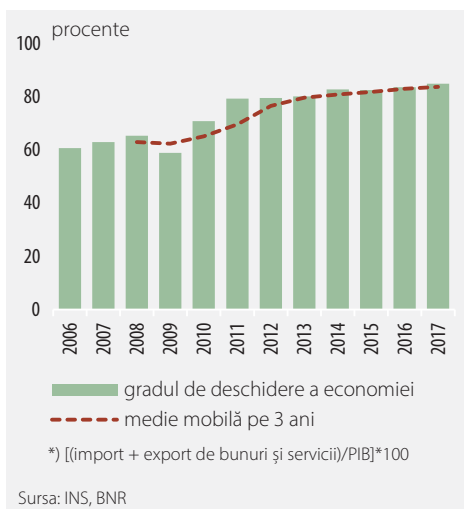
(determinată prin aportul acestora la formarea PIB), în ultimii ani s-a înregistrat o tendință de apropiere de cea aferentă zonei euro – în special prin creșterea ponderii serviciilor și a importanței acestora în comerțul exterior¹⁵⁸ –, contribuind la atenuarea efectelor unor posibile șocuri asimetrice relativ la zona euro (Grafic 11.6).

Grafic 11.5

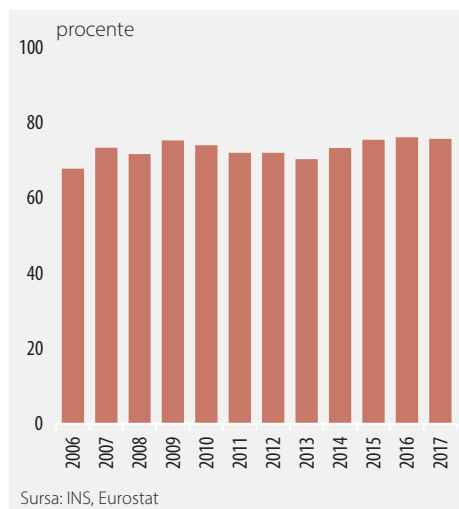
Evoluția PIB pe locuitor în România

Grafic 11.6

Ponderea sectoarelor economice în PIB

Grafic 11.7

Gradul de deschidere a economiei*

Grafic 11.8

Ponderea comerțului cu UE-28 în totalul comerțului exterior

După deteriorarea manifestată în contextul crizei globale, gradul de deschidere a economiei¹⁵⁹ s-a redresat semnificativ. În ultimii cinci ani, indicatorul s-a plasat la valori de peste 80 la sută, o nouă creștere având loc în anul 2017, pe fondul avansului exporturilor, dar mai ales al importurilor de bunuri și servicii (Grafic 11.7). Gradul de integrare din punct de vedere al schimburilor comerciale cu UE (cuantificat prin ponderea comerțului cu celelalte state membre ale UE în totalul comerțului exterior al României) este evaluat a fi ridicat, situându-se la o valoare apropiată de 76 la sută în 2017 (Grafic 11.8).

¹⁵⁸ În intervalul 2011-2017 a avut loc o dublare a valorii schimburilor comerciale cu servicii ale României, ponderea acestora în total comerț exterior al economiei naționale avansând până la 21 la sută, valoare inferioară însă celei aferente mediei de la nivelul zonei euro (27 la sută).

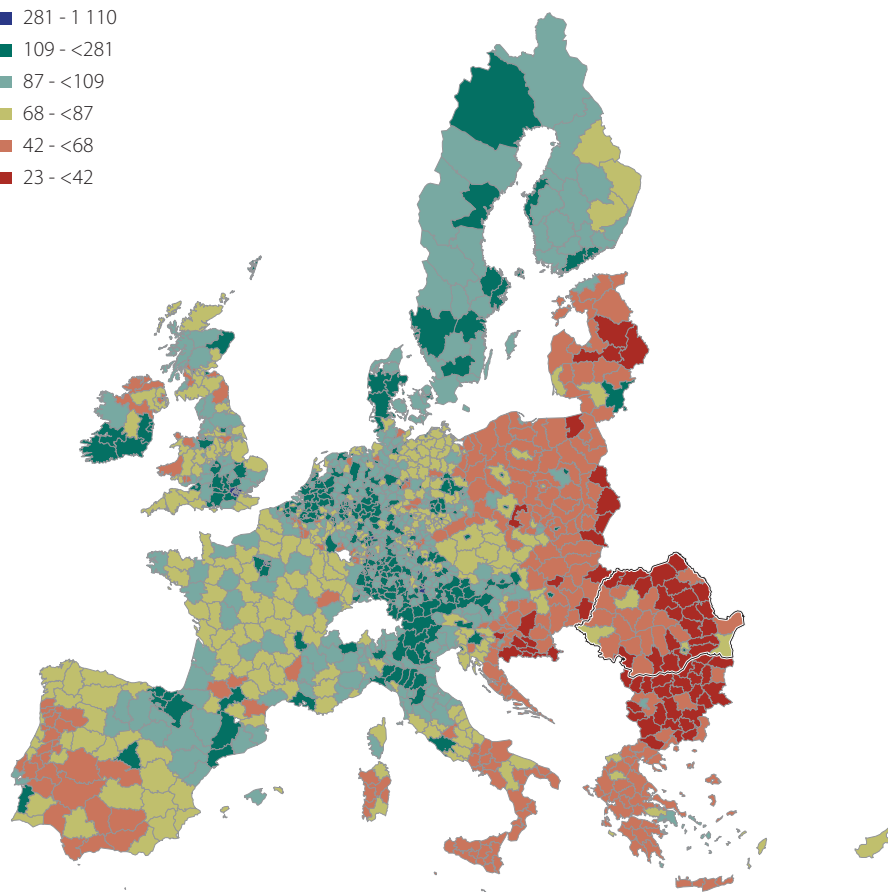
¹⁵⁹ Ponderea în PIB a sumei dintre exporturile și importurile de bunuri și servicii.

Caseta 6. Convergența regională în cadrul Uniunii Europene

Convergența reală reflectă, în esență, atingerea unui nivel de bunăstare similar celui întâlnit în statele avansate, în literatura de specialitate fiind evaluată, cel mai adesea, pe baza a două noțiuni complementare: *beta* și *sigma*-convergența. Prima dintre acestea se referă la identificarea unui posibil proces de recuperare a decalajelor de dezvoltare dintre țări/regiuni, iar cea de-a doua vizează măsura în care a avut loc o reducere în timp a discrepanțelor existente între acestea la nivel de venit. Totuși, cele două concepte nu sunt interdependente: îndeplinirea *beta*-convergenței nu implică automat și diminuarea disparităților regionale (*sigma*-convergența), țările putând fi afectate și de șocuri aleatoare (de pildă, dependența economiei de anumite activități, precum agricultura sau extracția petrolului etc.).

procent din media UE-28:

- 281 - 1 110
- 109 - <281
- 87 - <109
- 68 - <87
- 42 - <68
- 23 - <42

Grafic A
PIB/locuitor (PPS; 2015)

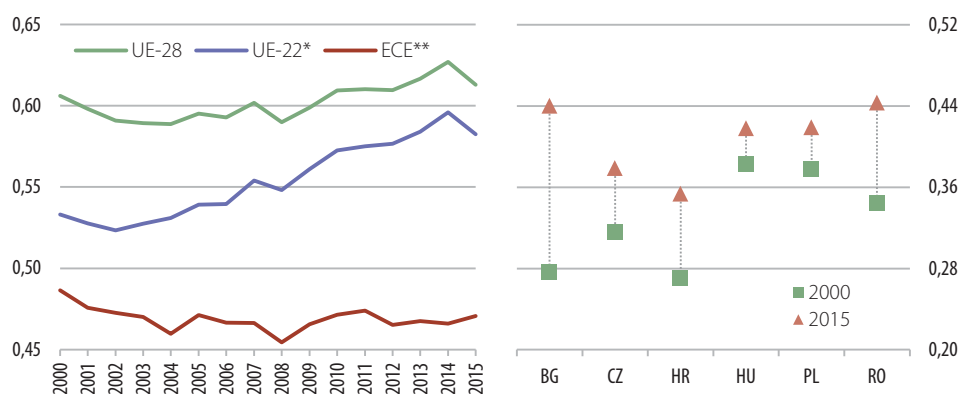
Sursa: Eurostat

La nivelul anului 2015, între statele membre ale Uniunii Europene existau încă diferențe notabile în ceea ce privește gradul de dezvoltare (cuantificat pe baza PIB per capita), acestea fiind chiar mai accentuate în interiorul țărilor (Grafic A). Astfel, raportul dintre cea mai bogată și cea mai săracă regiune în cadrul unui stat variază între 22,6 în Marea Britanie – urmată la mare distanță de Franța (9,6), Germania (8,6) și România (6,0) – și 1,9 în Finlanda. În cazul României, zona capitalei a depășit de mult media UE, în timp ce județul Vaslui, cu un PIB per capita situat la doar 25 la sută din media UE, se numără printre cele mai sărace regiuni din spațiul comunitar.

În acest context, pe baza datelor NUTS3 (cel mai scăzut nivel de agregare disponibil), ne propunem să testăm măsura în care a avansat procesul de convergență în plan regional în cadrul UE-28, în perioada 2000-2015, apelând la cele două noțiuni menționate – *beta* și *sigma*-convergență. Totodată, se are în vedere identificarea factorilor care facilitează creșterea nivelului de bunăstare, dat fiind că recuperarea decalajelor depinde nu doar de nivelul fluxurilor de capital, ci și de condițiile specifice fiecărui stat (calitatea instituțională, capitalul uman, progresul tehnologic etc.), respectiv de poziționarea geografică.

Sigma-convergența

Sigma-convergența se realizează atunci când se produce o reducere în timp a dispersiei veniturilor în regiunile vizate și se măsoară, de regulă, prin coeficientul de variație, calculat ca raport între deviația standard și media veniturilor. În cazul spațiului comunitar, indicatorul relevă o accentuare a disparităților regionale ulterior declanșării crizei economice globale, infirmând astfel materializarea procesului de *sigma*-convergență (Grafic B). Creșterea coeficientului de variație este indusă în mare parte de evoluțiile din zona euro, rezultate similare fiind obținute de Geocke și Hüther (2016), Alcidi *et al.* (2018). Chiar dacă, în ansamblu, regiunile din Europa Centrală și de Est au înregistrat o relativă stagnare a indicatorului, în cadrul fiecăruia dintre statele respective discrepanța dintre regiuni s-a accentuat, evoluția fiind mai pronunțată în cazul Bulgariei și al României.

*) Zona euro, Marea Britanie, Danemarca, Suedia

**) Polonia, Republica Cehă, Ungaria, România, Bulgaria, Croația

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Grafic B
Coeficientul de variație

Beta-convergența

Conceptul de *beta*-convergență pleacă de la premisele teoriei neoclasică și presupune că economiile emergente vor crește într-un ritm mai rapid comparativ cu cele avansate, recuperând astfel decalajele în termeni de dezvoltare. Întrucât factorii de producție sunt considerați a avea randamente descrescătoare¹⁶⁰, fluxurile de capital se orientează spre țările aflate în curs de dezvoltare în căutarea unor

¹⁶⁰ De exemplu, cu cât stocul de capital dintr-o economie este mai mic, cu atât rentabilitatea oferită de o unitate suplimentară este mai mare.

randamente mai atractive, avansul investițiilor contribuind la o creștere mai alertă a economiei-gazdă și, prin urmare, la convergența spre un nivel de echilibru similar celui înregistrat în statele dezvoltate. Atunci când economiile tind spre același nivel de echilibru, convergența este considerată a fi absolută (necondiționată). Totuși, echilibrul pe termen lung poate depinde de caracteristici specifice fiecărei țări, caz în care economia va converge către un nivel de echilibru propriu, înregistrându-se astfel un proces de convergență condiționată. În plus, în demersul de evaluare a convergenței, literatura de specialitate investighează frecvent influența pe care vecinătatea cu o anumită regiune o poate exercita asupra creșterii economice (prin intermediul transmiterii tehnologiei, cunoștințelor sau a forței de muncă), utilizând în acest scop modele spațiale.

În caseta de față, testarea *beta*-convergenței în cadrul UE-28 se realizează punând în ecuație rata medie de creștere a PIB regional per capita în perioada 2000-2015¹⁶¹ cu valoarea inițială a PIB per capita înregistrată în regiunea respectivă, obținerea unui coeficient negativ confirmând creșterea mai rapidă a economiilor mai puțin dezvoltate.

Rezultatele estimărilor relevă existența unui proces de convergență la nivelul regiunilor din UE, coeficientul aferent PIB per capita inițial fiind negativ și semnificativ statistic în toate cele trei specificații¹⁶² (Tabel A). În urma extinderii specificației inițiale prin introducerea unor variabile suplimentare care caracterizează țările în ansamblul lor (modelul 2), valoarea coeficientului se diminuează de la -0,017 la -0,01, ceea ce se explică prin faptul că, în modelul convergenței condiționate, parametrul surprinde doar procesul de recuperare a decalajelor derulat în cadrul fiecărei economii (*within-country convergence*, Barro și Sala-i-Martin, 1991). Totodată, atunci când se ține cont și de conexiunile dintre regiuni, procesul de convergență este chiar mai lent (coeficientul PIB per capita inițial comprimându-se până la -0,008), iar progresul economic al unei regiuni se produce și ca rezultat al activității din zonele adiacente¹⁶³, confirmând tendința de aglomerare economică.

Sensul influenței factorilor intrinseci țărilor din spațiul comunitar este cel așteptat și în consonanță cu rezultatele obținute în literatura de specialitate (de exemplu, Barro, 2012). Astfel, regiunile care fac parte dintr-o țară a cărei rată de economisire este mai ridicată vor crește într-un ritm mai alert. Un efect de antrenare a activității economice este, de asemenea, asociat unei calități ridicate a capitalului uman, o forță de muncă cu grad înalt de specializare, cu aptitudini mai sofisticate, putând gestiona procese complexe, care asigură o mai mare valoare adăugată produselor și serviciilor realizate.

¹⁶¹ Perioada utilizată este determinată de disponibilitatea datelor.

¹⁶² O imagine cuprinzătoare referitoare la evidențele empirice existente în literatura de specialitate este oferită de Eckey, H. F. și Türk, M. – „Convergence of EU-Regions. A Literature Report”, *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, Asociación Española de Ciencia Regional, issue 10, 2007, pp. 5-32.

¹⁶³ Efectul este dificil de cuantificat, în condițiile în care evoluția unei regiuni se transmite în cascadă asupra zonelor alăturate, astfel că, în multe cazuri, în literatura de specialitate *clusterizarea* este mai degrabă ilustrată grafic.

Variabila dependentă	UE (regiuni NUTS3)		
	Rata medie anuală de creștere a PIB per capita în 2000-2015		
	Convergență absolută	Convergență condiționată	Model spațial
	(1)	(2)	(3)
Constantă	0,191*** (0,0382)	0,0898** (0,0338)	0,0693*** (0,00881)
PIB per capita, 2000	-0,0171*** (0,00396)	-0,00947*** (0,00236)	-0,00756*** (0,000696)
Spatial lag			0,0644** (0,0255)
Rata de economisire		0,00912*** (0,00296)	0,00927*** (0,00139)
Capitalul uman		0,0376*** (0,00928)	0,0359*** (0,00528)
Investiții străine directe (ISD)		0,0210** (0,00995)	0,0204*** (0,00650)
Calitatea instituțiilor		0,0181*** (0,00239)	0,0179*** (0,00111)
Distanța față de frontiera tehnologică		-0,0291*** (0,00766)	-0,0301*** (0,00240)
Consum guvernamental		-0,0662 (0,0420)	-0,0628*** (0,0180)
Ponderea agriculturii în VAB regiune		-0,00447 (0,0239)	-0,00749 (0,00759)
Erori spațiale			0,391*** (0,0549)
R-pătrat	0,4	0,7	0,7
half-life (număr ani necesar pentru a recupera 1/2 din deviația față de echilibrul pe termen lung)	40	73	91
Număr observații		1 340	

Notă:

(1) variabilele explicative la nivel de țară incluse în estimare sunt definite după cum urmează:

- (i) rata de economisire – procent în PIB, media intervalului 2000-2015;
- (ii) capitalul uman – ponderea managerilor, tehnicienilor și a altor specialiști în totalul persoanelor ocupate, diferență 2015 față de 2000;
- (iii) ISD – media fluxurilor de investiții străine directe, exprimate ca procent în PIB (2000-2015);
- (iv) calitatea instituțiilor – s-a folosit ca proxy modificarea înregistrată în 2015 față de 2000 a variabilei stat de drept din cadrul indicatorului global de guvernare calculat de Banca Mondială;
- (v) distanța față de frontiera tehnologică – decalajul tehnologic (TFP) față de SUA (considerată referință) în anul 2000;
- (vi) consum guvernamental – media cheltuielilor guvernamentale destinate consumului final, exprimate ca procent în PIB (2000-2015);
- (vii) ponderea agriculturii în VAB, calculată la nivel de regiune – VAB în agricultură/total VAB creată în regiune (%), medie a perioadei 2000-2015.

(2) *, ** și *** denotă semnificație statistică la nivelurile de 10, 5 și respectiv 1 la sută.

(3) ținând cont de corelarea dintre regiunile învecinate, validată de rezultatele testului Moran, în cazul ecuației (3) s-a folosit modelul spațial.

(4) erori standard robuste între paranteze.

(5) $half-life = -(\ln(2))/(\ln(1+\beta))$, unde β este coeficientul nivelului inițial al PIB per capita.

(6) estimarea a fost realizată la nivelul UE-28, exclusiv Malta, care înregistrează o valoare extremă pentru variabila ISD.

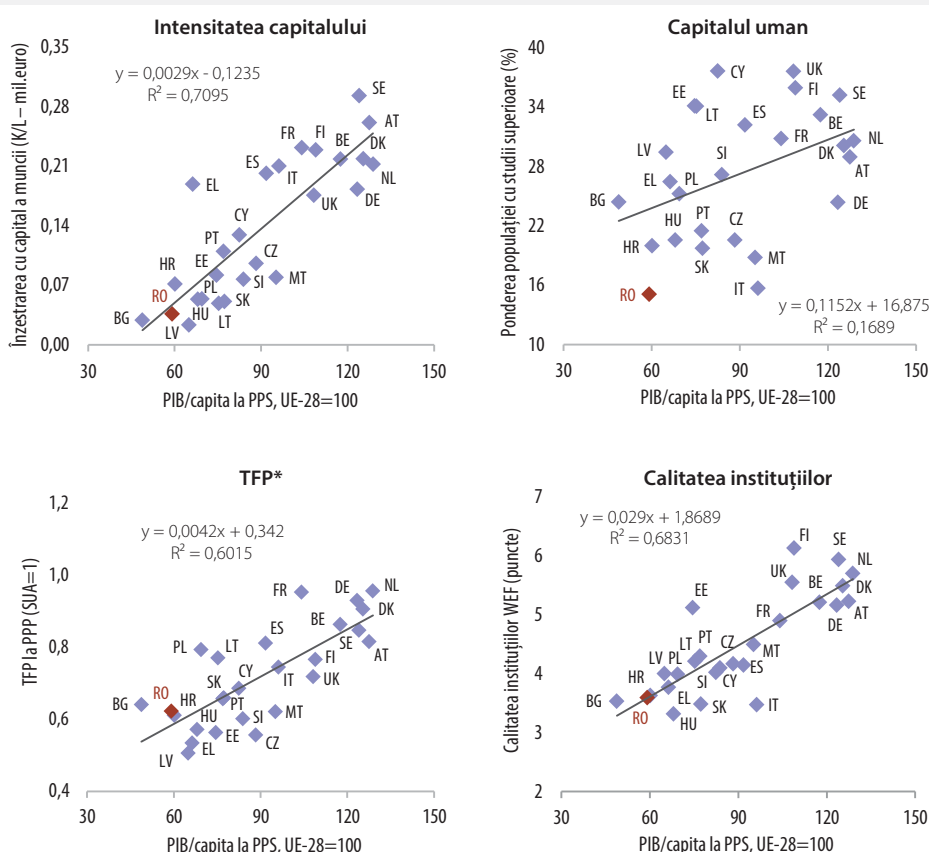
Sursa: Eurostat, FMI, BM, Penn World Table

Tabel A
Rezultatele estimărilor

Totodată, investițiile străine directe se dovedesc a avea un rol stimulat în progresul economic al unei regiuni, în literatura de specialitate fiind considerate, de altfel, un vehicul de dezvoltare a mediului de afaceri local prin transfer de tehnologie și *know how* (Javorcik și Spatareanu, 2008; Jude, 2012; Jude, 2015). Estimările pun în evidență faptul că o distanță mai mare față de frontiera tehnologică, dar sub nivelul acesteia, este corelată pozitiv cu creșterea economică, existând spațiu pentru îmbunătățirea

productivității prin adoptarea tehnologiilor dezvoltate deja de alții, în condițiile în care țările care se află în proximitatea frontierei sunt, de regulă, cele bogate, care sunt nevoite să inoveze.

Rezultatele oferă indicii și cu privire la faptul că o dependență mai mare a unei regiuni de sectorul agricol poate avea un efect inhibitor asupra creșterii bunăstării (totuși coeficientul variabilei incluse în estimare este nesemnificativ statistic), în condițiile în care acesta este caracterizat, în general, de o productivitate redusă și este în mai mare măsură expus șocurilor. În același sens acționează și consumul guvernamental, o pondere ridicată a cheltuielilor publice neproductive indicând mai puține resurse disponibile pentru investiții și, prin urmare, impact negativ pe termen lung asupra creșterii economice prin diminuarea contribuției la îmbunătățirea productivității muncii și prin creșterea nivelului de taxare sau a gradului de îndatorare. În cazul cadrului instituțional a fost identificată o influență pozitivă, acesta jucând un rol esențial în acumularea capitalului, atât fizic, cât și uman (calitatea bunurilor și serviciilor publice: infrastructură, sănătate, educație), dar și în eficiența cu care factorii sunt utilizați în procesul de producție (alocarea resurselor).

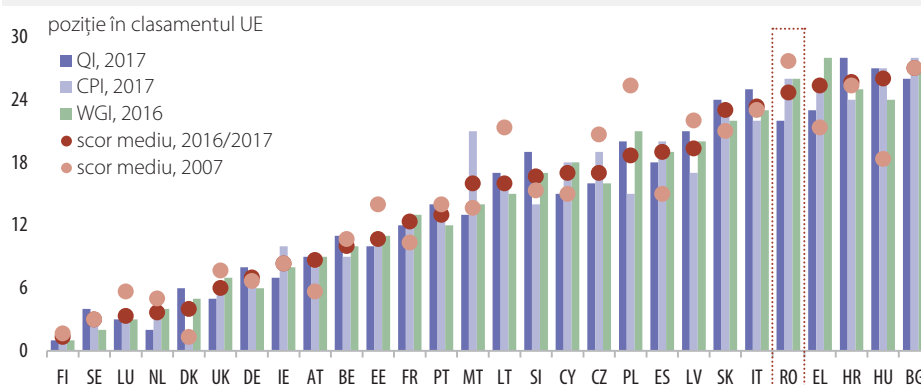
*) datele din grafic sunt aferente anului 2014

Sursa: AMECO, Eurostat, WEF, Penn World Table

Grafic C

Nivelul de dezvoltare și factorii determinanți, anul 2016

Un aspect important relevat de rezultatele estimărilor este că, deși se observă un proces de *beta*-convergență între regiunile UE, ritmul de recuperare a decalajelor de dezvoltare este destul de lent, reducerea acestora la jumătate fiind estimată să se producă, *ceteris paribus*, în intervale cuprinse între 40 și 90 de ani. Astfel, devine stringentă necesitatea implementării unor reforme și strategii de dezvoltare care să vizeze factorii cu efect asupra creșterii economice pe termen lung – respectiv capitalul, forța de muncă, productivitatea multifactorială și, implicit, cadrul instituțional (Mankiw, 2010). De altfel, țările cu deficiențe la aceste capitole sunt cele care înregistrează cele mai mari decalaje din perspectiva convergenței, printre acestea plasându-se și România (Grafic C).

Notă: Punctajele au fost rescalate la nivel european, iar țările sunt ordonate în funcție de media scorurilor obținute pentru cei trei indicatori în 2016/2017.

Sursa: World Economic Forum (QI – indicatorul privind calitatea instituțiilor), Banca Mondială (WGI – indicatorul global al guvernării), Transparency International (CPI – indicele privind percepția asupra corupției)

Grafic D
Calitatea instituțiilor

Adaptabilitatea limitată a sistemului de învățământ la noile cerințe ale pieței muncii, ilustrată de rezultatele slabe obținute de elevii români la testele PISA (ultimele locuri în UE), de procentul foarte ridicat de tineri care nu sunt implicați în niciun fel de activitate (educațională sau lucrativă)¹⁶⁴ sau de tendința ascendentă urmată de indicatorul de necorelare a calificării candidaților cu cea solicitată de angajatori reprezintă un simptom al preocupării insuficiente pentru asigurarea/ridicarea calității capitalului uman. De altfel, calitatea sistemului educațional reprezintă una dintre dimensiunile cu cele mai scăzute scoruri în cadrul indicatorilor compoziți de dezvoltare calculați de World Economic Forum (poziția 115 din 137); demonstrative sunt, de asemenea, poziționările nefavorabile în ceea ce privește capacitatea de a reține talentele (locul 132 din 137) și ponderea cheltuielilor cu educația în PIB (locul 23 din 26 în grupa țărilor cu venit mediu-ridicat). Totodată, înzestrarea cu capital a muncii este printre cele mai reduse pe plan european, la această situație contribuind atât companiile – Sondajul BEI¹⁶⁵ plasează România pe ultimul loc între statele membre din punct de vedere al intensității investiționale a firmelor (euro investiți pe angajat) –, cât și sectorul public. În acest din urmă caz, relevantă este percepția negativă cu privire la calitatea infrastructurii, în ansamblu (poziția 103 din 137 de țări analizate în cadrul raportului de competitivitate

¹⁶⁴ Detalii în Casetă „Piața muncii din România în era digitalizării” inclusă în *Raportul asupra inflației*, august 2017.

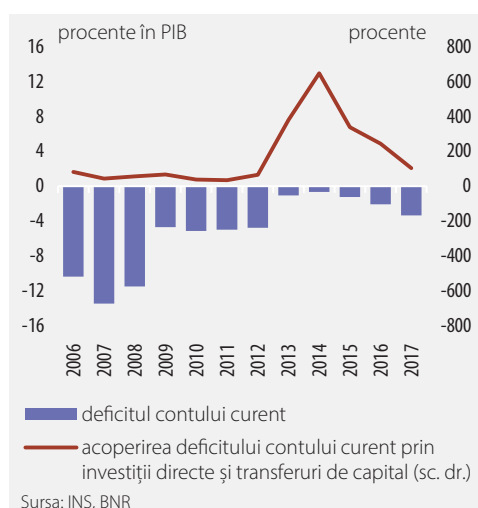
¹⁶⁵ BEI Investment Survey, 2017.

al WEF), cu deficiențe chiar mai pronunțate sesizate pe segmentul rutier (locul 120 din 137). România înregistrează scoruri nefavorabile și în ceea ce privește calitatea instituțiilor (Grafic D), dimensiune esențială în accelerarea procesului de convergență economică, cu rol hotărâtor în tranziția de la un model de creștere bazat pe acumulare de capital și muncă la unul axat pe obținerea de câștiguri robuste în planul productivității totale a factorilor prin alocare eficientă a resurselor și inovare.

Referințe

- Alcidi, C. *et al.* – „Income Convergence in the EU: A Tale of Two Speeds”, Commentary, 2018
- Barro, R. J., Sala-i-Martin, X. – „Convergence across States and Regions”, *Brookings Papers on Economic Activity*, Economic Studies Program, The Brookings Institution, Vol. 22(1), 1991, pp. 107-182
- Barro, R. J. – „Convergence and Modernization Revisited”, *NBER Working Papers* 18295, National Bureau of Economic Research, 2012
- Goecke, H., Hüther, M. – „Regional Convergence in Europe”, *Intereconomics*, ISSN 1613-964X, Springer, Heidelberg, Vol. 51, Iss. 3, 2016, pp. 165-171
- Javorcik, B. S., Spatareanu, M. – „To Share or Not to Share: Does Local Participation Matter for Spillovers from Foreign Direct Investment”, *Journal of Development Economics*, Vol. 85, 2008, pp. 194-217
- Jude, C. – „Horizontal and Vertical Technology Spillovers from FDI in Eastern Europe”, *Working Papers* halshs-00828022, HAL, 2012
- Jude, C. – „Does FDI Crowd Out Domestic Investment in Transition Countries?”, *Working Papers* halshs-01252565, HAL, 2015
- Mankiw, G. – „Macroeconomics”, ediția a șaptea, 2010
- World Economic Forum – *The Global Competitiveness Report*, 2017-2018
- World Economic Forum – *The Inclusive Growth and Development Report*, 2017

Grafic 11.9
Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin fluxuri stabile

Dată fiind complexitatea procesului de convergență reală, cadrul de analiză poate fi extins prin monitorizarea altor dimensiuni, printre care sustenabilitatea poziției externe sau gradul de dezvoltare și integrare a sistemului financiar-bancar.

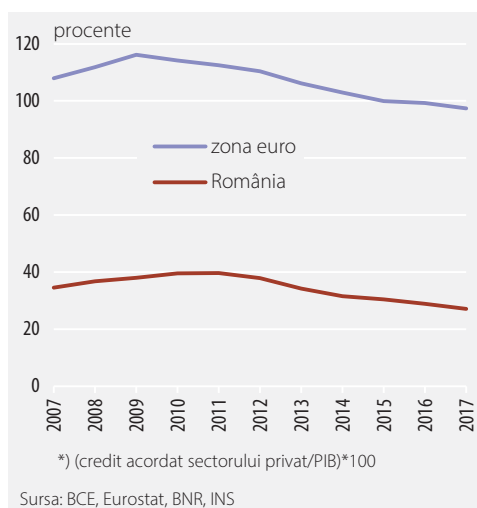
Deficitul de cont curent a înregistrat ajustări substanțiale după declanșarea crizei financiare globale, atingând în 2014 nivelul de 0,7 la sută din PIB. Ulterior, tendința s-a inversat, preponderent pe fondul majorării deficitului balanței bunurilor și a

celeia a veniturilor primare, indicatorul ajungând la 3,4 la sută din PIB la finele anului 2017. Gradul de acoperire a deficitului de cont curent prin investiții directe¹⁶⁶ și transferuri de capital s-a îmbunătățit considerabil în primii ani ai perioadei postcriză, dar începând cu 2015, odată cu inițierea tendinței de accentuare a deficitului de cont

¹⁶⁶ Dintre care cele ale nerezidenților în România sunt prevalente.

curent, s-a înscris pe o traiectorie descendentă. Chiar și în aceste condiții, în anul 2017 fluxurile stabile de capital (investiții directe și transferuri de capital) finanțau integral deficitul de cont curent (Grafic 11.9).

Grafic 11.10
Evoluția intermediarii
financiare indirecte*

Gradul de integrare a sectorului financiar-bancar din România cu cel al zonei euro este ridicat, dată fiind preponderența în structura acționariatului instituțiilor de credit de pe piața românească a capitalului originar din țările zonei euro. Deși dezvoltarea acestui sector a fost remarcabilă în perioada premergătoare aderării la UE, ecartul față de zona euro este substanțial. Astfel, în anul 2017, nivelul intermediarii financiare indirecte (cuantificată prin raportul între creditul acordat sectorului privat și PIB) a fost de 27,1 la sută în România,

sensibil inferior celui aferent zonei euro, în condițiile în care în ambele economii indicatorul a evoluat descrescător în perioada postcriză (Grafic 11.10); intermedierea financiară directă¹⁶⁷ pe piața de capital românească se poziționa la finalul anului 2017 la 9,5 la sută, mult sub nivelul de 68 la sută înregistrat în zona euro.

În ceea ce privește perspectivele intrării în zona euro, Guvernul României își menține, conform prevederilor „Programului de convergență 2018-2021”, angajamentul în acest sens, însă stabilirea unei date concrete presupune realizarea unor analize aprofundate, în special privind convergența reală, structurală și instituțională, domenii în care sunt necesare progrese importante. Totodată, este necesară luarea în considerare a sustenabilității îndeplinirii criteriilor de convergență nominală. Angajamentul de adoptare a monedei euro reprezintă în continuare o ancoră importantă în privința implementării unor politici bugetare, structurale și instituționale eficiente și coerente, în vederea asigurării unei convergențe reale (venit/locuitor) de durată, sporirii competitivității economiei românești, reducerii disparităților regionale, precum și diminuării deficiențelor structurale ale pieței muncii.

În vederea promovării măsurilor necesare derulării adecvate a procesului de intrare în zona euro, în luna martie 2018 a fost înființată, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2018, Comisia Națională de fundamentare a Planului național de adoptare a monedei euro. Comisia este condusă de primul-ministru și de președintele Academiei Române, în calitate de copreședinți, respectiv de guvernatorul Băncii Naționale a României și de un viceprim-ministru desemnat de primul-ministru, în calitate de vicepreședinți. Acest organism consultativ, ale cărui prime ședințe au avut loc în luna aprilie 2018, va prezenta până la data de 15 noiembrie 2018 calendarul de trecere la euro și Planul național de adoptare a monedei euro, în vederea asumării politice a acestora de către partidele parlamentare.

¹⁶⁷ Indicatorul este calculat ca raport între capitalizarea bursieră și PIB. Pentru România, sursa este *Raportul de convergență* al Băncii Centrale Europene, mai 2018, iar pentru zona euro, Association for Financial Markets in Europe.

2. Evoluții în domeniul guvernării economice în Uniunea Europeană

Construirea unei Uniuni Economice și Monetare autentice continuă să reprezinte un deziderat important pentru asigurarea consolidării și convergenței economiilor statelor membre ale Uniunii Europene. Anul 2017 a consemnat evoluții notabile pe linia preocupărilor pentru aprofundarea proiectului european, inclusiv prin publicarea de către Comisia Europeană a unei foi de parcurs privind definitivarea arhitecturii Uniunii Economice și Monetare. Potrivit acestui document, în plan financiar rămâne prioritară definitivarea Uniunii Bancare și a Uniunii Piețelor de Capital, în timp ce la nivel economic se urmărește susținerea reformelor structurale, a convergenței și a stabilizării macroeconomice, alături de simplificarea normelor Pactului de stabilitate și creștere.

Ediția din 2017 a *Raportului privind mecanismul de alertă (RMA)*, care a deschis un nou ciclu al Procedurii privind dezechilibrele macroeconomice (PDM), nu identifică, la nivelul economiei UE, evoluții nefavorabile semnificativ diferite de cele evidențiate în anul anterior. Riscurile semnalate sunt în principal asociate unor niveluri ridicate de îndatorare, indicatorii pentru care cele mai multe state depășeau în 2016 limitele prevăzute în Tabloul de bord fiind datoria publică (16 state), datoria sectorului privat (12 state) și poziția investițională internațională netă (15 state). Merită remarcat că nouă țări s-au situat în afara valorilor de referință din Tabloul de bord atât pentru ponderea în PIB a datoriei private, cât și pentru cea a datoriei publice, ceea ce relevă un grad ridicat de îndatorare la nivelul întregii economii a respectivelor state membre. O astfel de situație afectează perspectivele de majorare a investițiilor publice și private, cu implicații negative asupra sustenabilității pe termen mediu și lung a creșterii economice. De altfel, faptul că gospodăriile populației și-au sporit gradul de îndatorare în 12 state în anul 2016 (în timp ce companiile private și-au redus gradul de îndatorare în mai mult de două treimi din țările UE), iar fluxul creditelor orientate către acestea a cunoscut o intensificare mai accelerată decât în cazul întreprinderilor, indică susținerea pe care datoria privată o oferă mai degrabă consumului populației în detrimentul investițiilor. Totodată, menținerea unui nivel înalt de îndatorare în condiții de expansiune economică este de natură să reducă spațiul de manevră disponibil, necesar în eventualitatea unei noi recesiuni.

De asemenea, prețurile locuințelor și-au păstrat în 2016 parcursul ascendent, în contextul ajustării postcriză și, în unele țări, al majorării considerabile a creditului ipotecar, care a alimentat cererea de astfel de active. Variația anuală aferentă indicelui deflatat al prețurilor locuințelor a fost pozitivă în 25 de state membre ale UE în anul 2016, preocupant pentru durabilitatea unor astfel de tendințe fiind faptul că în nouă dintre aceste țări s-a depășit valoarea de referință din Tabloul de bord, față de doar cinci în anul anterior.

Tabel 11.2. Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice

		Soldul contului curent	Poziția investițională internațională netă	Cursul de schimb real efectiv pe baza IAPC	Cota de piață a exporturilor de bunuri și servicii	Costul unitar nominal cu forța de muncă	Indicele prețurilor locuințelor	Fluxul creditelor acordate sectorului privat
		% din PIB, medie pe 3 ani	% din PIB	variație % pe 3 ani	variație % pe 5 ani	variație % pe 3 ani	variație % anuală	% din PIB
		-4%/+6% din PIB	-35% din PIB	±5% (EA) ±11% (non-EA)	-6%	+9% (EA) +12% (non-EA)	6%	+14% din PIB
Austria	2016	2,2	5,7	1,0	-4,2	5,8	7,2	3,2
	2017	2,0	6,0	0,0	2,1	4,1	3,1	...
Belgia	2016	-0,3	51,2	-0,3	-2,5	-0,5	1,1	10,8
	2017	-0,1	55,6	0,7	2,9	1,0	2,0	2,3
Bulgaria	2016	0,8	-46,2	-4,7	8,2	9,5	7,1	4,0
	2017	2,2	-40,5	-3,4	15,2	10,6	7,5	...
Republica Cehă	2016	0,7	-26,9	-3,6	2,5	2,9	6,7	4,4
	2017	1,0	-26,4	5,1	8,4	6,4	8,9	...
Cipru	2016	-3,6	-127,2	-6,8	-3,2	-6,4	1,6	10,2
	2017	-4,4	-120,4	-5,9	4,5	-2,3	1,5	...
Croația	2016	2,9	-70,0	0,1	7,9	-6,2	2,1	-0,1
	2017	3,5	-62,8	-0,4	19,0	-5,3	2,9	...
Danemarca	2016	8,4	55,1	-1,5	-4,5	3,3	4,2	3,9
	2017	8,0	54,5	-2,1	0,5	3,2	3,1	...
Estonia	2016	1,4	-37,1	4,5	-1,0	13,4	3,8	5,9
	2017	2,3	-30,2	2,4	2,0	12,6	1,8	...
Finlanda	2016	-1,0	3,3	0,5	-13,5	1,7	-0,3	2,1
	2017	-0,1	5,7	-3,0	-4,1	-1,9	0,6	6,9
Franța	2016	-0,9	-15,7	-3,1	-2,8	1,3	1,0	6,2
	2017	-0,7	-20,2	-3,2	2,2	1,3	2,4	...
Germania	2016	8,3	54,2	-2,7	2,6	5,2	5,4	3,8
	2017	8,5	59,1	-2,8	6,7	5,3	2,2	...
Grecia	2016	-1,0	-139,3	-3,8	-19,1	-3,3	-1,5	-1,7
	2017	-0,7	-140,9	-2,4	-9,8	-0,6	-2,2	...
Irlanda	2016	5,5	-176,2	-6,7	59,4	-20,5	6,6	-19,0
	2017	9,1	-155,8	-6,1	66,1	-19,0	9,5	...
Italia	2016	2,0	-9,8	-3,4	-3,1	1,8	-0,9	0,6
	2017	2,3	-6,7	-3,3	2,0	1,4	-1,6	...
Letonia	2016	-0,3	-58,9	4,9	9,0	16,2	7,4	0,3
	2017	0,0	-56,5	1,1	6,2	14,8	5,6	...
Lituania	2016	-0,3	-43,2	5,4	5,2	14,7	4,5	4,3
	2017	-1,1	-35,5	1,3	9,9	16,2	5,0	...
Luxemburg	2016	5,5	41,5	-1,5	25,7	2,5	5,9	7,2
	2017	5,5	42,3	-1,1	20,4	7,9	4,1	...
Malta	2016	6,7	45,2	-2,9	10,0	0,1	5,0	10,8
	2017	8,0	62,8	-2,6	9,4	1,8	4,7	...
Olanda	2016	8,6	67,7	-2,2	-0,1	-1,1	4,4	5,6
	2017	9,1	69,6	-1,8	4,9	-0,8	6,3	3,1
Polonia	2016	-1,0	-60,7	-5,0	17,9	2,7	2,3	4,6
	2017	-0,2	-60,7	-3,7	27,4	...	2,0	2,8
Portugalia	2016	0,3	-106,1	-1,8	5,5	0,8	6,1	-2,1
	2017	0,4	-105,7	-0,8	14,9	3,8	8,0	1,3
Regatul Unit	2016	-5,4	-4,4	0,2	1,0	3,0	5,5	11,5
	2017	-5,0	-12,8	-10,9	0,7	5,4	2,7	7,4
România	2016	-1,3	-49,3	-2,5	23,3	5,1	5,0	0,6
	2017	-2,2	-45,7	-5,6	37,3	12,0	4,0	1,2
Slovacia	2016	-0,7	-62,4	-1,5	7,1	3,5	7,0	9,2
	2017	-1,8	-63,9	-2,2	6,0	5,9	4,4	...
Slovenia	2016	5,1	-36,9	-0,5	3,8	0,7	3,6	-0,8
	2017	5,3	-31,3	-2,3	18,4	2,6	5,3	...
Spania	2016	1,4	-83,4	-4,3	2,0	0,4	4,7	-1,1
	2017	1,7	-80,8	-2,8	10,0	0,6	4,3	0,0
Suedia	2016	4,4	5,0	-9,1	-7,4	2,0	7,6	7,6
	2017	4,0	9,6	-5,6	-4,0	3,0	4,6	...
Ungaria	2016	3,6	-60,0	-5,1	-0,2	3,3	13,6	-3,4
	2017	4,1	-54,8	-0,1	13,3	7,8	6,1	0,4

■ indicatorii nu se încadrează în nivelurile de referință

„...” lipsă date

Sursa: Eurostat, BNR

Datoria sectorului privat	Datoria sectorului public	Rata șomajului	Total pasive sector financiar	Rata de activitate – populație cu vârsta 15-64 ani	Rata șomajului pe termen lung – % din populația activă cu vârsta 15-74 ani	Rata șomajului în rândul tinerilor – % din populația activă cu vârsta 15-24 ani		
% din PIB	% din PIB	% medie pe 3 ani	variație % anuală	p.p., variație pe 3 ani	p.p., variație pe 3 ani	p.p., variație pe 3 ani		
133% din PIB	60% din PIB	10%	16,5%	-0,2 pp	0,5 pp	2 pp		
124,0	83,6	5,8	-2,4	0,7	0,6	1,5	2016	Austria
...	78,4	5,7	...	1,0	0,3	-0,5	2017	
186,8	105,9	8,3	1,4	0,1	0,1	-3,6	2016	Belgia
179,9	103,1	7,8	1,7	0,3	-0,8	-3,9	2017	
104,9	29,0	9,4	11,1	0,3	-2,9	-11,2	2016	Bulgaria
...	25,4	7,7	...	2,3	-3,5	-10,9	2017	
68,7	36,8	5,1	14,5	2,1	-1,3	-8,4	2016	Republica Cehă
...	34,6	4,0	...	2,4	-1,7	-8,0	2017	
342,8	106,6	14,7	0,7	-0,2	-0,3	-9,8	2016	Cipru
...	97,5	13,0	...	-0,6	-3,2	-11,3	2017	
105,8	80,6	15,6	3,3	1,9	-4,4	-18,1	2016	Croația
...	78,0	13,5	...	0,3	-5,5	-17,9	2017	
208,6	37,9	6,3	3,8	1,9	-0,4	-1,0	2016	Danemarca
...	36,4	6,0	...	0,7	-0,4	-1,6	2017	
115,4	9,4	6,8	7,2	2,4	-1,7	-5,3	2016	Estonia
...	9,0	6,3	...	3,6	-1,4	-2,9	2017	
150,7	63,0	9,0	4,8	0,7	0,6	0,2	2016	Finlanda
146,4	61,4	8,9	-4,9	1,3	0,2	-0,4	2017	
146,9	96,6	10,3	4,3	0,7	0,2	-0,3	2016	Franța
...	97,0	10,0	...	0,4	-0,3	-1,9	2017	
99,3	68,2	4,6	5,2	0,3	-0,6	-0,7	2016	Germania
...	64,1	4,2	...	0,5	-0,6	-0,9	2017	
124,7	180,8	25,0	-16,6	0,7	-1,5	-11,0	2016	Grecia
...	178,6	23,3	...	0,9	-3,9	-8,8	2017	
278,1	72,8	10,1	2,5	0,9	-3,7	-9,9	2016	Irlanda
...	68,0	8,4	...	0,8	-3,7	-9,0	2017	
113,5	132,0	12,1	3,2	1,5	-0,2	-2,2	2016	Italia
...	131,8	11,6	...	1,5	-1,2	-8,0	2017	
88,4	40,5	10,1	5,8	2,3	-1,7	-5,9	2016	Letonia
...	40,1	9,4	...	2,4	-1,3	-2,6	2017	
56,2	40,1	9,2	16,3	3,1	-2,1	-7,4	2016	Lituania
...	39,7	8,0	...	2,2	-2,1	-6,0	2017	
354,9	20,8	6,3	7,5	0,1	0,4	2,2	2016	Luxemburg
...	23,0	6,1	...	-0,6	0,5	-7,0	2017	
125,2	56,2	5,3	1,7	4,1	-1,0	-2,0	2016	Malta
...	50,8	4,7	...	4,1	-1,0	-1,3	2017	
264,2	61,8	6,8	6,0	0,3	0,0	-2,4	2016	Olanda
253,5	56,7	5,9	2,0	0,7	-1,0	-3,8	2017	
81,6	54,2	7,6	8,9	1,8	-2,2	-9,6	2016	Polonia
76,4	50,6	6,2	6,4	1,7	-2,3	-9,1	2017	
170,3	129,9	12,6	-0,3	0,7	-3,1	-9,9	2016	Portugalia
163,5	125,7	10,9	1,8	1,5	-3,9	-10,9	2017	
170,2	88,2	5,4	11,9	0,9	-1,4	-7,7	2016	Regatul Unit
171,2	87,7	4,8	-1,8	0,9	-1,1	-4,9	2017	
55,8	37,4	6,5	7,6	0,7	-0,2	-3,1	2016	România
51,5	35,0	5,9	8,6	1,6	-0,8	-5,7	2017	
94,7	51,8	11,5	8,5	2,0	-4,2	-11,5	2016	Slovacia
...	50,9	9,8	...	1,8	-4,2	-10,8	2017	
80,5	78,6	8,9	3,2	1,1	-0,9	-6,4	2016	Slovenia
...	73,6	7,9	...	3,3	-2,2	-9,0	2017	
147,1	99,0	22,1	0,8	-0,1	-3,5	-11,1	2016	Spania
139,3	98,3	19,6	3,9	-0,3	-5,2	-14,6	2017	
188,6	42,1	7,4	9,0	1,0	-0,1	-4,7	2016	Suedia
...	40,6	7,0	...	1,0	-0,2	-5,1	2017	
77,5	76,0	6,5	19,6	5,4	-2,5	-13,7	2016	Ungaria
70,7	73,6	5,4	-8,5	4,2	-2,0	-9,7	2017	

În ceea ce privește evoluțiile pozitive identificate de ediția din 2017 a RMA, acestea sunt asociate revigorării economice, fiind circumscrise, în principal, îmbunătățirii poziției externe și menținerii condițiilor favorabile pe piața muncii. Astfel, au fost consemnate creșteri ale cotei de piață a exporturilor, ceea ce a contribuit la o situație de ansamblu remarcabilă în planul echilibrului extern: puține state membre ale UE au înregistrat în 2016 deficite de cont curent semnificative, prevalând solduri excedentare substanțiale și persistente, pe fondul unei competitivități sporite și al unei cereri interne reduse. Indicatorul din Tabloul de bord referitor la soldul contului curent depășea în 2016 parametrii orientativi pentru cinci state, dintre care însă doar într-un singur caz (Marea Britanie) a fost vorba despre un deficit de cont curent superior limitei recomandate, în toate celelalte patru situații fiind consemnate niveluri înalte ale excedentelor de cont curent.

În contextul continuării expansiunii economice, evoluțiile pozitive ale pieței muncii evidențiate în ediția anterioară a RMA s-au menținut. Atât ratele șomajului în statele membre, cât și diferențele între acestea au scăzut în 2016, numărul țărilor care depășeau valorile de referință stabilite pentru acest indicator în Tabloul de bord reducându-se de la 12 la 10; redresarea postcriză nu este însă completă, în peste două treimi dintre statele UE rata șomajului înregistrând în 2016 valori mai ridicate decât în 2008. Simultan, în perioada recentă se observă o scădere a ratei șomajului în rândul tinerilor și a șomajului pe termen lung, alături de reducerea proporției persoanelor aflate în situația de risc de sărăcie sau de excluziune socială, intensificarea activității economice generatoare de locuri de muncă resimțindu-se astfel inclusiv la nivelul celor mai vulnerabile categorii sociale. Unele state au continuat să înregistreze însă o creștere accelerată a salariilor, determinată în principal de existența unui deficit de forță de muncă, ceea ce poate avea efecte nefavorabile asupra competitivității.

Pornind de la valorile înregistrate de indicatorii Tabloului de bord la nivelul fiecărei economii naționale, în ediția din 2017 a RMA au fost identificate 12 state membre pentru care este necesară realizarea unor analize aprofundate (Bulgaria, Cipru, Croația, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Portugalia, Slovenia, Spania, Suedia, Olanda), comparativ cu 13 în anul anterior. România a fost inclusă pentru a doua oară consecutiv în grupul statelor care nu se confruntă cu dezechilibre și riscuri majore, neimpunându-se realizarea unei analize aprofundate nici în cursul anului 2018.

La momentul publicării ultimei ediții a RMA (noiembrie 2017), datele disponibile indicau plasarea României în afara valorilor de referință pentru doi indicatori: PIIN și indicele deflatat al prețurilor locuințelor la nivelul anului 2016. În ceea ce privește cel de-al doilea indicator, ulterior publicării *Raportului* a avut loc o revizuire a seriei de date referitoare la deflatorul cheltuielii pentru consumul final al gospodăriilor populației, astfel încât valoarea acestuia a coborât la 5 la sută, revenind sub plafonul de 6 la sută stabilit în Tabloul de bord. În consecință, în afara valorilor recomandate rămâne doar PIIN (care depășește parametrii de referință în majoritatea țărilor din UE), dar și în acest caz se menține tendința de ajustare (de la -53,6 la sută din PIB în 2015 la -49,3 la sută din PIB în 2016), favorizată în principal de creșterea puternică a PIB (îmbunătățire pasivă), dar și de reducerea datoriei externe. În plus, o proporție

semnificativă a acesteia este reprezentată de investițiile străine directe, care reprezintă o sursă de finanțare mai stabilă și cărora le sunt asociate o serie de efecte benefice pentru economia-gazdă.

Deși nu identifică riscuri macroeconomice majore, ediția din 2017 a RMA atrage totuși atenția asupra existenței unor provocări din perspectiva prezervării echilibrelor macroeconomice. Astfel, cu toate că România a înregistrat una dintre cele mai mari creșteri a cotei de piață a exporturilor la nivelul UE în 2016, poziționarea ciclică a economiei a antrenat lărgirea deficitului contului curent până la valoarea de 2,1 la sută din PIB în anul 2016 și 3,4 la sută din PIB în anul 2017. Chiar dacă nu a condus la o depășire a valorii de referință din Tabloul de bord, evoluția se detașează la nivel european, cea mai mare parte a statelor membre înregistrând fie excedent, fie poziție externă echilibrată.

Evoluții nefavorabile din perspectiva echilibrului extern au fost semnalate și în cazul costului unitar cu forța de muncă, acesta înregistrând o creștere semnificativă în perioada recentă, pe fondul majorării remunerării reale pe salariat¹⁶⁸. Așa cum relevă *Raportul de țară* publicat de către Comisia Europeană în martie 2018, după ce în intervalul 2011-2016 creșterea remunerării reale pe salariat a reflectat în mare măsură câștigurile în planul productivității muncii, datele statistice pentru anul 2017 indică faptul că aceasta s-a majorat de peste două ori mai mult decât productivitatea, factorii de influență incluzând caracterul tensionat al condițiilor pe piața muncii, dar și creșterile salariale din sectorul public și ridicarea nivelului minim de salarizare.

În *Raportul de țară* este evaluată și măsura în care România a pus în practică recomandările specifice formulate de către Comisia Europeană în mai 2017¹⁶⁹. Astfel, se consideră că au fost realizate:

- progrese limitate în privința îmbunătățirii colectării și conformării fiscale, unele progrese în combaterea muncii nedeclarate, însă niciun progres privind asigurarea implementării cadrului fiscal-bugetar;
- progrese limitate în consolidarea politicilor de activare cu ținte specifice și a serviciilor publice integrate, îmbunătățirea accesului la un învățământ general de calitate, alături de favorizarea tratamentului medical ambulatoriu, unele progrese în combaterea plăților informale din sistemul sanitar și niciun progres în adoptarea unei legislații privind egalizarea vârstei de pensionare pentru bărbați și femei și în instituirea unui mecanism de stabilire a salariului minim pe economie prin consultarea cu partenerii sociali;
- progrese limitate în susținerea existenței unui corp al funcționarilor publici profesioniști și independent, dar și în îmbunătățirea pregătirii proiectelor de investiții publice și a ierarhizării acestora în funcție de priorități, respectiv unele progrese în implementarea Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.

¹⁶⁸ Calculată pe baza deflatorului PIB. Utilizarea deflatorului PIB (ca măsură a modificării prețurilor din perspectiva activității de producție) și nu a IPC (care surprinde modificarea prețurilor de consum) permite o mai bună comparație, din perspectiva producătorilor, între creșterea cheltuielilor cu salariile și creșterea prețurilor bunurilor rezultate în urma activității de producție.

¹⁶⁹ Evaluarea se face prin încadrarea în una dintre următoarele cinci categorii: niciun progres, progrese limitate, unele progrese, progrese substanțiale, aplicare integrală.

În ceea ce privește evoluțiile din anul 2017 în planul consolidării Uniunii Bancare, Comisia Europeană a formulat în noiembrie 2016 un pachet de reforme (pachetul RRM – *Risk Reduction Measures Package*) care modifică Directiva 2013/36/UE (CRD) și Regulamentul nr. 575/2013 (CRR) privind cerințele de capital, alături de Directiva 2014/59/UE (BRRD) care vizează redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și firmelor de investiții și Regulamentul nr. 806/2014 (Regulamentul MUR) care se referă la armonizarea normelor și procedurilor de rezoluție în cadrul Uniunii Bancare. Unele elemente ale pachetului RRM au fost supuse procedurii accelerate, fiind finalizate în anul 2017. Astfel, în luna decembrie a fost publicată Directiva 2017/2399/UE, referitoare la o nouă clasă de datorii negarantate (*non-preferred senior debt*) care, în caz de insolvență, se situează sub actualele instrumente de datorie de rang senior, dar peste datoriile subordonate. Simultan cu această directivă a fost publicat și Regulamentul nr. 2395/2017, prin care se adoptă măsuri cu rol de diminuare a posibilului impact negativ al introducerii unui nou standard internațional de raportare financiară (IFRS 9) asupra capitalului reglementat al băncilor.

La reuniunea Consiliului pentru Afaceri Economice și Financiare al Uniunii Europene (ECOFIN) din data de 25 mai 2018 s-a obținut acordul general în privința pachetului RRM, al cărui obiectiv este reducerea riscurilor în sectorul bancar. În domeniul rezoluției, un element esențial al pachetului legislativ se referă la cerința minimă de fonduri proprii și datorii eligibile (MREL), a cărei implementare este importantă pentru a facilita rezoluția instituțiilor de credit, reformele vizând implementarea standardului TLAC¹⁷⁰ în UE și revizuirea MREL din actuala formă a BRRD.

Alte progrese realizate pe parcursul anului 2017 și în prima parte a anului 2018 se referă la extinderea cadrului european de reglementare în domeniul rezoluției prin publicarea mai multor regulamente ale Comisiei Europene referitoare la Directiva 2014/59/UE. Acestea detaliază și completează aspecte privind, printre altele, categoriile de acorduri care trebuie protejate în cadrul transferurilor parțiale de proprietate, formatele, modelele și definițiile pentru identificarea și transmiterea de informații de către autoritățile de rezoluție către Autoritatea Bancară Europeană cu privire la MREL, criteriile metodologiei de evaluare a diferenței de tratament în cadrul procedurii de rezoluție sau a valorii activelor și pasivelor instituțiilor sau ale entităților. De asemenea, în cursul anului 2017 Autoritatea Bancară Europeană a emis o serie de ghiduri care sunt luate în considerare în activitatea desfășurată de BNR, în calitate de autoritate de rezoluție, și care abordează elemente privind: interacțiunea dintre ordinea reducerii valorii contabile și a conversiei în contextul aplicării instrumentului de recapitalizare internă, rata de conversie a datoriei în titluri de capital în recapitalizarea internă și tratamentul acționarilor în recapitalizarea internă sau reducerea valorii contabile și conversia instrumentelor de capital. În cadrul discursului anual privind starea Uniunii, susținut în luna septembrie 2017, președintele Comisiei Europene a readus în prim plan necesitatea extinderii și consolidării Uniunii Bancare pentru a putea valorifica pe deplin potențialul acesteia. Astfel, în luna octombrie 2017, Comisia Europeană a publicat o comunicare privind finalizarea Uniunii Bancare, care conturează un parcurs viitor pentru realizarea acestui obiectiv. Una dintre principalele direcții menționate se referă la inițierea negocierilor politice privind crearea unui

¹⁷⁰ TLAC – cadru ce reglementează capacitatea de absorbție a pierderii la nivelul băncilor de importanță sistemică globală (G-SIBs).

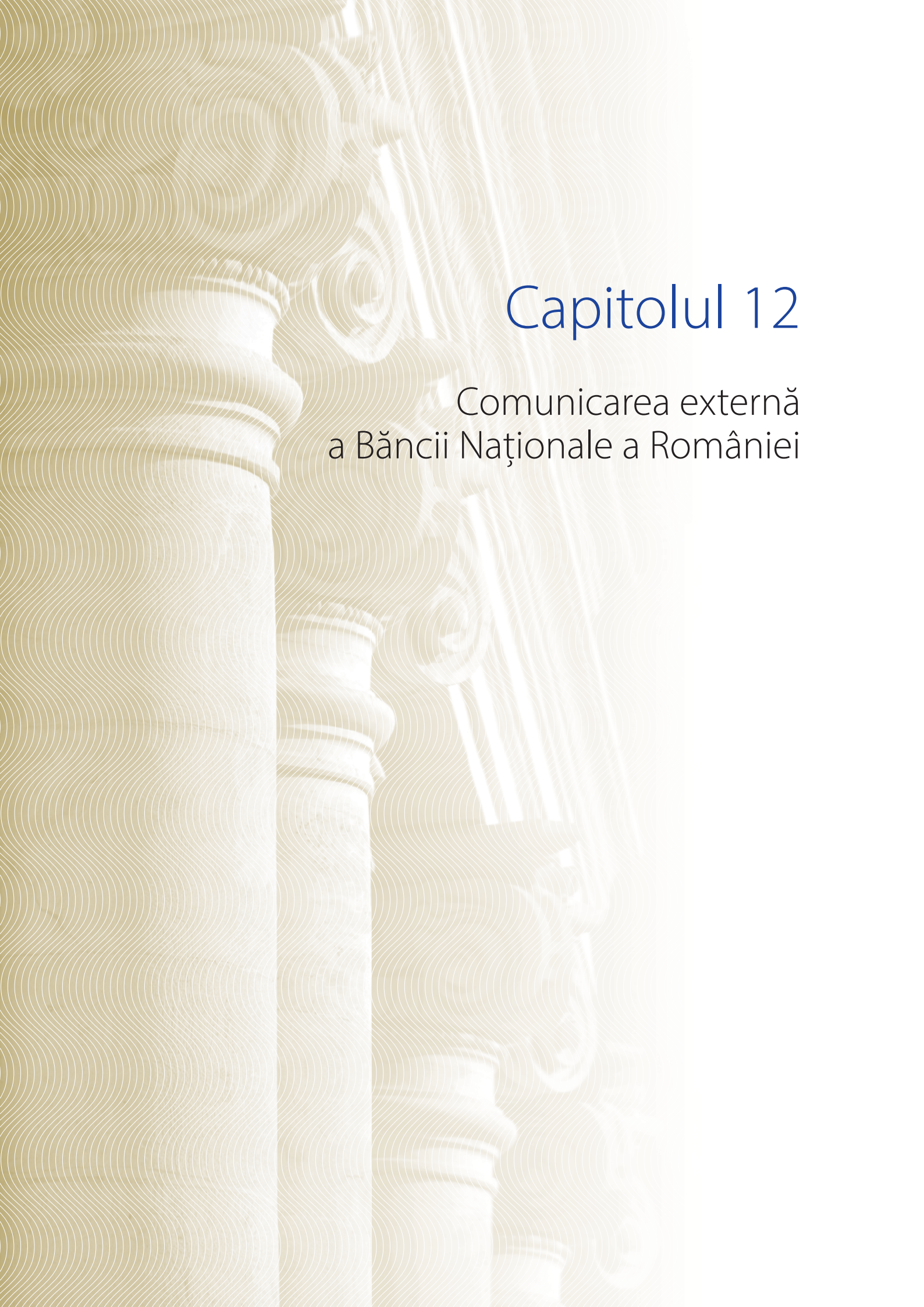
Sistem european de asigurare a depozitelor (SEAD), care să permită obținerea unui acord în cursul anului 2018. De asemenea, se are în vedere instituirea SEAD în doar două etape (față de trei, câte erau în propunerea inițială): etapa de reasigurare, în care SEAD ar asigura lichiditatea necesară doar pentru schemele naționale de garantare a depozitelor, oferind sprijin financiar ce trebuie ulterior rambursat, și etapa de coasigurare, în care SEAD ar începe în mod progresiv să acopere pierderile.

O altă prioritate formulată în comunicarea Comisiei Europene din octombrie 2017 vizează încheierea, până la finalul anului 2018, a negocierilor politice privind crearea unui mecanism de sprijin bugetar pentru Uniunea Bancară (mecanism agreat de statele membre în 2013, dar încă neimplementat). Acesta ar juca rolul unui instrument de ultimă instanță, utilizat atunci când resursele Fondului Unic de Rezoluție (FUR) disponibile imediat sunt insuficiente pentru cerințele de capital și de lichiditate ale băncilor din Uniunea Bancară supuse unei acțiuni de rezoluție. De asemenea, costurile suportate vor fi recuperate de la sectorul financiar, asigurându-se neutralitatea bugetară. În acest sens, Comisia Europeană propune crearea unui Fond Monetar European (FME), prin transformarea Mecanismului de Stabilitate Europeană înființat în 2012.

Alte direcții de acțiune pentru finalizarea Uniunii Bancare se referă la adoptarea completă a pachetului RRM propus în noiembrie 2016 de către Comisia Europeană și obținerea unui consens asupra propunerii legislative privind armonizarea legislației în materie de insolvență. De asemenea, trebuie avută în vedere sprijinirea eforturilor de reducere a creditelor neperformante existente și de prevenire a acumulării acestora în viitor. Totodată, se consideră oportună pentru asigurarea unei supravegheri de calitate includerea în grupul instituțiilor care fac obiectul supravegherii bancare a marilor firme de investiții care desfășoară activități asimilabile celor bancare.

În ceea ce privește responsabilitățile Băncii Naționale a României privind alinierea la noul cadru de reglementare și supraveghere european, similar anilor anteriori, în 2017 s-a asigurat implementarea acestuia în legislația bancară românească, precum și aplicarea unor regulamente (RTS, ITS) și ghiduri emise de Autoritatea Bancară Europeană. De asemenea, au fost continuate eforturile de armonizare în ceea ce privește supravegherea instituțiilor de credit prin participarea României la o serie de grupuri de lucru constituite la nivelul ABE.

S-a continuat, totodată, activitatea de supraveghere prin intermediul JSTs (*Joint Supervisory Teams*), echipe formate din membri ai BCE și autoritățile competente de supraveghere. În activitatea de supraveghere a grupurilor bancare transfrontaliere, Banca Națională a României și-a menținut cooperarea cu celelalte autorități de supraveghere prin intermediul Colegiilor de supraveghere, structuri care asigură atât o diseminare optimă a informațiilor, cât și adoptarea unor decizii comune cu privire la adecvarea capitalului și lichidității sau la planurile de redresare ale instituțiilor de credit supravegheate. În plus, pe parcursul anului 2017 Banca Națională a României a continuat să coopereze și să participe la reuniunile Colegiilor de rezoluție – guvernate de către Comitetul unic de rezoluție sau de către autorități de rezoluție la nivel de grup din alte state membre în care se află și supraveghetorul consolidant – constituite în vederea adoptării deciziilor comune asupra planurilor de rezoluție la nivel de grup.

The background of the page features a faded, high-angle photograph of several classical columns, likely from a grand building. Overlaid on this image is a pattern of thin, concentric, wavy lines in a light beige or gold color, creating a textured, ripple-like effect across the entire page.

Capitolul 12

Comunicarea externă
a Băncii Naționale a României

1. Relații publice

Activitatea de comunicare și relații publice desfășurată de Banca Națională a României în anul 2017 a vizat informarea corectă și promptă a publicului larg, a specialiștilor, a instituțiilor statului și a mass-media în legătură cu măsurile și politicile adoptate pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul BNR.

Potrivit mandatului său și respectând principiile transparenței și responsabilității instituționale, BNR pune la dispoziție în cadrul dialogului instituțional informații rezultate din raportările și datele statistice de care instituția dispune conform cadrului legal în vigoare. Aceste date sunt completate de analize și evaluări proprii care au la bază o documentare solidă și cunoașterea în profunzime a problematicii specifice domeniului său de activitate. BNR comunică în spațiul public, într-o manieră proactivă, toate aceste date, evaluări și argumentări pentru o informare cât mai bună a publicului larg.

Contextul intern în care s-a desfășurat activitatea BNR, reflectat în mesajele publice transmise de oficialii băncii centrale pe parcursul anului 2017, a fost definit de evoluția și ritmul creșterii economice interne, conduita politicii fiscale și a celei de venituri, de modificări ale legislației în sfera salarială și fiscală și de inițiative legislative în domeniul financiar-bancar. Contextul extern a fost marcat de incertitudinile legate de creșterea economică a zonei euro, problemele sistemului bancar european, *Brexit*, divergența conduitei politicilor monetare ale principalelor bănci centrale din lume, evoluțiile la nivelul economiei globale.

Reperle strategice ale activității de comunicare și relații publice le-au constituit asigurarea unui nivel cât mai înalt al gradului de înțelegere în rândul publicului a deciziilor de politică monetară, a măsurilor menite să mențină stabilitatea prețurilor și stabilitatea financiară, a rolului și funcțiilor băncii centrale, într-un context intern și extern dificil, marcat de accentuarea incertitudinilor. În plus, efortul de comunicare al oficialilor și specialiștilor BNR a vizat oferirea unor explicații argumentate pentru înțelegerea mecanismelor și pârgurilor de acțiune ale băncii centrale, precum și demontarea unei serii de acuze nefondate, de natură să genereze confuzie în spațiul public cu privire la activitatea BNR, la rolul și sfera ei de acțiune.

Conform prevederilor statutare, BNR a oferit permanent informații pertinente și explicații detaliate privind activitatea și deciziile sale. Astfel, pe parcursul anului 2017 au fost organizate 8 *briefing*-uri de presă pentru prezentarea deciziilor de politică monetară, 6 conferințe de presă dedicate prezentării *Rapoartelor asupra inflației și a Rapoartelor asupra stabilității financiare*. În cadrul acestor evenimente publice, banca centrală a adus în discuție fenomenul tensionării echilibrelor macroeconomice

interne, manifestat pe tot parcursul anului, și care a fost generat de structura creșterii economice, evoluția principalilor parametri economici, dar mai ales a adus clarificări în privința evoluției indicelui prețurilor de consum, a ratelor dobânzilor și a riscurilor cu care se confruntă economia românească. După fiecare ședință de politică monetară au fost publicate minutele discuțiilor, conform deciziei implementate începând cu 2016.

Interviurile acordate mass-media de către executivii băncii centrale și participările la dezbateri publice relevante s-au menținut la un nivel ridicat, cumulând peste 50 de astfel de intervenții publice în anul 2017.

În plus față de mesajele dedicate activității curente, banca centrală a avut o prezență activă în spațiul public oferind studii, analize, evaluări și clarificări pentru publicul larg, dar și pentru comunitatea bancară, academică, analiști financiari, jurnaliști, mediul de afaceri, privind subiectele importante aflate pe agenda publică. În continuare, o atenție deosebită a fost acordată contextului european: *Brexit*, situația economică și politică a zonei euro, condițiile și consecințele aderării României la zona euro. Peste 20 de prezentări și articole au abordat această temă pe parcursul anului 2017.

Similar anului precedent, o parte considerabilă a comunicării instituționale s-a concentrat pe furnizarea de informații, clarificări și analize care să demonteze atacurile mediatice legate de politica monetară, mecanismele pieței (deprecierea leului și creșterea dobânzilor pe piața interbancară – ROBOR), îndatorarea populației, competențele și acțiunile Băncii Naționale a României în raport cu băncile și instituțiile financiare nebancare, atribuțiile băncii centrale în calitate de autoritate de reglementare, autorizare și supraveghere prudențială a sectorului bancar, patrimoniul BNR și profitabilitatea sistemului bancar. Comunicarea oficială a fost susținută de blogul *OpiniiBNR*, care a fost utilizat pentru a asigura prezența cât mai rapidă a vocii experților băncii centrale în spațiul public. O contribuție semnificativă au avut-o direcțiile de specialitate, care au colaborat la efortul de transmitere a unor informații corecte și detaliate. De asemenea, rețeaua teritorială a BNR a contribuit la diseminarea eficace a mesajelor pe plan local.

Dezbaterile publice ce au vizat sectorul financiar-bancar s-au menținut și în 2017, banca centrală continuând demersurile pentru întărirea comunicării instituționale și utilizarea canalelor de comunicare standard, prin transmiterea către comisiile de specialitate ale Parlamentului României, Guvern, instituții publice a analizelor proprii, punctelor de vedere și clarificărilor necesare.

Manifestările devenite repere pentru activitatea de comunicare externă – *Colocviile juridice*, *Simpozionul de istorie și civilizație bancară* – au fost completate de aniversări precum *10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană: De la coeziune la convergență*, seminarii și conferințe precum *Regional Economic Outlook, România și OCDE – Proiecții în prezent și viitor*, *Summitul Bunei Guvernanțe*. Începând cu luna septembrie 2017, BNR organizează *Seminarul de Analiză și Cercetare Economică*, eveniment ce se dorește a fi un forum de dezbateri științifice și aplicative cu caracter

regulat. Cele 30 de manifestări au contribuit la transmiterea mesajelor băncii centrale, având un impact pozitiv asupra nivelului de informare corectă a publicului (Tabel 12.1).

În ceea ce privește abordarea relațiilor cu mass-media, pe parcursul anului 2017 BNR a transmis un număr de 230 de comunicate de presă privind deciziile în domeniul politicii monetare și al supravegherii macroprudențiale, precum și evoluția unor indicatori statistici relevanți pentru sectorul bancar și economie în general.

De asemenea, BNR a răspuns unui număr de peste 140 de solicitări de informații și clarificări primite din partea jurnaliștilor, dintre care 15 formulate în baza Legii nr. 544/2001.

Reflectarea imaginii BNR în mass-media centrală și locală relevantă (presă scrisă, radio-TV și *online*) s-a concretizat în peste 7 700 de materiale. Analiza acestor materiale arată că aproximativ 87 la sută au avut o tonalitate echilibrată, în timp ce 12 la sută au avut o tonalitate negativă, în scădere față de 24 la sută în 2016.

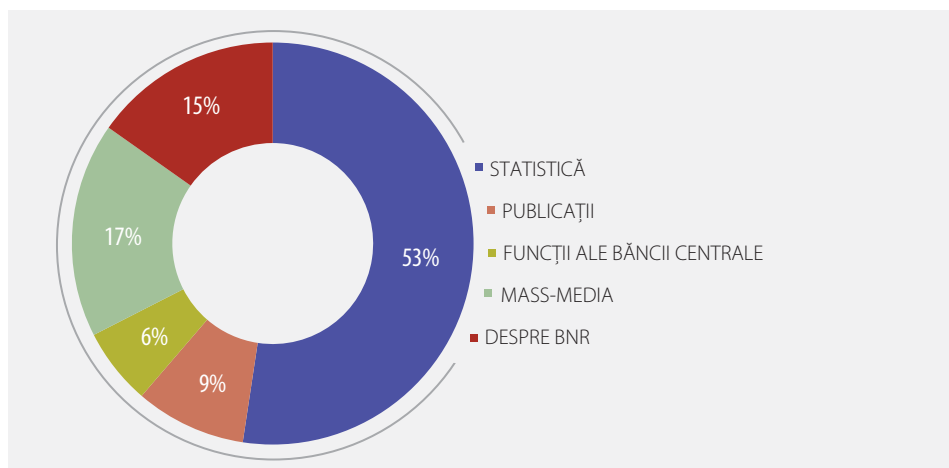
Din punct de vedere cantitativ, în mediul *online* au fost publicate cele mai multe articole (3 932), reprezentând peste jumătate din total. Cea mai mare pondere a materialelor neutre a fost înregistrată în presa scrisă (89 la sută din total).

Cele mai mediatizate teme au fost creditarea (inclusiv Regulamentul BNR privind instituțiile financiare nebancare), politica monetară și sistemul bancar. Deciziile de politică monetară au fost mediatizate constant pe tot parcursul anului, într-un număr estimat de 915 materiale (12 la sută din total apariții), preponderent într-o manieră neutră (97 la sută).

BNR și-a sporit pe parcursul anului 2017 preocupările privind comunicarea *online* și modalitățile de abordare a publicului larg pentru a se adapta evoluțiilor și tendințelor din mediul digital, dar și tiparelor actuale de consum informațional. În acest sens, accentul s-a pus pe nevoia de a sintetiza materialele tehnice de tipul *Rapoartelor* și comunicatelor de presă și a simplifica limbajul folosit în explicarea deciziilor și informațiilor transmise cu scopul de a deveni cât mai accesibile publicului. Mai mult, orientarea comunicării digitale a fost însoțită de introducerea elementelor vizuale, prin utilizarea de infografice, *bannere*, pliante, animații multimedia pentru a facilita înțelegerea mesajelor.

Principalul canal de informare al băncii centrale a rămas *website*-ul oficial, statistica accesărilor acestuia relevând menținerea interesului utilizatorilor pentru informațiile publicate, cu precădere pentru datele statistice disponibile în timp real (curs de schimb, informații zilnice referitoare la piețele financiare), dar și pentru alte tipuri de informații (comunicate de presă, minutele ședințelor Consiliului de administrație privind deciziile de politică monetară, publicații). Numărul vizitatorilor unici a înregistrat un nivel record în 2017, cu o medie zilnică de peste 35 de mii.

Infografic
Cele mai accesate categorii
de informații pe website-ul BNR

În anul 2017, au fost inițiate noi categorii de informații dedicate unor teme diverse din activitatea băncii centrale, dintre care menționăm *Seminarul de Analiză și Cercetare Economică* (engl. *Bucharest Economic Analysis and Research Seminar – BEARS*), respectiv programul de selectare a specialiștilor români din străinătate „Brain Regain”. De asemenea, publicul a fost informat în legătură cu obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale vizate de BNR, respectiv măsurile privind amortizoarele de capital adoptate de BNR, implementate ca urmare a recomandărilor Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială.

Ca parte a proceselor de transparentizare a comunicării și asumare a responsabilității instituționale a fost dedicată o pagină *web* specială, care consolidează categoriile de informații puse la dispoziție diferitelor tipuri de audiență și evidențiază preocuparea BNR pentru o comunicare eficientă cu publicul, cu scopul atingerii obiectivului fundamental – asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Infografic
Principalele repere statistice
ale comunicării online a BNR
în anul 2017

Prezența BNR pe platformele de socializare a continuat să crească și în anul 2017, conturile instituției pe Twitter și LinkedIn fiind utilizate din ce în ce mai intens nu doar pentru a informa corect și în timp real publicul larg despre deciziile, activitățile și inițiativele băncii centrale, ci și pentru a permite colectarea de *feedback* din partea publicului, prin interacțiunea directă, nemijlocită, între instituție și utilizator. Noi subiecte din istoria BNR și a monedei naționale, galeria guvernatorilor băncii centrale, personalitățile de pe bancnotele aflate în circulație au fost promovate pe aceste rețele, bucurându-se de o largă apreciere.

În plus, BNR utilizează canalul său de YouTube pentru a încărca înregistrările video asociate *briefing*-urilor/conferințelor de presă, seminariilor și simpozioanelor organizate la sediul băncii și administrează blogul *OpiniiBNR* pentru publicarea de articole pe teme economice și financiare.

Totodată, BNR a derulat în cursul anului 2017, prin angajații săi, activități de voluntariat și de implicare în proiecte din domeniul responsabilității sociale.

Publicațiile BNR

Publicațiile BNR au continuat să reprezinte unul dintre principalele instrumente de comunicare prin care este pusă la dispoziție specialiștilor din domeniul financiar-bancar și publicului larg o gamă diversificată de informații, disponibilă în mai multe formate de accesare (tipărit, pdf și, respectiv, epub).

În luna martie 2018, a fost lansată prima ediție a *Sondajului trimestrial privind riscurile sistemice*, care sintetizează evaluarea instituțiilor de credit cu privire la riscurile cu potențial sistemic, având, totodată, rolul de a asigura o mai bună înțelegere a evoluțiilor cu impact la adresa stabilității financiare. Acesta se adaugă celorlalte sondaje periodice realizate de BNR și dedicate relațiilor dintre sectorul real și cel bancar: *Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România* și *Sondajul privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*.

Portofoliul de publicații al Băncii Naționale a României este completat de o gamă extinsă de *Rapoarte* cu periodicități diferite: (i) *Raportul anual*, în care sunt analizate în detaliu contextul internațional și evoluțiile macroeconomice interne, precum și activitățile desfășurate de banca centrală pe parcursul unui an; (ii) *Raportul asupra stabilității financiare*, a cărui frecvență de apariție a devenit, din 2016, semestrială pentru a reflecta adecvat și în timp util provocările pe plan intern la adresa stabilității financiare, dar și evoluțiile rapide pe plan european privind reglementările prudențiale; (iii) *Raportul asupra inflației*, care prezintă pe larg cadrul de analiză și, implicit, fundamentele deciziilor de politică monetară; (iv) publicațiile destinate sectorului extern, respectiv *Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României – Raport anual* și *Investițiile străine directe*, de asemenea cu frecvență anuală; (v) *Conturile naționale financiare*; (vi) *Central Bank Journal of Law and Finance*, care reunește articole științifice din domeniul juridic și financiar în limba engleză; (vii) *Buletinul lunar*, care include o analiză sintetică a principalelor evoluții economice și de politică monetară din intervalul de referință și o secțiune statistică detaliată.

Similar anilor anteriori, rezultatele activității de cercetare desfășurate de BNR au fost publicate în seriile *Caiete de studii* și, respectiv, *Occasional Papers*, în cadrul cărora au apărut în 2017 și primele luni din 2018 un număr de 3 lucrări în limba română și o lucrare în limba engleză. Temele abordate sunt descrise succint în Capitolul 13 – Statistică și cercetare economică.

Activitatea de informare publică

Comunicarea externă pe componenta informării publice directe a persoanelor este centrată pe gestionarea adecvată a procesului de furnizare, la cerere, a informațiilor de interes public și, în egală măsură, de soluționare a petițiilor adresate BNR și se desfășoară cu respectarea rigorilor instituite prin prevederile legislației primare incidente, respectiv ale Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public și ale Ordonanței Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233/2002.

Din această perspectivă, pentru îndeplinirea obiectivului prioritar al activității de comunicare și relații cu publicul, acela de informare corectă și promptă a publicului larg, instrumentele și resursele disponibile au vizat: (i) soluționarea corespondenței scrise adresate BNR, (ii) rezolvarea cererilor formulate telefonic, precum și (iii) furnizarea informațiilor solicitate verbal, în mod direct, prin Punctul de informare-documentare.

Din punct de vedere cantitativ, statistica petițiilor și a cererilor de informații de natură publică, adresate băncii centrale pe parcursul anului 2017, evidențiază înregistrarea și soluționarea unui număr de aproape 2 900 de solicitări scrise, nivel similar celui înregistrat în anul anterior, recepționate prin poștă, fax și poștă electronică atât la nivelul centralei BNR (aproximativ 2 100 de solicitări), cât și al structurilor teritoriale (circa 800 de solicitări). Dintre acestea, un număr de 71 de cereri au fost formulate cu invocarea dreptului de liber acces la informațiile de interes public, reglementat de Legea nr. 544/2001 și, implicit, soluționarea acestora a fost gestionată cu respectarea dispozițiilor actului normativ pe care s-a întemeiat cererea, în sensul furnizării de informații pentru 49 dintre acestea, al retratării ca petiții a 15 dintre cereri, în contextul în care informațiile vizate de solicitanți nu se încadrau în sfera de reglementare a legii expres invocate, iar pentru 7 solicitări au fost transmise, conform legii, rezoluții de respingere, motivate de faptul că în cazul a 3 cereri informațiile solicitate se încadrau în categoria celor exceptate de legiuitor de la liberul acces al cetățenilor, în timp ce pentru restul informațiile în cauză nu erau disponibile în evidențele BNR.

Aproximativ 2 800 de cereri/sesizări scrise au fost încadrate ca petiții și soluționate în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 27/2002, fiind elaborate și transmise circa 2 600 de răspunsuri în formă letrică sau electronică, în contextul conexării unor petiții, respectiv al clasării altora întrucât lipseau datele de identificare a petiționarilor ori demersurile constituiau, pe fond, reveniri asupra unor aspecte care au făcut obiectul unei corespondențe anterior soluționate.

De asemenea, în anul 2017 s-au asigurat preluarea și rezolvarea unui număr estimativ de 1 400 de solicitări verbale adresate telefonic (circa 1 100 de solicitări) ori direct reprezentanților instituției la Punctul de informare-documentare (aproape 300 de solicitări), în scădere cu aproximativ 17 la sută față de anul anterior.

Principalele teme care au făcut obiectul petițiilor/cererilor de informații de interes public recepționate în anul 2017 la nivelul centralei BNR au rămas, în linii generale, aceleași ca și în anii anteriori, fiind, cu preponderență, asociate îndeplinirii mandatului instituțional al băncii centrale. Astfel, evaluarea activității din perspectiva domeniilor de interes a reliefat următoarele tematici:

- sesizări, reclamații sau aprecieri privind activitatea unor instituții de credit, a unor instituții financiare nebankare și relațiile acestora cu clientela proprie, inclusiv din perspectiva situației creditelor denumite în franci elvețieni;
- interpretări ale cadrului legislativ emis și/sau administrat de BNR;
- evoluția cursului de schimb al monedei naționale în raport cu diverse valute cotate/necotate;
- cereri de preschimbare a bancnotelor uzate/deteriorate ori a celor a căror putere circulatorie a încetat, dintre care un număr semnificativ primit din partea unor cetățeni străini;
- clarificări privind atribuțiile și activitățile specifice băncii centrale, publicațiile instituției și sistemul bancar în general;
- modalitatea de interogare și/sau radiere a informațiilor din baza de date a Centralei Riscului de Credit și a Centralei Incidentelor de Plăți, precum și clarificarea regimului aplicabil acestor informații, inclusiv din perspectiva prevederilor legale aplicabile în domeniul prelucrării datelor cu caracter personal;
- tranzacționarea monedelor virtuale.

Evaluarea implementării la nivel instituțional a principiilor de transparență consacrate de cadrul legal incident, prin expunerea în sinteză a activității specifice de informare publică, realizată pe baza volumului și a complexității lucrărilor, a procesului de soluționare și a evidențierii principalelor tematici de interes pentru petenți, este asigurată prin intermediul *Raportului privind accesul la informațiile de interes public și activitatea de soluționare a petițiilor pentru anul 2017*, elaborat în fiecare an pe baza reperelor prevăzute de cadrul legal aplicabil și publicat pe *website-ul* BNR în cadrul secțiunii dedicate domeniului (<http://www.bnr.ro/Informare-publica-7672.aspx>).

2. Educație financiară

Anul 2017 a marcat o intensificare a eforturilor BNR de sporire a anvergurii și impactului educației financiare pentru categorii tot mai diversificate de grupuri-țintă. Din punct de vedere organizatoric, înființarea în luna august a unei structuri dedicate – Direcția muzeu și educație financiară – a creat premisele unei aprofundări a specializării în

conceperea și derularea proiectelor, precum și în diversificarea mijloacelor de abordare. Muzeul BNR, Muzeul Tezaurului BNR de la Mănăstirea Tismana și punctele expoziționale amenajate în incinta sucursalelor vor oferi suportul necesar creșterii calitative a tuturor activităților dedicate educației financiare. De asemenea, s-au pus astfel bazele unor abordări strategice prin întărirea parteneriatelor cu celelalte autorități și organizații cu preocupări în acest domeniu, cu precădere în sensul creării premiselor necesare elaborării unei „Strategii naționale de educație economică”. Un alt element organizatoric important la nivel teritorial l-a constituit înființarea Birourilor de educație financiară, muzeu și comunicare. Acestea facilitează gestionarea și concentrarea activității specifice în teritoriu, fiind direct subordonate departamentului menționat.

Proiectele devenite deja tradiționale au cunoscut o sporire a numărului de beneficiari, precum și o mai mare audiență la nivelul mass-media. Pe parcursul anului 2017, în cadrul proiectelor educaționale și muzeale au participat aproximativ 47 750 de elevi, studenți și cadre didactice.

Proiectul „Academica BNR” a fost derulat într-un format nou, care se adresează nu doar cadrelor didactice de specialitate, dar și non-economiștilor, care s-au dovedit a fi cel puțin la fel de preocupați ca și colegii lor în cunoașterea activității băncii centrale din România. Au fost organizate seminarii în centre universitare importante precum: Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea din Craiova, Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București. Un alt element de noutate în cadrul proiectului „Academica BNR” a fost inițierea unui forum de dezbatere în care au fost discutate, împreună cu aproximativ 35 de cadre didactice de la Academia de Studii Economice, principalele teme economico-financiare abordate în spațiul public de mass-media.

Proiectul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști” a continuat și în anul 2017 prin organizarea și derularea unor activități în teritoriu, în principal prezentări susținute de reprezentanții sucursalelor și agențiilor, la care au participat direct 1 640 de studenți.

Conferințele cu caracter educațional au marcat noi parteneriate sau extinderea celor anterioare. În colaborare cu Școala Națională de Studii Politice și Administrative a fost organizată cea de-a cincea ediție a conferinței academice internaționale *Strategica*, la care au participat peste 100 de invitați din 15 țări. În parteneriat cu ASE București, la sediul central al BNR a fost organizată a XIII-a ediție a *Bucharest Summer University 2017*, cu participarea a 55 de studenți din cadrul unor universități de profil din țară și străinătate. Au fost, de asemenea, organizate conferințe la nivel regional, susținute de membri ai Consiliului de administrație și consilieri din BNR, la Craiova, Drobeta Turnu-Severin, Reșița, Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe, Odorhei Secuiesc.

„Săptămâna mondială a banilor” – *Global Money Week* a reprezentat un moment-cheie din punct de vedere al anvergurii activităților dedicate elevilor, desfășurate la nivel central și regional, în cooperare cu Ministerul Educației Naționale și *Child and Youth Finance International*. La acest eveniment, derulat în cadrul proiectului „Să vorbim despre bani și bănci”, au fost prezenți peste 36 500 de elevi, care au participat la

prezentări și vizite la Muzeul BNR, Muzeul Tezaurului BNR de la Mănăstirea Tismana, Monetăria Statului, Centrul de procesare al Sucursalei Regionale București, precum și la sediile teritoriale ale BNR. Un element de specificitate al acestui proiect este reprezentat de eforturile de a interacționa în mod direct cu copiii și tinerii aflați în cele mai îndepărtate și inaccesibile zone din mediul rural.

Cooperarea cu *Child and Youth Finance International* a generat inițiativa organizării Grupului de lucru „Educație și incluziune financiară a țărilor din Sud-estul Europei”. Principala misiune a acestui grup este stimularea schimbului de experiență, idei și bune practici în domeniul strategiilor naționale de educație financiară, care constituie o preocupare centrală a BNR. Aceste preocupări strategice, precum și nevoia de racordare la demersurile internaționale în domeniul prioritar al educației financiare, au condus la apropierea BNR de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Banca Olandei, precum și de *Junior Achievement* – cea mai mare și cea mai dinamică organizație internațională de educație economică și antreprenorială.

Ca o recunoaștere internațională a calității activităților de educație financiară desfășurate pe tot parcursul anului 2016, România, reprezentată de Banca Națională a României, Ministerul Educației Naționale și Autoritatea de Supraveghere Financiară, a cucerit la Berlin trofeul „Global Inclusion Award 2017”, în cadrul unui eveniment organizat de *Child and Youth Finance International* și președinția germană a G-20 în luna mai 2017.

În anul 2017, Arhiva BNR a continuat activitățile de preluare și arhivare a documentelor create și primite de structurile din BNR, precum și pe cele de conservare, prelucrare și valorificare a arhivei istorice a instituției. Astfel: (i) au fost prelucrate digital și analogic două treimi dintre documentele din fondul „Serviciul administrativ”; (ii) s-a realizat selecționarea documentelor ale căror termene de păstrare au expirat; (iii) a început amenajarea unor depozite moderne de arhivă la sediul Agenției BNR Argeș.

Valorificarea documentelor a avut loc prin intermediul sălii de studiu a Arhivei BNR și prin prezentarea rezultatelor cercetărilor în cadrul manifestărilor științifice pe teme de istorie economică și financiar-bancară, organizate atât în cadrul instituției, cât și pe plan național. În acest sens, a fost acordată asistență de specialitate pentru 20 de cercetători români și străini, care s-au documentat la sala de studiu a Arhivei BNR pentru elaborarea unor studii referitoare la: începuturile activității Băncii Naționale a României și relațiile cu Guvernul în perioada 1880-1900, personalități din istoria băncii centrale și a sistemului financiar-bancar românesc (ex.: Petru Poruțiu, Ion Lapedatu, Christian Emanoil, Paul Răzuș, Mihail Maievschi, Evleghi și Hristo Gherghief ș.a.), Banca Românească (1910-1952), clădiri monument istoric care au fost în proprietatea BNR, Dunărea maritimă și strâmtoarele în ecuația geopolitică a Mării Negre în perioada interbelică, confiscarea bunurilor evreilor deportați în Transnistria, istoria aurului în perioada comunistă, relațiile economice româno-sovietice (1945-1965), datoria publică externă a României (1970-1989). Cercetătorii au studiat 258 de unități arhivistice (dosare), accesând aplicația „Documentum” sau în original, și li s-au eliberat reproduceri după documente din 160 de dosare.

De asemenea, BNR a organizat a XXV-a ediție a *Simpozionului de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”*, cu tema „Banca Națională a României și Primul Război Mondial. Anul 1917”, care a inclus și secțiunea „Educație financiară prin istorie”, precum și expoziția *Banca Națională a României în timpul Marelui Război*, inclusiv varianta stradală, expusă la intrarea în Vechiul Palat BNR din strada Lipscani nr. 25. În revista *Magazin Istoric* au fost publicate lucrările întocmite pe baza informațiilor din Arhiva BNR: „Banca Națională a României în Primul Război Mondial” și „Bucureștiul sub ocupație – 1917, cel mai lung an de război”.

De-a lungul anului 2017, au avut loc prezentări pentru studenții arhiviști și angajații participanți la seminariile *in-house*, referitoare la importanța conservării documentelor, modul de organizare a depozitelor Arhivei generale și date semnificative din istoria băncii centrale. În același timp, documentele din Arhiva BNR au oferit suport informațional pentru elaborarea textelor de prezentare aferente emisiunilor numismatice ale Băncii Naționale a României.

Păstrător al patrimoniului cultural mobil al instituției, dar și custode al memoriei sale istorice, Muzeul Băncii Naționale a României a fost vizitat în anul 2017 de aproximativ 8 500 de persoane, personalități din sfera social-culturală și lumea financiar-bancară, dar și public larg. Aprecierile la superlativ ale acestora privind arhitectura, principiile de valorificare a spațiului expozițional, colecțiile numismatice și de artă sunt o dovadă grăitoare a interesului pe care îl poartă omul modern, cultivat pentru cunoașterea genezei sistemului nostru monetar și a rolului Băncii Naționale a României în edificarea statului național modern.

Totodată, s-a menținut tradiția participării la programul național „Școala Altfel”, Muzeul Băncii Naționale a României fiind gazdă pentru circa 2 000 de elevi și cadre didactice din întreaga țară, care au avut astfel prilejul să cunoască aspecte relevante despre trecutul nostru monetar și din istoria Băncii Naționale a României.

În anul 2017 a continuat dezvoltarea conținutului secțiunii *website* dedicate Muzeului Băncii Naționale a României, informațiile publicate în paginile și subpaginile sale urmărind să popularizeze aspecte inedite sau mai puțin cunoscute despre istoria monedei și despre colecțiile Băncii Naționale a României.

În spațiile Muzeului Băncii Naționale a României au fost realizate numeroase documentare de presă și reportaje filmate care au reflectat în media aspecte ale activității Băncii Naționale a României, dar și a muzeului său. Reprezentanții Muzeului Băncii Naționale a României au acordat consultanță de specialitate pentru realizarea acestora.

Reprezentanții Muzeului Băncii Naționale a României au participat în perioada 14-15 iunie 2017 la Tirana la *Prima Conferință a Muzeului Băncii Albaniei*, precum și la cel de-al XVII-lea *Simpozion de Numismatică* organizat în intervalul 4-7 octombrie 2017 la Chișinău. Prezentările susținute cu aceste ocazii au făcut cunoscute proiectele educaționale interdisciplinare derulate de muzeu, precum și patrimoniul cultural de care acesta dispune.

Muzeul Băncii Naționale a României a fost reprezentat la întâlnirea membrilor Rețelei informale a muzeelor băncilor centrale din Sistemul European al Băncilor Centrale în perioada 26-27 octombrie 2017 la Bundesbank Geldmuseum din Frankfurt. Rețeaua a fost înființată în anul 2009, având drept scop îmbunătățirea schimbului de experiență privind managementul muzeal, precum și facilitarea schimbului de instrumente de prezentare muzeală.

Deoarece aproape întreaga activitate a unui muzeu gravitează în jurul colecțiilor deținute, pe baza cărora se realizează atât expoziția de bază, cât și o mare parte a expozițiilor temporare, s-a acordat atenție în continuare dezvoltării patrimoniului muzeal, care s-a îmbogățit în cursul anului 2017 prin transferul unor piese (monede și medalii) din cadrul altor structuri organizatorice ale BNR.

În anul 2017, activitatea Bibliotecii BNR a fost direcționată, în principal, în vederea informării și documentării specialiștilor instituției, relația cu publicul extern fiind restrânsă ca urmare a desfășurării unui proces de reamenajare. Similar anilor anteriori, a fost continuată politica de achiziție, fondul de carte fiind îmbogățit cu peste 1 000 de titluri din literatura de specialitate economică și financiar-bancară, română și străină. Actualizarea colecțiilor a presupus și înregistrarea noilor achiziții în catalogul *online*, fiind catalogate 1 500 de noi resurse, astfel încât la finalul anului 2017 în acesta se regăseau peste 28 000 de descrieri care respectă criteriile de descriere bibliografică (autor, titlu, editură, locul și data apariției, clasificare etc.) și reflectă tipuri bibliografice dintre cele mai diverse (monografii, multivolume, analitice, publicații seriale etc.) aflate în patrimoniul Bibliotecii BNR. Ca urmare a actualizării permanente a catalogului *online*, salariații instituției au avut acces facil la resursele bibliografice, ceea ce s-a concretizat într-un volum de aproximativ 3 750 de interogări OPAC și peste 1 100 de împrumuturi.

Data organizării	Denumirea evenimentului
9 februarie 2017 15 mai 2017 8 august 2017 9 noiembrie 2017	Conferințe de presă pentru prezentarea <i>Raportului asupra inflației</i>
25 mai 2017 4 decembrie 2017	Conferințe de presă pentru prezentarea <i>Raportului asupra stabilității financiare</i>
2 februarie 2017	Conferința <i>Piața de capital din România – următoarele dezvoltări capitale</i>
27 martie 2017	Conferința <i>Cadrul de rezoluție bancară în România</i>
25-26 aprilie 2017	<i>Simpozionul anual de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”</i> ediția a XXV-a – „Banca Națională a României și Primul Război Mondial. Anul 1917”
18 mai 2017	Conferința <i>România și OECD – proiecții prezente și viitoare</i>
8 iunie 2017	<i>Colocviile juridice ale BNR</i> , ediția a XVIII-a – „Rolul și comportamentul instituțiilor de credit în cazul insolvenței întreprinderilor aflate în dificultate. Probleme actuale de guvernanță bancară”
	Conferința <i>The Challenges for Eastern Europe in the Present Turmoil in the EU and EMU: Persevering in the Reforms and Investing for the Future</i>
19 iunie 2017	Conferința <i>MiFID II – O abordare pragmatică pentru viitor</i>
20 iunie 2017	Forumul Profit.ro – „România 10 ani de la aderarea la Uniunea Europeană. Progrese, perspective de dezvoltare, provocări”

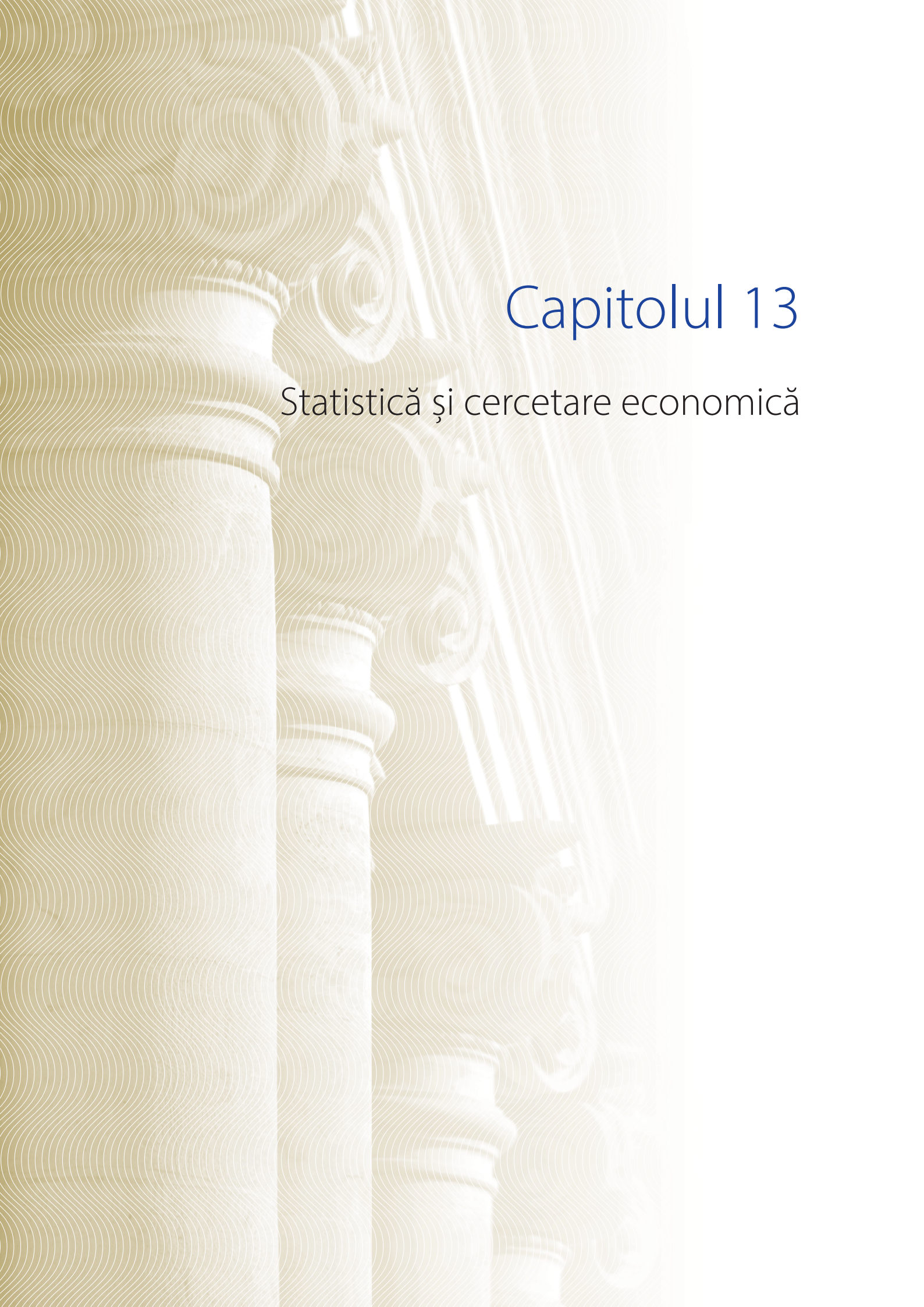
Tabel 12.1

Evenimente pe teme monetare, bancare și financiare organizate de Banca Națională a României în anul 2017

- continuare -

Data organizării	Denumirea evenimentului
21 iunie 2017	Conferința <i>Investment and Investment Finance – The Case of Romania</i>
30 iunie 2017	Conferința <i>The City of London as a Financial Centre after UK Exit from EU</i>
19 septembrie 2017	Conferința <i>Reformarea Europei: România și nucleul dur. Adecvare, politici, măsuri necesare</i>
28 septembrie 2017	Conferința internațională „Strategica” – <i>Principalele oportunități și riscuri din mediul economic contemporan</i> – sub egida proiectului ACADEMICA BNR 2017
28 septembrie 2017 25 octombrie 2017 29 noiembrie 2017	<i>Seminar de Analiză și Cercetare Economică</i>
17 octombrie 2017	Conferința <i>The Future of the Euro Area and its Enlargement</i>
23 octombrie 2017	<i>Colocviile juridice ale BNR</i> , ediția a XIX-a – „Aplicarea noilor cerințe europene de protecția datelor personale și aspecte juridice privind creditarea consumatorilor”
26 octombrie 2017	Conferința <i>10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană: de la coeziune la convergență</i>
26-27 octombrie 2017	<i>Seminarul anual regional pe tema stabilității financiare – The Day After Tomorrow: The Future of Financial Intermediation</i>
27 octombrie 2017	Evenimentul <i>High-Level Roundtable on Resolution and Financial Stability</i>
15 noiembrie 2017	Conferința anuală a Asociației Analiztilor Financieri-Bancari din România – <i>România – încotro?</i>
17 noiembrie 2017	Lansare raport FMI <i>Regional Economic Outlook</i>
22 noiembrie 2017	Seminar EU-COFIE
8 decembrie 2017	Conferința națională în domeniul securității cibernetice

Capitolul 13

Statistică și cercetare economică

1. Activitatea statistică

În anul 2017 au continuat și s-au dezvoltat, în concordanță cu cerințele Băncii Centrale Europene și ale Eurostat, statisticile monetare, financiare și ale sectorului extern, statistici utilizate de către banca centrală în elaborarea analizelor de politică monetară și de stabilitate financiară, precum și în activitatea de cercetare economică.

În linie cu tendințele actuale de extindere a seriilor de date statistice diseminate pentru scopurile de analiză ale utilizatorilor, în anul 2017 în cadrul publicației anuale *Conturi naționale financiare* au fost publicate conturile financiare pe sectoare contraparte, serie de date privind stocul activelor și pasivelor financiare pentru toate sectoarele instituționale, date neconsolidate aferente anului 2016, cu detalieri pe instrumente financiare. În plus, au fost elaborate și transmise către Eurostat, conform cerințelor Programului de transmisie al Sistemului European de Conturi 2010, seriile de date istorice de conturi naționale financiare pentru perioada 1995-1997, pentru care derogarea acordată prin Decizia Comisiei Europene nr. 403/2014 privind acordarea de derogări statelor membre în ceea ce privește transmiterea de date statistice în temeiul Regulamentului (UE) nr. 549/2013 al Parlamentului European și al Consiliului privind Sistemul european de conturi naționale și regionale din Uniunea Europeană a expirat la data de 30 septembrie 2017. Având în vedere faptul că statistica conturilor financiare este o statistică derivată, care are ca surse de date un număr mare de statistici primare și în contextul internațional de evaluare a calității indicatorilor de bord din cadrul Procedurii Dezechilibrelor Macroeconomice, în decursul anului 2017 a fost elaborat *Raportul de autoevaluare a calității statisticii conturilor naționale financiare*, care a fost publicat pe *website*-ul Comitetului pentru statistici monetare, financiare și ale balanței de plăți¹⁷¹.

În domeniul statisticilor sectorului extern, au fost urmărite prioritățile stabilite la nivel european, concentrate pe convergența către cerințele în evoluție ale utilizatorilor, pe asigurarea consistenței statisticilor externe cu alte seturi de statistici macroeconomice și pe aplicarea armonizată la nivel european a politicilor de revizuire a datelor. Au fost făcute demersuri pentru identificarea unor noi surse de date sau categorii de raportorii și s-a intensificat cooperarea cu Institutul Național de Statistică în vederea asigurării priorităților menționate.

În anul 2017 au fost finalizate extinderea și îmbunătățirea funcționalităților sistemului informatic de raportări directe RAPDIR. Acestea au vizat atât actualizarea infrastructurii *software* a RAPDIR prin migrarea aplicației RAPDIR de la versiunea Oracle 11g la versiunea 12c, cât și actualizarea modulelor de administrare utilizatori, administrare

¹⁷¹ <https://circabc.europa.eu/sd/a/89ddc57a-7e1d-436e-b217-bd266cfb23fd/23%20-%20RO%20-%20CMFB%20FA%20level%203.pdf>.

tipuri de raportări, administrare calendar, administrare Registru entități raportoare, administrare anunțuri, secțiune de generare a rapoartelor de control, module de transmitere raportări de către utilizatorii finali, transmitere *offline* a unei raportări, vizualizare raportări, modificare atribute entități raportoare și creare evenimente demografice. Versiunea nouă a sistemului RAPDIR a intrat în producție în luna martie 2017.

Dezvoltarea în continuare a statisticilor elaborate de BNR are în vedere abordarea în domeniul statistic, pe termen mediu și lung, a BCE, care constă în dezvoltarea de baze granulare referitoare la elementele de activ din bilanțurile instituțiilor financiare. Dintre acestea sunt deja în derulare proiecte importante în contextul Mecanismului unic de supraveghere, precum: RIAD – *Register of Institutions and Affiliates Database* și *AnaCredit* – baza de date granulare pentru colectarea informațiilor de credit și risc de credit. În acest sens, Banca Națională a României a continuat colaborarea cu Banca Centrală Europeană cu privire la proiectul care are ca scop realizarea unei baze de date cu informații granulare de credit, în conformitate cu prevederile Regulamentului BCE/2016/13 privind colectarea datelor cu caracter granular cu privire la credite și la riscul de credit; acesta se aplică țărilor din zona euro, dar țările din zona non-euro sunt încurajate să participe la acest proiect. Până la prima raportare conform Regulamentului BCE/2016/13, care va avea loc în luna noiembrie 2018 pentru țările din zona euro, rămân în vigoare prevederile Deciziei BCE/2014/6 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către Banca Centrală Europeană (aplicabilă țărilor din zona euro) și ale Recomandării BCE/2014/7 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către BCE (aplicabilă țărilor din zona non-euro), Banca Națională a României continuând transmiterea de informații anonimizate din baza de date a CRC.

2. Cercetarea economică

Activitatea de cercetare economică din cadrul Băncii Naționale a României se concentrează asupra temelor cu caracter aplicativ, rolul principal al acestora fiind de fundamentare a procesului decizional. În cursul anului 2017, prioritățile au fost din domeniul analizei monetare, al modelării macroeconomice, al stabilității financiare și al economiei reale.

Luând în considerare importanța cercetării aplicate pentru activitatea băncilor centrale și faptul că existența unui forum de dezbateri contribuie la stimularea acestora, Banca Națională a României a inițiat în luna septembrie 2017 *Seminarul de Analiză și Cercetare Economică*¹⁷² (engl. *Bucharest Economic Analysis and Research Seminar – BEARS*). Evenimentul, care are frecvență lunară, constă în susținerea unei prezentări de către un invitat afiliat mediului academic sau unei bănci centrale, urmată de o sesiune de dezbateri. Participarea la seminar este deschisă specialiștilor BNR, precum și persoanelor interesate din mediul academic și din instituțiile

¹⁷² Informații privind acest seminar sunt publicate pe pagina de internet a BNR, Secțiunea „Evenimente”/Seminar Cercetare (<http://www.bnr.ro/Seminarul-de-Analiza-si-Cercetare-Economica-16412.aspx>).

financiar-bancare. La edițiile din anul 2017 au fost invitați: Florin Bilbîie, profesor în cadrul Paris School of Economics, Franța (28 septembrie), Pierre Monnin – Council of Economic Policies, Elveția (25 octombrie) și Andrei Zlate – Federal Reserve Bank of Boston, SUA (29 noiembrie).

2.1. Politică monetară

O preocupare importantă a activității de cercetare circumscrise analizei de politică monetară a continuat să o reprezinte în anul 2017 dezvoltarea instrumentarului analitic destinat extragerii și evaluării informațiilor relevante conținute de parametrii de preț ai diferitelor segmente ale pieței financiare interne. Un nou demers în cadrul acestui proiect l-a constituit descompunerea randamentelor titlurilor de stat în două componente neobservabile, reflectând: (i) așteptările pieței privind evoluția ratei nominale a dobânzii pe termen scurt de-a lungul orizontului relevant, respectiv (ii) prima de risc la termen solicitată de investitori pentru a efectua plasamente pe termen lung ca alternativă la reinvestiri succesive în instrumente pe termen scurt. Anticipațiile agenților privind traiectoria viitoare a ratei dobânzii pe termen scurt influențează în mod esențial deciziile de investiții, consum sau economisire ale firmelor și populației, reprezentând astfel o sursă importantă de informație pentru banca centrală. La rândul ei, estimarea compensației solicitate de investitori pentru a efectua plasamente pe termen mai lung facilitează evaluarea percepției de risc a acestora. În vederea realizării descompunerii a fost utilizat un model *gaussian* de tip afin de structură la termen a ratelor dobânzilor.

Rezultatele cercetării – publicate în seria *Caiete de studii* (nr. 47) – au relevat faptul că scăderea randamentelor începând cu anul 2011 s-a datorat predominant ajustării descendente a așteptărilor privind evoluția ratei nominale a dobânzii pe termen scurt, pe fondul consolidării procesului de dezinflație și al reducerii ratei dobânzii de politică monetară. În mod similar, relaxarea condițiilor lichidității de pe piața monetară interbancară începând din anul 2014 a fost de natură să influențeze aceste anticipații, îndeosebi pe termen scurt și mediu. Prima de risc la termen a urmat de asemenea o tendință de scădere de-a lungul întregului spectru de maturități până în prima parte a anului 2015, pentru ca pe parcursul anului 2016 și în primele luni din 2017 ea să tindă să se stabilizeze (în condițiile unei variabilități relativ mai însemnate pe orizontul îndelungat). La compresia primei de risc la termen, al cărei impact s-a regăsit cu precădere în scăderea randamentelor pe termen lung, au contribuit atât acțiunea unor determinanți fundamentali – în condițiile restabilirii și consolidării principalelor echilibre macroeconomice, inclusiv ale finalizării procesului de dezinflație din economia românească inițiat în anul 2000 –, cât și influența unor schimbări cu caracter structural ale pieței, în particular creșterea cererii din partea investitorilor nerezidenți pentru titlurile de stat românești denumite în monedă națională asociată includerii acestora într-o serie de indici de referință globali. Variațiile din ultimii ani ai perioadei analizate (2011-2015) au reflectat cu precădere corelația cu prima la termen pentru obligațiunile emise de Trezoreria SUA, însă intensitatea acestei legături a fost variabilă în timp.

2.2. Modelare macroeconomică

În scopul îmbunătățirii suportului analitic necesar fundamentării deciziilor de politică monetară, o parte din activitatea științifică desfășurată în anul 2017 s-a concentrat asupra reestimării și recalibrării blocului central al modelului trimestrial de analiză și prognoză pe termen mediu (MAPM). A fost vizată cu precădere relația dintre nivelul activității economice și inflația de bază CORE2 ajustat¹⁷³, în contextul observării unei tendințe de supraestimare a acesteia din urmă în prognozele din ultimii ani, aspect relevant în cadrul procesului de evaluare a acurateței prognozelor realizate de BNR¹⁷⁴. Evidențele empirice obținute în urma reestimării curbei Phillips atât în cadrul MAPM (împreună cu alte ecuații, utilizând tehnici *bayesiene*), cât și în afara modelului au indicat o reducere a intensității acestei relații, fenomen care poate fi pus în legătură cu o creștere a importanței relative a factorilor externi în explicarea dinamicii prețurilor interne¹⁷⁵. Analiza a fost extinsă și completată prin investigarea relevanței diverselor serii alternative care surprind impactul prețurilor bunurilor din import. Aceasta a avut ca scop evaluarea robusteții rezultatelor estimărilor și îmbunătățirea performanței predictive a MAPM prin respecificarea variabilei care aproximează inflația importată.

În vederea îmbunătățirii metodologiei de evaluare a PIB potențial prin prisma funcției de producție, au fost inițiate o serie de analize concentrate pe evoluția productivității totale a factorilor (TFP). Una dintre analize – ale cărei rezultate sunt prezentate în Caseta „Dinamica postcriză a productivității totale a factorilor (TFP): analiză sectorială” din ediția de față a *Raportului anual* – a urmărit evaluarea TFP pentru principalele sectoare ale economiei, în vederea identificării domeniilor de activitate caracterizate de creșteri semnificative ale eficienței în utilizarea factorilor de producție. De asemenea, s-au urmărit colectarea și agregarea unui set larg de indicatori care pot fi corelați cu evoluția TFP și care aparțin următoarelor domenii: (i) utilizarea capitalului și facilitarea investițiilor, (ii) pregătirea forței de muncă, (iii) infrastructura, (iv) mediul de afaceri și eficiența guvernamentală și (v) inovația și avansul tehnologic.

Similar anilor precedenți, în urma solicitărilor din cadrul grupurilor de lucru organizate de Banca Centrală Europeană la nivelul băncilor centrale membre ale SEBC, au fost derulate o serie de simulări cu ajutorul modelelor interne în vederea actualizării setului de elasticități care urmează a fi utilizate pentru fundamentarea unor scenarii adverse (*stress-testing*) de către Comitetul European pentru Risc Sistemic și BCE, în strânsă cooperare cu Autoritatea Bancară Europeană și băncile naționale. Acestea vor fi utilizate alături de scenariul de bază oferit de către BCE în derularea exercițiului larg de testare a stabilității sistemului bancar din UE în condiții extreme.

În condițiile în care asigurarea și menținerea stabilității prețurilor constituie obiectivul fundamental al BNR, modul în care sunt stabilite și modificate prețurile finale, plătite efectiv de consumatori, reprezintă o direcție importantă în activitatea de cercetare și analiză dedicată mecanismului de transmisie a politicii monetare.

¹⁷³ Modelată în cadrul MAPM prin intermediul curbei Phillips.

¹⁷⁴ Începând cu anul 2016, BNR publică cu regularitate, în cadrul unor casete dedicate din edițiile din luna februarie ale *Raportului asupra inflației*, rezultatele evaluării erorilor de prognoză pentru inflația anuală IPC de la finele anului.

¹⁷⁵ Pentru mai multe detalii a se consulta Caseta 2. „Relația dintre nivelul activității economice și inflație” din *Raportul asupra inflației*, ediția din mai 2017.

În acest scop, un alt proiect interdepartamental¹⁷⁶ a vizat transmiterea modificării prețurilor producției industriale pentru piața internă (IPPII) în variația prețurilor de consum. Concluziile au indicat o transmisie puternică și relativ stabilă în timp a modificărilor IPPII corespunzător bunurilor de consum în dinamica CORE2 ajustat (exclusiv servicii și efectele directe ale modificărilor cotelor TVA), pe fondul acomodării consumului de produse alimentare preponderent pe seama ofertei interne. Prin comparație, coeficientul de transmisie a fost evaluat la o valoare mai ridicată pe segmentul mărfurilor alimentare comparativ cu cel al mărfurilor nealimentare¹⁷⁷.

Prognozele pe termen scurt reprezintă un element important pentru realizarea proiecției macroeconomice pe termen mediu. În acest context, în vederea îmbunătățirii cadrului de analiză și prognoză, a fost inițiată dezvoltarea unei metodologii de proiecție a ratei inflației folosind modele simple de tip ARIMA, pe baza datelor INS privind indicii de preț, la nivel maxim de dezagregare. Analiza urmează cele mai bune practici descrise în cadrul lucrărilor de la Banca Națională a Elveției, BCE și Banca Spaniei. Avantajul utilizării datelor dezagregate rezidă în posibilitatea construirii unor prognoze pentru indici agregați de prețuri (precum CORE2 ajustat) pe baza proiecțiilor subcomponentelor acestora.

De asemenea, pe parcursul anului 2017 a fost dezvoltat și un set de modele de prognoză pe termen scurt pentru exporturile și importurile de bunuri și servicii din cadrul balanței de plăți, care să mărească proiecțiile realizate pentru variabilele corespunzătoare din Conturile naționale trimestriale, în contextul revizuirilor operate de către INS datelor între publicări succesive ale acestora. În acest sens au fost folosite modele univariate estimate prin metoda dinamică a celor mai mici pătrate, modelul cu factori comuni dinamici, precum și modele vectoriale autoregresive estimate prin tehnici *bayesiene*, care permit eliminarea problemei supraparametrizării și, astfel, diminuarea incertitudinii cu privire la parametrii estimați. Evaluarea performanței predictive a modelelor s-a realizat pe baza indicatorului eroare medie pătratică pentru orizonturile de 1-4 trimestre.

Modelul de echilibru general dinamic și stocastic (DSGE – *Dynamic Stochastic General Equilibrium*) a fost utilizat în paralel cu MAPM în vederea îmbunătățirii structurii analitice a cadrului de analiză și prognoză macroeconomică și furnizării de robustețe prognozelor pe termen mediu ale BNR. Coordonatele proiecțiilor trimestriale obținute pe baza modelului DSGE sunt prezentate în mod regulat structurilor BNR cu atribuții în realizarea prognozelor macroeconomice, precum și celor cu rol decizional. Pe parcursul anului 2017 modelul a fost reestimat, fiind incluse atât datele noi apărute de la precedentă reestimare, precum și revizuirile seriilor istorice de date. Fundamentarea microeconomică a cadrului de analiză și prognoză specifică modelului DSGE oferă avantaje apreciabile în cazul exercițiilor care vizează implementarea și cuantificarea impactului unor scenarii alternative sau de risc privind evoluția viitoare a anumitor variabile. Avantaje de ordin teoretic

¹⁷⁶ Derulat de către Direcția modelare și prognoze macroeconomice în colaborare cu Direcția studii economice.

¹⁷⁷ Pentru mai multe detalii a se consulta Caseta 1. „Transmisia modificării prețurilor producției industriale pentru piața internă în variația prețurilor de consum” din *Raportul asupra inflației*, ediția din noiembrie 2017.

se referă la interpretarea structurală a diferențelor față de scenariul de bază aferente coordonatelor proiecției macroeconomice, iar cele practice vizează specificarea surselor fundamentale ale traiectoriilor alternative, prin intermediul disponibilității în model a unor surse multiple de generare a unor abateri ale variabilelor de la valorile de echilibru (sau cele contemporane), în funcție de natura scenariilor investigate.

În familia modelelor de tip DSGE a fost dezvoltat și un model structural de dimensiuni medii care vizează interacțiunea pe piața forței de muncă dintre sectorul privat și cel public. Pornind de la evidențele empirice – obținute în cadrul unor modele vectoriale autoregresive estimate prin tehnici *bayesiene* și cu alte modele alternative – cu privire la efectele unor șocuri structurale provenind din cele două sectoare, modelul neo-keynesian de bază a fost modificat în câteva direcții. În particular, au fost considerate segmentarea pieței forței de muncă în sectorul privat și cel public, precum și acordarea unui rol activ deciziilor economice adoptate de guvern. Modelul astfel specificat a fost calibrat, iar implicațiile teoretice ale acestuia confirmă evidențele empirice privind existența externalităților între evoluțiile numărului de angajați și cele ale salariilor la nivelul sectorului privat și celui public.

2.3. Stabilitate financiară

Principalele lucrări de cercetare în domeniul stabilității financiare realizate în anul 2017 au vizat următoarele teme:

- a) Fenomenul de neperformanță și consecințele acestuia asupra echilibrului economic. Necesitatea acestei analize a apărut pe fondul preocupărilor tot mai intense din cercurile academice privind impactul pe care fricțiunile de natură financiară îl exercită asupra ciclurilor economice, dar și în contextul unor inițiative legislative la nivelul Uniunii Europene referitoare la rezoluția creditelor neperformante. Analiza efectelor determinate de fenomenul de neperformanță în activitatea de intermediere bancară poate fi realizată atât la nivel microprudențial, cât și la nivel macroprudențial. Lucrarea analizează dimensiunea macroprudențială a problematicii prin prisma interacțiunii ciclurilor economice și financiare în cazul economiei românești. În acest sens, este utilizat un model de tip DSGE pentru a investiga maniera în care producerea unei creșteri semnificative a ratelor de neperformanță, precum cea observată în perioada de după declanșarea crizei financiare globale, poate afecta dinamica economică.
- b) Estimarea probabilității de nerambursare a populației utilizând date microeconomice. Analizele realizate au avut ca scop, pe de o parte, determinarea caracteristicilor relevante ale debitorilor cu dificultăți în plata creditelor bancare și, pe de altă parte, calibrarea instrumentelor macroprudențiale la nivel de debitor. Datele folosite în analize au fost în principal informațiile colectate prin intermediul Centralei Riscului de Credit și Biroului de Credit, acoperind perioada decembrie 2008 – decembrie 2016. Metodologia folosită a fost cea de model tip *logit*, în care variabila dependentă a fost reprezentată de intrarea în starea de 90 de zile de întârziere, iar variabilele explicative au fost caracteristicile relevante ale debitorului (vârsta, tipul angajatorului, venitul și gradul de îndatorare) și ale creditului contractat (maturitate, dobândă, valută). Având în vedere că diferite tipuri de credite (în special creditele ipotecare și cele de consum)

au caracteristici și niveluri de neperformanță diferite, au fost create modele separate după destinația împrumuturilor. Conform rezultatelor estimărilor econometrice, raportul serviciului datoriei în venit (*debt service-to-income*, DSTI), grupa de venit a debitorului și tipul angajatorului reprezintă cei mai importanți factori pentru intrarea în neperformanță. De asemenea, serviciul datoriei are impact non-linear, acesta având un efect mai puternic asupra probabilității de nerambursare pentru valori de peste 30 la sută pentru creditele de consum și de 50 la sută pentru creditele ipotecare. O analiză aparte a fost realizată în cadrul Programului de evaluare a sectorului financiar (FSAP) condus de Fondul Monetar Internațional și a avut ca scop evaluarea impactului introducerii unei măsuri macroprudențiale privind impunerea unei limite explicite gradului de îndatorare (DSTI).

- c) Îndatorarea sectorului populației, ciclul financiar global și politica macroprudențială. Studiul investighează rolul măsurilor macroprudențiale asupra creditării populației atât din perspectiva nivelului, cât și a compoziției fluxului de credit, luând în considerare și implicațiile ciclului financiar global. Analiza are la bază informațiile la nivel de împrumut privind creditele acordate populației de către băncile din România pe parcursul ciclului de credit anterior (perioada 2004-2012). Metodologia folosită este o estimare econometrică de tip panel cu efecte fixe, iar rezultatele analizei arată că implementarea de măsuri macroprudențiale poate contribui nu doar la reducerea amplitudinii ciclului de credit pe segmentul sectorului populației, dar și la modificarea structurală a creditării către tipuri de împrumuturi și debitori cu grad de risc scăzut. De asemenea, studiul arată că măsurile macroprudențiale sunt eficiente în diminuarea efectelor ciclului financiar global asupra activității interne de creditare, în special atunci când piețele financiare internaționale sunt caracterizate de un regim redus de volatilitate, iar politica monetară a Băncii Centrale Europene este expansionistă.
- d) „Intermedierea financiară: probleme și posibile soluții”. Lucrarea, publicată în seria *Caiete de studii* (nr. 48), investighează cauzele nivelului redus al intermedierii financiare în România, identifică principalele obstacole în calea majorării sustenabile a valorii indicatorului și conturează unele posibile soluții pentru depășirea acestora. În acest scop, sunt examinați o serie de factori cu impact nefavorabil asupra evoluției intermedierii financiare, care se manifestă pe plan internațional (fiind abordate fenomenele de redresare economică fără suportul creditării, de reducere a ratei creditelor neperformante și de dezintermediere bancară transfrontalieră) sau care sunt de natură autohtonă (de la apelul foarte facil al firmelor la legea insolvenței la carențe ale băncilor în pregătirea personalului propriu ori la caracteristici ale sectorului gospodăriilor care limitează accesul acestora la credite). Depășirea unor astfel de obstacole structurale presupune implicarea mai multor instituții ale statului, vizând în principal ajustări la nivelul cadrului legislativ și al implementării acestuia, precum și creșterea gradului de educație financiară a populației.

2.4. Studii și analize economice

În anul 2017, cercetarea în planul competitivității s-a concretizat în realizarea unei analize privind impactul cursului de schimb real efectiv (REER) asupra activității economice, cu accent pe evoluțiile înregistrate de marile grupe industriale. Rezultatele au relevat că din anul 2014 industria bunurilor de consum a pierdut constant competitivitate prin

preț, dar influența nu a fost vizibilă la nivel agregat, fiind compensată de câștigurile de competitivitate de pe segmentul bunurilor de capital până în anul 2015, respectiv al bunurilor intermediare ulterior. Aprecierea continuă a REER în industria producătoare de bunuri de consum începând cu anul 2014 nu poate fi disociată de creșterea alertă a salariului minim brut pe economie, aceste ramuri utilizând intensiv factorul muncă, mai ales cu un grad scăzut de pregătire. Dacă în cazul industriei mobilei competitivitatea prin preț este mai puțin relevantă, jucătorii de profil creându-și avantajul competitiv prin produse de o calitate superioară (destinate în special piețelor externe), pentru industria ușoară și cea alimentară este probabil unul din elementele-cheie ale vânzărilor. Competitivitatea limitată a acestora din urmă a devenit evidentă în anul 2016, odată cu stimularea puternică a cererii de consum, producătorii autohtoni pierzând tot mai mult teren în fața importurilor mai ieftine. Problema poate fi asociată în bună măsură și unor factori non-preț, precum capacitatea limitată a producătorilor autohtoni de a pătrunde în lanțul de producție asociat rețelelor moderne de comerț, varietatea redusă a produselor (în contrast cu diversificarea continuă a cerințelor consumatorilor), personal insuficient sau inadecvat pregătit. Tendințele amintite au reprezentat în anul 2016 principalul canal de erodare a poziției competitive a economiei, evoluție pe care REER la nivel agregat reușește să o explice doar parțial. Analiza a fost prezentată în Caseta intitulată „Competitivitatea prin preț a principalelor grupe și ramuri industriale” inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna mai 2017.

Un alt studiu derulat pe parcursul anului 2017 a vizat relația dintre dinamica salariilor și cea a productivității muncii, în contextul accentuării decalajului dintre cei doi indicatori începând cu anul 2015, cu potențial de a genera presiuni inflaționiste. Estimările la nivel macroeconomic au relevat importanța semnificativă a productivității muncii în explicarea traiectoriei salariilor, contribuția acesteia situându-se în perioada de redresare a economiei în intervalul 3-7 puncte procentuale, asigurând astfel acoperirea integrală a creșterilor salariale. Totuși, susținerea acordată de acest factor dinamicii salariale s-a restrâns în perioada recentă; un aport în creștere a venit tensionării progresive a pieței muncii, expansiunea cererii de forță de muncă împingând rata șomajului la minime istorice. Estimările privind magnitudinea acestei influențe sunt însă relativ sensibile la măsura utilizată pentru a evidenția evoluția de ansamblu a pieței muncii, contribuția la dinamica salariului mediu brut pe economie fiind evaluată în anul 2017 la 1-4 puncte procentuale. Totodată, estimările realizate la nivel microeconomic au indicat că evoluția câștigului salarial la nivel de firmă este intrinsec legată de valoarea adăugată creată de angajat în cadrul companiei, iar gradul de tensionare/relaxare a pieței muncii este identificat drept factor de influență distinctiv pentru dinamica salariilor, evoluția ratei șomajului fiind estimată a-i imprima acesteia modificări de sens contrar. În privința efectului asupra inflației, a rezultat că majorarea prețurilor de consum a reflectat doar în mică măsură decuplarea vizibilă în ultimii ani între dinamica salariului și cea a productivității muncii. Acest fenomen s-a produs pe fondul reducerii în această perioadă a coeficientului de sensibilitate a ratei inflației la variația costului unitar cu forța de muncă (sau a altor variabile utilizate ca *proxy*, cum ar fi deviația de la trend a salariului mediu brut), identificată de estimările econometrice în cadrul mai multor specificații realizate pornind de la același cadru teoretic al curbei Phillips (având însă ca variabilă dependentă variația prețurilor de consum). Rezultatele acestei cercetări au fost prezentate în Caseta intitulată „Relația salarii-productivitate și implicațiile asupra inflației”, inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna noiembrie 2017.

Printre studiile care au abordat tematica inflației s-a numărat și o investigație empirică privind transmisia modificărilor prețurilor producției industriale pentru piața internă (IPPII) în variația prețurilor de consum, apelând la modele de tip vector de corecție a erorilor. Analiza cantitativă s-a concentrat asupra acelor subindici care asigură o corespondență cât mai bună între structura ramurilor industriale și cea a coșului de consum: IPPII pentru grupa bunurilor de consum și CORE2 ajustat (exclusiv servicii și efectele de runda I ale modificărilor cotelor TVA), tratând separat cele două segmente de piață – alimentară și nealimentară. Rezultatele estimărilor au relevat o transmisie puternică și relativ stabilă în timp a modificărilor IPPII corespunzător bunurilor de consum în dinamica CORE2 ajustat (exclusiv servicii și efectele directe ale modificărilor cotelor TVA), aceasta fiind evaluată a se realiza în proporție de 70 la sută în decurs de un an. Transmisia amplă se datorează, în esență, componentei alimentare, pentru care coeficientul a fost estimat la peste 80 la sută, o explicație constând în acomodarea consumului de produse alimentare preponderent pe seama ofertei interne (aproximativ 70 la sută). Totuși, chiar dacă influența directă a mediului extern (prin intermediul importurilor de bunuri finale de acest tip) este mai restrânsă în acest caz, ea rămâne relevantă la nivelul evoluției costurilor cu materiile prime ale producătorilor locali, aliniate în mod inerent tendințelor externe, dat fiind caracterul de economie deschisă. În schimb, coeficientul de transmisie s-a dovedit a fi semnificativ mai redus pe segmentul mărfurilor nealimentare – aproximativ 10 la sută, ca urmare a poziției dominante a importurilor (circa 80 la sută), dar și a faptului că este posibil ca prețurile de consum ale bunurilor nealimentare să manifeste o rigiditate sporită comparativ cu cele alimentare. Rezultatele demersului de cercetare au fost prezentate în Caseta intitulată „Transmisia modificării prețurilor producției industriale pentru piața internă în variația prețurilor de consum” inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna noiembrie 2017.

O preocupare importantă în activitatea de cercetare a vizat problematica aderării României la zona euro. Demersurile în acest plan, materializate prin publicarea studiului „România și aderarea la zona euro: întrebarea este ÎN CE CONDIȚII!”, au inclus o sintetizare a instrumentarului teoretic de analiză a uniunilor monetare și o evaluare a funcționării zonei euro, fiind analizate reformele inițiate în ceea ce privește arhitectura instituțională, mecanismele și guvernarea acesteia. Totodată, au fost discutate riscurile și beneficiile adoptării euro și etapele acestui proces, fiind relevată importanța unor reforme structurale profunde și a unei creșteri economice bazate pe câștiguri de productivitate, precum și a preservării echilibrelor macroeconomice. În cadrul lucrării a fost reliefat și faptul că momentul adoptării monedei euro de către un stat nu trebuie să fie dependent de compatibilizarea deplină a acestuia cu zona euro, ci, mai curând, de atingerea unei mase critice de convergență structurală.

Un alt demers de cercetare a vizat evaluarea stadiului actual al dezvoltării capitalului uman în România, în condițiile în care constrângerile impuse de deficitul de personal pot grăbi decizia companiilor locale cu privire la automatizarea unor activități. Analiza a relevat că un procent covârșitor de companii semnalează deficitul de personal cu calificare adecvată drept unul dintre cele mai importante obstacole în dezvoltarea activității. Concluzia este întărită și de faptul că oferta excedentară de forță de muncă este formată în proporție de 80 la sută din șomeri neindemnizați, categorie cu aptitudini în general reduse, date fiind nivelul relativ scăzut de educație

și perioada îndelungată petrecută în șomaj (cel puțin 1 an), cu efect negativ asupra competențelor. În plus, structura angajaților pe categorii ocupaționale relevă o modificare marginală a ponderii deținute de manageri, tehnicieni și alți specialiști (profesii care necesită aptitudini mai sofisticate), care a fluctuat în ultimii 10 ani în jurul nivelului de 30 la sută, în vizibil contrast cu tendința europeană, unde acest procent s-a consolidat de la un an la altul, plasându-se în 2016 la 41 la sută. Totodată, s-a relevat că o contribuție esențială la formarea unui deficit acut de personal calificat în România a revenit emigrației masive în rândul persoanelor în vârstă de muncă. De asemenea, analiza a evidențiat faptul că avansul tehnologiei este de natură să afecteze profesiile ce implică abilități reduse și chiar medii ale personalului și, într-o primă etapă, pe acelea care au tendința de fi repetitive (precum introducerea roboților industriali în procesul de producție sau a automatelor de plată în comerț). Apelând la rezultatele studiilor recente, s-a arătat că procentul de categorii ocupaționale aflate în pericol de dispariție pe termen mediu și lung din cauza automatizării nu este deloc neglijabil: la nivel european ponderea depășește 50 la sută, cel mai mare risc (peste 60 la sută) fiind identificat în România. Analiza a fost prezentată în Caseta intitulată „Piața muncii din România în era digitalizării” inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna august 2017.

2.5. Orientări și obiective ale activității de cercetare în anul 2018

În scopul îmbunătățirii suportului analitic necesar fundamentării deciziilor de politică monetară, pentru anul 2018 sunt prevăzute demersuri de cercetare care vizează: (i) continuarea dezvoltării și recalibrării MAPM în vederea îmbunătățirii performanței predictive a acestuia; (ii) estimarea intensității legăturii dintre TFP evaluat la nivel sectorial și setul de indicatori determinanți; (iii) estimarea modelului structural dezvoltat pentru evaluarea interacțiunii dintre sectoarele public și privat aferente pieței muncii; (iv) continuarea dezvoltării modelului DSGE în vederea obținerii de evidențe alternative celor din MAPM; (v) dezvoltarea metodologiei de modelare și prognoză pe termen scurt a subcomponentelor inflației de bază.

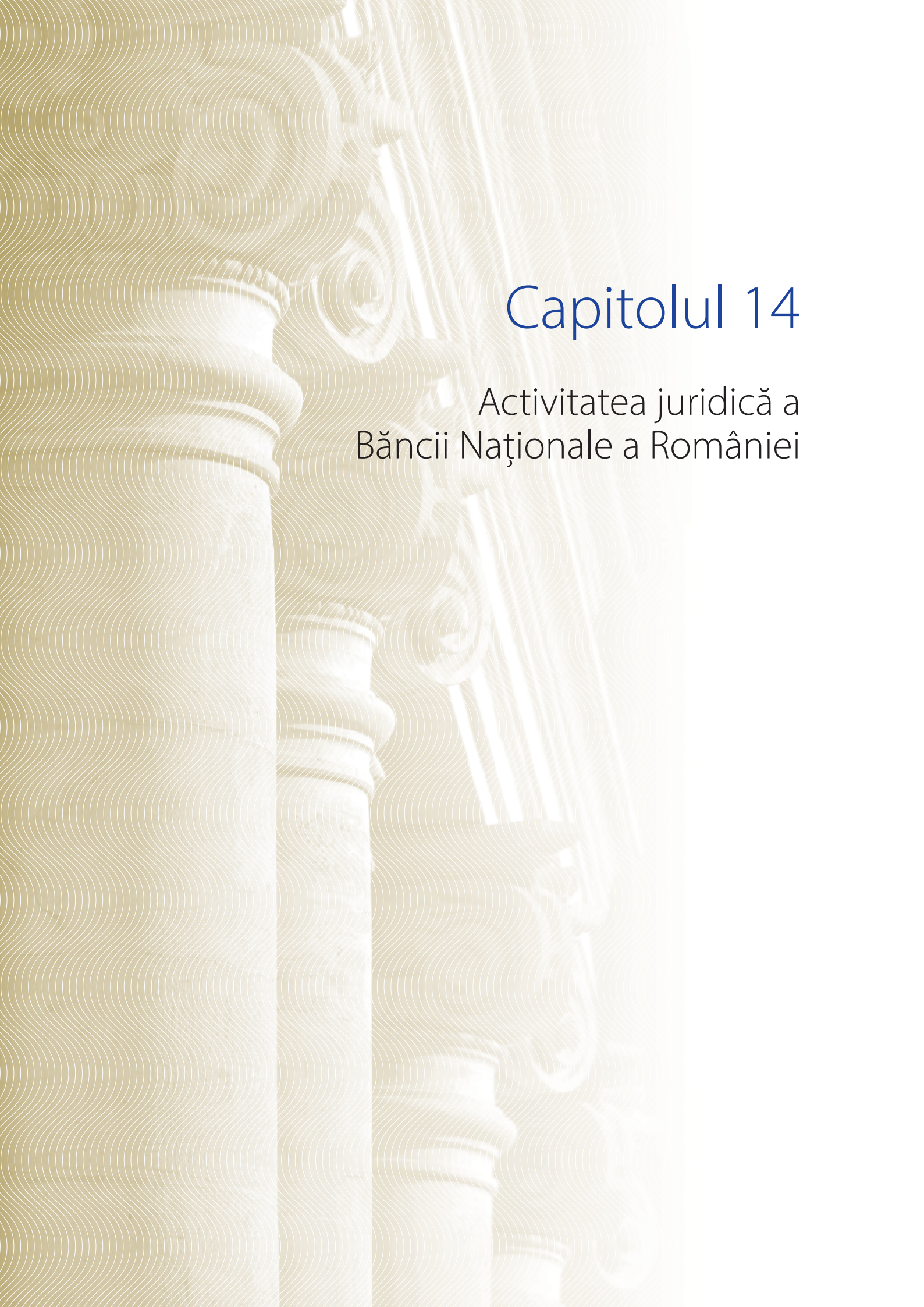
Pentru anul 2018 a fost prevăzută și definitivarea unui studiu privind ciclul pieței imobiliare. Lucrarea vizează evaluarea evoluțiilor ciclice ale pieței imobiliare utilizând alte informații disponibile decât cele privind prețul proprietăților imobiliare. Un astfel de studiu este util pentru completarea analizelor privind ciclul financiar, în condițiile în care datele privind prețul bunurilor imobiliare sunt limitate. Analiza are în vedere crearea unui indicator compozit, ca alternativă la indicele prețurilor locuințelor, utilizând un set divers de informații disponibile privind activitatea pieței imobiliare. Lucrarea investighează și caracteristicile principale ale ciclului pieței imobiliare, utilizând atât acest indicator nou-creat, cât și prețurile proprietăților rezidențiale. Studiul se axează pe un set de 18 țări europene, acoperind o perioadă de circa 20 de ani.

Preocupările de cercetare pentru anul 2018 au în vedere și deteriorarea balanței de bunuri, accentul fiind pus pe adâncirea deficitului comerțului internațional cu produse alimentare. Analiza va urmări identificarea măsurii în care avansul recent al consumului intern de produse alimentare, care a beneficiat atât de stimulente generale (precum creșterile de venituri), cât și de stimuli specifici (extinderea cotei

redușe a TVA la nivelul tuturor bunurilor alimentare), s-a oglindit în activitatea industriei alimentare autohtone. În acest sens va fi evaluat și nivelul de competitivitate a acestei industrie, având în vedere potențialul agricol ridicat al României.

O altă direcție de cercetare vizează identificarea cauzelor evoluției prețurilor unor bunuri agroalimentare în a doua jumătate a anului 2017. Deficitul apărut în cazul acestor produse pe plan european în contextul suprapunerii unor șocuri, în principal pe partea ofertei, a determinat o contribuție semnificativă a grupei bunurilor alimentare la avansul inflației IPC în 2017. Analiza își propune studierea mecanismelor de transmisie a acestor șocuri internaționale asupra pieței din România și cuantificarea importanței inflației importate pe acest segment.

Având în vedere frânarea dinamicii productivității muncii în contextul unei creșteri economice robuste, în anul 2018 o altă temă de studiu vizează comportamentul ciclic al productivității în România. Deși caracterul prociclic al acestui indicator era, până de curând, unanim acceptat, studii recente sugerează inversarea acestor proprietăți în unele economii dezvoltate, în principal sub impactul flexibilizării piețelor muncii. Cercetarea vizează evaluarea corelării dintre ciclul productivității și ciclul economic, dar și stabilirea măsurii în care astfel de indicii de decuplare sunt decelabile în cazul economiei autohtone.

The background of the page features a photograph of classical architectural columns, likely from a government or institutional building. Overlaid on this image is a pattern of thin, wavy, concentric lines in a light beige or gold color, creating a textured, ripple-like effect across the entire page.

Capitolul 14

Activitatea juridică a
Băncii Naționale a României

În anul 2017 și prima parte a anului 2018 au fost avizate sau elaborate puncte de vedere pentru 42 de proiecte de acte normative cu caracter financiar-bancar, inițiate de către ministere și alte autorități din cadrul Guvernului României, dintre care 19 acte normative și 23 de reglementări aferente legislației secundare. De asemenea, au fost formulate puncte de vedere pentru alte 17 proiecte de acte normative cu caracter financiar-bancar transmise BNR de către Ministerul pentru relația cu Parlamentul, care s-au aflat/se află în dezbateri în cadrul Parlamentului României.

O altă componentă importantă a activității juridice a constituit-o avizarea a 187 de proiecte de ordine de sancționare și de dispunere de măsuri, aplicabile unor instituții de credit și unor instituții financiare nebancare, elaborate de direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României, a 13 ordine de sancționare a conducătorilor unor instituții de credit, precum și a 7 ordine ale guvernatorului privind radierea unor instituții financiare nebancare din Registrul general și/sau din Registrul special și a unei hotărâri a Consiliului de administrație al Băncii Naționale a României privind radierea din Registrul general și interzicerea desfășurării activității de creditare unei instituții financiare nebancare.

Totodată, au fost elaborate observații și propuneri cu privire la:

- 4 proiecte de acte normative transmise spre analiză Băncii Naționale a României, care au fost adoptate și publicate, în perioada 2017-2018, în Monitorul Oficial al României, Partea I;
- 13 proiecte de lege și propuneri legislative, aflate în diferite stadii ale procedurii legislative în Parlamentul României;
- 4 proiecte de acte normative și reglementări aferente legislației secundare.

De asemenea: (i) au fost avizate 260 de proiecte de răspuns elaborate de către direcțiile de specialitate din centrala BNR la solicitările formulate îndeosebi de către Ministerul Administrației și Internelor și Ministerul Public; (ii) s-au formulat, la solicitarea direcțiilor de specialitate din centrală, 654 de opinii juridice pe diverse problematice legate de activitatea băncii centrale; (iii) au fost analizate și avizate 2 acte adiționale la acorduri și convenții de cooperare încheiate de Banca Națională a României cu 2 instituții din România; (iv) au fost elaborate proiecte de răspuns pentru 79 de petiții și, respectiv, pentru 104 scrisori transmise Băncii Naționale a României de către diverse persoane juridice sau instituții ale statului; (v) s-au elaborat 72 de note și scrisori pe diverse problematice; (vi) s-a asigurat reprezentarea băncii centrale la ședințe ale comisiilor permanente ale Camerei Deputaților și Senatului, în cadrul cărora s-au dezbătut problematice din sfera de activitate a BNR, precum și în grupurile de lucru organizate de Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Justiției, Ministerul Economiei, Ministerul Administrației și Internelor și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului.

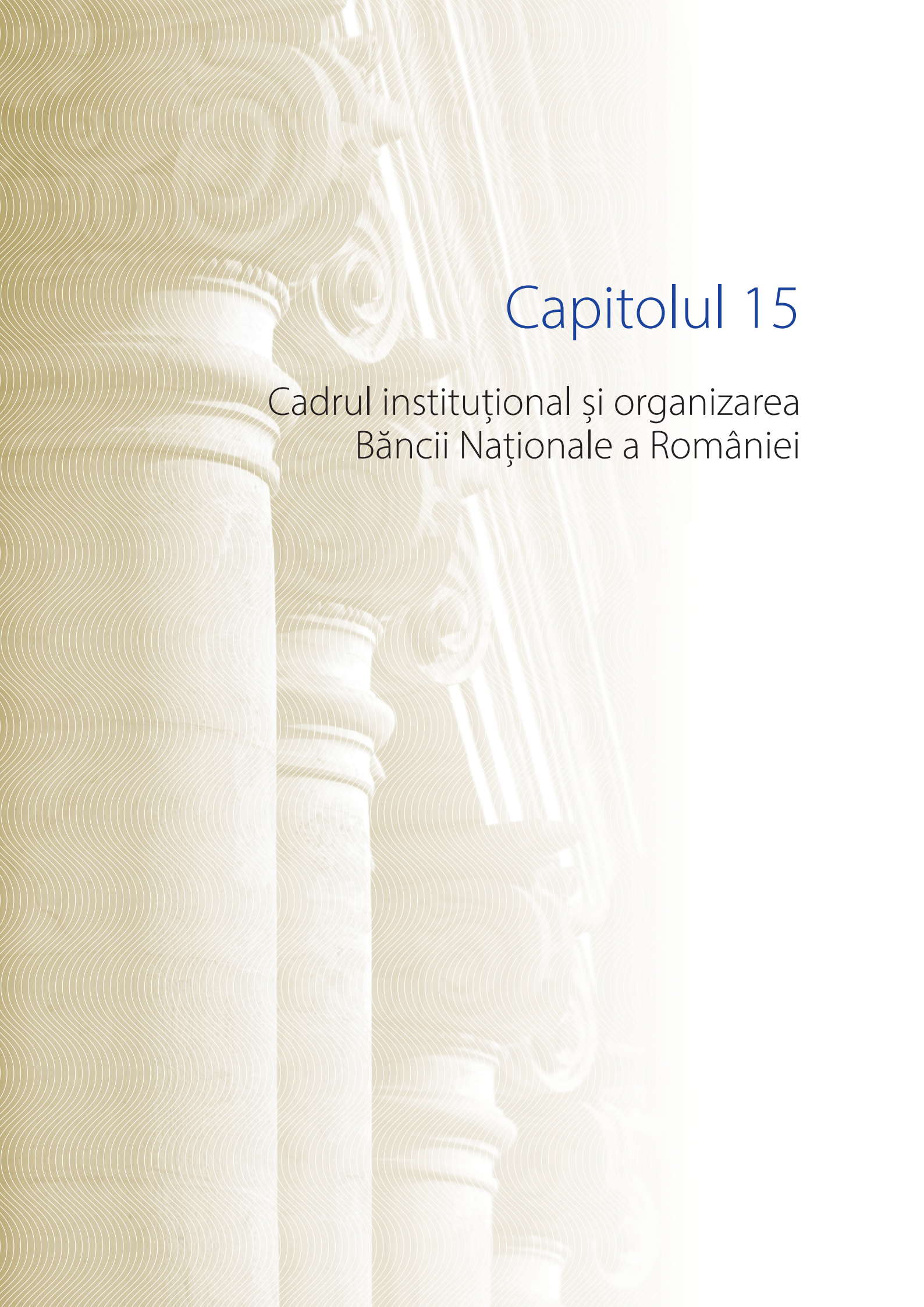
În ceea ce privește activitatea de contencios și asistență contractuală, direcțiile principale au fost următoarele: (i) acordarea de avize juridice pentru documente care privesc activitatea internă a BNR; (ii) reprezentarea băncii în fața instanțelor judecătorești, a judecătorului-sindic, a organelor de urmărire penală, a notarilor publici, formulând întâmpinări/concluzii scrise, exercitând, după caz, toate căile de atac prevăzute de lege, în scopul apărării și valorificării drepturilor băncii, în nume propriu sau în altă calitate derivând din lege sau din convențiile încheiate de Banca Națională a României, colaborând cu structurile organizatorice din centrala băncii, precum și cu structurile teritoriale ale acesteia, pentru obținerea datelor și informațiilor necesare; (iii) îndeplinirea procedurilor legale în materia executării silit, analizarea și soluționarea documentațiilor aferente cererilor de executare silită prin poprire asupra conturilor instituțiilor de credit/veniturilor salariale ale angajaților Băncii Naționale a României, transmise de executorii judecătorești în conformitate cu reglementările legale; (iv) acordarea de asistență juridică structurilor organizatorice din Banca Națională a României, formularea de opinii juridice/puncte de vedere/recomandări; (v) corespondența cu instanțele judecătorești, executorii judecătorești, parchetele, organele de poliție, persoane fizice, birourile notariale, dar și cu structurile teritoriale ale băncii.

În aceste condiții, în anul 2017 au fost soluționate 4 954 de lucrări: (i) 1 672 de avize; (ii) 372 de puncte de vedere/opinii juridice; (iii) 552 de lucrări în vederea asigurării reprezentării în fața instanțelor de judecată; (iv) 1 050 de lucrări în dosare de executare silită; (v) 1 308 răspunsuri în corespondența avută cu direcții/instituții cu competențe de soluționare, precum și cu sucursale/agenții ale Băncii Naționale a României.

Activitatea Băncii Naționale a României în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, în domeniul juridic, a vizat, printre altele, participarea la reuniunile Comitetului Juridic (*Legal Committee*), colaborarea cu reprezentanții departamentelor corespondente din cadrul Băncii Centrale Europene și de la nivelul băncilor centrale naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene și analiza documentației relevante transmise de Banca Centrală Europeană prin intermediul procedurii scrise (*written procedure*). S-au asigurat participarea la întâlnirile organizate în contextul misiunilor Fondului Monetar Internațional, Băncii Mondiale și Comisiei Europene în România și soluționarea diverselor aspecte supuse atenției Băncii Naționale a României de către aceste instituții. Totodată, au fost elaborate puncte de vedere cu privire la problemele de natură legislativă din chestionarele adresate Băncii Naționale a României de către instituțiile internaționale și au fost exprimate poziții cu privire la implementarea în legislația națională a actelor emise de organisme europene (Autoritatea Bancară Europeană, Comitetul European pentru Risc Sistemic). De asemenea, s-au formulat observații și propuneri cu privire la proiectele legislative aflate în dezbatere la nivel european cu impact asupra domeniului de competență al Băncii Naționale a României, în special cu privire la măsurile de reducere a riscurilor în sectorul financiar-bancar (*Risk Reduction Measures – RRM*) și la propunerea de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1092/2010 privind supravegherea macroprudențială la nivelul Uniunii Europene a sistemului financiar și de înființare a unui Comitet european pentru risc sistemic.

În relația cu Ministerul Afacerilor Externe, s-a asigurat, în continuare, reprezentarea Băncii Naționale a României la ședințele trimestriale ale Grupului de lucru contencios UE (GLCUE).

Capitolul 15

Cadrul instituțional și organizarea
Băncii Naționale a României

Banca Națională a României este banca centrală a României, fiind o instituție publică independentă. Activitatea sa este reglementată de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (numită în continuare Statutul BNR).

Obiectivul fundamental al BNR este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Principalele atribuții ale instituției sunt:

- elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb;
- autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare;
- emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României;
- stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia;
- administrarea rezervelor internaționale ale României.

Modificat în anul 2004 în sensul armonizării cu *acquis*-ul comunitar, Statutul BNR necesită încă unele completări/reformulări care să asigure o convergență deplină cu cadrul legal aplicabil băncilor centrale din SEBC, efectuarea acestora constituind o cerință a procesului de adoptare a monedei euro. Edițiile din anul 2018 ale *Rapoartelor de convergență* publicate de Comisia Europeană și de Banca Centrală Europeană trec în revistă elementele vizate.

Astfel, Statutul BNR prevede că membrilor organelor de decizie din BNR nu le este permis să solicite sau să accepte instrucțiuni din partea autorităților publice sau din partea oricărei alte instituții sau autorități, dar este necesară completarea acestei prevederi în sensul sublinierii faptului că independența instituțională a BNR nu se referă doar la relațiile cu instituțiile naționale, ci și cu cele străine. Se impune, de asemenea, inserarea unei interdicții explicite cu privire la influențarea de către Guvern a membrilor structurilor decizionale ale BNR în activitățile lor.

Conform Statutului Băncii Naționale a României, ministrul finanțelor publice și unul dintre secretarii de stat din ministerul respectiv pot participa, fără drept de vot, la reuniunile Consiliului de administrație al BNR. Deși existența unui dialog între banca centrală și terțe părți nu este interzisă, acesta trebuie configurat într-o manieră care să nu ofere Guvernului posibilitatea de a influența deciziile băncii centrale în domeniile în care independența acesteia este protejată prin Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (numit în continuare Tratatul). Participarea activă a ministrului și a unuia dintre secretarii de stat, chiar și fără drept de vot, în cadrul reuniunilor Consiliului de administrație al BNR în care se iau decizii de politică monetară poate oferi Guvernului posibilitatea de a influența aceste decizii. În consecință, prevederea respectivă este considerată incompatibilă cu Tratatul.

De asemenea, Statutul BNR trebuie completat cu reguli și proceduri care să asigure o bună funcționare a băncii centrale în cazul încheierii mandatului guvernatorului (la termen, prin demisie sau prin demitere). În prezent, în situația în care Consiliul de administrație al BNR devine incomplet, pozițiile vacante sunt ocupate urmând procedura de numire a membrilor Consiliului de administrație al BNR. Această procedură poate fi însă de durată, iar Statutul BNR prevede doar că guvernatorul va fi înlocuit de prim-viceguvernator în cazul absenței sau imposibilității de a acționa.

În plus, este necesar să se includă în Statutul BNR o mențiune privind posibilitatea sesizării Curții de Justiție a Uniunii Europene în cazul în care guvernatorul este revocat din funcție, așa cum prevede, de altfel, Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene. În prezent, conform Statutului BNR, decizia de a revoca din funcție un membru al Consiliului de administrație al BNR (inclusiv guvernatorul) poate fi atacată doar la Înalta Curte de Casație și Justiție a României.

Totodată, Statutul BNR prevede că niciun membru al Consiliului de administrație al BNR nu poate fi demis dintr-un alt motiv sau urmând o altă procedură în afara celor incluse în acest act normativ. Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției și Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice definesc incompatibilitățile aplicabile guvernatorului și altor membri ai Consiliului de administrație care conduc la conflicte de interese. Se recomandă clarificarea faptului că sancțiunile aplicate pentru încălcarea acestor legi nu constituie motive suplimentare pentru demiterea guvernatorului sau a membrilor Consiliului de administrație al BNR, pe lângă cele incluse în Statutul BNR.

Conform Legii privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi (Legea nr. 94/1992), aceasta are dreptul de a controla utilizarea banului public, inclusiv a resurselor financiare ale BNR, și de a evalua eficiența gestionării fondurilor băncii. Pentru a asigura convergența juridică, în această lege trebuie menționat explicit faptul că prerogativele Curții de Conturi în relația cu banca centrală vizează operațiunile comerciale efectuate de aceasta, așa cum prevede, de altfel, Statutul BNR.

Banca centrală are obligația, conform Statutului BNR, să transfere la bugetul de stat 80 la sută din veniturile sale nete, rămase după deducerea cheltuielilor financiare aferente anului financiar, inclusiv a provizioanelor specifice de risc de credit, și a oricăror pierderi aferente anilor financiari anteriori care au rămas neacoperite. O astfel de procedură ar putea, în anumite circumstanțe, să fie privită drept un credit intra-anual acordat statului (dacă BNR acumulează profit în prima parte a anului și pierderi în cea de-a doua parte, ajustarea urmând să fie făcută abia după închiderea anului financiar), cu impact negativ asupra independenței financiare a BNR și care conduce la încălcarea prevederilor Tratatului. Totodată, un stat membru nu trebuie să își pună banca centrală în situația de a nu putea dispune de resurse financiare suficiente pentru îndeplinirea propriilor atribuții la nivel național și, de asemenea, a misiunilor legate de Sistemul European al Băncilor Centrale.

De asemenea, Statutul BNR prevede ca aceasta să își constituie provizioane financiare specifice de risc de credit după consultarea cu Ministerul Finanțelor Publice. Prevederea ar trebui reformulată într-o manieră care să nu afecteze capacitatea BNR de a-și îndeplini atribuțiile – inclusiv privind crearea acestor provizioane – într-o manieră independentă.

În plan financiar, Statutul BNR nu permite cumpărarea de către banca centrală direct de pe piața primară a titlurilor de stat sau a celor emise de autoritățile publice centrale și locale, de companii sau societăți naționale, de regii autonome sau de oricare alte companii deținute majoritar de stat. Totodată, conform Statutului BNR, instituției îi este interzisă creditarea pe descoperit de cont sau orice alt tip de creditare a statului, autorităților publice centrale și locale, companiilor sau societăților naționale, regiilor autonome sau a oricărei alte companii deținute majoritar de stat (instituțiile de credit cu capital majoritar de stat fiind exceptate). Tipul entităților publice la care face referire Statutul BNR ar trebui extins și la cele europene, pentru a reflecta pe deplin prevederile Tratatului și pentru a se alinia cu definițiile Regulamentului (CE) nr. 3603/93.

1. Structura decizională și guvernanta corporativă

Banca Națională a României este condusă de un Consiliu de administrație. Acesta este alcătuit din nouă membri numiți de Parlament pe o perioadă de cinci ani, cu posibilitatea reînnoirii mandatului. Potrivit legii, membrii Consiliului de administrație nu pot fi parlamentari sau membri ai unui partid politic și nu pot face parte din autoritatea judecătorească sau din administrația publică. Consiliul de administrație al BNR este compus din: (i) un președinte, care este și guvernator al Băncii Naționale a României; (ii) un vicepreședinte, care este și prim-viceguvernator; (iii) șapte membri, dintre care doi sunt și viceguvernatori, iar ceilalți cinci membri nu sunt salariați ai Băncii Naționale a României.

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României hotărăște, în condițiile legii: (i) politicile în domeniile monetar și al cursului de schimb, urmărind aducerea la îndeplinire a acestora; (ii) măsurile în domeniile autorizării, reglementării și supravegherii prudențiale sau, după caz, monitorizării instituțiilor de credit, instituțiilor de plată și instituțiilor financiare nebancale și monitorizării sistemelor de plăți pe care le-a autorizat; (iii) organizarea internă a băncii. Consiliul de administrație stabilește, de asemenea, direcțiile principale în conducerea operațiunilor proprii și răspunderile care revin personalului Băncii Naționale a României.

Mugur Constantin Isărescu
Guvernator,
Președinte al Consiliului
de administrație

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României

Florin Georgescu
Prim-viceguvernator,
Vicepreședinte al Consiliului
de administrație

Liviu Voinea
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

Eugen Nicolăescu
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

Marin Dinu
Membru al Consiliului
de administrație

Daniel Dăianu
Membru al Consiliului
de administrație

Gheorghe Gherghina
Membru al Consiliului
de administrație

Ágnes Nagy
Membru al Consiliului
de administrație

Virgiliu Stoenescu
Membru al Consiliului
de administrație

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNR funcționează trei structuri operative cu responsabilități în exercitarea principalelor funcții ale unei bănci centrale: Comitetul de politică monetară, Comitetul de supraveghere și Comitetul de administrare a rezervelor internaționale. La acestea se adaugă Comitetul de audit care analizează și propune direcțiile strategice, politica BNR în domeniul controlului intern, managementului riscurilor, auditului intern și extern. Aceste comitete permanente au regulamente de funcționare proprii prin care sunt detaliate componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

Comitetul de politică monetară (CPM) reprezintă o structură permanentă, cu rol consultativ și decizional. Este alcătuit din 10 membri¹⁷⁸ și este condus de guvernatorul BNR. Atribuțiile comitetului se circumscriu obiectivului fundamental al băncii centrale, ele vizând în principal caracteristicile strategiei și cadrului operațional ale politicii monetare, configurarea și implementarea politicii monetare, precum și cercetarea economică adiacentă. Astfel, CPM dezbate și stabilește conținutul, structura și configurația materialelor/rapoartelor de analiză în domeniul politicii monetare, ale proiecțiilor evoluțiilor macroeconomice pe diferite orizonturi de timp, precum și ale propunerilor privind conduita politicii monetare, pe care le înaintează ulterior spre analiză și aprobare Consiliului de administrație al BNR. Totodată, CPM sprijină procesul de deliberare și adoptare a deciziilor de politică monetară prin discutarea, aprobarea și punerea periodică la dispoziția Consiliului de administrație al BNR a unor analize/studii întocmite de direcțiile de specialitate, abordând arii de cercetare/tematici relevante pentru conducerea politicii monetare. În același timp, CPM discută, analizează și propune Consiliului de administrație al BNR, ori de câte ori este nevoie, revizuirii ale unor caracteristici ale strategiei politicii monetare și ale unor instrumente ale acesteia, în vederea adecvării acestora din perspectiva îndeplinirii obiectivului fundamental al BNR și a armonizării lor cu standardele în domeniu ale BCE. Conform calendarului anual al ciclurilor trimestriale de prognoză aprobat de Consiliul de administrație al BNR, în cursul anului 2017 au avut loc 16 ședințe ale CPM, iar în primele cinci luni din 2018 s-au desfășurat opt ședințe.

Comitetul de supraveghere este o structură permanentă cu caracter deliberativ și decizional, compusă din 10 membri și condusă de guvernatorul BNR. Atribuțiile și competențele sale vizează activitățile de evaluare și monitorizare a funcționării instituțiilor de credit din perspectiva calității activelor, a performanțelor financiare și a încadrării lor în nivelul reglementat al indicatorilor de prudență bancară, dar și de asigurare a bazei de reglementare, conform legislației specifice și practicilor internaționale în materie, precum și a instituțiilor financiare nebancare, instituțiilor de plată și a instituțiilor emitente de monedă electronică.

În anul 2017, Comitetul de supraveghere a adoptat hotărâri în cadrul a 25 de ședințe, iar în primele trei luni ale anului 2018 în cadrul a opt ședințe, materialele analizate vizând, în principal, următoarele aspecte: (i) notificarea intenției privind dobândirea de participații calificate la capitalul social al instituțiilor de credit și/sau majorarea acestor participații; (ii) cereri prezentate de instituțiile de credit, persoane juridice române, potrivit reglementărilor prudențiale, cu privire la modificările intervenite

¹⁷⁸ Începând cu data de 4 noiembrie 2014; anterior, comitetul era alcătuit din nouă membri.

în situația acestora referitoare la persoanele desemnate să exercite responsabilități de administrare și/sau conducere, completarea obiectului de activitate, auditorul financiar, operațiunile în condiții de favoare prevăzute în pachetele de măsuri remuneratorii și stimulente pentru salariați, fuziuni etc.; (iii) proiecte de acte normative ale băncii centrale sau ale altor autorități care vizează activitatea instituțiilor de credit și a instituțiilor financiare nebancale; (iv) implementarea ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană în cadrul legislativ național și/sau practica de supraveghere; (v) propuneri de transpunere a *acquis*-ului UE în domeniul instituțiilor de plată și al instituțiilor emitente de monedă electronică; (vi) propuneri de poziții în procesul de negociere a proiectelor de modificare a cadrului de reglementare al UE referitor la instituțiile de credit; (vii) monitorizarea evoluțiilor privind stabilitatea financiară, identificarea, monitorizarea și evaluarea riscurilor sistemice și ale instituțiilor de credit de importanță sistemică, analize specifice (monitorizarea condițiilor și termenilor de creditare, testarea periodică la stres a solvabilității și a lichidității sectorului bancar etc.), propuneri de măsuri privind politica macroprudențială, schimbul transfrontalier de informații; (viii) analize referitoare la activitatea Centralei Riscului de Credit și a Centralei Incidentelor de Plăți; (ix) alte spețe legate de funcționarea sistemului bancar.

Comitetul de administrare a rezervelor internaționale (CARI) reprezintă o structură permanentă, responsabilă pentru îndeplinirea, prin decizii de natură tactică, a obiectivelor strategice fixate de către Consiliul de administrație în domeniul administrării rezervelor internaționale. CARI este format din 11 membri și este condus de guvernatorul BNR. În conformitate cu atribuțiile stabilite de către Consiliul de administrație, comitetul analizează evoluțiile climatului economico-financiar global și formulează propuneri privind strategia de administrare a rezervelor, analizează încadrarea în limitele strategice și tactice și evaluează performanța lunară a portofoliilor, face recomandări privind implementarea de noi instrumente financiare și stabilește lista entităților cu care se pot derula tranzacții, a emitenților pentru plasamentele în hârtii de valoare, precum și a activelor acceptate pentru investire. CARI se reunește și ia decizii ori de câte ori evoluțiile de pe piețele financiare o impun, la convocarea președintelui sau, în lipsa acestuia, a vicepreședintelui.

Pe parcursul anului 2017 s-a considerat adecvată practicarea unui management al rezervelor orientat într-o mai mare măsură înspre identificarea și valorificarea oportunităților apărute pe piețele financiare internaționale, care să nu pericliteze însă obiectivele BNR privind siguranța și lichiditatea investițiilor.

Comitetul de pregătire a trecerii la euro din cadrul BNR reprezintă o structură cu rol consultativ și de analiză a activității de pregătire a adoptării euro, funcționând ca un cadru formalizat de dezbateri, cu rol de suport al deciziilor băncii centrale în procesul de aderare la Uniunea Economică și Monetară. În cursul anului 2017 au avut loc șase ședințe ale Comitetului de pregătire a trecerii la euro, iar alte două s-au desfășurat în primele cinci luni ale anului 2018. Temele abordate în cadrul reuniunilor au vizat subiecte precum: principalele coordonate ale ediției 2017-2020 a Programului de convergență al României, implicațiile pentru România ale Programului de convergență regională al UE, recomandările specifice de țară ale Comisiei Europene pentru România, prioritizarea proiectelor de investiții publice semnificative, pachetul legislativ MiFID II, impactul MiFID II și MiFIR asupra sistemului bancar și autorităților naționale

competente, documentul de reflecție al Comisiei Europene privind aprofundarea Uniunii Economice și Monetare, documentul de reflecție al Comisiei Europene privind viitorul finanțelor Uniunii Europene, aplicarea cadrului european privind rezoluția bancară – studiu de caz Banco Popular (Spania), Veneto Banca (Italia) și Banca Popolare di Vicenza (Italia), prezentarea pachetului de propuneri pentru consolidarea Uniunii Economice și Monetare lansat de Comisia Europeană în decembrie 2017, Programul de sprijin pentru reforme structurale al Comisiei Europene, Comunicatul Comisiei Europene privind cadrul bugetar multianual 2021-2027.

Comitetul de audit funcționează ca o structură permanentă, care are rolul de a consolida cadrul de guvernanță corporativă implementat. Comitetul de audit este un organism independent față de conducerea executivă a BNR, fiind format din cei cinci membri ai Consiliului de administrație care nu fac parte din conducerea executivă a băncii. Președintele și vicepreședintele Comitetului de audit sunt desemnați de Consiliul de administrație al BNR.

Comitetul de audit are rol consultativ, sprijinind Consiliul de administrație în supervizarea sistemului de control intern, de management al riscurilor și de guvernanță al băncii, precum și a mecanismelor sale de audit intern și extern. Comitetul de audit se întrunește cel puțin o dată pe trimestru și ori de câte ori este necesar.

În anul 2017, Comitetul de audit s-a reunit în patru ședințe, dintre care două ocazionate de prezentarea situațiilor financiare ale auditorului extern. De asemenea, Comitetul a avizat rapoartele de activitate ale Direcției audit intern pentru anul 2016 și pentru semestrul I 2017, precum și Planul de audit pentru anul 2018. În primul trimestru din anul 2018, a avut loc o ședință, în care s-au făcut propuneri punctuale privind întărirea controlului intern.

Sistemul de control intern al BNR cuprinde, pe lângă Comitetul de audit, mai multe paliere de control, linii de apărare împotriva factorilor care pot afecta atingerea obiectivelor băncii.

Niveluri de control extern

Statutul BNR prevede două niveluri de control extern, respectiv: (i) auditorul extern, desemnat să auditeze situațiile financiare anuale ale BNR (inclusiv confirmarea stocului de aur prin participarea la procesul anual de inventariere) și (ii) Curtea de Conturi, care efectuează controlul ulterior asupra operațiunilor comerciale efectuate de banca centrală, care se reflectă în bugetul de venituri și cheltuieli și în situațiile financiare anuale, ceea ce înseamnă că atribuțiile de control ale acesteia nu se extind și asupra competențelor specifice ale BNR (cum ar fi politica monetară sau administrarea rezervelor internaționale).

Niveluri de control intern

Banca Națională a României are o abordare funcțională a administrării riscurilor, care constă în faptul că fiecare direcție din cadrul băncii este responsabilă cu identificarea, evaluarea și administrarea riscurilor asociate activităților și operațiunilor pe care le

desfășoară. Procesul de administrare a riscurilor este o componentă a sistemului de control intern al BNR și reprezintă prima linie de apărare a băncii împotriva factorilor care pot amenința îndeplinirea obiectivelor și planurilor de acțiune stabilite. În acest scop, fiecare structură operațională aplică un set de proceduri de control operațional în domeniul său de activitate, în conformitate cu nivelul de toleranță la risc stabilit *ex ante* de către structurile de decizie. De asemenea, în cadrul BNR este pusă în practică abordarea cunoscută sub denumirea „zid chinezesc”, prin care este asigurată, pe de o parte, segregarea între departamentele responsabile cu elaborarea și, respectiv, implementarea politicii monetare, iar pe de altă parte, între acestea și cele care îndeplinesc alte funcții statutare.

A doua linie de apărare este funcțională pe anumite segmente de activitate, care au expunere financiară cu nivel ridicat de risc, de exemplu administrarea rezervelor internaționale, care monitorizează respectarea limitelor de risc aprobate de conducerea executivă a băncii și raportează eventualele încălcări. În cadrul acestei linii de apărare, un rol important revine comitetelor decizionale/consultative de specialitate care funcționează în cadrul BNR – Comitetul de administrare a rezervelor internaționale, Comitetul de politică monetară și Comitetul de supraveghere.

Independent de monitorizarea riscurilor de către structurile operaționale, Direcția audit intern din cadrul BNR, care funcționează ca linie de apărare distinctă, examinează ansamblul controalelor implementate și stabilește dacă acestea sunt concepute și funcționează în mod adecvat, astfel încât să asigure credibilitatea și integritatea informațiilor financiare și operaționale, eficacitatea activităților desfășurate, protecția activelor, conformitatea cu prevederile legale și contractuale aplicabile.

Activitatea de audit intern are ca scop să furnizeze instituției servicii de asigurare și consiliere independente și obiective, cu privire la gradul de control al operațiunilor, urmărind să antreneze îmbunătățirea acestora și să adauge valoare. În acest sens, auditul intern sprijină banca în atingerea obiectivelor sale, evaluând într-o manieră sistematică și metodică procesele de management al riscurilor, control și guvernanță.

În cadrul celor 39 de misiuni de audit, desfășurate în anul 2017, au fost formulate propuneri de îmbunătățire și întărire a sistemului de control intern, management al riscurilor și guvernanță, contribuind la optimizarea proceselor auditate și la creșterea eficacității sistemului de control intern ale acestora. Rolul consultativ al activității de audit intern a fost întărit prin solicitările conducerii executive și ale conducerii structurilor organizatorice de realizare a nouă misiuni de consultanță în cursul anului 2017.

Activitatea de audit intern în BNR se desfășoară integrat în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, în anul 2017 fiind realizate două misiuni de audit inițiate și coordonate de substructuri ale Comitetului Auditorilor Interni, structură a SEBC cu responsabilități în sfera auditului intern.

O constantă a activității de audit intern din BNR o reprezintă pregătirea profesională continuă a experților, preocuparea permanentă de a obține certificări naționale și internaționale în domeniu.

În activitatea sa, Direcția audit intern aplică standardele internaționale din Cadrul internațional de practici profesionale privind activitatea de audit intern, emis de Institutul auditorilor interni, și metodologia de lucru prevăzută de Manualul de audit intern al BNR și implementează consecvent cele mai bune practici în domeniu, inclusiv pe cele referitoare la auditul IT&C, securitatea și reziliența cibernetică.

2. Relația BNR cu Parlamentul României și cu alte instituții ale statului

Pe linia comunicării instituționale, Banca Națională a României întreține un dialog constant cu Parlamentul României, colaborarea constând, în principal, în:

- (i) elaborare de puncte de vedere asupra unor proiecte de acte normative la solicitarea directă a comisiilor parlamentare sau, indirect, la cererea unor inițiatori (MFP, ANPC, alte autorități publice) sau a Ministerului pentru Relația cu Parlamentul, în vederea definitivării poziției Guvernului cu privire la respectivele proiecte legislative. Potrivit art. 3 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul BNR, autoritățile publice centrale solicită avizul băncii centrale pentru proiectele de acte normative care privesc domeniile în care aceasta are atribuții;
- (ii) formulare de puncte de vedere, realizare de materiale sau participare la discuții/reuniuni ale comisiilor permanente ale celor două Camere ale Parlamentului pe tematici din sfera de activitate a BNR (politică monetară, stabilitate financiară, rezoluție bancară, afaceri europene, sisteme de plăți);
- (iii) realizare și transmitere de materiale în cadrul procedurii parlamentare de exercitare a controlului din perspectiva respectării principiilor subsidiarității și proporționalității de către proiectele de acte legislative ale Uniunii Europene;
- (iv) transmitere de opinii și participare la reuniuni ale comisiilor permanente ale celor două Camere ale Parlamentului, în cadrul procedurii parlamentare privind analiza proiectelor de acte elaborate de instituțiile Uniunii Europene;
- (v) transmiterea către președinții celor două camere ale Parlamentului și către comisiile economice nu doar a *Raportului anual* (obligație statutară), ci și a *Raportului asupra inflației* și a *Raportului asupra stabilității financiare* – două dintre principalele instrumente de comunicare ale băncii centrale, în care sunt explicate acțiunile acestora în vederea asigurării stabilității prețurilor și a celei financiare;
- (vi) elaborare de materiale pentru pregătirea unor evenimente organizate de Parlament sau la care participă reprezentanți ai acestuia;
- (vii) răspunsuri la interpelări punctuale adresate BNR de senatori sau deputați.

În anul 2017 și în prima parte a anului 2018, conducerea Băncii Naționale a României a participat, la invitația Comisiei economice, industriei și servicii a Senatului României, la lucrările acestei comisii, după cum urmează:

- (i) pe 27 septembrie 2017, prim-viceguvernatorul BNR a participat la ședința care a avut ca temă situația băncilor comerciale și a instituțiilor financiare nebankare în România, în cadrul căreia a susținut o prezentare privind competențele și acțiunile BNR în raport cu băncile și instituțiile financiare nebankare;
- (ii) în data de 17 octombrie 2017, BNR a fost reprezentată la nivel de viceguvernator la întâlnirea dedicată identificării unor soluții comune care să conducă la redarea suprafețelor și obiectivelor sportive din cadrul Centrului de perfecționare profesională și activități sociale (CPPAS) sportului românesc de performanță, prilej cu care s-a agreeat constituirea unui grup de lucru format din reprezentanți ai BNR și ai Ministerului Tineretului și Sportului. De asemenea, o delegație formată din membri ai Comisiei Economice a Senatului a efectuat o vizită de informare la fața locului pentru a vedea situația arenelor sportive din cadrul CPPAS deținute de BNR;
- (iii) în data de 29 martie 2018, membrii Consiliului de administrație al BNR au participat la întrunirea care a avut ca temă evoluția inflației și implicațiile pentru economia României, în cadrul căreia guvernatorul BNR a prezentat o analiză a evoluției inflației, perspectivele acesteia și s-a răspuns întrebărilor adresate.

Totodată, în luna martie 2018, BNR a răspuns pe larg scrisorii primite din partea președintelui Camerei Deputaților, prin care se solicitau explicații cu privire la evoluția recentă a inflației, a ratelor dobânzilor și a cursului de schimb. Evoluția inflației și perspectivele acesteia au fost, de asemenea, discutate în cadrul întâlnirilor la care conducerea BNR a fost invitată de Președintele României și, respectiv, de președintele Camerei Deputaților, în cursul lunilor aprilie și mai 2018.

În contextul dezbaterii unor inițiative legislative cu impact asupra sectorului bancar (amânarea executării silite a persoanelor fizice care au accesat credite în franci elvețieni, plafonarea ratelor dobânzilor), specialiști din cadrul BNR au participat în repetate rânduri la întâlniri ale comisiilor de specialitate ale Senatului (Comisia pentru buget, finanțe, activitate bancară și piață de capital, Comisia economică, industrii și servicii, Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări, Comisia pentru dezvoltare și strategie economică) și ale Camerei Deputaților (Comisia pentru buget, finanțe și bănci, Comisia pentru industrii și servicii, Comisia juridică, de disciplină și imunități, Comisia pentru politică economică, reformă și privatizare), în cadrul cărora au susținut punctul de vedere al băncii centrale.

În ceea ce privește propunerea legislativă privind amânarea executării silite a persoanelor fizice care au accesat credite în franci elvețieni, BNR, în scrisoarea transmisă Comisiei pentru buget, finanțe și bănci și Comisiei juridice, de disciplină și imunități din Camera Deputaților, a precizat că nu susține adoptarea propunerii legislative menționate, deoarece aceasta este de natură, pe de o parte, să creeze premisele unor discriminări între diferitele categorii de debitori, iar, pe de altă parte, să determine dificultăți în valorificarea creanțelor creditorilor, prin îngrădirea exercitării acestui drept. Totodată, banca centrală a subliniat că, deși titlul propunerii legislative se referă la amânarea executării silite a persoanelor fizice care au accesat credite în franci elvețieni, din cele trei articole ale legii reiese că, de fapt, facilitățile de care ar urma să beneficieze debitorii includ și amânarea plății ratelor pe parcursul

celor trei ani de amânare a executării silite, precum și neperceperea, pe perioada de grație acordată, a unor dobânzi suplimentare față de cele deja stabilite prin contractul inițial.

Referitor la proiectul de lege pentru completarea Ordonanței Guvernului nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar (PL-x nr. 84/2018), Banca Națională a României nu s-a pronunțat inițial, având în vedere sfera de aplicare, care excludea creditorii aflați în aria de competență a Băncii Naționale a României. Prezența experților BNR la discuțiile purtate la nivelul comisiilor de specialitate din Senat a fost destinată exclusiv acoperirii unor aspecte de natură tehnică, BNR neexprimând o poziție oficială de susținere sau respingere a propunerii legislative în această etapă. Amendamentele aduse acestei propuneri legislative, care vizau stabilirea unui nivel maxim aplicabil ratelor de dobândă și în cazul contractelor de creditare încheiate între creditori profesioniști și consumatori, au impus realizarea unei analize de către BNR a noii versiuni a proiectului de modificare a Ordonanței Guvernului nr.13/2011, respectiv forma adoptată la nivelul Senatului, banca centrală concluzionând că stabilirea unui regim de limitare a dobânzii anuale efective la creditele destinate consumatorilor, în mod arbitrar, nediferențiat pe categorii de produse și fără o fundamentare a plafoanelor respective în funcție de caracteristicile produselor de creditare este de natură să producă dezechilibre în piața creditului și să afecteze stabilitatea financiară. În aceste condiții, Banca Națională a României nu a susținut propunerea legislativă pentru completarea Ordonanței Guvernului nr. 13/2011 în forma adoptată de Senat. Considerând faptul că, în anumite situații bine definite, pot apărea distorsiuni ale funcționării mecanismelor de piață, fiind necesară instituirea unor măsuri excepționale, Banca Națională a României și-a manifestat disponibilitatea de a colabora cu structurile parlamentare și autoritățile relevante pentru o reglementare judicioasă a problematicii în discuție, prin introducerea unor praguri de dobândă stabilite pe baza unor criterii funcționale, care să nu creeze efecte perturbatoare asupra pieței financiare.

De asemenea, BNR a fost invitată de către comisiile permanente (Comisia pentru buget, finanțe, bănci, Comisia pentru afaceri europene și Comisia economică, industrie și servicii) din Camera Deputaților și Senat să-și prezinte poziția cu privire la propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1092/2010 privind supravegherea macroprudențială la nivelul Uniunii Europene a sistemului financiar și de înființare a unui Comitet european pentru risc sistemic. Amendamentele propuse erau generate de: (i) modificările la nivel instituțional legate de Uniunea Bancară și eforturile de construire a Uniunii Piețelor de Capital, sens în care este necesară modificarea componenței CERS; (ii) includerea în aria supravegherii macroprudențiale a întregului sistem financiar, în contextul creșterii finanțării oferite de piață, în principal prin crearea Uniunii Piețelor de Capital; (iii) creșterea eficienței activității CERS și întărirea coordonării politicilor macroprudențiale. BNR a susținut necesitatea modificării Regulamentului (UE) nr. 1092/2010 în vederea clarificării și întăririi prevederilor existente, precum și în scopul asigurării eficienței politicilor macroprudențiale și a gradului de coordonare

a acestora la nivelul UE și a fost de acord cu modificarea cadrului macroprudențial, inclusiv a procedurilor de lucru ale CERS, astfel încât activitatea CERS să devină mai eficientă.

O altă linie de colaborare cu forul legislativ derivă din poziția României de stat membru al Uniunii Europene, la solicitarea Parlamentului asigurându-se participarea la lucrările unor comisii (Comisia pentru politică economică, reformă și privatizare, Comisia pentru afaceri europene, Comisia economică, industrii și servicii din Senat sau Camera Deputaților) sau transmiterea de materiale în cadrul procedurii parlamentare de exercitare a controlului privind respectarea principiilor subsidiarității și proporționalității de către proiectele de acte legislative ale Uniunii Europene și al celei privind analiza proiectelor de acte elaborate de instituțiile Uniunii Europene, tematicile abordate în 2017-2018 vizând: (i) documentul de reflecție al Comisiei Europene privind aprofundarea Uniunii Economice și Monetare și analiza oportunităților generate de către instrumentul de aderare la zona euro propus de către președintele Comisiei Europene în discursul privind starea Uniunii din 13 septembrie 2017; (ii) documentul de reflecție al Comisiei Europene privind viitorul finanțelor UE; (iii) Uniunea Bancară, respectiv realizarea unui echilibru între partajarea și reducerea riscurilor; (iv) *Raportul privind mecanismul de alertă 2018*; (v) pachetul legislativ cuprinzând măsuri de reducere a riscurilor (*risk reduction measures* – RRM); (vi) propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Bancară Europeană), a Regulamentului (UE) nr. 1094/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale), a Regulamentului (UE) nr. 1095/2010 de instituire a Autorității Europene de Supraveghere (Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe), a Regulamentului (UE) nr. 345/2013 privind fondurile europene cu capital de risc, a Regulamentului (UE) nr. 346/2013 privind fondurile europene de antreprenoriat social, a Regulamentului (UE) nr. 600/2014 privind piețele instrumentelor financiare, a Regulamentului (UE) 2015/760 privind fondurile europene de investiții pe termen lung, a Regulamentului (UE) 2016/1011 privind indicii utilizați ca indici de referință în cadrul instrumentelor financiare și al contractelor financiare sau pentru a măsura performanțele fondurilor de investiții și a Regulamentului (UE) 2017/1129 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare pe o piață reglementată; (vii) propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind supravegherea prudențială a firmelor de investiții și de modificare a Directivelor 2013/36/UE și 2014/65/UE.

În afara domeniilor menționate, tematicile proiectelor de acte normative asupra cărora Parlamentul, inițiatorii sau Guvernul au solicitat băncii centrale puncte de vedere în 2017 și prima parte a anului 2018 (inclusiv cele de transpunere în legislația națională a unor directive europene) s-au referit la: (i) Statutul BNR; (ii) OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului; (iii) operațiunile de leasing și societățile de leasing; (iv) regimul metalelor prețioase și al pietrelor prețioase în România; (v) modificarea și completarea dispozițiilor legale referitoare la utilizarea

sistemelor moderne de plată; (vi) activitatea de emitere de monedă electronică; (vii) piețele de instrumente financiare; (viii) combaterea fraudelor și a falsificării mijloacelor de plată, altele decât numerarul; (ix) prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului; (x) comparabilitatea comisioanelor aferente conturilor de plăți, schimbarea conturilor de plăți și accesul la conturile de plăți cu servicii de bază; (xi) înființarea, organizarea și funcționarea Băncii de Dezvoltare a României S.A.; (xii) funcționarea Băncii de Dezvoltare a României – EximBank S.A.; (xiii) activitatea de recuperare a debitorilor; (xiv) reglementarea creanțelor cesionate; (xv) dezvoltarea finanțărilor participative (*crowdfunding*); (xvi) punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții; (xvii) *holding*-urile; (xviii) pensiile facultative; (xix) auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate; (xx) stema țării și sigiliul statului; (xxi) măsuri pentru protejarea patrimoniului Muzeului Național Filatelic.

Totodată, au fost solicitate BNR opinii punctuale cu privire la legislația în domeniul conturilor bancare „inactive”, evoluția ROBOR, natura contractelor din sistemul bancar și nebanca din statele membre ale Uniunii Europene, în principal dacă au sau nu au caracter executoriu.

Colaborarea dintre banca centrală și Parlamentul României se realizează prin formularea scrisă de puncte de vedere și răspunsuri la întrebări punctuale, transmiterea unor documente informative solicitate sau prin participarea la dezbateri, aceasta din urmă fiind asigurată la diferite niveluri de reprezentare, în funcție de tematică (membri ai Consiliului de administrație, economist șef, consilieri, director/director adjunct, experți).

Banca Națională a României dezvoltă relații de cooperare instituțională și cu Guvernul României, cu respectarea prevederilor Legii nr. 312/2004 și a celor privind băncile centrale din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, scopul acestui dialog fiind îmbunătățirea coerenței mixului de politici economice, de natură să asigure predictibilitate și dezvoltare durabilă a țării. Conlucrarea permanentă dintre Banca Națională a României și Ministerul Finanțelor Publice este cunoscută și are loc nu doar în cadrul Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, ci și prin participarea unor experți ai BNR la ședințele Comisiei de planificare a fluxurilor financiare ale Trezoreriei statului și prin sprijinul acordat de BNR în procesul de emisiune de obligațiuni pe piețele internaționale de capital. Un alt cadru formal în care se manifestă colaborarea instituțională cu Guvernul României îl reprezintă Comisia națională de fundamentare a Planului național de adoptare a monedei euro.

3. Evoluții organizatorice

3.1. Managementul resurselor umane

Activități de modificare și reorganizare a structurilor organizatorice

Pe parcursul anului 2017, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României a aprobat o serie de schimbări la nivelul structurilor organizatorice ale instituției, prin care s-au urmărit atât eficientizarea și dezvoltarea unor activități existente, cât și acoperirea unor noi arii de activitate. Acestea s-au referit în principal la: (i) continuarea eficientizării gestionării riscurilor financiare aferente administrării rezervelor internaționale și alinierii acestora la cele mai bune practici în domeniu; (ii) optimizarea activității de procesare a numerarului prin dezvoltarea acestei activități la nivelul unor structuri organizatorice teritoriale; (iii) implementarea reglementărilor privind procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date; (iv) consolidarea activității de securitate IT&C; (v) dezvoltarea funcției de conformitate la nivelul instituției; (vi) dezvoltarea activităților muzeistice și de educație financiară.

Schimbările intervenite s-au concretizat în înființarea de noi structuri organizatorice și subdiviziuni ale acestora, transformarea unor structuri organizatorice teritoriale existente și desființarea altora. Astfel, au fost înființate Direcția muzeu și educație financiară, Serviciul gestiunea riscului financiar aferent administrării rezervelor internaționale în cadrul Direcției operațiuni de piață, Biroul de educație financiară, muzeu și comunicare la nivelul structurilor organizatorice teritoriale. Începând cu 1 august 2017, agențiile Dolj și Constanța au fost transformate în sucursale regionale, iar Agenția Arad a fost desființată, personalul fiind preluat de alte structuri organizatorice teritoriale aflate în proximitate.

Totodată, în scopul redefinirii și consolidării anumitor activități, în anul 2017 au fost realizate atât modificarea substanțială a atribuțiilor serviciilor din cadrul unor direcții, cât și transferarea unor activități și întărirea unor funcții prin conferirea de noi atribuții în concordanță cu practica internațională în domeniu. Aspectele precizate au fost realizate la nivelul activității desfășurate de către Cancelaria Băncii Naționale a României, prin: (i) alocarea de noi atribuții Serviciului coordonare rețea teritorială și Serviciului administrare sisteme informatice speciale și protecția datelor cu caracter personal; (ii) transferarea la Direcția servicii informatice a activității de securitate IT&C și la Direcția buget și analiză financiară a celei privind structura de guvernare. Concentrarea și dezvoltarea activităților privind funcția de conformitate s-au realizat prin întărirea atribuțiilor acestora la nivelul Corpului de control al guvernatorului.

Fluctuația de personal înregistrată în anul 2017 a fost de 4,69 la sută, numărul salariaților din Banca Națională a României fiind la 31 decembrie 2017 de 1 946 persoane, față de 1 902 salariați la sfârșitul anului 2016.

Transformarea celor două agenții în sucursale regionale și extinderea activității prin înființarea centrelor de procesare a numerarului la nivelul acestora, respectiv crearea subdiviziunilor responsabile de activitățile de educație financiară și comunicare la nivelul tuturor structurilor teritoriale, s-au reflectat în statul de funcții și de personal

al băncii prin suplimentarea acestuia cu 58 de posturi. Salariaților afectați de procesul de desființare a Agenției Arad le-au fost oferite posturi vacante compatibile cu pregătirea profesională, existente în statul de funcții al Băncii Naționale a României.

Pe parcursul anului 2017, în Banca Națională a României au fost derulate procese de recrutare pentru un număr de 200 de posturi vacante în centrală și rețeaua teritorială, pentru care au aplicat 934 de candidați, dintre care 125 au fost admiși. În același timp, 72 de salariați au fost promovați în funcții superioare de execuție, iar 23 în funcții de conducere.

Perfecționarea profesională a personalului Băncii Naționale a României

În anul 2017, activitatea de pregătire profesională a continuat să reprezinte o prioritate, înregistrându-se 1 741 de participări la forme de perfecționare profesională, în care au fost implicați 922 de angajați (1 517 participări în țară și 224 în străinătate).

Formele de pregătire profesională desfășurate *in-house*, s-au concretizat în:

- programe de specializare privind administrarea operării infrastructurii tehnice și a aplicațiilor specifice informatice, funcționarea sistemului integrat de prelucrare automatizată a operațiunilor efectuate de Banca Națională a României pe piețele financiare, internă și internațională, managementul riscului operațional și auditului informatic, precum și alte domenii de activitate (statistică, buget, contabilitate, achiziții etc.). Programele menționate au fost susținute de lectori externi și interni, unele dintre acestea fiind organizate în colaborare cu BCE;
- programe în domeniul comunicării, concretizate în seminarii susținute de lectori interni și externi, precum și alți invitați din afara băncii;
- programe de *leadership*, respectiv organizarea Programului de dezvoltare pentru noii manageri și salariații promovați în funcții de conducere și a Programului de dezvoltare a competențelor de *leadership*, cât și organizarea de seminarii internaționale în colaborare cu BCE.

Formele de perfecționare profesională desfășurate în străinătate au fost reprezentate de:

- seminarii de specialitate în domeniile principale de activitate ale băncii centrale, oferite de furnizori tradiționali de *training* (BCE, FMI, Joint Vienna Institute, Banca Reglementelor Internaționale), cât și de centre de perfecționare ale unor bănci centrale (Banca Angliei, Banca Franței, Deutsche Bundesbank, Banca Elveției);
- programe de *leadership* organizate în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale.

3.2. Tehnologia informației

În cursul anului 2017 au fost derulate și finalizate o serie de proiecte informatice care au avut drept scop eficientizarea activității în cadrul instituției, respectarea cerințelor formulate de organisme interne și internaționale și optimizarea performanței în exploatarea sistemelor informatice, după cum urmează:

- extinderea funcționalităților sistemului informatic RAPDIR, cu scopul de a implementa noi mecanisme care să asigure îmbunătățirea procesului de colectare și validare a raportărilor directe, precum și în vederea colectării de noi indicatori financiari și a validării, prelucrării și extragerii situațiilor finale pe baza informațiilor colectate;
- extinderea sistemului informatic SIRBNR în vederea colectării și prelucrării de noi indicatori financiari în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară IFRS 9;
- extinderea sistemului informatic „Titluri de stat – piața primară”, ca urmare a solicitării Ministerului Finanțelor Publice, prin implementarea unui modul cu ajutorul căruia se desfășoară operațiunile de cumpărare anticipată (*buy-back*) și preschimbare (*exchange*) a titlurilor de stat;
- actualizarea sistemului informatic Centrala Riscului de Credit, ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice și a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară IFRS 9.

De asemenea, pe parcursul anului 2017 au continuat activitățile din cadrul Programului de internalizare a sistemelor ReGIS și SaFIR, având ca obiectiv principal reluarea operării tehnice a celor două sisteme de plăți de către Banca Națională a României, planificată pentru data de 19 martie 2018.

Internalizarea sistemelor ReGIS și SaFIR de către Banca Națională a României necesită dezvoltarea unei platforme tehnice care să îndeplinească standardele aplicabile sistemelor electronice de plăți în ceea ce privește performanța, disponibilitatea, securitatea și reziliența cibernetică.

În vederea îndeplinirii cerințelor privind disponibilitatea și siguranța în funcționare care trebuie să caracterizeze infrastructura tehnică destinată sistemelor de plăți, platforma *hardware* a fost instalată în două locații distincte, capabile să preia operarea sistemelor pentru perioade mari de timp și care vor fi utilizate periodic pentru rularea aplicațiilor.

Rețeaua de comunicații interbancare operată de Banca Națională a României a beneficiat de un program de modernizare, în scopul asigurării unor parametri tehnico-funcționali adecvați preluării traficului aferent sistemelor de plăți ReGIS și SaFIR.

Au fost, de asemenea, parcurse etapele aferente proiectării și implementării unui sistem de management al securității informației aplicabil sistemelor de plăți și sistemelor de decontare operate de Banca Națională a României.

Securitatea informației este asigurată prin intermediul unor politici și proceduri specifice și prin implementarea unor sisteme *hardware* și *software* dedicate, care oferă facilități de autentificare și control acces, identificare vulnerabilități, monitorizare și control al intruziunilor, filtrare trafic, protecție *antimalware*, revizuire și monitorizare a incidentelor de securitate.

Pentru îmbunătățirea gradului de protecție a sistemului informatic al BNR împotriva amenințărilor din spațiul cibernetic, Consiliul de administrație a aprobat constituirea în cadrul Direcției servicii informatice a Serviciului securitate IT&C, alcătuit din personal specializat în monitorizarea și trierea continuă a alertelor de securitate, în determinarea impactului incidentelor de securitate cibernetică, limitarea efectelor acestora, colectarea dovezilor și restaurarea sistemelor afectate.

De asemenea, pe parcursul anului 2017 au fost realizate o serie de proiecte cu caracter tehnic, având drept scop modernizarea, optimizarea și creșterea disponibilității sistemului informatic al BNR. Totodată, a continuat procesul de înlocuire a tehnicii de calcul uzate și de uniformizare a versiunilor pachetelor *software* pentru uz general.

Organigrama Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2017

CONSILIUL DE

Guvernator

Notă:

Corespondența culorilor arată coordonarea structurilor

ADMINISTRAȚIE

Comitetul de audit

Mugur Isărescu

Viceguvernator **Eugen Nicolăescu****DIRECȚIA STATISTICĂ**

- Serviciul statistică monetară și financiară
- Serviciul balanța de plăți
- Serviciul raportări statistice directe
- Serviciul procesare date statistice
- Serviciul administrare date SIRBNR
- Serviciul statistică riscului de credit

DIRECȚIA SERVICII INFORMATICE

- Serviciul sisteme informatice
- Serviciul administrare rețele
- Serviciul suport informatic
- Serviciul securitate IT&C

DIRECȚIA TEHNICĂ ȘI MENTENANȚĂ

- Serviciul tehnic mentenanță imobile
- Serviciul tehnic mentenanță utilaje, echipamente și instalații
- Serviciul mentenanță administrativă și utilități

DIRECȚIA ACHIZIȚII

- Serviciul organizare proceduri achiziții generale
- Serviciul metodologie-contractări
- Serviciul programare-monitorizare
- Serviciul gestiuni și achiziții directe
- Serviciul organizare proceduri achiziții bancare

DIRECȚIA JURIDICĂ

- Serviciul avizare și documentare juridică
- Serviciul contencios și asistență contractuală
- Serviciul drept european și internațional

CENTRUL DE PERFECTIONARE PROFESIONALĂ ȘI ACTIVITĂȚI SOCIALE

- Serviciul suport al organizării perfecționării profesionale
- Serviciul activități sociale
- Serviciul activități auxiliare
- Serviciul cantina salariaților
- Unități de perfecționare profesională și activități sociale

DIRECȚIA MUZEU ȘI EDUCAȚIE FINANCIARĂ

- Muzeul Băncii Naționale a României
- Serviciul educație financiară

SUCURSALE REGIONALE ȘI AGENȚII**CANCELARIA BNR**

- Cabinetele conducerii executive și managementul documentelor
- Serviciul proiecte strategice
- Corpul de control al Guvernatorului
- Serviciul secretariat al CA al BNR
- Serviciul managementul și protecția informațiilor
- Serviciul administrare sisteme informatice speciale și protecția datelor cu caracter personal
- Serviciul coordonare rețea teritorială

DIRECȚIA POLITICĂ MONETARĂ

- Serviciul analiză și strategii de politică monetară
- Serviciul administrarea lichidității

DIRECȚIA OPERAȚIUNI DE PIAȚĂ

- Serviciul operațiuni de politică monetară
- Serviciul operațiuni cu Trezoreria
- Serviciul administrarea rezervelor internaționale
- Serviciul execuția operațiunilor de piață
- Serviciul gestiunea riscului financiar aferent administrării rezervelor internaționale

DIRECȚIA STUDII ECONOMICE

- Serviciul analiză economică și prognoze pe termen scurt
- Serviciul publicații
- Serviciul traducere și editare

DIRECȚIA COMUNICARE ȘI MULTIMEDIA

- Serviciul relații mass-media
- Serviciul intranet și comunicare internă
- Serviciul comunicare online
- Serviciul suport multimedia

DIRECȚIA RESURSE UMANE

- Serviciul organizare și planificare
- Serviciul management resurse umane
- Serviciul perfecționare profesională și dezvoltarea carierei

DIRECȚIA AUDIT INTERN

- Serviciul audit general 1
- Serviciul audit general 2

DIRECȚIA BUGET ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

- Serviciul buget și analiză financiară
- Serviciul control financiar preventiv
- Serviciul standardizare și normare consumuri
- Serviciul monitorizare riscuri

DIRECȚIA PROTECȚIA VALORILOR

- Serviciul managementul situațiilor de urgență și continuitatea activității
- Serviciul protecție internă
- Serviciul transport special
- Serviciul sisteme de securitate
- Serviciul transport și mentenanță

The background of the page features a faded, artistic image of classical columns. Overlaid on this is a pattern of thin, wavy, concentric lines in a light beige color, creating a textured effect.

Capitolul 16

Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2017

1. Considerații generale

Conform prevederilor Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, începând cu exercițiul financiar aferent anului 2005, Banca Națională a României aplică standardele internaționale de contabilitate utilizate de băncile centrale naționale, recunoscute de Banca Centrală Europeană, pentru care a emis norme proprii în baza reglementărilor europene¹⁷⁹.

Statutul Băncii Naționale a României prevede că obiectivul fundamental al băncii centrale îl constituie asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Prin acțiunile sale, Banca Națională a României implementează politica monetară adecvată realizării obiectivului său fundamental și asigură îndeplinirea celorlalte atribuții prevăzute de lege, fără a urmări performanțe de ordin comercial cum ar fi maximizarea profitului. Totuși, în activitatea băncii centrale există o preocupare permanentă pentru administrarea eficientă a resurselor aflate la dispoziția sa, inclusiv prin limitarea cheltuielilor proprii de funcționare. În anul 2017, cheltuielile operaționale totale ale Băncii Naționale a României (cheltuieli totale exclusiv cheltuieli cu diferențele nefavorabile din reevaluare) au scăzut cu 3 la sută față de anul anterior, iar cele de funcționare au fost cu circa 12 la sută sub nivelul bugetat. De asemenea, raportul dintre cheltuielile de funcționare și veniturile totale a scăzut de la 14,2 la sută în anul 2016 la 13,5 la sută în 2017.

Rezultatul financiar înregistrat la 31 decembrie 2017 a fost profit în sumă de 186 715 mii lei, cu 50 la sută peste cel al anului anterior (124 636 mii lei), ca urmare a următoarelor evoluții:

- înregistrarea unui profit operațional în sumă de 946 889 mii lei, cu 23 la sută peste profitul operațional al anului anterior (771 997 mii lei);
- înregistrarea de cheltuieli cu diferențele nefavorabile din reevaluare aferente activelor și pasivelor în valută în sumă de 760 174 mii lei, cu 18 la sută mai mari față de 31 decembrie 2016 (646 034 mii lei).

2. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de politică monetară

Pe parcursul primelor trei trimestre ale anului 2017, Banca Națională a României a absorbit excedentul net de lichiditate din sistemul bancar prin intermediul facilității de depozit, iar în trimestrul IV au predominat injectiile de lichiditate efectuate de banca centrală prin operațiuni *repo*.

¹⁷⁹ Orientarea BCE/2016/34.

Rezultatul final aferent operațiunilor de politică monetară din anul 2017 a fost pierdere în sumă de 28 509 mii lei, cu 47 la sută sub nivelul consemnat în 2016 (53 415 mii lei).

Structura bilanțieră sintetică la 31 decembrie 2017 (Tabel 16.1) evidențiază următoarele aspecte:

- 96,7 la sută din totalul activelor sunt active externe;
- 18,5 la sută din totalul pasivelor reprezintă disponibilități atrase de Banca Națională a României de la instituțiile de credit sub forma rezervelor minime obligatorii (12,4 la sută în lei, 6,08 la sută în euro și 0,02 la sută în dolari SUA);
- 37,3 la sută din totalul pasivelor constituie numerar în circulație;
- 20,8 la sută din totalul pasivelor constau în disponibilități ale Trezoreriei statului la Banca Națională a României (1,6 la sută în lei, 2,9 la sută în dolari SUA și 16,3 la sută în euro);
- 7,9 la sută din totalul pasivelor reprezintă pasive externe.

Tabel 16.1
Structura bilanțieră a BNR
la 31 decembrie 2017

ACTIVE	Randament contabil mediu anual – % –	PASIVE	Rata medie anuală a dobânzii – % –
Active externe 96,7%	0,90	Rezerve minime ale instituțiilor de credit 18,5% (în lei 12,4%, respectiv în valută 6,1%: USD 0,02% și EUR 6,08%)	lei: 0,09 USD: 0,08 EUR: 0,03
		Numerar în circulație 37,3%	-
		Pasive externe 7,9%	0,16
		Disponibilitățile Trezoreriei statului 20,8% (în lei 1,6%, respectiv în valută 19,2%: USD 2,9% și EUR 16,3%)	lei: 0,09 USD: 1,00 EUR: -0,36
Alte active 3,3%	-	Capital, rezerve ș.a. 8,7%	-
		Alte pasive 6,8%	-

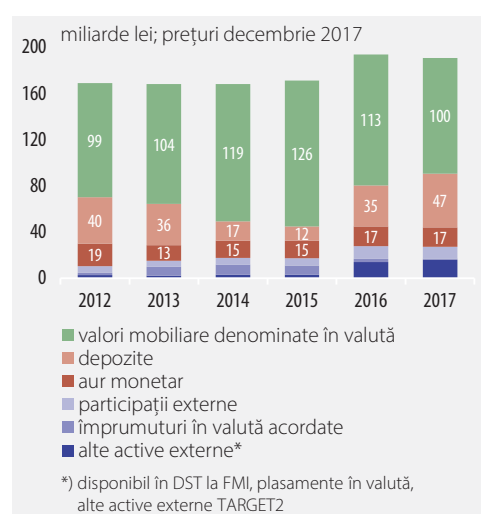
Rezultatul operațional pozitiv al Băncii Naționale a României s-a înregistrat în condițiile creării premiselor asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu și ale menținerii stabilității financiare, rezultând la 31 decembrie 2017 structura bilanțieră din Tabelul 16.1.

Fructificarea activelor externe a generat în anul 2017 un randament contabil anual de 0,9 la sută. Pentru pasivele băncii (sursele activelor externe) s-au înregistrat, în general, rate medii anuale ale dobânzii (plătite de BNR) inferioare randamentului anual al activelor (încasat de BNR), respectiv dobânzi negative (de încasat), obținându-se astfel profit operațional.

Prin urmare, rezultatul financiar pozitiv al Băncii Naționale a României a fost influențat în mod direct și substanțial de diferența favorabilă dintre veniturile nete obținute din administrarea activelor și pasivelor în valută și costurile nete aferente folosirii instrumentelor de politică monetară pe piața internă; în anul 2017, veniturile nete din administrarea activelor și pasivelor în valută au fost de 1 441 659 mii lei,

în timp ce cheltuielile nete cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară au însumat 28 509 mii lei. Cheltuielile cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară reprezintă, implicit, costul urmăririi îndeplinirii obiectivului fundamental stabilit de lege privind asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

3. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută

Grafic 16.1

Activele externe ale BNR

Valoarea în lei a activelor externe la 31 decembrie 2017 s-a majorat față de 31 decembrie 2016 cu 1,7 la sută în termeni nominali (3 275 278 mii lei) și a scăzut cu 1,5 la sută în termeni reali (2 947 547 mii lei; Grafic 16.1).

Existența unui nivel adecvat al rezervelor internaționale este unul dintre cele mai importante elemente ale credibilității externe a unui stat; în cazul Băncii Naționale a României activele externe reprezentau la 31 decembrie 2017 circa 97 la sută din totalul activelor. În conformitate cu

raportul auditorului extern, situațiile financiare oferă o imagine fidelă și justă a poziției financiare a băncii la data de 31 decembrie 2017, ca și a performanței financiare a acestora pentru exercițiul financiar încheiat la această dată.

Rezultatele sintetice aferente activității de administrare a activelor și pasivelor în valută înregistrate în cursul anului 2017 s-au concretizat în realizarea unor venituri în sumă de 1 914 066 mii lei și efectuarea de cheltuieli însumând 472 407 mii lei, obținându-se un profit de 1 441 659 mii lei (Tabel 16.2). Acest rezultat pozitiv a fost realizat printr-un management performant al activelor externe (reprezentând cea mai mare parte din activele totale ale băncii centrale), care a permis obținerea unor randamente pozitive în contextul nefavorabil al înregistrării de dobânzi negative pe plan internațional.

	mii lei		
	Venituri	Cheltuieli	Rezultat
Titluri denuminate în valută	174 704	208 134	-33 430
Alte dețineri și operațiuni în valută	1 739 362	263 964	1 475 398
Aur	-	309	-309
Total	1 914 066	472 407	1 441 659

Tabel 16.2

Rezultatele tranzacțiilor efectuate în anul 2017

4. Efectele contabile ale evoluției cursurilor de schimb, respectiv ale evoluției prețurilor de piață pentru activele din rezervele internaționale

Data fiind necesitatea obiectivă, din perspectiva asigurării credibilității externe, a menținerii unui nivel relativ ridicat al rezervei valutare și a unei structuri diversificate a acestora din punct de vedere al valurilor componente, mișcările înregistrate pe piețele internaționale de cursurile de schimb pot genera diferențe nefavorabile din reevaluarea unor poziții valutare.

La finalul exercițiului financiar, efectele contabile ale variației cursurilor de schimb – cursul leului față de euro, dar și cursurile monedelor ce intră în compoziția rezervelor valutare față de euro – sunt cuantificate pe baza diferenței dintre cursul de reevaluare¹⁸⁰ și costul mediu al pozițiilor valutare deținute de banca centrală. În acest context, merită menționat faptul că dimensiunea unor astfel de efecte contabile este influențată de evenimente conjuncturale, care pot afecta evoluția cotațiilor valutare din ultima zi a anului, fără ca nivelurile respective să reflecte tendințe de durată.

De asemenea, efectele contabile ale evoluției prețurilor de piață ale activelor din rezervele internaționale sunt cuantificate pe baza diferenței dintre prețul de piață al activelor (aur, titluri în valută) și costul mediu sau costul mediu net al acestora. Astfel, la 31 decembrie 2017, în contul special de reevaluare s-au înregistrat diferențe favorabile semnificative din reevaluarea unor dețineri valutare, titluri în valută, aur monetar și alte metale prețioase (în sumă totală de 14 828 040 mii lei), consolidând capitalul propriu al Băncii Naționale a României. Diferențele nefavorabile (în sumă totală de 760 174 mii lei) din reevaluarea unor poziții valutare și a unor dețineri de titluri în valută au fost înregistrate la 31 decembrie 2017 în contul de profit și pierdere, la capitolul cheltuieli (Tabel 16.3).

Tabel 16.3
Diferențe din reevaluare
la 31 decembrie 2017

	mii lei	
	Favorabile (înregistrate în contul special de reevaluare – în pasivul bilanțului)	Nefavorabile (înregistrate în contul de profit și pierdere)
Titluri denominate în valută	22 710	180 487
Alte dețineri în valută	2 081 783	579 687
Aur și alte metale prețioase	12 723 547	-
Total	14 828 040	760 174

¹⁸⁰ Cursul de reevaluare reprezintă cursul de schimb calculat și publicat de BNR în ultima zi lucrătoare a lunii. Acest curs este utilizat pentru reevaluarea pozițiilor valutare.

5. Concluzii

Poziția financiară a Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2017 s-a menținut sustenabilă, prin înregistrarea unui capital propriu de valoare pozitivă semnificativă (17 162 262 mii lei; Tabel 16.4). Față de anul anterior (17 802 595 mii lei), acesta este mai mic cu 3,6 la sută, ca urmare, în principal, a înregistrării la 31 decembrie 2017 a unor diferențe favorabile mai mici din reevaluarea titlurilor în valută, a deținerilor de valută și a celor de aur monetar și alte metale prețioase (incluse în postul bilanțier „Cont special de reevaluare”).

Tabel 16.4
Capitalul propriu

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Capital	30 000	30 000
Rezerve	2 289 285	2 259 905
Cont special de reevaluare	14 828 040	15 502 902
Rezultatul exercițiului financiar	186 715	124 636
Repartizarea profitului	-171 778	-114 848
Total	17 162 262	17 802 595

Rezultatul financiar operațional al anului 2017, care reflectă în fapt rezultatele activității Băncii Naționale a României, a constat în profit în sumă de 946 889 mii lei, cu 23 la sută peste cel din 2016, ca urmare, în principal, a creșterii profitului generat de activitatea de administrare a activelor și pasivelor în valută, dar și a reducerii pierderii aferente operațiunilor de politică monetară și a celei din emisiunea monetară și decontarea plăților (Tabel 16.5).

Tabel 16.5
Rezultatul operațional al
exercițiilor financiare 2017 și 2016

Activitatea	Rezultat operațional (mii lei)		Variație anuală
	2017	2016	%
Politica monetară	-28 509	-53 415	-47
Administrarea activelor și pasivelor în valută	1 441 659	1 303 417	11
Emisiunea monetară și decontarea plăților	-46 883	-84 394	-44
Alte operațiuni	-419 378	-393 611	7
Rezultat operațional total	946 889	771 997	23

Repartizarea profitului corespunzător exercițiului financiar 2017. Conform art. 43 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, principala destinație a constituit-o cota de 80 la sută din veniturile nete ale băncii datorată bugetului de stat, în valoare de 149 372 mii lei. De asemenea, suma de 22 406 mii lei a fost repartizată pentru majorarea rezervelor statutare (reprezentând 60 la sută din profitul rămas după deducerea cotei de 80 la sută din veniturile nete destinată bugetului de stat). Profitul rămas urmează a fi repartizat în anul 2018 conform prevederilor legale.

În concluzie, în anul 2017, acționând în interes public, în scopul asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu și al menținerii stabilității financiare, Banca Națională a României a înregistrat profit, prin contribuția pozitivă a profitului realizat din administrarea activelor și pasivelor în valută, respectiv a reducerii pierderii din operațiunile de politică monetară și a celei din activitatea de emisiune monetară și de decontare a plăților.

Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2017

(auditate de Ernst & Young Assurance Services)

Ernst & Young Assurance Services SRL
Bucharest Tower Center Building, 21st Floor
15-17 Ion Mihalache Blvd., District 1
011171 Bucharest, Romania

Tel: +40 21 402 4000
Fax: +40 21 310 7193
office@ro.ey.com
ey.com

1

RAPORTUL AUDITORULUI INDEPENDENT

Catre Consiliul de Administratie al Bancii Nationale a Romaniei

Raport asupra auditului situatiilor financiare

Opinia

Am auditat situatiile financiare anexate ale Bancii Nationale a Romaniei („Banca”) cu sediul social in strada Lipscani nr. 25, sector 3, Bucuresti, Romania, identificata prin codul unic de inregistrare fiscala 361684, care cuprind bilantul contabil la data de 31 decembrie 2017, contul de profit si pierdere pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data si un sumar al politicilor contabile semnificative si alte informatii explicative.

In opinia noastra, situatiile financiare anexate ofera o imagine fidela si justa a pozitiei financiare a Bancii la data de 31 decembrie 2017, ca si a performantei financiare a acesteia pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data, in conformitate cu Norma 1/2007 privind organizarea si conducerea contabilitatii Bancii Nationale a Romaniei („Norma 1/2007”), cu modificarile si clarificarile ulterioare.

Bazele opiniei

Noi am efectuat auditul conform Standardelor Internationale de Audit (ISA). Responsabilitatile noastre conform acestor standarde sunt descrise mai detaliat in sectiunea „Responsabilitatile auditorului pentru auditul situatiilor financiare” din raportul nostru. Suntem independenti fata de Societate conform Codului etic al profesionistilor contabili emis de Consiliul pentru Standarde Internationale de Etica pentru Contabili (codul IESBA) si conform cerintelor etice care sunt relevante pentru auditul situatiilor financiare in Romania si ne-am indeplinit responsabilitatile etice conform acestor cerinte si conform Codului IESBA. Consideram ca probele de audit pe care le-am obtinut sunt suficiente si adecvate pentru a constitui baza pentru opinia noastra.

Alte informatii

Alte informatii includ Raportul anual, dar nu includ situatiile financiare si raportul nostru de audit cu privire la acestea. Conducerea este responsabila pentru alte informatii. Ne asteptam ca raportul anual al Bancii aferent anului 2017 sa fie pus la dispozitia noastra dupa data acestui raport de audit.

Opinia noastra de audit asupra situatiilor financiare nu acopera Alte informatii si nu exprimam nicio forma de concluzie de asigurare asupra acestora.

In legatura cu auditul efectuat de noi asupra situatiilor financiare, responsabilitatea noastra este de a cita celelalte informatii atunci cand vor fi puse la dispozitia noastra si, facand acest lucru, de a analiza daca acestea nu sunt in concordanta, in mod semnificativ, cu situatiile financiare sau

cunostintele pe care le-am obtinut in urma auditului sau daca acestea par sa includa erori semnificative.

Responsabilitatile conducerii si ale persoanelor responsabile cu guvernanta pentru situatiile financiare

Conducerea Bancii are responsabilitatea intocmirii si prezentarii fidele a situatiilor financiare in conformitate cu Norma 1/2007, cu modificarile si clarificarile ulterioare, si pentru acel control intern pe care conducerea il considera necesar pentru a permite intocmirea de situatii financiare care sunt lipsite de denaturari semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare.

La intocmirea situatiilor financiare, conducerea este responsabila sa evalueze abilitatea Bancii de a-si desfasura activitatea conform principiului continuitatii activitatii si sa prezinte, daca este cazul, aspectele referitoare la continuitatea activitatii si folosirea principiului continuitatii activitatii, mai putin in cazul in care conducerea intentioneaza sa lichideze Banca sau sa ii inceteze activitatea sau nu are nicio alternativa reala decat sa procedeze astfel.

Persoanele responsabile cu guvernanta au responsabilitatea supravegherii procesului de raportare financiara a Bancii.

Responsabilitatile auditorului pentru auditul situatiilor financiare

Obiectivele noastre constau in obtinerea unei asigurari rezonabile privind masura in care situatiile financiare, luate in ansamblu, nu contin denaturari semnificative cauzate de eroare sau fraudă si de a emite un raport de audit care sa includa opinia noastra. Asigurarea rezonabila reprezinta un nivel ridicat de asigurare, insa nu este o garantie ca un audit desfasurat in conformitate cu standardele ISA va detecta intotdeauna o denaturare semnificativa, daca aceasta exista. Denaturarile pot fi cauzate fie de fraudă fie de eroare si sunt considerate semnificative daca se poate preconiza, in mod rezonabil, ca acestea, atat la nivel individual sau luate in ansamblu, vor influenta deciziile economice ale utilizatorilor, luate in baza acestor situatii financiare.

Ca parte a unui audit in conformitate cu standardele ISA, ne exercitam rationamentul profesional si ne mentinem scepticismul profesional pe intreg parcursul auditului. De asemenea:

- Identificam si evaluam riscurile de denaturare semnificativa a situatiilor financiare, cauzate fie de fraudă fie de eroare, stabilim si efectuam proceduri de audit care sa raspunda acestor riscuri si obtinem probe de audit suficiente si adecvate pentru a constitui o baza pentru opinia noastra. Riscul de nedetectare a unei denaturari semnificative cauzate de fraudă este mai ridicat decat cel de nedetectare a unei denaturari semnificative cauzate de eroare, deoarece fraudă poate include complicitate, falsuri, omisiuni intentionate, declaratii false sau evitarea controlului intern.
- Intelegem controlul intern relevant pentru audit pentru a stabili procedurile de audit adecvate in circumstantele date, dar nu si in scopul exprimarii unei opinii asupra eficacitatii controlului intern al Societatii.

- Evaluăm gradul de adecvare a politicilor contabile utilizate și rezonabilitatea estimărilor contabile și a prezentărilor aferente de informații realizate de către conducere.
- Concluzionăm asupra caracterului adecvat al utilizării de către conducere a principiului continuității activității și determinăm, pe baza probelor de audit obținute, dacă există o incertitudine semnificativă cu privire la evenimente sau condiții care ar putea genera îndoieli semnificative privind capacitatea Societății de a-și continua activitatea. În cazul în care concluzionăm că există o incertitudine semnificativă, trebuie să atragem atenția, în raportul de audit, asupra prezentărilor aferente din situațiile financiare sau, în cazul în care aceste prezentări sunt neadecvate, trebuie să ne modificăm opinia. Concluziile noastre se bazează pe probe de audit obținute până la data raportului nostru de audit. Cu toate acestea, evenimente sau condiții viitoare pot determina ca Societatea să nu își mai desfășoare activitatea în baza principiului continuității activității.
- Evaluăm prezentarea, structura și conținutul general al situațiilor financiare, inclusiv al prezentărilor de informații, și măsura în care situațiile financiare reflectă tranzacțiile și evenimentele de bază într-o manieră care realizează prezentarea fidelă.

Comunicăm persoanelor responsabile cu guvernanta, printre alte aspecte, obiectivele planificate și programarea în timp a auditului, precum și constatările semnificative ale auditului, inclusiv orice deficiențe semnificative ale controlului intern, pe care le identificăm pe parcursul auditului nostru.

În numele,

Ernst & Young Assurance Services SRL

Bd. Ion Mihalache 15-17, etaj 21, București, România

Inregistrat la Camera Auditorilor Financieri din România

Cu nr. 77/15 august 2001

Nume Auditor / Partener: Gelu Gherghescu

Inregistrat la Camera Auditorilor Financieri din România

Cu nr. 1449 / 9 septembrie 2002

București, România

23 mai 2018

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2017

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Disponibilități bănești și alte valori		46 561	46 662
Metale și pietre prețioase,		204 608	204 416
<i>din care:</i>			
Aur la alte standarde		168 231	166 288
Alte metale și pietre prețioase		36 377	38 128
Active externe,		190 709 754	187 434 476
<i>din care:</i>			
Disponibil în DST la FMI	4	5 473 829	5 717 560
Aur monetar	5	16 807 126	16 613 515
Depozite la vedere	6	45 102 089	25 509 958
Depozite la termen	7	1 501 897	8 816 507
Plasamente în valută	8	2 174 442	2 391 977
Valori mobiliare denuminate în valută	9	100 246 891	109 775 122
Împrumuturi în valută acordate	10	886 095	2 666 325
Participații externe,	11	10 186 042	10 629 419
<i>din care: participații la FMI</i>		10 038 794	10 479 061
Alte active externe TARGET2		8 331 343	5 314 093
Credite acordate instituțiilor de credit,	12	3 724 772	0
<i>din care:</i>			
Credite acordate instituțiilor de credit		3 724 772	0
Credite în litigiu		25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal		(25 009)	(25 009)
Alte active		1 930 459	1 687 720
Credite acordate salariaților		27	38
Imobilizări	13	1 321 536	1 327 822
Stocuri		3 941	4 431
Titluri de participare	14	2 325	2 323
Decontări cu bugetul statului	15	390 706	206 006
Conturi de regularizare		209 190	144 908
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	16	352	0
Alte active		68 178	74 490
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	17	(65 796)	(72 298)
Dobânzi de încasat		504 273	510 643
Dobânzi de încasat	18	510 341	516 711
Provizioane de risc de credit-dobândă	19	(6 068)	(6 068)
Total active		197 120 427	189 883 917

Notele prezentate în paginile 287-317 fac parte integrantă din situațiile financiare.

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2017

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Numerar în circulație	20	73 472 700	63 019 783
Pasive externe,		15 510 202	16 199 249
<i>din care:</i>			
Obligații față de instituții financiare internaționale	21	10 039 398	10 479 728
Depozite atrase la vedere	22	13 213	21 199
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	23	0	1 380
Alocări de DST de la FMI	24	5 457 591	5 696 942
Disponibilități ale instituțiilor de credit la BNR,		49 835 456	45 350 812
<i>din care:</i>			
Conturi curente ale instituțiilor de credit		24 383 478	22 453 679
Disponibilități în regim special		500	5 467
Depozite ale instituțiilor de credit		5 047 000	4 489 480
Rezerve obligatorii în valută		12 072 577	13 087 444
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment		558	649
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2		8 331 343	5 314 093
Disponibilități ale Trezoreriei statului	25	41 079 383	47 449 207
Alte pasive		36 013	43 626
Creditori		22 180	29 313
Personal și conturi asimilate		66	75
Decontări cu bugetul statului		7 868	7 912
Conturi de regularizare		1 053	1 023
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului		0	270
Alte pasive		4 846	5 033
Dobânzi de plătit	26	24 411	18 645
Capital, fonduri și rezerve,		17 162 262	17 802 595
<i>din care:</i>			
Capital		30 000	30 000
Rezerve	28	2 289 285	2 259 905
Cont special de reevaluări	29	14 828 040	15 502 902
Rezultatul exercițiului financiar		186 715	124 636
Repartizarea profitului	42	(171 778)	(114 848)
Total pasive		197 120 427	189 883 917

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 23 mai 2018 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2017

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Venituri din dobânzi	30	215 431	121 425
Cheltuieli cu dobânzile	31	(479 958)	(342 013)
Rezultat net din dobânzi		(264 527)	(220 588)
Venituri din taxe și comisioane	32	130 643	124 408
Cheltuieli cu taxe și comisioane	33	(28 244)	(27 057)
Rezultat net din taxe și comisioane		102 399	97 351
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	34	1 500 029	1 343 154
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	35	171 230	125 364
Pierderi realizate din operațiuni cu metale prețioase	36	(309)	(323)
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	37	(760 174)	(646 034)
Rezultat net al operațiunilor financiare		910 776	822 161
Cheltuieli cu emisiunea monetară	38	(142 969)	(180 149)
Cheltuieli/venituri din provizioane		6 502	(3 028)
Alte cheltuieli din operațiuni specifice		(2 878)	(1 529)
Alte venituri din operațiuni specifice		3 292	2 328
Rezultat net al operațiunilor specifice		(136 053)	(182 378)
Alte venituri		12 905	42 812
Cheltuieli cu personalul		(278 475)	(279 688)
Cheltuieli administrative		(47 524)	(43 172)
Cheltuieli cu amortizarea activelor fixe – corporale și necorporale		(64 263)	(56 216)
Pierderi nete realizate din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active	39	0	(1 327)
Alte cheltuieli generale		(48 523)	(54 319)
Rezultat net aferent exercițiului financiar		186 715	124 636

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 23 mai 2018 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

Note la situațiile financiare pentru anul încheiat la 31 decembrie 2017

1. Informații generale

Banca Națională a României („Banca” sau „BNR”) a fost înființată în anul 1880 ca bancă centrală a României. Sediul social este situat în strada Lipscani nr. 25, București, România. Banca este condusă de un Consiliu de administrație. Conform legii, conducerea executivă este exercitată de către guvernator, prim-viceguvernator și doi viceguvernatori. Membrii Consiliului de administrație sunt numiți de Parlament pe o perioadă de 5 ani. Capitalul Băncii este 100 la sută deținut de către Statul Român. Numărul efectiv de salariați la data de 31 decembrie 2017 este de 1 946 persoane (31 decembrie 2016: 1 902 persoane).

Operațiunile Băncii în decursul anului 2017 au fost reglementate de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României („Legea nr. 312/2004”), intrată în vigoare la data de 31 iulie 2004, cu excepția prevederilor privind raportarea financiară care au intrat în vigoare din data de 1 ianuarie 2005. Scopul acestei legi este armonizarea Statutului Băncii cu legislația Uniunii Europene și, în particular, cu prevederile privind independența Băncii Centrale din cadrul Tratatului Comunității Europene.

În conformitate cu legislația în vigoare, obiectivul fundamental al Băncii este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. În plus, Banca are dreptul exclusiv de a emite monedă, precum și sarcina de a reglementa și supraveghea sistemul bancar din România.

2. Metode și politici contabile semnificative

a) Întocmirea și prezentarea situațiilor financiare

Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României sunt întocmite în conformitate cu Norma privind organizarea și conducerea contabilității Băncii Naționale a României nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare (nr. 1/2008, nr. 3/2008, nr. 1/2010, nr. 2/2010, nr. 4/2011, nr. 1/2014 și nr. 1/2017), și cuprind bilanțul, contul de profit și pierdere și notele explicative. Norma BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, stabilește principiile și regulile contabile de bază, forma și conținutul situațiilor financiare anuale, având ca scop general încadrarea în prevederile standardelor contabile aplicabile băncilor centrale recunoscute de Banca Centrală Europeană (BCE), respectiv Orientarea BCE/2016/34, cu excepția prevederilor privind modelele de raportare, acestea fiind obligatorii doar în cadrul raportării periodice către BCE a datelor financiare de către băncile centrale din țările care au adoptat euro ca monedă națională.

b) Bazele întocmirii

Situațiile financiare sunt întocmite ținând cont de principiul continuității activității și sunt prezentate în lei, rotunjite la cea mai apropiată valoare exprimată în mii lei. Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada în care apar conform principiului contabilității de angajamente.

c) Distribuția veniturilor nete ale Băncii către stat

Banca este scutită de la plata impozitului pe profit, dar, conform Legii nr. 312/2004, virează lunar la bugetul statului o cotă de 80 la sută din veniturile nete rămase după acoperirea cheltuielilor exercițiului financiar, exclusiv cheltuielile cu alte provizioane decât cele de risc de credit, și a pierderilor exercițiilor precedente rămase neacoperite din alte surse.

Pe baza veniturilor nete realizate, atât în anul 2017, cât și în anul 2016, Banca a înregistrat cota aferentă de 80 la sută din acestea. Regularizările aferente exercițiului financiar sunt efectuate până la termenul de depunere a bilanțului contabil anual, conform legii, în baza unei declarații speciale rectificative.

d) Principii contabile semnificative

Prevalența economicului asupra juridicului: tranzacțiile sunt înregistrate și prezentate în concordanță cu substanța și realitatea lor economică și nu numai de forma juridică a acestora.

Prudența: evaluarea activelor și pasivelor, precum și recunoașterea veniturilor și cheltuielilor sunt realizate în mod prudent. Exercițarea prudenței nu permite subevaluarea deliberată a activelor/veniturilor sau supraevaluarea deliberată a datoriilor/cheltuielilor.

Continuitatea activității: Banca Națională a României în calitate de bancă centrală prezintă o continuitate previzibilă a activității.

Comparabilitatea: criteriile pentru evaluarea posturilor bilanțiere și recunoașterea rezultatelor trebuie să fie aplicate în mod consecvent în sensul asigurării caracterului comun și continuu al abordării pentru a asigura comparabilitatea datelor din situațiile financiare.

Evenimentele ulterioare datei bilanțului: activele și pasivele sunt ajustate pentru evenimentele ce au loc între data bilanțului anual și data la care situațiile financiare sunt aprobate de către Consiliul de administrație, dacă aceste evenimente afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului. În cazul în care evenimentele ulterioare datei bilanțului nu afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului, dar sunt importante deoarece omiterea lor din prezentare ar afecta capacitatea utilizatorilor situațiilor financiare de a efectua evaluări corecte și de a lua decizii, activele și pasivele aferente nu sunt ajustate, realizându-se doar o descriere a evenimentelor.

Pragul de semnificație: devierile de la regulile contabile, inclusiv cele ce afectează calculul contului de profit și pierdere, vor fi permise doar dacă acestea pot fi considerate în mod rezonabil ca fiind nesemnificative pentru contextul de ansamblu și pentru prezentarea situațiilor financiare ale Băncii.

Contabilitatea de angajamente: veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada contabilă în care apar și nu în perioada în care sunt efectiv încasate sau plătite.

e) Folosirea estimărilor

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu prevederile Normei BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, impune conducerii să facă unele estimări și presupuneri care influențează valorile raportate ale activului și pasivului, precum și ale veniturilor și cheltuielilor aferente perioadei de raportare. Rezultatele efective pot fi diferite față de aceste estimări. Estimările sunt revizuite periodic și, dacă sunt necesare ajustări, acestea sunt înregistrate în contul de profit și pierdere în perioada în care ele devin cunoscute. Deși aceste estimări individuale prezintă un oarecare grad de incertitudine, efectul cumulat al acestuia asupra situațiilor financiare este considerat ca nesemnificativ.

f) Recunoașterea activelor și pasivelor

Activele/pasivele financiare sau de altă natură sunt recunoscute în bilanț dacă:

- este probabil că un beneficiu economic viitor asociat cu activul/pasivul respectiv va intra/ieși în/din patrimoniul Băncii;
- toate riscurile și avantajele asociate cu activul/pasivul respectiv au fost transferate efectiv către/de la Bancă; și
- valoarea activului/pasivului poate fi măsurată în mod credibil.

Activele și pasivele financiare sunt recunoscute inițial la valoarea de achiziție, după cum este prezentat în continuare.

g) Poziția valutară

Poziția valutară (deținerea valutară) reprezintă soldul net într-o anumită valută, respectiv diferența dintre total creanțe (activul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura activelor) și total angajamente (pasivul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura pasivelor) în valuta respectivă, cu unele excepții. Aurul la standard internațional este considerat ca și valută, determinându-se poziția aurului. Valuta DST este considerată ca fiind o valută separată; tranzacțiile care implică o schimbare a poziției nete a DST sunt tranzacții denominate în DST sau tranzacții care respectă structura coșului valutar DST.

Elementele care nu sunt incluse în poziția valutară sunt următoarele: sumele denominate în valută înregistrate în conturile Casa în valută, Valută în tranzit, Furnizori, Debitori, Operațiuni în curs de clarificare și Cheltuieli în avans.

h) Metoda costului mediu

Metoda costului mediu se aplică pentru următoarele elemente:

- poziția valutară, inclusiv DST;
- poziția aurului la standarde internaționale;
- portofoliul de titluri denumite în valută – pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu al poziției valutare se determină zilnic și este un curs de schimb exprimat sub forma cotației indirecte (lei/1 unitate valutară). În cazul poziției valutare lungi, achizițiile nete de valută din cursul zilei, exprimate la costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă, sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu al poziției valutare. Vânzările nete de valută din cursul zilei nu modifică costul mediu al poziției valutare. În cazul poziției aurului, se aplică aceeași metodă.

Costul mediu al deținerii de titluri în valută se calculează pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) și se obține prin raportarea valorii de tranzacție a deținerii totale la valoarea nominală a deținerii. Achizițiile de titluri din cursul zilei sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu net al deținerii de titluri în valută se obține prin raportarea la valoarea nominală pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) a deținerii la cost mediu ajustate cu amortizarea cumulată a primei/discountului. Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Câștigurile/pierderile realizate din tranzacțiile valutare, tranzacțiile cu aur/argint la standarde internaționale și tranzacțiile cu titluri în valută sunt determinate pe baza costului mediu aferent deținerii respective (vezi Nota 2i și Nota 2j).

La sfârșitul exercițiului financiar, conform procedurii de reevaluare (vezi Nota 2p), costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută – în cazul în care s-au înregistrat pe cheltuielă diferențe nefavorabile din reevaluare la 31 decembrie pentru respectiva poziție valutară sau deținere de ISIN/CUSIP (serie titlu) – devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor.

i) Tranzacții valutare

Operațiunile exprimate în monedă străină sunt înregistrate în lei la cursul oficial de schimb de la data tranzacției. Activele și pasivele monetare exprimate în monedă străină la data bilanțului sunt transformate în lei la cursul de schimb de la acea dată.

Cumpărările și vânzările la termen/la vedere în cazul operațiunilor *swap* valută/LEI sunt recunoscute în conturile din afara bilanțului de la data tranzacției până la data decontării (la rata la vedere a tranzacției), respectiv în conturile din bilanț la data decontării. Diferența dintre rata la vedere și rata la termen este înregistrată ca

dobândă de plătit sau dobândă de încasat. Poziția valutară este afectată de către dobânda de plătit/încasat în valută.

Conform metodei costului mediu pentru poziția valutară lungă, orice vânzare de valută (ieșire din poziția valutară) generează câștig/pierdere determinat(ă) astfel:

- dacă în cursul zilei achizițiile depășesc vânzările, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin multiplicarea vânzărilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
- dacă în cursul zilei vânzările depășesc achizițiile, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin însumarea următoarelor:
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de achizițiile zilei curente, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării achizițiilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de deținerile de valută din ziua anterioară, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării vânzărilor nete ale zilei cu diferența dintre prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al poziției valutare din ziua precedentă.

În cazul unei poziții valutare scurte pentru o valută sau pentru aur, se aplică metoda inversă celei descrise anterior. Astfel, costul mediu al poziției scurte este afectat de ieșirile nete, în timp ce intrările nete reduc poziția la costul mediu existent și generează câștiguri sau pierderi realizate.

j) Titluri denumite în valută

Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Eșalonarea discountului/amortizarea primei se înregistrează zilnic în conturi, conform principiilor contabilității de angajamente și este asimilată veniturilor/cheltuielilor din dobânzi. Creanțele de încasat aferente titlurilor se înregistrează zilnic în conturi conform principiilor contabilității de angajamente, fiind exprimate în lei la cursul BNR al zilei.

Câștigul/pierdere din vânzarea de titluri se determină ca diferență între prețul de vânzare și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută. Componentele câștigului/pierderii din vânzarea de titluri se evidențiază astfel:

- efectul prețului de piață determinat ca diferență între prețul de vânzare și costul mediu net al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere la data decontării;
- efectul ratei dobânzii determinat ca diferență între costul mediu net și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere prin procedura de amortizare/eșalonare zilnică a primelor/discounturilor aferente titlurilor în valută.

Câștigul/pierdere din reevaluarea la preț al pieței se determină ca diferență între prețul de piață și costul mediu net.

Banca efectuează operațiuni de împrumut de titluri de valoare, realizate în cadrul unui program de împrumut de titluri desfășurat de o bancă europeană. Banca înregistrează pe venituri comisioanele aferente acestui program și evidențiază în conturi extrabilanțiere titlurile date cu împrumut și titlurile primite ca garanție. Operațiunile de împrumut de titluri se înregistrează în bilanț cel puțin la finalul perioadei de raportare dacă a fost depusă o garanție în numerar într-un cont al Băncii Naționale a României și dacă acest numerar este încă neinvestit.

k) Credite acordate instituțiilor de credit și altor entități

Creditele sunt prezentate în bilanț la valoarea principalului, mai puțin provizionul pentru deprecierea valorii creditelor, necesar pentru a reflecta valoarea recuperabilă a acestor active. Totodată la acest post bilanțier sunt incluse și creditele acordate instituțiilor de credit ca urmare a transferurilor de titluri însoțite de un angajament de răscumpărare.

l) Titluri de participare

Titlurile de participare, inclusiv titlurile de participare în societățile în care Banca exercită influență semnificativă, sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

m) Imobilizări corporale și necorporale

Imobilizările corporale și necorporale sunt prezentate în situațiile financiare la cost sau cost reevaluat minus amortizarea cumulată.

BNR reevaluează imobilizările corporale de natura construcțiilor și terenurilor cel puțin o dată la 3 ani. Diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează la poziția bilanțieră „Rezerve”, dacă nu a existat o descreștere anterioară recunoscută ca o cheltuială aferentă aceluia activ; diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează pe venit pentru a compensa cheltuielile cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ. Diferențele nefavorabile din reevaluare sunt compensate cu diferențele favorabile înregistrate anterior pentru fiecare activ reevaluat; diferențele nefavorabile aferente unui activ reevaluat care depășesc diferențele favorabile anterioare se înregistrează pe cheltuieli.

Lucrările de întreținere și reparații curente (care nu intervin asupra caracteristicilor inițiale ale imobilizărilor), reviziile ocazionale și cele periodice, operațiunile de service – indiferent de valoarea acestora, sunt costuri recunoscute în contul de profit și pierdere; valoarea acestora nu majorează valoarea imobilizărilor pentru care sunt efectuate.

Costurile aferente lucrărilor de reparații, altele decât cele menționate anterior, se înregistrează în contul de profit și pierdere dacă au valoarea individuală mai mică

decât plafonul prevăzut în Norma BNR nr. 1/2014; dacă acestea au valoarea individuală mai mare sau egală cu plafonul menționat și au ca rezultat îmbunătățirea parametrilor tehnici sau sunt indispensabile pentru asigurarea continuității în exploatare a activelor la parametri normali, costurile aferente se includ în valoarea activului respectiv.

Cheltuielile ocazionate de înlocuirea la diverse intervale de timp a unor componente/piese de schimb sunt recunoscute în contul de profit și pierdere – pentru o valoare mai mică decât plafonul prevăzut în Norma BNR nr. 1/2014, iar cele cu o valoare mai mare decât plafonul – majorează valoarea imobilizărilor corporale pentru care sunt efectuate.

Cheltuielile generate de construcția de imobilizări sunt capitalizate și amortizate odată cu darea în folosință a activelor.

Amortizarea a fost calculată prin metoda lineară pe perioada duratei de viață economică pentru fiecare element din categoria imobilizărilor corporale. Amortizarea este recunoscută ca o reducere a valorii activelor. Terenurile nu sunt supuse amortizării. Duratele legale de viață pe categorii sunt următoarele:

Clădiri	20-60 ani
Echipament	5-20 ani
Mijloace de transport	5 ani
Echipament informatic	3 ani

n) Ajustări pentru deprecierea valorii activelor

În cadrul politicii monetare și de curs de schimb, Banca poate acorda credite instituțiilor de credit. Banca constituie provizioane de risc de credit conform normelor proprii aprobate de către Consiliul de administrație al Băncii, cu avizul consultativ al Ministerului Finanțelor Publice.

Ajustările pentru deprecierea valorii creditelor sunt recunoscute drept cheltuieli specifice în contul de profit și pierdere și deduse din total credite și dobânzi de încasat.

Când creditul se consideră nerecuperabil și toate măsurile legale pentru recuperarea acestuia au fost luate, acesta este trecut pe pierderi și înregistrat în contul de profit și pierdere.

Ajustările pentru deprecierea valorii activelor constituite de Bancă – altele decât cele pentru risc de credit – se suportă din profitul rămas după virarea la bugetul de stat a cotei de 80 la sută din veniturile nete. Activele financiare sunt analizate pentru a determina dacă există vreun indiciu obiectiv potrivit căruia un activ poate fi depreciat.

Dacă orice astfel de indiciu există, Banca estimează valoarea recuperabilă a activului. O pierdere din depreciere este recunoscută când valoarea contabilă a activului depășește valoarea sa recuperabilă.

Provizioanele pentru deprecierea valorii imobilizărilor sunt anulate parțial/total în situația în care a avut loc o modificare în estimările anterioare folosite pentru determinarea valorii recuperabile a activelor. Un provizion pentru deprecierea activelor este anulat parțial/total numai în măsura în care noua valoare contabilă a imobilizărilor nu depășește valoarea contabilă netă care ar fi fost determinată dacă pierderea din depreciere nu ar fi fost recunoscută în anii anteriori.

o) Numerar în circulație

Banca elaborează programul de emisiune a bancnotelor și monedelor, asigură tipărirea, distribuirea și administrarea rezervei de numerar, astfel încât să se asigure necesarul de numerar în strictă concordanță cu nevoile reale ale circulației bănești.

Numerarul în circulație se înregistrează la valoarea nominală a bancnotelor și monedelor puse efectiv în circulație.

Costurile cu imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice sunt înregistrate pe cheltuieli la momentul recepției în fondul de rezervă.

p) Reevaluarea

Reevaluarea pozițiilor valutare se înregistrează lunar în contul special de reevaluare din bilanț, ca diferență între cursul de reevaluare (cursul de schimb oficial stabilit în ultima zi lucrătoare a lunii) și costul mediu al poziției valutare. Activele (participația la FMI) și pasivele (alocările și depozitul de la FMI) denominate în DST se reevaluează de asemenea la cursurile comunicate de Fondul Monetar Internațional valabile la datele de 30 aprilie, respectiv 31 decembrie.

Reevaluarea la valoarea de piață se efectuează lunar pentru deținerile de aur/argint la standarde internaționale și titlurile denominate în valută, cu excepțiile menționate mai jos; diferențele din reevaluarea la valoarea de piață se înregistrează în conturile de ajustare din bilanț. Reevaluarea aurului se efectuează pe baza prețului în lei pe unitatea de aur, rezultat prin aplicarea cotației fixing de pe piața metalelor prețioase de la Londra și a cursului de reevaluare lei/USD. Reevaluarea titlurilor denominate în valută se efectuează prin compararea prețului de piață la finalul ultimei zile lucrătoare din lună cu costul mediu net al deținerii de titluri. Titlurile pe termen scurt de tip efecte comerciale (pentru care nu există o piață secundară de tranzacționare) sunt evaluate la cost plus discountul cumulat.

Nu sunt permise compensări între diferențele nefavorabile din reevaluare aferente oricărei dețineri de titluri, valută sau aur și diferențele favorabile din reevaluare aferente altor dețineri de titluri, valută sau aur.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluarea activelor și pasivelor sunt înregistrate în contul de profit și pierdere, fără posibilitatea de anulare ulterioară prin diferențele favorabile din reevaluare ale exercițiilor financiare viitoare.

Ulterior, costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută pentru care s-au înregistrat pe cheltuială diferențe nefavorabile din reevaluare, devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor. Diferențele favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută la sfârșitul exercițiului financiar sunt înregistrate în contul special de reevaluare.

q) Pensiile și beneficiile angajaților

Banca, în desfășurarea normală a activității, execută plăți către fondurile de stat românești pentru angajații săi din România, pentru pensii, asigurări de sănătate și șomaj. În cursul anului 2017, precum și în anii anteriori, toți angajații Băncii au fost incluși în sistemul de pensii de stat. De asemenea, conform legislației în vigoare, începând din anul 2007, angajații eligibili ai Băncii au fost incluși și în sistemul de pensii private.

În baza Contractului colectiv de muncă în vigoare, Banca plătește la pensionare angajaților săi o indemnizație de pensionare care este calculată în funcție de salariul la data pensionării. Contractul colectiv de muncă este în fiecare an aprobat de către Consiliul de administrație. Banca recunoaște datoria aferentă indemnizațiilor de pensionare la data la care acestor salariați le încetează contractul individual de muncă.

r) Recunoașterea veniturilor și cheltuielilor

Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute conform principiului contabilității de angajamente. Pierderile sau câștigurile realizate din vânzarea de valută, aur sau titluri sunt înregistrate în contul de profit și pierdere. Aceste câștiguri/pierderi realizate sunt calculate prin diferență față de costul mediu al activului respectiv.

Diferențele favorabile din reevaluare nu sunt recunoscute ca venituri, ci sunt transferate direct într-un cont special de reevaluare.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluare sunt înregistrate în contul de profit și pierdere dacă sunt mai mari decât diferențele favorabile din reevaluare înregistrate anterior în contul special de reevaluare aferent. Nu se realizează compensare între diferențele din reevaluare pentru diferitele dețineri de titluri, valută și aur.

s) Capitalul social și rezervele statutare

Capitalul Băncii Naționale a României este deținut în întregime de stat și nu este divizat în acțiuni. La 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016 capitalul Băncii este de 30 000 mii lei.

Rezervele statutare au fost constituite inițial la data de 1 ianuarie 2005, în conformitate cu Legea nr. 312/2004, prin preluarea sumelor rămase în fondul de rezervă.

La data de 31 decembrie 2017 și 2016, rezervele statutare au fost majorate prin repartizarea unui procent de 60 la sută din profitul rămas după calculul cotei de 80 la sută din veniturile nete aferente.

t) Repartizarea profitului

Profitul rămas al anului 2017 se repartizează conform Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (vezi Nota 42).

3. Politici de gestionare a riscului

Principalele riscuri asociate cu activitățile Băncii sunt de natură financiară și operațională, rezultând din responsabilitatea Băncii de a asigura și menține stabilitatea prețurilor. Principalele categorii de riscuri financiare la care Banca este expusă se referă la riscul de credit, riscul de lichiditate și riscul de piață. Riscul de piață include riscul de dobândă și riscul valutar.

a) Riscul de credit

Banca este expusă riscului de credit ca rezultat al activităților de tranzacționare, acordare de credite și efectuare de investiții.

Riscul de credit asociat cu activitățile de tranzacționare și de investiții este gestionat prin intermediul procedurilor de administrare a riscului de piață. Acest risc este controlat atât prin selectarea unor parteneri cu cele mai bune ratinguri de credit, prin monitorizarea activităților și ratingurilor acestora, cât și prin utilizarea metodei limitelor de expunere.

Conform strategiei de administrare a rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii pentru perioada 2016-2017, respectiv 2017-2018, categoriile de emitenți eligibili sunt următoarele: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating minim A-; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active.

Riscul de credit asociat cu activitatea de acordare de credite pe termen scurt în lei către instituțiile de credit interne este gestionat cu instrumente specifice. Valoarea care reprezintă expunerea la acest risc de credit este dată de valoarea contabilă a creditelor acordate de către Bancă, recunoscută în bilanțul contabil. Creditele pe termen scurt în lei acordate băncilor sunt în mod normal garantate cu titluri de stat emise de Guvernul României sau cu depozite la termen.

Totuși, Banca poate, în cazuri extreme, să acorde credite negarantate băncilor și altor instituții de credit cu scopul de a preveni crizele sistemice.

Expunerea maximă la riscul de credit, reprezentând pierdere care ar trebui recunoscută la data întocmirii bilanțului în situația în care împrumutații nu își pot îndeplini obligațiile contractuale, iar valoarea justă a oricăror garanții ar fi zero, este estimată ca fiind în sumă de 3 724 799 mii lei (31 decembrie 2016: 38 mii lei). Creditele acordate băncilor existente în sold la 31 decembrie 2017 au fost deja rambursate până la data întocmirii situațiilor financiare.

b) Riscul de lichiditate

Banca este împrumutătorul de ultimă instanță al instituțiilor de credit din România. Obiectivul principal al operațiunilor derulate zilnic este asigurarea unei lichidități corespunzătoare pe piața internă.

Banca gestionează în același timp și rezerva valutară externă, prin planificare și diversificare, pentru a asigura îndeplinirea la timp a obligațiilor valutare.

c) Riscul de dobândă

Banca se confruntă cu riscul de dobândă, în principal datorită expunerii la fluctuațiile nefavorabile ale ratei dobânzii pe piață, în măsura în care activele și pasivele purtătoare de dobânzi devin scadente, valoarea de piață a activelor/pasivelor este influențată de fluctuația ratei dobânzii sau rata dobânzii se modifică în perioade diferite sau în procente diferite.

Pentru creanțele și datoriile financiare în lei, Banca urmărește ratele curente de dobândă de pe piață. Obținerea unei marje pozitive nu este întotdeauna posibilă datorită faptului că nivelurile acestor active și pasive sunt dictate de obiectivele politicii monetare. Totuși, Banca monitorizează în mod constant costurile implementării acestei politici față de beneficiile previzionate.

În cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României, riscul de rată a dobânzii este gestionat atât prin stabilirea duratelor medii țintă ale portofoliilor și a limitelor de deviație de la acestea, cât și prin diversificarea expunerilor pe scadențe și emitenți. Este utilizat, de asemenea, indicatorul VaR (valoare la risc). Pentru identificarea parametrilor optimi de risc de natură strategică, se au în vedere rolul rezervelor internaționale ale României, obiectivele și toleranța față de risc a BNR, profilul activelor și pasivelor instituției, perspectivele ratelor de dobândă și alte considerente relevante. În cadrul strategiei rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al BNR pentru perioada 2016-2017, s-a stabilit o durată medie de 1 an și 3 luni (1,25 ani) pentru întreaga rezervă valutară, respectiv au fost aprobate două limite suplimentare de durată, astfel: agregat pentru tranșele MMKT (Money Market) și de lichiditate – 1 an; pentru tranșa de investiții – 2 ani și 4 luni (2,33 ani).

d) Riscul valutar

Banca este expusă riscului valutar prin tranzacțiile de schimb valutar.

La 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016, principalele active nete deținute de Bancă au fost exprimate în EUR și USD. Datorită volatilității cursului de schimb și a piețelor financiare, există un risc de pierdere/creștere de valoare în ceea ce privește activele/pasivele monetare denominate în valută. Pozițiile de schimb valutar deschise reprezintă o sursă a riscului valutar.

Pentru a evita pierderile care pot fi generate de fluctuațiile nefavorabile ale cursului de schimb, dar în limita obiectivelor sale de administrare a rezervelor internaționale, Banca implementează în prezent o politică de diversificare a portofoliului, cu scopul de a obține o distribuție echilibrată pe valute. Activele și pasivele denumite în EUR, USD și alte valute la data bilanțului sunt prezentate în Nota 40.

Cursurile de reevaluare ale principalelor monede străine la final de an au fost:

Valuta	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016	% variație
Euro (EUR)	4,6597	4,5411	2,61
Dolar SUA (USD)	3,8915	4,3033	-9,57
Drepturi speciale de tragere (DST)	5,5402	5,7868	-4,26

4. Disponibil în DST la FMI

Fiecare stat membru al FMI are un cont curent în DST la Fondul Monetar Internațional (FMI) utilizat pentru derularea acordurilor de împrumut și a altor operațiuni aferente între statele membre și FMI. Acest cont este purtător de dobândă la același nivel ca și dobânzile la alocațiile FMI în DST. La data de 31 decembrie 2017, soldul contului curent al BNR la FMI este în valoare de 988 020 mii DST, reprezentând 5 473 829 mii lei (31 decembrie 2016: 988 035 mii DST, reprezentând 5 717 560 mii lei). În perioada 2016-2017, în linie cu strategia de diversificare a riscurilor asociate activității de administrare a rezervelor internaționale și a relației între activele și pasivele în valută, s-au diversificat rezervele internaționale pentru reconstituirea contului curent în DST la FMI la nivelul alocărilor de DST ale FMI.

5. Aur monetar

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Lingouri de aur în formă standard	4 529 548	4 477 369
Monede	2 336 607	2 309 691
Depozite externe	9 940 971	9 826 455
Total	16 807 126	16 613 515

La 31 decembrie 2017, Banca are depozitat în afara țării aur în valoare de 9 940 971 mii lei (31 decembrie 2016: 9 826 455 mii lei). Prețul de reevaluare a aurului la data de 31 decembrie 2017 a fost de 162,3147 lei/g pentru stocul deținut de Bancă, în greutate totală de 103 546,5 kg (la 31 decembrie 2016 prețul a fost de 160,4449 lei/g pentru stocul deținut de Bancă, în greutate totală de 103 546,5 kg).

6. Depozite la vedere

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Depozite la vedere		
– la instituții internaționale	8 576 165	246 047
– la bănci centrale	36 524 098	25 263 868
– la bănci din străinătate	1 826	43
Total	45 102 089	25 509 958

La data de 31 decembrie 2017, poziția „depozite la vedere la instituții internaționale” cuprinde disponibilul la BRI în sumă de 8 576 165 mii lei (31 decembrie 2016: 246 047 mii lei), ce reprezintă contravaloarea a 1 385 376 mii USD (31 decembrie 2016: 6 mii USD), 0,3 mii EUR (31 decembrie 2016: 1,1 mii EUR), 2 011 306 mii NOK (31 decembrie 2016: 60 125 mii NOK), 101 266 mii AUD (31 decembrie 2016: 67 385 mii AUD) și 396 mii CAD (31 decembrie 2016: 2 011 mii CAD), 3 417 mii CHF (31 decembrie 2016: zero CHF) și 363 068 mii GBP (31 decembrie 2016: zero GBP).

Poziția „depozite la vedere la bănci centrale” cuprinde, în principal, depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 6 579 491 mii lei, reprezentând 190 301 692 mii JPY (31 decembrie 2016: 5 660 174 mii lei, reprezentând 153 667 106 mii JPY), un depozit la vedere constituit la o instituție financiară din UE în sumă de 2 439 692 mii lei, reprezentând 611 452 mii CHF (31 decembrie 2016: 212 404 mii lei, reprezentând 50 279 mii CHF), depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din Uniunea Europeană în sumă de 27 493 950 mii lei, reprezentând 5 900 369 mii EUR (31 decembrie 2016: 19 380 466 mii lei, reprezentând 4 267 791 mii EUR), disponibilul Băncii ca participant direct în TARGET2 în sumă de 5 315 mii lei (31 decembrie 2016: 4 591 mii lei), reprezentând 1 141 mii EUR (31 decembrie 2016: 1 011 mii EUR), precum și alte depozite. La data de 4 iulie 2011, Banca a implementat sistemul TARGET2 România (sistemul transeuropean de transfer de fonduri cu decontare pe bază brută în timp real). Acest sistem reprezintă un canal pentru procesarea interbancară a plăților în euro, atât a celor efectuate în nume propriu de către bănci, cât și a celor efectuate în numele clienților.

La data de 31 decembrie 2017, poziția „depozite la vedere la bănci din străinătate” cuprinde în principal depozitul constituit la o instituție din Uniunea Europeană în sumă de 1 801 mii lei, reprezentând 463 mii USD. La data de 31 decembrie 2016, poziția „depozite la vedere la bănci din străinătate” cuprinde în principal depozitul constituit la o instituție din Uniunea Europeană în sumă de 31 mii lei, reprezentând 6 mii GBP.

Structura pe valute a celorlalte depozite la vedere se regăsește la Nota 40.

7. Depozite la termen

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Depozite la termen		
– la bănci centrale	978 537	6 970 589
– la instituții internaționale	523 360	1 845 918
Total	1 501 897	8 816 507

La 31 decembrie 2017, depozitele la termen la bănci centrale includ depozitele constituite la o bancă centrală din Uniunea Europeană în sumă de 978 537 mii lei, reprezentând 210 000 mii EUR (31 decembrie 2016: 6 970 589 mii lei, reprezentând 1 535 000 mii EUR). Depozitele la termen la instituții internaționale în sumă de 523 360 mii lei includ depozitele constituite la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 371 215 mii lei, reprezentând 782 000 mii NOK și 152 145 mii lei, reprezentând 50 000 AUD (31 decembrie 2016: 1 845 918 mii lei, reprezentând 343 000 mii GBP și 58 700 mii NOK).

8. Plasamente în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Plasamente la Banca Mondială, <i>din care:</i>		
– în depozite la vedere la Fed	75 940	100 887
– în titluri	2 098 502	2 291 090
Total	2 174 442	2 391 977

Conform contractului de asistență tehnică și administrare active reînnoit de Bancă și Banca Mondială în anul 2017, Banca Mondială este consultantul și mandatarul Băncii pentru administrarea unor active externe limitate la 20 la sută din rezerva valutară internațională. La 31 decembrie 2017, plasamentele administrate de Banca Mondială sunt următoarele:

- în depozite în valoare de 75 940 mii lei, reprezentând 19 514 mii USD (31 decembrie 2016: 100 887 mii lei – echivalentul a 23 444 mii USD);
- în titluri administrate de Banca Mondială care, în conformitate cu contractul de administrare de investiții, sunt în valoare de 2 098 502 mii lei, echivalentul a 539 253 mii USD (31 decembrie 2016: 2 291 090 mii lei, echivalentul a 532 403 mii USD) și sunt în conformitate cu politicile de administrare a rezervelor internaționale descrise la Nota 3.

9. Valori mobiliare denumite în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Titluri cu discount emise de:		
– Trezorerii europene	32 865 129	28 560 449
– Trezorerii din afara Uniunii Europene	40 352	-
– Agenții guvernamentale europene	2 178 831	2 048 335
– Bănci din străinătate și instituții internaționale	-	600 232
– Organizații financiare internaționale (BEI, BIRD, BNI, BERD)	6 018 221	8 063 005
Titluri cu cupon emise de:		
– Trezorerii din afara Uniunii Europene (SUA, Canada, Australia etc.)	19 982 014	12 131 467
– Trezorerii europene	24 895 122	25 293 777
– Bănci din străinătate și instituții internaționale	6 166 368	24 571 715
– Agenții guvernamentale europene	1 196 486	781 808
– Agenții guvernamentale din afara Uniunii Europene	974 134	-
– Organizații financiare internaționale (BEI, BIRD, BNI, BERD, BRI)	5 930 234	7 724 334
Total	100 246 891	109 775 122

La 31 decembrie 2017, portofoliul Băncii include titluri în valoare totală de 100 246 891 mii lei (31 decembrie 2016: 109 775 122 mii lei), din care titluri împrumutate în cadrul programului „GC Access” desfășurat de o bancă europeană în sumă de 4 111 175 mii EUR (19 156 842 mii lei), 77 685 mii USD (302 311 mii lei), 21 185 mii NOK (10 057 mii lei). La 31 decembrie 2016: 2 950 865 mii EUR (13 400 133 mii lei), 33 674 mii USD (144 908 mii lei), 20 475 mii NOK (10 240 mii lei) și 28 623 mii AUD (88 999 mii lei).

Titlurile cu cupon emise de Trezoreriile europene, Trezoreriile din afara Uniunii Europene, bănci din străinătate și alte instituții financiare au rată de dobândă fixă.

La data de 31 decembrie 2017, în cadrul ambelor categorii de titluri sunt cuprinse și titluri de tip efecte comerciale, acestea reprezentând titluri cu cupon zero și titluri cu discount pe termen scurt (scadența mai mică de un an) în valoare de 41 102 533 mii lei – echivalentul a 8 544 765 mii EUR, 239 275 mii USD, 59 965 mii GBP și 12 995 mii CAD (31 decembrie 2016: 39 272 020 mii lei – echivalent al 8 129 225 mii EUR, 99 943 mii USD, 331 596 mii GBP și 54 721 mii AUD).

10. Împrumuturi în valută acordate

La data de 31 decembrie 2017, Banca are plasată la Fed o sumă de 886 095 mii lei – echivalentul a 227 700 mii USD (31 decembrie 2016: 2 666 325 mii lei – echivalentul a 619 600 mii USD).

11. Participații externe

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Cota de participare a României la FMI	10 038 794	10 479 061
Participarea la capitalul Băncii Reglementelor Internaționale (BRI)	98 022	102 385
Participații la Banca Centrală Europeană	49 226	47 973
Total	10 186 042	10 629 419

Banca a înregistrat în această categorie cota de participare la alte instituții financiare internaționale, nefiind necesară nicio ajustare de depreciere. În conformitate cu Legea nr. 97/1997 și Legea nr. 312/2004, Banca exercită toate drepturile și obligațiile care decurg din faptul că România este stat membru al FMI.

La 31 decembrie 2017, cota de participare totală a României la FMI era de 1 811 milioane DST (Banca acționează ca depozitar al conturilor de depozit ale FMI aferente cotei de participare), la același nivel ca cel de la 31 decembrie 2016 (1 811 milioane DST). În februarie 2016, în baza Legii nr. 172/2012 pentru aprobarea OUG nr. 123/2011 pentru acceptarea majorării cotei de participare a României la FMI, în contextul intrării în vigoare a Rezoluției nr. 66-2/2010 privind cea de-a paisprezecea revizuire generală a cotelor și reforma Consiliului Executiv aprobată de către Consiliul Guvernatorilor FMI, a crescut cota de participare a României la FMI de la 1 030 milioane DST la nivelul de 1 811 milioane DST.

12. Credite acordate instituțiilor de credit

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Credite acordate instituțiilor de credit	3 724 772	-
Credite în litigiu	25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit – principal	(25 009)	(25 009)
Total	3 724 772	-

La data de 31 decembrie 2017, Banca înregistrează în această categorie credite acordate unor instituții de credit în contrapartidă cu titluri primite drept garanție (operațiuni *repo*), în valoare de 3 724 772 mii lei.

Creditele în litigiu aflate în sold la 31 decembrie 2017 se compun din creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat băncii Credit Bank S.A., conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank (31 decembrie 2016: 11 800 mii lei) și creditul în sumă de 13 209 mii lei (31 decembrie 2016: 13 209 mii lei) acordat Credit Bank S.A. înainte de intrarea în faliment a băncii, ambele fiind acordate până în anul 2000.

Provizionul specific de risc de credit, în sold la 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016, include provizionul înregistrat de către Bancă pentru creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat Credit Bank S.A. și pentru creditul acordat aceleași bănci în sumă de 13 209 mii lei.

13. Imobilizări

	mii lei				
	Terenuri și clădiri	Echipamente	Imobilizări în curs	Imobilizări necorporale	Total
<i>Cost sau cost reevaluat</i>					
La 31 decembrie 2016	1 215 669	147 277	41 448	83 728	1 488 122
Intrări	4 322	19 087	27 254	11 616	62 279
Ieșiri	(391)	(3 023)	(3 858)	-	(7 272)
La 31 decembrie 2017	1 219 600	163 341	64 844	95 344	1 543 129
<i>Amortizare cumulată</i>					
La 31 decembrie 2016	1 263	99 499	-	59 538	160 300
Amortizarea în cursul anului	37 714	16 341	-	10 208	64 263
Ieșiri	(115)	(2 855)	-	-	(2 970)
La 31 decembrie 2017	38 862	112 985	-	69 746	221 593
<i>Valoare contabilă netă</i>					
La 31 decembrie 2016	1 214 406	47 778	41 448	24 190	1 327 822
La 31 decembrie 2017	1 180 738	50 356	64 844	25 598	1 321 536

La data de 31 decembrie 2017, categoria „echipamente” nu conține mijloace fixe achiziționate prin contracte de leasing financiar (31 decembrie 2016: valoarea brută a contractelor de leasing financiar: 1 380 mii lei). Menționăm că în anii 2017 și 2016 nu au fost înregistrate noi contracte de leasing financiar.

La data de 31 decembrie 2016, terenurile și clădirile au fost reevaluate la valoarea justă de către un evaluator membru corporativ ANEVAR în conformitate cu recomandările standardelor internaționale de practică în evaluare (SEV 300 – Evaluări pentru raportarea financiară). La data de 31 decembrie 2016, amortizarea cumulată a fost eliminată din valoarea contabilă brută, iar valoarea netă a fost recalculată la valoarea reevaluată.

Diferențele favorabile/nefavorabile din reevaluare au fost înregistrate la postul bilanțier „Rezerve”. Diferențele nefavorabile din reevaluare sunt compensate cu diferențele favorabile înregistrate anterior pentru fiecare activ reevaluat; diferențele nefavorabile aferente unui activ reevaluat care depășesc diferențele favorabile înregistrate anterior se înregistrează pe cheltuieli (31 decembrie 2016: 1 474 mii lei). Diferențele favorabile aferente unui activ reevaluat, care compensează cheltuiala cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ se înregistrează pe venituri (31 decembrie 2016: 147 mii lei). În plus, evaluatorul a revizuit și duratele de viață aferente unor clădiri.

14. Titluri de participare

Titlurile de participare sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

Titlurile de participare în sumă de 2 325 mii lei (31 decembrie 2016: 2 323 mii lei) includ acțiunile deținute de Bancă la TRANSFOND S.A. (participare de 33 la sută din capital, reprezentând 2 240 mii lei la 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016) – o societate pe acțiuni care furnizează servicii de decontare a operațiunilor interbancare pentru băncile din România, respectiv 8 acțiuni la SWIFT achiziționate prin realocare la data de 20 februarie 2006 și nemodificate la realocarea din 2008, în valoare totală de 18 mii EUR, respectiv 85 mii lei (31 decembrie 2016: 18 mii EUR, respectiv 83 mii lei). Nu au fost necesare ajustări de depreciere.

Sintetic, informațiile financiare ale TRANSFOND S.A. sunt prezentate în tabelul următor:

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Capitaluri proprii	60 137	55 796
Total active	60 008	60 759
Profit net pentru exercițiul financiar	25 674	21 333

15. Decontări cu bugetul statului

La data de 31 decembrie 2017, respectiv 31 decembrie 2016, soldul este format în principal din contravaloarea cotei de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii ce urmează a fi regularizată cu bugetul de stat, conform legii.

16. Diferențe din reevaluare pentru elemente în afara bilanțului

Banca deține operațiuni de schimb în valută înregistrate în conturile din afara bilanțului; aceste operațiuni sunt reevaluate la sfârșitul fiecărei luni, iar rezultatul reevaluării se înregistrează în bilanț. La data de 31 decembrie 2017, valoarea diferențelor favorabile din reevaluare pentru elementele din afara bilanțului este de 352 mii lei (la 31 decembrie 2016 valoarea a fost zero).

17. Provizioane pentru creanțe aferente altor active

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Provizioane pentru:		
Garanții plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. (a)	61 440	67 942
Alte provizioane aferente activelor (b)	4 356	4 356
Total	65 796	72 298

- a) La 31 decembrie 2017, echivalentul în lei al garanțiilor plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. este în sumă de 61 440 mii lei (31 decembrie 2016: 67 942 mii lei). Aceste garanții în valută au fost reevaluate la 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016.
- b) Această poziție este formată în principal din provizioane constituite pentru diverși debitori litigioși.

Provizioanele de la punctele a) și b) corectează grupa bilanțieră „Alte active”.

18. Dobânzi de încasat

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Dobânzi de încasat aferente:		
Titlurilor în valută	488 164	501 645
Depozitelor și plasamentelor în valută	13 834	7 389
Creditelor acordate băncilor	8 150	7 413
Altora active	193	264
Total	510 341	516 711

19. Provizioane de risc de credit-dobândă

La data de 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016 s-a menținut provizionul de risc de credit pentru dobânda de încasat în sumă de 6 068 mii lei aferentă creditului acordat Credit Bank S.A. conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank.

20. Numerar în circulație

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Bancnote	72 957 471	62 543 662
Monede	515 229	476 121
Total	73 472 700	63 019 783

21. Obligații față de instituții financiare internaționale

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Depozite de la FMI	10 038 814	10 479 082
Alte obligații	584	646
Total	10 039 398	10 479 728

La 31 decembrie 2017, depozitele de la FMI înregistrează un sold în valoare de 10 038 814 mii lei, echivalentul a 1 811 404 mii DST (Banca acționează ca depozitar al conturilor de depozit ale FMI aferente cotei de participare).

22. Depozite atrase la vedere

La data de 31 decembrie 2017, Banca are depozite atrase la vedere de la instituții europene în sumă de 13 213 mii lei – 2 836 mii EUR (31 decembrie 2016: 21 199 mii lei – 4 668 mii EUR).

23. Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare

La data de 31 decembrie 2017, Banca nu deține împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare (31 decembrie 2016: 1 380 mii lei – 304 mii EUR, reprezentând contracte de leasing financiar pentru achiziționarea de sisteme/mașini de procesat bancnote).

24. Alocări de DST de la FMI

Banca înregistrează la această poziție un împrumut nerambursabil, cu aceeași rată de dobândă ca și contul curent în DST la FMI. La 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016, alocările de DST de la FMI erau în sumă de 984 767 719 DST, cu o rată de dobândă de 0,743 la sută la sfârșitul anului 2017 și de 0,244 la sută la sfârșitul anului 2016.

25. Disponibilități ale Trezoreriei statului

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Cont curent al Trezoreriei statului		
– în lei	3 074 941	8 827 163
– în valută	38 004 442	38 622 044
Total	41 079 383	47 449 207

La disponibilitățile în lei ale Trezoreriei statului, atât în anul 2017, cât și în anul 2016 s-a aplicat o rată de dobândă la nivelul celei aferente rezervelor minime obligatorii în lei ale instituțiilor de credit; pentru disponibilitățile în euro s-a aplicat rata de dobândă EONIA (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Băncii Centrale Europene), iar pentru disponibilitățile în USD s-a aplicat rata de dobândă *Fed funds rate* (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Fed).

26. Dobânzi de plătit

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Dobânzi de plătit aferente:		
Împrumuturilor externe	23 482	17 506
Disponibilităților instituțiilor de credit	785	839
Disponibilităților Trezoreriei statului	144	300
Total	24 411	18 645

27. Tranzacții cu entități aflate în relații speciale

Guvernul, prin intermediul Trezoreriei statului, dispune de conturi curente deschise la Bancă ale căror operațiuni fac obiectul comisionării începând cu data de 31 decembrie 2005. În plus, Banca acționează ca agent de înregistrare al Trezoreriei statului în ceea ce privește titlurile de stat și certificatele de trezorerie, administrează rezervele valutare internaționale și asigură serviciul datoriei publice externe a României.

Banca exercită de asemenea, prin intermediul membrilor numiți în Consiliile de administrație, o influență asupra altor două instituții de stat: Imprimeria BNR și Monetăria Statului.

Totalul achizițiilor de bancnote și monede efectuate de Bancă de la cele două entități în decursul anului 2017 s-a ridicat la 142 904 mii lei (2016: 179 809 mii lei). La data de 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016, Banca nu a înregistrat datorii sau creanțe față de cele două entități. Tranzacțiile efectuate s-au desfășurat în condiții comerciale normale.

Banca exercită o influență semnificativă asupra TRANSFOND S.A., care are ca obiect de activitate decontarea operațiunilor interbancare între băncile din România. Până la

data de 18 martie 2018, TRANSFOND S.A. a fost operator al sistemului ReGIS (sistemul de decontare pe bază brută în timp real) și modulului SaFIR (modul pentru titluri de stat și certificate de depozit emise de Bancă – administrat de Bancă). Începând din data de 19 martie 2018, operarea ReGIS și SaFIR a fost preluată de Bancă.

28. Rezerve

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Rezerve statutare	173 996	151 590
Alte rezerve	912 568	905 187
Diferențe favorabile din reevaluare – imobilizări	1 202 721	1 203 128
Total	2 289 285	2 259 905

La sfârșitul exercițiilor financiare 2017 și 2016, sumele înregistrate ca rezerve statutare reprezintă rezervele constituite ca urmare a repartizării a 60 la sută din profitul rămas.

Alte rezerve sunt nedistribuibile și reprezintă:

- Rezerve constituite din preluarea fondului imobilizărilor corporale (14 450 mii lei atât la 31 decembrie 2017, cât și la 31 decembrie 2016);
- Rezerve constituite din preluarea fondului privind sursele proprii de finanțare a investițiilor (57 629 mii lei atât la 31 decembrie 2017, cât și la 31 decembrie 2016);
- Rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la FMI (318 532 mii lei atât la 31 decembrie 2017, cât și la 31 decembrie 2016);
- Rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la BRI (44 550 mii lei atât la 31 decembrie 2017, cât și la 31 decembrie 2016);
- Rezerve constituite, potrivit legii, pentru sursele proprii de finanțare a investițiilor în sumă de 327 218 mii lei la data de 31 decembrie 2017 (31 decembrie 2016: 319 878 mii lei);
- Alte rezerve în sumă de 150 189 mii lei la data de 31 decembrie 2017 (31 decembrie 2016: 150 148 mii lei).

Diferențele favorabile din reevaluarea imobilizărilor reprezintă soldul rezervelor aferente diferenței dintre valoarea justă și valoarea netă contabilă a imobilizărilor corporale.

29. Cont special de reevaluări

	mii lei	
	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Diferențe favorabile din reevaluarea aurului, metalelor și pietrelor prețioase	12 723 547	12 529 742
Diferențe favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută	2 081 783	2 833 581
Titluri denominate în valută (reevaluare la valoarea de piață)	22 710	139 579
Total	14 828 040	15 502 902

Sumele înregistrate în contul special de reevaluare reprezintă diferențele favorabile din reevaluare la 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016.

În cursul exercițiilor financiare 2017 și 2016, Banca a deținut poziții valutare lungi atât pentru toate valutele din portofoliu, cât și pentru aur (total creanțe mai mare decât total datorii în valuta respectivă), excepție fiind poziția valutară în DST, care s-a menținut ca poziție valutară scurtă până în luna iunie 2016, după care a evoluat ca poziție valutară lungă.

30. Venituri din dobânzi

	mii lei	
	2017	2016
Operațiuni în valută		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Plasamente în valută,	172 009	118 021
din care:		
<i>Dobândă negativă aferentă disponibilităților Trezoreriei statului</i>	110 654	88 921
Disponibilități în DST	29 039	3 399
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în valută	201 048	121 420
Operațiuni în lei		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Credite acordate instituțiilor de credit	14 329	-
Alte venituri	54	5
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în lei	14 383	5
Total venituri din dobânzi (valută și lei)	215 431	121 425

În exercițiul financiar 2017, veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din dobânzi aferente plasamentelor în valută în sumă de 61 355 mii lei (2016: 29 100 mii lei) și din dobânda negativă aferentă disponibilităților în EUR ale Trezoreriei statului (pentru care se aplică rata medie ponderată de dobândă *overnight* a BCE), în sumă de 110 654 mii lei (2016: 88 921 mii lei).

La 31 decembrie 2017, veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în lei au provenit, în principal, din operațiunile *repo* cu instituțiile de credit și au fost în sumă de 14 329 mii lei.

31. Cheltuieli cu dobânzile

	mii lei	
	2017	2016
Operațiuni în valută		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Valori mobiliare externe, rezerve minime obligatorii, depozite și alte dobânzi	408 124	283 756
Operațiuni cu Fondul Monetar Internațional	28 944	4 837
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în valută	437 068	288 593
Operațiuni în lei		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Depozite la termen atrase de la instituțiile de credit	16 241	23 604
Rezerve minime obligatorii	14 629	17 344
Contul curent al Trezoreriei statului	12 020	12 472
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în lei	42 890	53 420
Total cheltuieli cu dobânzi (valută și lei)	479 958	342 013

În exercițiul financiar 2017, cheltuielile cu dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din cheltuieli nete aferente titlurilor în valută în sumă de 204 661 mii lei (2016: 176 792 mii lei) determinate ca amortizare primă (2017: 1 340 054 mii lei; 2016: 1 448 990 mii lei) minus cupoane aferente (2017: 1 084 885 mii lei; 2016: 1 235 825 mii lei) și minus eşalonare discount (2017: 50 508 mii lei; 2016: 36 373 mii lei), din dobânda negativă aplicată unor depozite plasate în sumă de 112 374 mii lei (2016: 57 300 mii lei), din dobânzile plătite la rezerva minimă obligatorie în valută și depozite atrase la vedere în sumă de 90 887 mii lei (2016: 49 257 mii lei) și din dobânzile datorate pentru contul de alocări al FMI la BNR în sumă de 28 944 mii lei (2016: 4 837 mii lei).

32. Venituri din taxe și comisioane

	mii lei	
	2017	2016
Venituri din comisioane și taxe		
– în lei	111 469	109 183
– în valută	19 174	15 225
Total venituri din comisioane și taxe	130 643	124 408

Veniturile din comisioane și taxe în lei în sumă de 111 469 mii lei (2016: 109 183 mii lei) reprezintă venituri din comisioane pentru serviciile de decontare a operațiunilor în relația cu instituțiile de credit și Trezoreria statului.

Veniturile din comisioane și taxe în valută în sumă de 19 174 mii lei (2016: 15 225 mii lei) provin din operațiunile de redistribuire a comisioanelor aferente sistemului de decontare pentru plăți în moneda euro (TARGET2) și din operațiunile de împrumut de titluri în valută (prin agent).

33. Cheltuieli cu taxe și comisioane

	mii lei	
	2017	2016
Cheltuieli cu taxe și comisioane		
– în lei	15 798	14 228
– în valută	12 446	12 829
Total cheltuieli cu taxe și comisioane	28 244	27 057

Cheltuielile cu taxe și comisioane în lei în sumă de 15 798 mii lei (2016: 14 228 mii lei) reprezintă, în principal, cheltuieli cu comisioanele pentru serviciile primite de Bancă, inclusiv pentru serviciile prestate de TRANSFOND S.A.

Cheltuielile cu comisioane și taxe în valută în sumă de 12 446 mii lei (2016: 12 829 mii lei) provin, în principal, din valoarea comisioanelor plătite pentru operațiunile derulate prin sistemul de decontare pentru plăți în moneda euro (TARGET2) și din operațiunile de împrumut de titluri în valută prin agent.

34. Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare

	mii lei	
	2017	2016
Venituri din operațiuni valutare		
Venituri din diferențe de curs	1 504 786	1 375 588
Dividende pentru acțiunile deținute la Banca Reglementelor Internaționale	14 354	10 568
Total venituri din operațiuni valutare	1 519 140	1 386 156
Cheltuieli din operațiuni valutare		
Cheltuieli cu diferențe de curs	(16 903)	(40 604)
Alte cheltuieli cu operațiuni valutare	(2 208)	(2 398)
Total cheltuieli din operațiuni valutare	(19 111)	(43 002)
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	1 500 029	1 343 154

Veniturile și cheltuielile din diferențe de curs aferente exercițiilor financiare 2017 și 2016 sunt aferente, în principal, ieșirilor de valută din pozițiile valutare lungi, fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2i).

35. Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri

	mii lei	
	2017	2016
Venituri din operațiuni cu titluri	174 704	128 544
Cheltuieli din operațiuni cu titluri	(3 474)	(3 180)
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	171 230	125 364

Veniturile/cheltuielile reprezintă efectul prețului de piață, provenind din vânzările de titluri denumite în valută, acestea fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2j).

36. Pierderi realizate din operațiuni cu metale prețioase

	mii lei	
	2017	2016
Cheltuieli din operațiuni cu metale prețioase	(309)	(323)
Pierderi nete din operațiuni cu metale prețioase	(309)	(323)

Cheltuielile din operațiuni cu metale prețioase reprezintă, în principal, taxele de stocare plătite pentru cantitatea de aur aflată în depozitul extern.

37. Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare

	mii lei	
	2017	2016
Cheltuieli cu diferențe nefavorabile din reevaluare		
Diferențe nefavorabile din reevaluarea la valoarea de piață a titlurilor denumite în valută	180 487	110 231
Diferențe nefavorabile din reevaluarea pozițiilor valutare	579 687	535 803
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	760 174	646 034

Pierderile din diferențe nefavorabile din reevaluare reprezintă diferențele nefavorabile dintre valoarea de piață a titlurilor denumite în valută la 31 decembrie și costul mediu net al acestora, precum și pierderile din diferențele nefavorabile rezultate din reevaluarea pozițiilor valutare la cursul de reevaluare (vezi Nota 2p).

38. Cheltuieli cu emisiunea monetară

Cheltuielile cu emisiunea monetară reprezintă costul cu imprimarea bancnotelor și baterea monedei metalice.

39. Pierderi nete realizate din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active

La data de 31 decembrie 2017 nu s-a efectuat reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active. La data de 31 decembrie 2016 pierderile nete din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active au fost în sumă de 1 327 mii lei.

40. Riscul valutar

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2017 este următoarea:

	mii lei					
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele
Disponibilități bănești și alte valori	46 286	151	124	-	-	-
Aur la alte standarde	-	-	-	-	168 231	-
Alte metale și pietre prețioase	36 377	-	-	-	-	-
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	5 473 829	-	-
Aur monetar	-	-	-	-	16 807 126	-
Depozite la vedere	-	27 502 205	5 395 128	-	-	12 204 756
Depozite la termen	-	978 537	-	-	-	523 360
Plasamente în valută	-	-	2 174 442	-	-	-
Valori mobiliare denuminate în valută	-	72 816 820	19 743 744	-	-	7 686 327
Împrumuturi în valută acordate	-	-	886 095	-	-	-
Participații externe	-	49 225	-	10 136 817	-	-
Alte active externe TARGET2	-	8 331 343	-	-	-	-
Credite acordate instituțiilor de credit	3 724 772	-	-	-	-	-
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-
Credite acordate salariaților	27	-	-	-	-	-
Imobilizări	1 321 536	-	-	-	-	-
Stocuri	3 941	-	-	-	-	-
Titluri de participare	2 240	85	-	-	-	-
Decontări cu bugetul statului	390 706	-	-	-	-	-
Conturi de regularizare	5 691	-	203 499	-	-	-
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	352	-	-	-	-	-
Alte active	68 178	-	-	-	-	-
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(65 796)	-	-	-	-	-
Dobânzi de încasat	6 986	357 220	61 760	6 544	-	77 831
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-
Total active	5 535 228	110 035 586	28 464 792	15 617 190	16 975 357	20 492 274
						197 120 427

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a datoriilor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2017 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Numerar în circulație	73 472 700	-	-	-	-	-	73 472 700
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	584	10 038 814	-	-	10 039 398
Depozite atrase la vedere	-	13 213	-	-	-	-	13 213
Alocări de DST de la FMI	-	-	-	5 457 591	-	-	5 457 591
Conturi curente ale instituțiilor de credit	24 383 478	-	-	-	-	-	24 383 478
Disponibilități în regim special	346	154	-	-	-	-	500
Depozite ale instituțiilor de credit	5 047 000	-	-	-	-	-	5 047 000
Rezerve obligatorii în valută	-	12 028 601	43 976	-	-	-	12 072 577
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	558	-	-	-	-	-	558
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2	-	8 331 343	-	-	-	-	8 331 343
Disponibilități ale Trezoreriei statului	3 074 940	32 150 167	5 822 835	-	-	31 441	41 079 383
Creditori	22 180	-	-	-	-	-	22 180
Personal și conturi asimilate	66	-	-	-	-	-	66
Decontări cu bugetul statului	7 868	-	-	-	-	-	7 868
Conturi de regularizare	1 053	-	-	-	-	-	1 053
Alte pasive	4 846	-	-	-	-	-	4 846
Dobânzi de plătit	734	15 360	1 794	6 523	-	-	24 411
Total datorii	106 015 769	52 538 838	5 869 189	15 502 928	-	31 441	179 958 165
Active nete / (datorii nete)*	(100 480 541)	57 496 748	22 595 603	114 262	16 975 357	20 460 833	17 162 262

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2016 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Disponibilități bănești și alte valori	46 361	153	148	-	-	-	46 662
Aur la alte standarde	-	-	-	-	166 288	-	166 288
Alte metale și pietre prețioase	38 128	-	-	-	-	-	38 128
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	5 717 560	-	-	5 717 560
Aur monetar	-	-	-	-	16 613 515	-	16 613 515
Depozite la vedere	-	19 388 284	2 374	-	-	6 119 300	25 509 958
Depozite la termen	-	6 970 589	-	-	-	1 845 918	8 816 507
Plasamente în valută	-	-	2 391 977	-	-	-	2 391 977
Valori mobiliare denuminate în valută	-	89 941 789	13 124 155	-	-	6 709 178	109 775 122
Împrumuturi în valută acordate	-	-	2 666 325	-	-	-	2 666 325
Participații externe	-	47 972	-	10 581 447	-	-	10 629 419
Alte active externe TARGET2	-	5 314 093	-	-	-	-	5 314 093
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-	(25 009)
Credite acordate salariaților	38	-	-	-	-	-	38
Imobilizări	1 327 822	-	-	-	-	-	1 327 822
Stocuri	4 431	-	-	-	-	-	4 431
Titluri de participare	2 240	83	-	-	-	-	2 323
Decontări cu bugetul statului	206 006	-	-	-	-	-	206 006
Conturi de regularizare	29 364	-	115 544	-	-	-	144 908
Alte active	74 490	-	-	-	-	-	74 490
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(72 298)	-	-	-	-	-	(72 298)
Dobânzi de încasat	6 333	419 878	31 878	2 045	-	56 577	516 711
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-	(6 068)
Total active	1 656 847	122 082 841	18 332 401	16 301 052	16 779 803	14 730 973	189 883 917

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a datoriilor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2016 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Numerar în circulație	63 019 783	-	-	-	-	-	63 019 783
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	646	10 479 082	-	-	10 479 728
Depozite atrase la vedere	-	21 199	-	-	-	-	21 199
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	-	1 380	-	-	-	-	1 380
Alocări de DST de la FMI	-	-	-	5 696 942	-	-	5 696 942
Conturi curente ale instituțiilor de credit	22 453 679	-	-	-	-	-	22 453 679
Disponibilități în regim special	5 317	150	-	-	-	-	5 467
Depozite ale instituțiilor de credit	4 489 480	-	-	-	-	-	4 489 480
Rezerve obligatorii în valută	-	13 033 285	54 159	-	-	-	13 087 444
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	649	-	-	-	-	-	649
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2	-	5 314 093	-	-	-	-	5 314 093
Disponibilități ale Trezoreriei statului	8 827 163	30 835 873	7 754 196	-	-	31 975	47 449 207
Creditori	29 313	-	-	-	-	-	29 313
Personal și conturi asimilate	75	-	-	-	-	-	75
Decontări cu bugetul statului	7 912	-	-	-	-	-	7 912
Conturi de regularizare	1 023	-	-	-	-	-	1 023
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	270	-	-	-	-	-	270
Alte pasive	5 033	-	-	-	-	-	5 033
Dobânzi de plătit	673	14 844	1 090	2 038	-	-	18 645
Total datorii	98 840 370	49 220 824	7 810 091	16 178 062	-	31 975	172 081 322
Active nete / (datorii nete)*)	(97 183 523)	72 862 017	10 522 310	122 990	16 779 803	14 698 998	17 802 595

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

41. Angajamente și contingente

La data de 31 decembrie 2017, Banca deține în custodie următoarele bilete la ordin:

- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Agenției pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor în valoare de 600 510 USD (31 decembrie 2016: 600 510 USD);
- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Băncii pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre aferent cotei de 20 la sută din participația României la capitalul în valoare de 3 625 000 DST (31 decembrie 2016: 7 250 000 DST); în cursul anului 2017, biletul la ordin a fost diminuat cu suma de 3 625 000 DST;
- trei bilete la ordin emise de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Asociației Internaționale pentru Dezvoltare (AID) în valoare totală de 16 174 mii lei (31 decembrie 2016: 16 174 mii lei).

42. Repartizarea profitului

În anul 2017, Banca a înregistrat profit în valoare de 186 715 mii lei. Potrivit legii, cota de 80 la sută din veniturile nete aferente reprezentând venit la bugetul de stat a fost în sumă de 149 372 mii lei. Din profitul rămas la dispoziția BNR în valoare de 37 343 mii lei, o proporție de 60 la sută s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (22 406 mii lei). Suma de 14 937 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2017 urmează a fi repartizată în anul 2018, conform legii, în următoarea ordine, pentru:

- a) sursele proprii de finanțare a investițiilor;
- b) fondul de participare a salariaților la profit;
- c) rezervele la dispoziția Consiliului de administrație.

În anul 2016, Banca a înregistrat profit în valoare de 124 636 mii lei. Potrivit legii, cota de 80 la sută din veniturile nete aferente reprezentând venit la bugetul de stat a fost în sumă de 100 166 mii lei. Din profitul rămas la dispoziția BNR în valoare de 24 470 mii lei, o proporție de 60 la sută s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (14 682 mii lei). Suma de 9 788 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2016 a fost repartizată în anul 2017, conform legii.

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

Secțiune statistică

		2013	2014	2015	2016	2017
Activitatea economică						
Produs intern brut ¹	milioane lei ²	637 456	668 144	712 659	762 342	858 333
	variație anuală (%) ³	3,5	3,1	4,0	4,8	6,9
Consum final total ¹	variație anuală (%) ³	-0,3	4,0	4,9	6,8	8,4
Consum final efectiv al gospodăriilor populației ¹	variație anuală (%) ³	-2,4	4,4	5,7	7,4	9,0
Consum final efectiv al administrațiilor publice ¹	variație anuală (%) ³	23,7	0,5	-2,3	0,7	2,8
Formare brută de capital ¹	variație anuală (%) ³	0,5	1,7	7,0	1,0	5,2
Export de bunuri și servicii ¹	variație anuală (%) ³	19,7	8,0	4,6	8,7	9,7
Import de bunuri și servicii ¹	variație anuală (%) ³	8,8	8,7	8,0	9,8	11,3
Agricultură ¹	variație anuală (%) ³	33,7	4,3	-11,1	4,7	18,3
Industrie ¹	variație anuală (%) ³	3,8	3,6	5,8	5,3	8,0
Construcții ¹	variație anuală (%) ³	4,4	1,9	6,9	12,7	-0,6
Servicii ¹	variație anuală (%) ³	0,4	0,9	0,9	1,3	2,3
PIB/locuitor (PPS)		14 583	15 253	16 500	17 223	18 439
PIB/locuitor (PPS, UE-28=100)	procente	49,4	50,8	52,4	54,6	57,4
Producția industrială	variație anuală (%) ³	7,8	6,1	2,8	3,1	7,8
Producția industrială în industria prelucrătoare	variație anuală (%) ³	9,2	7,4	3,5	4,8	8,4
Populația ocupată	mii persoane	8 179	8 254	8 235	8 166	8 363
Numărul de șomeri	mii persoane	512	478	436	418	351
Rata șomajului	procente	5,7	5,4	5,0	4,8	4,0
Prețurile producției industriale și prețurile de consum						
Prețurile producției industriale (piața internă și externă)	variație anuală (%)	2,1	-0,1	-2,2	-1,8	3,5
Prețurile producției industriale (piața internă)	variație anuală (%)	3,7	0,2	-1,8	-2,6	3,1
Prețurile producției industriale (piața externă)	variație anuală (%)	-1,0	-0,7	-3,2	-0,4	4,1
Deflatorul PIB ¹	variație anuală (%)	3,4	1,7	2,6	2,1	5,3
IPC	variație anuală (%)	3,98	1,07	-0,59	-1,55	1,34
CORE2 ajustat	variație anuală (%)	1,87	0,21	-1,42	-1,35	1,49
IAPC	variație anuală (%)	3,2	1,4	-0,4	-1,1	1,1
Bugetul general consolidat						
Veniturile bugetului general consolidat ⁴	procente în PIB	33,2	33,6	35,0	31,6	30,5
Cheltuielile bugetului general consolidat ⁴	procente în PIB	35,4	35,0	35,8	34,6	33,4
Soldul bugetului general consolidat ⁴	procente în PIB	-2,1	-1,3	-0,8	-3,0	-2,9
Soldul primar al bugetului general consolidat ⁴	procente în PIB	-0,4	0,3	0,8	-1,5	-1,6
Soldul bugetului general consolidat ⁵	procente în PIB	-2,5	-1,7	-1,4	-2,4	-2,8
Datoria publică ⁴	procente în PIB	37,5	39,1	37,7	37,4	35,0
Cursul de schimb calculat și publicat de BNR						
EUR/RON	la sfârșitul perioadei	4,4847	4,4821	4,5245	4,5411	4,6597
	mediu al perioadei ⁶	4,4190	4,4446	4,4450	4,4908	4,5681
USD/RON	la sfârșitul perioadei	3,2551	3,6868	4,1477	4,3033	3,8915
	mediu al perioadei ⁶	3,3279	3,3492	4,0057	4,0592	4,0525
Rezervele internaționale						
Rezervele internaționale, total	milioane euro	35 434,5	35 505,6	35 485,1	37 905,4	37 106,7
aur	milioane euro	2 909,6	3 289,7	3 247,1	3 663,8	3 612,2
valute	milioane euro	32 524,9	32 215,8	32 237,9	34 241,6	33 494,5

2017											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
x	x	164 284	x	x	197 431	x	x	237 731	x	x	258 887
x	x	5,7	x	x	6,1	x	x	8,8	x	x	6,7
x	x	6,5	x	x	5,8	x	x	12,1	x	x	8,5
x	x	6,9	x	x	6,5	x	x	11,9	x	x	9,7
x	x	3,2	x	x	-1,0	x	x	14,2	x	x	-3,1
x	x	-0,1	x	x	11,2	x	x	2,5	x	x	6,3
x	x	11,1	x	x	9,2	x	x	10,0	x	x	8,8
x	x	10,5	x	x	10,9	x	x	11,8	x	x	11,9
x	x	0,6	x	x	3,6	x	x	33,2	x	x	-1,6
x	x	6,8	x	x	7,8	x	x	7,9	x	x	9,0
x	x	1,1	x	x	-3,7	x	x	-1,2	x	x	0,1
x	x	6,0	x	x	6,5	x	x	6,9	x	x	6,6
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
5,3	4,3	10,2	-0,5	15,3	7,3	7,8	7,7	6,9	11,2	8,9	9,0
5,7	3,7	11,6	-2,7	16,4	7,4	8,3	8,3	7,0	12,8	10,9	11,1
x	x	8 056	x	x	8 615	x	x	8 515	x	x	8 267
421	414	399	381	367	365	367	366	362	353	350	351
4,8	4,7	4,6	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2	4,1	4,0	4,0	4,0
2,6	4,0	3,8	3,8	3,1	2,2	2,8	3,9	4,3	3,6	4,3	3,4
2,4	3,5	3,4	3,3	2,8	1,9	2,3	3,5	3,6	3,3	4,2	3,1
3,1	4,8	4,4	4,6	3,7	2,6	3,4	4,6	5,3	4,1	4,4	3,7
x	x	6,3	x	x	4,0	x	x	5,5	x	x	5,4
0,05	0,20	0,18	0,61	0,64	0,85	1,42	1,15	1,77	2,63	3,23	3,32
0,47	0,90	1,03	1,10	1,29	1,42	1,52	1,60	1,82	1,95	2,32	2,44
0,3	0,5	0,4	0,6	0,5	0,7	0,9	0,6	1,3	2,0	2,6	2,6
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4,5038	4,5160	4,5511	4,5333	4,5702	4,5539	4,5598	4,5906	4,5991	4,5985	4,6422	4,6597
4,5016	4,5120	4,5482	4,5299	4,5540	4,5714	4,5681	4,5784	4,5978	4,5885	4,6314	4,6359
4,2072	4,2610	4,2615	4,1453	4,0844	3,9915	3,8873	3,8654	3,8977	3,9533	3,9188	3,8915
4,2401	4,2411	4,2563	4,2259	4,1213	4,0714	3,9704	3,8764	3,8576	3,9035	3,9473	3,9186
38 251,0	38 434,6	38 572,0	39 821,2	39 251,7	38 842,3	38 238,3	38 619,8	36 958,8	37 581,5	36 705,5	37 106,7
3 733,2	3 939,7	3 877,0	3 861,4	3 768,8	3 634,5	3 602,0	3 665,2	3 639,2	3 649,7	3 643,2	3 612,2
34 517,8	34 494,9	34 695,0	35 959,8	35 482,9	35 207,9	34 636,3	34 954,6	33 319,7	33 931,8	33 062,2	33 494,5

		2013	2014	2015	2016	2017
Ratele dobânzilor BNR						
Rata dobânzii de politică monetară	procente pe an	4,00	2,75	1,75	1,75	1,75
Rata dobânzii pentru facilitatea de credit	procente pe an	7,00	5,25	3,25	3,25	2,75
Rata dobânzii pentru facilitatea de depozit	procente pe an	1,00	0,25	0,25	0,25	0,75
Ratele dobânzilor practicate de instituțiile de credit⁷						
Lei						
Ratele dobânzilor aferente creditelor noi	procente pe an	9,29	7,29	5,87	5,47	5,66
gospodăriile populației	procente pe an	10,83	8,27	6,94	6,88	6,96
societăți nefinanciare	procente pe an	8,50	6,46	4,75	3,90	4,10
Ratele dobânzilor aferente depozitelor noi la termen	procente pe an	4,20	2,43	1,31	0,66	0,67
gospodăriile populației	procente pe an	4,83	3,22	1,92	1,06	0,80
societăți nefinanciare	procente pe an	3,72	1,94	0,94	0,42	0,61
Euro						
Ratele dobânzilor aferente creditelor noi	procente pe an	4,84	4,37	3,85	3,15	2,83
gospodăriile populației	procente pe an	4,65	5,28	4,65	4,20	4,20
societăți nefinanciare	procente pe an	4,92	4,29	3,65	3,08	2,80
Ratele dobânzilor aferente depozitelor noi la termen	procente pe an	2,34	1,49	0,79	0,38	0,29
gospodăriile populației	procente pe an	2,72	1,82	1,00	0,42	0,30
societăți nefinanciare	procente pe an	1,82	1,08	0,48	0,29	0,25
Masa monetară (M3)⁷						
M3 (masa monetară în sens larg)	milioane lei	228 444	243 967	263 107	293 190	325 754
	variație anuală (%)	4,1	6,8	7,8	11,4	11,1
	variație anuală (%) ³	0,1	5,7	8,5	13,2	9,6
	procente în PIB	37,9	39,2	40,2	41,2	40,8
M2 (masa monetară intermediară)	milioane lei	228 214	243 718	262 974	293 083	325 634
	variație anuală (%)	4,7	6,8	7,9	11,4	11,1
	variație anuală (%) ³	0,7	5,7	8,5	13,2	9,6
M1 (masa monetară în sens restrâns)	milioane lei	92 452	104 551	126 974	159 656	192 570
	variație anuală (%)	5,5	13,1	21,4	25,7	20,6
	variație anuală (%) ³	1,5	11,9	22,2	27,7	19,0
Numerar în circulație	milioane lei	32 830	36 826	42 939	50 298	58 872
	variație anuală (%)	3,4	12,2	16,6	17,1	17,0
	variație anuală (%) ³	-0,5	11,0	17,3	19,0	15,5
Depozite <i>overnight</i>	milioane lei	59 622	67 725	84 035	109 358	133 698
	variație anuală (%)	6,7	13,6	24,1	30,1	22,3
	variație anuală (%) ³	2,6	12,4	24,8	32,2	20,6

2017											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,00	2,75	2,75
0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,50	0,75	0,75
5,15	5,68	5,83	5,73	6,04	5,46	5,40	5,39	5,51	5,88	5,94	5,88
7,24	7,14	7,63	7,26	7,23	6,42	6,64	6,63	6,81	7,00	7,04	6,86
3,60	3,91	4,03	3,92	4,02	3,98	3,82	3,78	3,91	4,56	4,69	4,93
0,54	0,57	0,55	0,49	0,50	0,49	0,49	0,51	0,60	1,03	1,11	1,08
0,90	0,88	0,84	0,82	0,80	0,78	0,79	0,73	0,74	0,75	0,77	0,80
0,39	0,37	0,37	0,34	0,33	0,33	0,38	0,40	0,52	1,12	1,27	1,21
2,98	3,04	3,14	2,62	2,97	2,84	3,02	3,33	2,44	2,64	2,76	2,57
4,43	4,23	3,89	4,34	4,29	4,52	4,48	3,93	4,38	3,90	4,69	3,89
2,93	3,00	3,09	2,55	2,93	2,81	2,99	3,31	2,40	2,60	2,69	2,55
0,34	0,31	0,33	0,30	0,27	0,32	0,28	0,25	0,26	0,25	0,29	0,28
0,35	0,34	0,31	0,30	0,30	0,30	0,30	0,26	0,26	0,26	0,30	0,30
0,33	0,21	0,37	0,29	0,16	0,36	0,21	0,17	0,22	0,23	0,22	0,18
309 938	311 773	314 633	318 624	320 739	321 197	324 342	329 735	332 193	336 514	339 394	349 970
9,1	9,9	12,1	11,6	10,4	8,9	10,3	11,5	12,2	13,5	12,4	11,4
9,1	9,7	11,9	10,9	9,7	7,9	8,7	10,2	10,3	10,5	8,9	7,8
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
309 825	311 655	314 512	318 499	320 618	321 076	324 218	329 607	332 065	336 386	339 280	349 863
9,1	9,9	12,1	11,6	10,4	8,9	10,3	11,5	12,2	13,4	12,4	11,4
9,1	9,7	11,9	10,9	9,6	7,9	8,7	10,2	10,3	10,5	8,9	7,8
177 746	179 172	181 049	186 115	187 473	190 211	195 285	198 455	199 774	201 980	202 945	210 636
19,6	20,6	24,0	22,3	20,9	19,1	20,7	22,4	21,7	21,2	18,7	17,0
19,5	20,3	23,8	21,6	20,1	18,1	19,0	21,0	19,6	18,1	15,0	13,3
54 324	55 292	55 728	57 496	57 063	58 182	59 841	60 756	61 553	61 013	61 942	63 273
14,9	17,7	19,7	19,5	16,7	15,5	15,8	17,4	18,9	16,8	16,3	15,7
14,8	17,5	19,5	18,8	16,0	14,5	14,2	16,0	16,8	13,9	12,7	12,0
123 422	123 879	125 321	128 619	130 410	132 030	135 444	137 699	138 221	140 967	141 003	147 364
21,8	21,9	26,0	23,6	22,8	20,8	23,0	24,7	23,0	23,2	19,7	17,6
21,7	21,6	25,8	22,9	22,1	19,8	21,3	23,3	20,9	20,1	16,0	13,8

		2013	2014	2015	2016	2017
Structura depozitelor atrase și a creditelor acordate de către instituțiile financiare monetare⁷						
Depozite, total	milioane lei	203 242	217 396	232 570	257 257	282 190
	variație anuală (%)	5,4	7,0	7,0	10,6	9,7
	variație anuală (%) ³	1,4	5,8	7,6	12,4	8,2
Depozite în lei	milioane lei	130 164	141 998	153 287	173 148	191 762
	variație anuală (%)	3,1	9,1	7,9	13,0	10,8
	variație anuală (%) ³	-0,9	7,9	8,6	14,7	9,3
Depozite în valută	milioane lei	73 078	75 397	79 283	84 108	90 427
	variație anuală (%)	10,0	3,2	5,2	6,1	7,5
	variație anuală (%) ³	5,8	2,1	5,8	7,8	6,1
Depozite ale populației, total	milioane lei	125 965	131 993	141 295	153 516	169 659
	variație anuală (%)	5,7	4,8	7,0	8,6	10,5
	variație anuală (%) ³	1,7	3,7	7,7	10,4	9,1
Depozite ale populației, lei	milioane lei	77 271	82 088	88 158	96 639	107 068
	variație anuală (%)	2,9	6,2	7,4	9,6	10,8
	variație anuală (%) ³	-1,1	5,1	8,0	11,3	9,3
	% în depozitele populației	61,3	62,2	62,4	63,0	63,1
Depozite ale populației, valută	milioane lei	48 694	49 904	53 137	56 877	62 590
	variație anuală (%)	10,7	2,5	6,5	7,0	10,0
	variație anuală (%) ³	6,4	1,4	7,1	8,7	8,6
	% în depozitele populației	38,7	37,8	37,6	37,0	36,9
Depozite ale societăților nefinanciare, total	milioane lei	62 853	70 413	76 784	87 518	96 767
	variație anuală (%)	4,3	12,0	9,0	14,0	10,6
	variație anuală (%) ³	0,3	10,8	9,7	15,8	9,1
Depozite ale societăților nefinanciare – lei	milioane lei	42 770	49 545	54 905	64 335	72 871
	variație anuală (%)	3,2	15,8	10,8	17,2	13,3
	variație anuală (%) ³	-0,8	14,6	11,5	19,0	11,8
	procente în total	68,0	70,4	71,5	73,5	75,3
Depozite ale societăților nefinanciare – valută	milioane lei	20 082	20 868	21 879	23 183	23 896
	variație anuală (%)	6,7	3,9	4,8	6,0	3,1
	variație anuală (%) ³	2,6	2,8	5,5	7,6	1,7
	procente în total	32,0	29,6	28,5	26,5	24,7
Credit intern, din care:	milioane lei	296 785	296 795	300 939	308 017	324 857
	variație anuală (%)	-2,9	0,0	1,4	2,4	5,5
	variație anuală (%) ³	-6,6	-1,1	2,0	4,0	4,1
	procente în PIB	46,9	44,4	43,1	41,1	38,5
Credite acordate sectorului privat – total, <i>din care:</i>	milioane lei	221 787	215 374	213 324	217 287	227 445
	variație anuală (%)	-2,3	-2,9	-1,0	1,9	4,7
	variație anuală (%) ³	-6,0	-3,9	-0,4	3,5	3,3
	procente în PIB	34,3	31,6	30,5	28,9	27,1
Credite acordate sectorului privat, lei	milioane lei	84 685	90 260	101 799	118 677	136 742
	variație anuală (%)	2,5	6,6	12,8	16,6	15,2
	variație anuală (%) ³	-1,5	5,5	13,5	18,4	13,7
	procente în total ⁸	38,2	41,9	47,7	54,6	60,1
Credite acordate sectorului privat, valută	milioane lei	137 102	125 113	111 525	98 610	90 703
	variație anuală (%)	-5,0	-8,7	-10,9	-11,6	-8,0
	variație anuală (%) ³	-8,6	-9,7	-10,3	-10,2	-9,2
	procente în total ⁸	61,8	58,1	52,3	45,4	39,9
Credite acordate populației, total	milioane lei	103 217	101 841	104 482	110 185	117 289
	variație anuală (%)	-2,0	-1,3	2,6	5,5	6,4
	variație anuală (%) ³	-5,8	-2,4	3,2	7,1	5,0
	procente în total ⁸	46,5	47,3	49,0	50,7	51,6
Credite acordate societăților nefinanciare, total	milioane lei	115 814	110 120	105 048	101 952	104 132
	variație anuală (%)	-2,4	-4,9	-4,6	-2,9	2,1
	variație anuală (%) ³	-6,1	-5,9	-4,0	-1,4	0,8
	procente în total ⁸	52,2	51,1	49,2	46,9	45,8

2017											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
270 536	271 679	274 140	276 561	278 982	278 397	279 915	284 301	285 898	290 673	292 698	302 497
8,0	8,4	10,4	10,0	8,9	7,3	8,8	10,0	10,6	12,3	11,2	10,3
7,9	8,2	10,2	9,3	8,2	6,4	7,3	8,7	8,7	9,4	7,7	6,7
184 214	185 079	186 860	187 205	190 010	189 940	190 376	193 786	194 061	196 636	196 675	206 306
9,6	11,0	13,2	11,7	10,1	8,5	10,4	10,9	11,3	12,9	10,2	9,5
9,6	10,8	13,0	11,0	9,4	7,6	8,8	9,6	9,4	10,0	6,7	6,0
86 322	86 600	87 280	89 356	88 972	88 457	89 539	90 516	91 836	94 038	96 023	96 191
4,7	3,2	4,9	6,5	6,3	4,9	5,8	8,1	9,0	11,0	13,5	12,1
4,6	3,0	4,7	5,9	5,6	4,0	4,3	6,8	7,2	8,1	9,9	8,5
162 929	164 746	166 286	167 166	167 727	168 781	170 052	170 853	171 516	172 942	174 246	178 660
9,8	11,4	12,2	11,1	10,1	9,3	10,2	11,0	11,2	11,0	9,9	9,3
9,7	11,1	12,0	10,4	9,4	8,3	8,7	9,8	9,2	8,1	6,5	5,8
103 469	104 523	105 579	106 174	106 126	107 076	107 820	107 891	107 814	108 502	108 293	111 554
11,3	12,7	13,5	12,1	10,7	9,9	10,7	11,3	11,1	11,1	8,2	7,6
11,2	12,4	13,3	11,4	10,0	8,9	9,1	10,0	9,1	8,3	4,8	4,2
63,5	63,4	63,5	63,5	63,3	63,4	63,4	63,1	62,9	62,7	62,1	62,4
59 460	60 223	60 707	60 993	61 601	61 705	62 231	62 961	63 702	64 440	65 953	67 106
7,3	9,1	9,9	9,5	9,1	8,2	9,4	10,6	11,4	10,8	12,8	12,2
7,3	8,9	9,7	8,8	8,4	7,3	7,9	9,3	9,5	7,9	9,3	8,6
36,5	36,6	36,5	36,5	36,7	36,6	36,6	36,9	37,1	37,3	37,9	37,6
92 273	92 017	92 860	93 896	96 782	94 158	94 087	97 759	98 525	101 461	101 257	106 126
5,7	6,2	9,4	10,2	11,4	7,8	11,1	12,2	12,4	15,4	13,3	11,5
5,7	6,0	9,2	9,5	10,7	6,9	9,5	10,9	10,5	12,4	9,8	7,9
69 698	69 332	69 896	69 308	73 030	71 110	70 698	74 059	74 429	76 027	75 406	81 454
8,9	11,0	14,8	13,4	14,6	11,1	16,0	15,3	15,2	16,2	12,1	11,0
8,8	10,8	14,6	12,8	13,9	10,2	14,4	14,0	13,2	13,2	8,6	7,4
75,5	75,3	75,3	73,8	75,5	75,5	75,1	75,8	75,5	74,9	74,5	76,8
22 574	22 685	22 965	24 588	23 752	23 048	23 389	23 699	24 096	25 434	25 851	24 672
-3,0	-6,2	-4,1	1,8	2,6	-1,2	-1,7	3,4	4,5	12,9	17,1	13,2
-3,1	-6,4	-4,3	1,2	2,0	-2,1	-3,1	2,3	2,7	10,1	13,5	9,6
24,5	24,7	24,7	26,2	24,5	24,5	24,9	24,2	24,5	25,1	25,5	23,2
312 499	316 037	319 510	323 194	326 145	323 900	323 637	326 411	329 971	331 910	334 396	330 677
2,6	3,7	4,2	4,7	5,6	5,0	5,1	8,0	7,9	6,8	6,4	5,5
2,5	3,5	4,0	4,1	4,9	4,1	3,6	6,8	6,1	4,1	3,1	2,1
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
218 013	219 811	223 100	223 266	224 784	227 080	228 275	229 751	232 985	233 756	235 913	232 603
0,9	2,1	3,1	3,2	3,2	4,4	5,6	6,7	7,4	6,9	6,9	5,7
0,8	1,9	3,0	2,5	2,5	3,5	4,1	5,5	5,6	4,1	3,6	2,3
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
125 144	126 853	129 922	131 342	133 210	136 766	138 554	140 289	143 011	143 923	145 864	146 024
13,8	13,9	14,1	13,5	13,3	14,9	15,9	16,5	17,3	16,6	16,3	15,9
13,7	13,7	13,9	12,8	12,6	14,0	14,3	15,2	15,3	13,6	12,6	12,2
57,4	57,7	58,2	58,8	59,3	60,2	60,7	61,1	61,4	61,6	61,8	62,8
92 869	92 957	93 179	91 924	91 574	90 314	89 722	89 462	89 975	89 833	90 049	86 579
-12,5	-10,6	-9,1	-8,7	-8,7	-8,4	-7,1	-5,8	-5,2	-5,8	-5,4	-8,0
-12,5	-10,7	-9,2	-9,3	-9,3	-9,2	-8,4	-6,9	-6,9	-8,2	-8,3	-11,0
42,6	42,3	41,8	41,2	40,7	39,8	39,3	38,9	38,6	38,4	38,2	37,2
112 555	113 000	114 125	114 310	115 541	116 629	117 751	119 361	120 027	120 651	121 680	121 840
4,6	5,4	5,7	5,2	5,6	5,5	6,6	7,7	7,8	7,5	7,8	7,8
4,5	5,2	5,5	4,5	4,9	4,6	5,1	6,5	5,9	4,7	4,5	4,3
51,6	51,4	51,2	51,2	51,4	51,4	51,6	52,0	51,5	51,6	51,6	52,4
100 396	101 635	103 337	103 344	103 549	103 889	104 258	104 353	106 479	106 625	107 574	104 139
-3,5	-1,7	-0,5	0,6	0,4	2,2	3,8	5,3	6,6	5,2	5,2	2,5
-3,6	-1,9	-0,7	0,0	-0,3	1,4	2,4	4,1	4,8	2,5	1,9	-0,8
46,1	46,2	46,3	46,3	46,1	45,7	45,7	45,4	45,7	45,6	45,6	44,8

		2013	2014	2015	2016	2017
Sistemul bancar – principalii indicatori de prudențialitate						
Rata fondurilor proprii totale (fostul indicator de solvabilitate)	procente	15,5	17,6	19,2	19,7	20,0
Rata fondurilor proprii de nivel 1	procente	14,1	14,6	16,7	17,5	18,0
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	procente	x	14,6	16,7	17,5	18,0
Efectul de levier	procente	8,0	7,4	8,2	8,9	8,9
Rata creditelor neperformante (definiția ABE)	procente	x	20,7	13,5	9,6	6,4
Lichiditatea imediată	procente	41,5	41,1	40,8	40,3	40,0
ROA	procente	0,0	-1,3	1,2	1,1	1,3
ROE	procente	0,1	-12,5	11,8	10,4	12,5
Balanța de plăți^{1,9}						
Contul curent, sold	milioane euro	-1 539	-1 012	-1 972	-3 549	-6 295
	procente în PIB	-1,1	-0,7	-1,2	-2,1	-3,4
Balanța bunurilor, sold	milioane euro	-5 816	-6 536	-7 788	-9 305	-11 912
	procente în PIB	-4,0	-4,3	-4,9	-5,5	-6,3
Balanța serviciilor, sold	milioane euro	4 702	5 868	6 794	7 722	7 932
	procente în PIB	3,3	3,9	4,2	4,5	4,2
Contul de capital, sold	milioane euro	3 038	3 954	3 901	4 260	2 216
Contul financiar, net	milioane euro	1 673	3 068	2 280	1 550	-3 358
Datoria externă⁹						
Datorie externă, total	milioane euro	98 069	94 744	92 068	92 910	93 477
	procente în PIB	68,0	63,0	57,4	54,7	49,7
Datoria externă pe termen lung, <i>din care:</i>	milioane euro	78 860	75 829	71 425	69 645	68 613
	procente în PIB	54,7	50,4	44,5	41,0	36,5
Datoria publică directă	milioane euro	29 069	31 754	30 941	31 752	33 102
	procente în PIB	20,2	21,1	19,3	18,7	17,6
Datorie public garantată	milioane euro	1 225	1 078	669	547	432
	procente în PIB	0,8	0,7	0,4	0,3	0,2
Datorie negarantată public	milioane euro	36 303	34 312	33 498	32 453	31 312
	procente în PIB	25,2	22,8	20,9	19,1	16,7
Depozite pe termen lung ale nerezidenților	milioane euro	6 453	6 091	4 943	3 637	2 597
	procente în PIB	4,5	4,1	3,1	2,1	1,4
Împrumuturi de la FMI	milioane euro	4 708	1 421	122	0,0	0,0
	procente în PIB	3,3	0,9	0,1	0,0	0,0
Alocări de DST de la FMI	milioane euro	1 102	1 173	1 252	1 255	1 171
	procente în PIB	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6
Datoria externă pe termen scurt	milioane euro	19 209	18 915	20 644	23 265	24 864
	procente în PIB	13,3	12,6	12,9	13,7	13,2

1) 2013-2015: date definitive; 2016: date semidefinite; 2017: date provizorii; 2) prețuri curente; 3) termeni reali; 4) metodologie SEC 2010; 5) metodologie națională; 6) valorile anuale sunt obținute pe baza mediilor lunare; valorile lunare sunt calculate ca medie a cursurilor zilnice calculate și publicate de BNR; 7) valorile aferente anilor sunt medii anuale; 8) total credit acordat sectorului privat; 9) metodologie BPM6.

Sursa: BNR, INS, MFP, Eurostat, CE, calcule BNR

2017											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
x	x	19,8	x	x	19,8	x	x	19,0	x	x	20,0
x	x	17,7	x	x	17,8	x	x	17,1	x	x	18,0
x	x	17,7	x	x	17,8	x	x	17,1	x	x	18,0
x	x	9,1	x	x	9,1	x	x	8,9	x	x	8,9
9,8	9,6	9,4	9,3	9,0	8,3	8,2	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4
39,3	39,4	39,1	39,2	39,1	38,8	38,4	38,7	38,2	38,1	37,5	40,0
0,9	0,9	1,3	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3
8,6	9,1	12,0	13,2	14,0	12,9	13,5	13,5	12,9	13,1	13,0	12,5
262	-72	-770	-1 786	-2 606	-3 525	-4 162	-4 337	-4 899	-5 455	-5 715	-6 295
x	x	-2,1	x	x	-4,4	x	x	-3,7	x	x	-3,4
-550	-1 155	-2 122	-3 069	-4 052	-5 156	-6 089	-7 125	-8 090	-9 307	-10 379	-11 912
x	x	-5,8	x	x	-6,5	x	x	-6,1	x	x	-6,3
584	1 193	1 897	2 560	3 203	3 918	4 590	5 315	6 034	6 688	7 392	7 932
x	x	5,2	x	x	4,9	x	x	4,6	x	x	4,2
21	40	213	230	246	528	553	824	853	1 197	1 390	2 216
1 337	296	-155	-310	-895	-1 755	-1 306	-1 486	-2 940	-2 919	-3 616	-3 358
92 163	92 753	93 475	94 086	94 253	94 484	94 432	94 077	93 540	94 301	94 393	93 477
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
68 473	68 495	69 468	70 202	70 026	69 777	69 513	69 527	68 474	69 559	69 354	68 613
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
31 347	31 438	32 062	33 487	33 590	33 274	32 969	33 433	32 483	33 287	32 868	33 102
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
536	535	526	522	513	479	471	465	459	458	451	432
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
31 784	31 932	32 079	31 624	31 469	31 453	31 870	31 405	31 135	31 543	31 802	31 312
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3 559	3 333	3 551	3 336	3 238	3 370	3 022	3 051	3 218	3 082	3 055	2 597
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1 247	1 258	1 251	1 235	1 216	1 201	1 182	1 173	1 179	1 189	1 178	1 171
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
23 691	24 258	24 007	23 884	24 227	24 707	24 920	24 550	25 067	24 742	25 039	24 864
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BM	Banca Mondială
BRI	Banca Reglementelor Internaționale
CE	Comisia Europeană
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CIP	Centrala Incidentelor de Plăți
CNSM	Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială
CRC	Centrala Riscului de Credit
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
FBCF	formarea brută de capital fix
FMI	Fondul Monetar Internațional
IAPC	indicele armonizat al prețurilor de consum
IFN	instituții financiare nebancare
IFRS	Standardele Internaționale de Raportare Financiară
IMM	întreprinderi mici și mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
IPC	indicele prețurilor de consum
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MUR	Mecanism unic de rezoluție
MUS	Mecanism unic de supraveghere
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ON	<i>overnight</i>
PIB	produsul intern brut
PIIN	poziția investițională internațională netă
RMO	rezervele minime obligatorii
ROBOR	Rata dobânzii pe piața monetară pentru depozitele plasate de bănci
SEBC	Sistemul European al Băncilor Centrale
SEC	Sistemul European de Conturi
UE	Uniunea Europeană

Lista tabelelor din text

Caseta 2

Tabel A	Factori de influență ai soldului contului curent ca pondere în PIB	34
---------	--	----

Caseta 5

Tabel A	Indicatori structurali ai sectorului bancar românesc	95
Tabel 3.1	Tabloul volatilității din piețele financiare românești în perioada ianuarie 2015 – martie 2018	100
Tabel 3.2	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții de credit	102
Tabel 3.3	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții financiare nebancare și instituții de plată	103
Tabel 5.1	Componenta sistemului bancar pe forme de proprietate	118
Tabel 5.2	Cota de piață a instituțiilor de credit	118
Tabel 5.3	Ponderele instituțiilor de credit în volumul agregat al capitalului	119
Tabel 5.4	Principalii indicatori de analiză a sistemului bancar	122
Tabel 5.5	Valoarea activului net bilanțier și a fondurilor proprii la 31 decembrie 2017	127
Tabel 5.6	Tematica acțiunilor de supraveghere punctuale	131
Tabel 5.7	Măsurile de supraveghere dispuse conform OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit, cu modificările și completările ulterioare	131
Tabel 5.8	Sanțiuni aplicate în anul 2017	131
Tabel 5.9	Numărul persoanelor din categoria celor prevăzute la art. 108 din OUG nr. 99/2006, supuse aprobării BNR în anul 2017	132
Tabel 5.10	Distribuția instituțiilor financiare nebancare pe tipuri de activități la 31 decembrie 2017	133
Tabel 5.11	Principalii indicatori ai sectorului instituțiilor financiare nebancare la 31 decembrie 2017	135
Tabel 5.12	Ponderile capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine la 31 decembrie 2017	135
Tabel 6.1	Emisiunile numismatice lansate în anul 2017	147
Tabel 6.2	Distribuția lunară a falsurilor	148
Tabel 6.3	Structura pe cupiuri a falsurilor	148
Tabel 7.1	Traficul de plăți în sistemul ReGIS	152
Tabel 7.2	Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2017	152
Tabel 7.3	Traficul de plăți în sistemul TARGET2-România	155
Tabel 7.4	Distribuția geografică a plăților/încasărilor aferente sistemului TARGET2-România în anul 2017	156

Tabel 8.1	Situația sintetică a operațiunilor de conversie a argintului în aur	173
Tabel 8.2	Situația sintetică a alimentărilor contului de aur al BNR la Banca Angliei	176
Tabel 9.1	Contul curent	181
Tabel 9.2	Contul financiar	183
Tabel 9.3	Principalii indicatori de îndatorare externă	185
Tabel 9.4	Datoria externă a României la 31 decembrie 2017	186
Tabel 11.1	Criteriile de la Maastricht (indicatori de convergență nominală)	203
Caseta 6		
Tabel A	Rezultatele estimărilor	210
Tabel 11.2.	Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice	216
Tabel 12.1	Evenimente pe teme monetare, bancare și financiare organizate de Banca Națională a României în anul 2017	233
Tabel 16.1	Structura bilanțieră a BNR la 31 decembrie 2017	274
Tabel 16.2	Rezultatele tranzacțiilor efectuate în anul 2017	275
Tabel 16.3	Diferențe din reevaluare la 31 decembrie 2017	276
Tabel 16.4	Capitalul propriu	277
Tabel 16.5	Rezultatul operațional al exercițiilor financiare 2016 și 2017	277

Lista graficelor din text

Grafic 1.1	Activitatea economică la nivel mondial	19
Grafic 1.2	Perspective privind evoluția activității economice	19
Grafic 1.3	Cotațiile principalelor materii prime pe piețele internaționale	24
Grafic 1.4	Prețurile de consum la nivel internațional	25
Grafic 1.5	Ratele dobânzilor de politică monetară	26
Grafic 1.6	Cursul de schimb al euro	26
Grafic 1.7	Cererea	27
Grafic 1.8	Consumul populației	27
Grafic 1.9	Investiții	28
Caseta 2		
Grafic A	Cererea de consum și echilibrul extern	30
Grafic B	Balanța bunurilor și serviciilor	31
Grafic C	Influențe ciclice și structurale asupra soldului contului curent	34

Grafic 1.10	Principalele surse de finanțare a deficitului contului curent	36
Grafic 1.11	Indicatori de adecvare a rezervei internaționale	37
Grafic 1.12	Contribuția sectoarelor de activitate la dinamica anuală a numărului de salariați	37
Grafic 1.13	Ratele șomajului și gradul de tensionare a pieței muncii	38
Grafic 1.14	Indicatorul de necorelare a calificărilor pe piața muncii	38
Grafic 1.15	Câștigul salarial brut	39
Grafic 1.16	Rata anuală a inflației	40
Grafic 1.17	Contribuția componentelor exogene la rata anuală a inflației, decembrie 2017	41
Grafic 1.18	Indicele de difuziune al IPC	41
Grafic 1.19	Prețurile producției industriale pentru piața internă	42
Grafic 1.20	Costurile unitare cu forța de muncă	43
Caseta 3		
Grafic A	Evoluții sectoriale în perioada 2011-2017	46
Grafic B	Evaluările TFP la nivel sectorial în perioada 2011-2017	48
Grafic 1.21	Deficitul bugetului general consolidat	50
Grafic 1.22	Ponderea datoriei publice în PIB	51
Grafic 1.23	Descompunerea variației ponderii datoriei publice în PIB	52
Grafic 2.1	Evoluția cursurilor de schimb pe piețele emergente din regiune	57
Grafic 2.2	Rata inflației	58
Grafic 2.3	Rata dobânzilor BNR	59
Caseta 4		
Grafic A	Creditul acordat sectorului privat	61
Grafic B	Creditele noi acordate populației și societăților nefinanciare	62
Grafic C	Creditele noi acordate sectorului privat și rata medie a dobânzii la împrumuturile în monedă națională	62
Grafic D	Cererea de credite	64
Grafic E	Standardele de creditare	65
Grafic F	Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare pentru creditele acordate populației	65
Grafic G	Masa monetară și PIB	66
Grafic H	M3 și contrapartidele sale	66
Grafic I	Ponderea M1 în M3, comparații internaționale	67
Grafic 2.4	Ratele RMO	71
Grafic 2.5	Rata dobânzii de politică monetară și ratele ROBOR	72
Grafic 2.6	Ratele dobânzilor în sistemul bancar	72
Grafic 3.1	Îndatorarea companiilor și a populației în funcție de creditor	83

Grafic 3.2	Distribuția ratei de performanță și a probabilității de nerambursare după sectorul de activitate	84
Grafic 3.3	Gradul de îndatorare după tipul creditului și categoria de venit salarial lunar net	86
Grafic 3.4	Structura activelor și pasivelor bancare	87
Grafic 3.5	Credit acordat sectorului privat	89
Grafic 3.6	Depozite atrase din sectorul privat	90
Grafic 3.7	Active/angajat, comparații internaționale	93
Grafic 3.8	ROA și ponderea unor venituri și cheltuieli în activele medii	94
Caseta 5		
Grafic A	Gradul de intermediere financiară, comparații internaționale	95
Grafic B	Structura expunerilor la riscul de credit și a cerințelor de capital	98
Grafic 3.9	Principalii indicatori privind incidentele de plată, 2010-2017	104
Grafic 5.1	Distribuția instituțiilor de credit supuse evaluării SREP în funcție de scorul general	129
Grafic 5.2	Elementele SREP repartizate în funcție de scorul atribuit	130
Grafic 6.1	Structura numerarului aflat în afara sistemului bancar în 2016 și 2017	143
Grafic 6.2	Structura pe cupiuri a bancnotelor aflate în circulație în anul 2017	144
Grafic 6.3	Structura pe cupiuri a monedelor aflate în circulație în anul 2017	144
Grafic 6.4	Structura pe cupiuri a bancnotelor plătite în anul 2017	145
Grafic 6.5	Structura pe cupiuri a monedelor plătite în anul 2017	145
Grafic 6.6	Structura pe cupiuri a bancnotelor încasate în anul 2017	146
Grafic 6.7	Structura pe cupiuri a monedelor încasate în anul 2017	146
Grafic 7.1	Plățile de mare valoare sau urgente în anul 2017 comparativ cu anul 2016 (medii zilnice)	152
Grafic 7.2	Operațiuni cu titluri de stat decontate prin sistemul SaFIR în anul 2017	154
Grafic 7.3	Plățile în sistemul TARGET2-România în anul 2017	156
Grafic 8.1	Rezerva internațională	162
Grafic 8.2	Structura rezervei valutare a României la 31 decembrie 2017	165
Grafic 8.3	Rezultatele din administrarea portofoliilor	166
Grafic 8.4	Rentabilitate comparativă – portofolii BNR față de portofoliile de referință	166
Grafic 8.5	Stocul de aur, 1989-2017	176
Grafic 11.1	Rata inflației (IAPC)	204
Grafic 11.2	Deficitul bugetului consolidat (metodologie SEC 2010)	204
Grafic 11.3	Cursul de schimb EUR/RON	204
Grafic 11.4	Ratele dobânzilor pe termen lung	204

Grafic 11.5	Evoluția PIB pe locuitor în România	206
Grafic 11.6	Ponderea sectoarelor economice în PIB	206
Grafic 11.7	Gradul de deschidere a economiei	206
Grafic 11.8	Ponderea comerțului cu UE-28 în totalul comerțului exterior	206
Caseta 6		
Grafic A	PIB/locuitor (PPS; 2015)	207
Grafic B	Coeficientul de variație	208
Grafic C	Nivelul de dezvoltare și factorii determinanți, anul 2016	211
Grafic D	Calitatea instituțiilor	212
Grafic 11.9	Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin fluxuri stabile	213
Grafic 11.10	Evoluția intermedierei financiare indirecte	214
Grafic 16.1	Activele externe ale BNR	275

